ARİF TEKİN

HZ. MUHAMMED'İN UZAY YOLCULUĞU

BERFİN

Berfin Yayınları : 265
Araştırma-İnceleme : 98

ISBN 978 - 605 - 4399 - 71 - 0
Yayıncı Sertifika No: 10859
Matbaa Sertifika No: 34011

Arif Tekin : Hz. Huhammed'in Uzay Yolculuğu
Yayın Yönetmeni : İsmet Arslan
Düzelti : Güzide Bulut
Kapak Tasarım : Mehmet Özalp
Baskı - Cilt : Deren Matbaacılık
Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad.
No: 9 / Z Beylikdüzü / İstanbul
Birinci Baskı : Kasım 2018

BERFİN BASIN YAYIN VE TİC. LTD. ŞTİ.
Cağaloğlu Yokuşu, Evren Han, No: 29 / 62
Cağaloğlu 34112 / İstanbul
Tel: (0.212) 513 79 00 - **Faks:** (0.212) 512 37 20
www.berfin.net **e-posta:** berfin@berfin.net

ARİF TEKİN

Hz. Muhammed'in Uzay Yolculuğu

Bir insanın çektiği en ağır yük, onun bilinçsiz bir toplumda yaşamış olmasıdır. Bu çalışmamı, mitolojilerden uzak, akıl ve bilimi ön planda tutmaları dileğimle torunlarıma ithaf ediyorum.

**Din, dil, ulus ayrımı olmaksızın yeni bir düzen umuduyla. (Charlie Chaplin)*
**Din, sıradan insanları sessiz tutmak için mükemmel bir araçtır. (Napolyon)*
**Bilginin kısa yolu olduğu iddia edilen iman, sadece aklı yok etmenin kısa yoludur. (Ayn Rand)*
**Ne kadar yükseğe çıkarsak, uçamayanlara o kadar küçük gözükürüz. (Friedrich Nietzsche)*
**Bana öyle geliyor ki herkesin bilinen tüm dinlerden ayrılma görevlerini yerine getirmesinin zamanı gelmiştir. (John Stuart Mill)*
**Bizim aşağılık türümüz öyle yapılmış ki eski yolda yürüyenler, yeni bir yol gösterenleri hep taşlıyor. (Voltaire)*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda Hz. Muhammed'in uzay yolculuğunu (İsra-Miraç'ı) ve geçirdiği ameliyatları anlatacağım. Bunu, her zamanki gibi en başta Kur'an ayetlerini, Buhari, Müslim ve İslami kesimce kabul görmüş diğer kaynaklardaki bilgileri kanıt göstererek ele alacağım.

Şunu da belirtmeliyim ki; bu boş konularla zamanımı geçirdiğim için çok üzgünüm, ömrüme yazık. 21'inci asırda bu hadiseler artık hiç de gündemde olmamalıydı. Dinden beslenenler bırakmıyorlar ki Ortadoğu'nun ezilen insanları biran önce bu yararsız, temelsiz hayaller, kurgular ve mitolojilerden oluşan din cenderesinden kurtulsunlar da çözüm yolunun ancak ve ancak kendilerinde olduğunun bilincine varsınlar. Durum bu iken konulara vakıf, duyarlı-vicdanlı insanların buna el atması gerekiyor. Bertolt Brecht (1898-1956) boşuna; "**Bir şey bilmeyen cahildir; bilip de susan** (kamuya mal etmeyen) **ahlaksızdır!**" dememiştir. Sorun büyük, görüldüğü üzere zararı evrenseldir.

Din, özellikle siyasiler ve çıkarcı kesimler tarafından insanları kandırma, çaktırmadan soyma, istediği şekilde kullanıp yönlendirme noktasında en modern silahtır. Bir insan diğerine, haydi çabuk, durma paranı bana ver; yoksa en ufak hareketinde ateş ederim derse bu düpedüz soygun olur. Oysa dese ki: Sevgili din kardeşim; Allah rızası için

yardım et; yapacağın yardım kabir azabında, sırat köprüsünde senin yardımcın olur, sana nur olur, ışık olur... Bu durumda para sahibi, inanan biriyse kalp huzuru içinde yardım eder. İşte bunun adı ustaca ve modern soygun olur. Ben demiyorum ki yardım kötüdür; sadece bu sahte yöntemle milleti soymak kötüdür diyorum. El âlem uçak, internet, akıllı telefonlar, araba, tıpta yeni şeyler vs icat ediyor; bizlerse bu hayaller ve mitolojilerle ömür tüketiyor; bunlar yüzünden birbirimizi yiyoruz.

Yine her zaman vurgu yaptığım gibi; akıl, ilim ve insanlığın yararı penceresinden konulara baktığım için benzer çalışmaları yapıyorum. Benim açımdan konulara duygusal yaklaşım söz konusu değildir. Mesela İslamiyet'te **hazret** kelimesinin yeri yoktur ama İslami kesim bunu kullanıp benimsediği için ben de başta Muhammed olmak üzere İslam'da önemli şahsiyetler hakkında hep **"Hz."** kelimesini kullanırım. İşin garip yanı, Müslümanlar hem Allah için, hem Muhammed için hazret kelimesini kullanıyorlar. Daha ilginci, herhangi bir yetkili için aynı terimi -hem de çoğul olarak- kullanıyorlar. Mesela cumhurbaşkanı hazretleri, başbakan hazretleri, vali hazretleri vs. Ama ne olursa olsun madem İslami kesim bunu benimsiyor; bunlara saygıdan dolayı ben de kullanıyorum. Benim için ilkeler ve öz önemlidir; saygısızlık içeren basit ifadeleri kullanmak benim işim olamaz.

I. BÖLÜM

KUR'AN'DA İSRA MUCİZESİ

İsra, Hz. Muhammed'in Allah tarafından bir gecede Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürüldüğü hadisedir. Kur'an'da bununla ilgili kısa bir ayet var. 111 ayetten oluşan bölümde bu **İsra** ayeti geçtiği için ilgili surenin adı İsra konmuştur. Kur'an'da surelere verilen adlarda bu tür gariplikler çoktur. Mesela en uzun surenin adı Bakara suresidir. **Bakara** inek demektir, yani inek suresi. Bu surede İsrailoğulları'nın ineğe tapmalarından söz edildiği için ilgili bölüme ad olmuştur. Yine bir surenin adı **En'am** suresidir. En'am, hayvanlar demektir. Bölüm içinde daha önce kurban edilen hayvanlarla ilgili birtakım gelenekler kınandığı için buna **'En'am/hayvanlar'** suresi adı verilmiştir. Yine savaşlarda elde edilen ganimetlerden bahsettiği için bir sureye de **'Enfal/ganimetler'** suresi denmiştir. Bir bölümün başında tanrı incire yemin ettiği için onun da adı **'Tin'** suresi konulmuştur. Tin, Arapçada incir demektir. Yani İncir suresi! Bir surede **Fil** (hayvan) ismi geçiyor. Hani Yemenli Ebrehe bir gün ordusuyla gelip Kâbe'yi yıkmak istemiş; yanında filler de varmış. Bu surede fillerden söz edildiği için

bunun adı **'Fil'** suresi konulmuş. İki satırlık bir bölüm de Kureyş'ten bahsediliyor ve bunun içinde Kureyş kelimesi geçiyor. Bu yüzden buna da '**Kureyş**' suresi denmiştir. Bir surenin adı '**Adiyat**' suresidir. Adiyat; koşan atlar, koşan develer demek. İlgili bölümde bunlardan söz edildiği için buna 'Adiyat' suresi adı verilmiştir. Yani koşan atlar/develer suresi. Benzer birçok örnek Kur'an'da var.

Konumuzla ilgili ilkin İsra ayetinin mealiyle başlayalım: "**Şanı yüce o** (Allah) **ki gecenin bir vaktinde kulunu, ayetlerimizden bir bölümünü kendisine göstermemiz için, Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya yürüttü. Gerçekten o, işitendir, görendir"** anlamında bir ayet.[1]

Kur'an'da Allah böyle bir ayeti öne sürdükten sonra hiç ilgisi olmayan, farklı şeylere devam ediyor: **'Musa'ya kitab'ı** (Tevrat'ı) **verdik ve onu, benden başkasını vekil/rab edinmeyin diye İsrailoğulları'na rehber yaptık'** diyor. Bundan sonra yine öncekilerle hiç ilgisi olmayan başka şeylere geçiyor ve **'Ey kendilerini Nuh ile birlikte** (gemide) **taşıdığımız kimselerin çocukları! Gerçek şu ki, o** (Nuh) **çok şükreden bir kul idi'** diyor.

Söz Nuh'tan açılmışken onunla ilgili tanrının bir emri/talimatı var; onu da eklemek isterim. Hani Nuh tufanı hadisesi meşhurdur. Bu bağlamda tanrı Nuh'a hitaben, **"Sen ve beraberindekiler gemiye bindiğiniz zaman, bizi zalim kavmin elinden kurtaran Allah'a hamd olsun de!"** diyor.[2]

Kur'an'da Allah, ayetlerinde kendini hep öne çıkarıyor: İstiyor ki hep anılsın, ona kulluk edilsin; aksi takdirde insanları hiç affetmem, diyor. Nitekim Nisa suresinde iki yerde;

---

[1] İsra suresi, ilk ayet.

[2] Müminun suresi, ayet 28.

“Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalan(günah)**ları ise dilediği kimseler için bağışlar**” diyor. Burada hem tekrar var -bir kez dese yeterliydi- hem de yaratıcıya yakışmayan bir durum söz konusu: Nedir sürekli bana inanın, bana eş koşmayın gibi söylemler! Onun buna ne ihtiyacı var? Ayrıca diyelim ki biri ona eş koşmadı; ancak birçok suç işledi (Saddam gibi katliamlar gerçekleştirdi); bu ayetlere göre tanrının böylelerini bağışlaması mümkün; ama kendine eş koşanları asla![3] Bu konuda Friedrich Nietzsche (m.1900.ö), **‘Her dakika övülmek isteyen bir tanrıya inanamam’** diyor.

İsra suresinde Nuh’tan bir ayetle bahsedildikten sonra yine Musa dönemine dönüp, **‘Kitapta** (Tevrat’ta) **İsrailoğulları’na, yeryüzünde iki kere bozgunculuk çıkaracaksınız ve alabildiğine kibirleneceksiniz diye bildirdik’** şeklinde anlatılmaya devam ediliyor.[4] Bu İsra suresinde Hz. Musa’nın dokuz mucizesinden ve İsrailoğulları’ndan söz edildiği için bu sureye aynı zamanda **Beni İsrail** (İsrailoğulları) suresi de denir.[5]

Sunduğum bu İsra ayetinde bazı anlam ve yazım hataları var; önce onlardan başlayalım.

Ayetin hemen girişinde, **‘Şanı yüce olan** (burada Allah kastediliyor), **bir gecede kulunu** (yani Muhammed’i) **Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksa’ya götürdü’** deniliyor. Ayetin denklemine göre sanki Allah dışında başkası anlatıyor görüntüsü var. Çünkü şanı yüce olan ben Allah olarak Muhammed’i götürdüm denilmiyor; tersine üçüncü kişiye ait fiil kalıbını kullanılıyor: **Muhammed’i, o şanı yüce olan götürdü** deniliyor. Ayetin sonlarına doğru Muhammed’in Mes-

---

[3] Nisa suresi, ayetler 48 ve 116.

[4] İsra suresi, 1-4. ayetler.

[5] İsra suresi, ayetler 101-104.

cid-i Aksa'ya götürülmesinin nedeni belirtilirken, bu sefer ayetlerimizden bir kısmını ona göstermek için bunu yaptık deniliyor. İlk başta üçüncü kişiyle başlıyor, burada ise tanrı kendisi konuşuyor, o da ben değil; biz çoğul ifadesini kullanıyor. Sanki Kur'an'ın arkasında bir tanrılar kurulu varmış gibi. Devamında da ayetlerimi yerine; ayetlerimizi tabiri kullanılıyor. Kur'an'da Allah genelde kendi hakkında çoğul terimleri kullanıyor; tekil kullanıldığı yerler de vardır. Diğer bir eleştiri; ayette geçen **'Esra'** kelimesi zaten geceleyin yürütmek, götürmek anlamına gelir. Hal bu iken ekstradan **'Leylen/gece'** kelimesinin kullanılması cümlenin edebi ahengini bozar/lüzumsuz bir kelime olur.

Ayette Muhammed yerine **'kulunu'** terimini kullanmakla; bunun kim olduğu belirsiz hale geliyor. Her ne kadar çoğu İslam âlimleri burada (kanıt olmadan) kastedilen Hz. Muhammed'dir demişlerse de; buna muhalefet eden âlimler de vardır. Öz olarak; Muhammed isminin belirtilmemesi muğlaklık nedenidir. Çünkü surenin ilk ayetidir. Bundan öncesi olup Muhammed ismi geçseydi, denilebilirdi ki madem konu Muhammed'dir, o halde burada kastedilen de odur. Ama böyle bir şey yok. Bir de yukarıdaki ayetlerden birinde, '**Ey kendilerini Nuh ile birlikte** (gemide) **taşıdığımız kimselerin çocukları**' diye hitap ediliyor. Peki, Nuh zamanı nerde, Muhammed zamanı nerde! Muhammed zamanında sanki Nuh kavminden/zürriyetinden kalan mı vardı ki böyle hitap etsin? Gerçekten garip şeyler. Bir diğer ilginç ifade, ayette geçen '**Allah işiten ve görendir'** terimleridir. Bu iki ifadenin hem ayette geçen olayla ilgisi yoktur, hem de buna ihtiyaç duyulmamalıydı. Bütün bunlar, az önceki ayetlerde de var olan eksikler.

Tabii ki olayın esası/özü daha önemli; bunun üzerinde duracağım.

İslam literatüründe sağlam kaynağı olmayan, mesnetsiz yorumlara girmeyeceğim. Mesela bazıları, acaba Hz. Muhammed geceleyin Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya bir sefer mi, iki sefer mi, dört sefer mi götürülmüş; geceleyin uyurken mi yoksa uyanık iken mi götürülmüş gibi tartışmalara girmişler. Örneğin; İmam Nevevi bu yolculuk iki sefer gerçekleşmiştir; biri rüya şeklinde, diğeri ise gerçek olmuştur, diyor. Hem Mekke'de olmuş, hem de daha sonra Medine döneminde olmuştur diyenler de var; **34 sefer** gerçekleştiğini, bunlardan yalnız bir seferinin bedenle, kalanların rüya şeklinde olduğunu yazanlar da var. Ben bu detaylardan ziyade; ayette söylenenle yetinerek onun üzerinde duracağım. Ayrıca **Buhari** ve **Müslim** gibi İslam'da sağlam kabul edilen kaynaklarla da konuyu detaylı bir şekilde ele alacağım. Hatta Buhari ve Müslim'den önce yaşamış olan **İbni İshak**, **Abdürrezzak**, **İbni Hişam** ve **İbni Sad** gibi İslam tarihçilerinin aktardıklarından da yararlanacağım.

Sonuçta Mekke ile Mescid'ül Aksa arası deve seyriyle bir aydan fazladır ve ayette de deniliyor ki; **Muhammed Allah tarafından bir gecede oraya götürülmüştür.** İşte kaç sefer götürüldüğü değil de; bu iddia üzerinde durmak önemli. Esefle ifade edeyim ki İslam âlimleri Muhammed'in Allah tarafından bir gecede Mekke'den Kudüs'e götürülüp getirildiğini kayıtsız şartsız kabul ediyorlar. Onlara göre ister akıl kabul etsin, ister etmesin; Kur'an'da geçiyorsa artık o tartışılmazdır. Bunlar öze bakmamış; hadisenin faydasız yönleri üzerinde durmuşlar/duruyorlar.[6]

İsra hadisesinin, Hz. Muhammed henüz Mekke'de iken (hicretten önce) meydana geldiği cumhurun görüşüdür. Zaten ayette de Mekke'deki camiden/Kâbe'den alınıp götürüldüğü

---

[6] Kastalani, Mevahib-i Ledüniye, c.3/8-12.

açık olarak ifade edilmektedir. Kaldı ki, bu ayetin içinde bulunduğu sure zaten Mekke döneminde inmiştir. İbni Mesut, "**İsra, Kehf, Taha, Meryem ve Enbiya sureleri Mekke'de inen ilk surelerdir ve bunlar ilk ezberlediğim Kur'an parçalarıdır**" diyor. Bu açıklama Buhari'de birkaç yerde geçiyor.[7]

Peki, Allah o gece Muhammed'e ne gibi ayetler göstermiş, neden onu götürmüş? Bu sorunun yanıtı yok. Ayette sadece **'Bazı ayetlerimizi ona göstermek için kendisini götürdük'** şeklinde muğlak bir ifade vardır. Durum böyle olunca, ister istemez itirazlara açık bir ifade. İşte bunu biraz hafifletmek için İslam âlimleri hiç ilgisi olmadığı halde başka bazı ayetleri getirip bununla ilişkilendirmişler. Argümanları güçlü mü değil mi; buna ayrıca değineceğim. Biz şimdi, İsra olayının nasıl gerçekleştiğine dair var olan sağlam kaynaklardan bazı örneklerle devam edelim.

Hz. Ali'nin ablası Ümmü Hani'nin (asıl adı Hind ya da Fahite) İsra hakkındaki rivayeti şöyledir: İsra gecesi Muhammed evimdeydi. Akşamleyin birlikte namaz kıldık ve daha sonra uyuduk. Muhammed sabaha doğru bizi uyandırdı, yine birlikte namaz kıldık. O sırada şunu anlattı: Ben akşam sizinle namaz kıldım. Sonra buradan çıkarak Beytü'l Makdis denilen Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya gidip orada da namaz kıldım. Şimdi de görüyorsunuz ki yanınızdayım, birlikte sabah namazı kılıyoruz, dedi. Sonra dışarı çıkmak üzere kalktı. O sırada ben elbisesinden tutup, **'Dışarı çıkınca sakın bunları kimseye anlatma. Anlatırsan kimse sana inanmaz. Bu, senin aleyhine olur!'** dedim. Kendisi beni dinlemedi ve çıkıp insanlara o gece Mekke'den Kudüs'e gidip döndüğünü söyledi.

---

7 Buhari, Tefsir bölümü, İsra suresi, bab 1/ 4708, Enbiya suresi, no: 4739, Fedaili Kur'an, bab 6/4994.

Ümmü Hani'nin bu açıklamasından, kendisinin Muhammed'in anlattıklarına inanmadığı net olarak anlaşılıyor.[8] Kimi İslam tarihçileri (İbni Sad gibi) bu konuda şunu da yazmışlar: İsra konusunda Cebrail Muhammed'e, git millete söyle demiş. O da demiş ki, ben bunları anlatsam bana inanmazlar. Cebrail, sen anlatınca Ebubekir sana inanır demiş. Nitekim Ebubekir kayıtsız şartsız inanmış ve bundan dolayı da ona '**Sıddık'** yani çok doğru biri sıfatı Muhammed tarafından verilmiş. Hatta daha önce inanıp da Müslüman olanlardan önemli bir kısmı bu olayda Muhammed'e inanmayıp İslamiyet'ten çıkmış/mürtet olmuştur. Bu yüzden İsra suresinin altmışıncı ayeti inmiş ki, **İsra hadisesini kimilerine fitne sebebi yaptım** gibi bilgiler var İslami kaynaklarda. Birçok Müslümanın bu olay üzerine mürtet olduğuna dair kaynakları bundan sonraki bölümde sunacağım.[9]

Burada kısa bir ek bilgi vererek devam edelim. Bilindiği gibi İslam'da beş vakit namaz İsra olayından sonra Miraç'ta farz kılınmıştır. Peki, namaz henüz farz kılınmamışken **Ümmü Hani** nasıl diyebilir ki biz akşam ve sabah namazını kıldık! Olay şu: Bir kere namaz Muhammed'den çok önceleri, öteden beri zaten vardı. Hatta İslam'daki gibi günde beş vakit olarak vardı. Bunların adları da **Şaharit** (Sabah), **Musaf** (öğle), **Minah** (ikindi), **Neilat Şerarim** (akşamüstü) ve **Mearib** (akşam namazı olarak) şeklindeydi. Bugünkü Cuma namazı bile daha önce vardı. Bunu Kab b. Lüey icat etmişti ve adı da **'Arube'** idi. Kısacası, şöyle veya böyle; daha önce namaz geleneğinin var olduğu Kur'an'da da kabul ediliyor ve bu birkaç yerde geçiyor. Dolayısıyla Ümmü Hani'nin açık-

---

8 İbni Hişam, Siyer, c.2/52-53.

9 İbni Sad, Tabakat, c.1/183.

lamalarında bir terslik yoktur. Çünkü burada kastedilen İslam'daki günlük beş vakit namaz değil; o eski namazlardır.[10]

Kur'an'ın neredeyse çoğunluğu -özellikle İsrailoğulları hikâye ve mitolojileri- zaten Tevrat'tan alıntıdır. İnsan her iki kitabı önüne koyup bir karşılaştırma yapsa görecektir ki Kur'an'da Tevrat'tan pek farklı bir şey ortaya çıkmayacak. Mesela Allah'a ortak koşmayın, anne-babaya karşı saygılı olun, zinaya yaklaşmayın, haksız yere adam öldürmeyin gibi konular, söz konusu olan İsra suresinin 22-37. ayetlerinde geçiyor. Aynı prensipler Tevrat'ın meşhur on emri arasında zaten var. Burada madem Kur'an kahir ekseriyetiyle Tevrat'ta anlatılanlarla örtüşmektedir. O zaman haklı olarak sormak lazım, acaba onun ayrıcalığı ne? Farklı bir anlatımla; Tevrat, öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın diyor ve bunları adeta dinin şartları olarak öne sürüyor. İslam ise şart olarak namaz diyor, oruç diyor, hac diyor. Peki, toplum için hangisi daha hayati önem arz eder! Tabii ki Tevrat'ınki![11] Yanlış anlaşılmasın! Kur'an da öldürmeyin, çalmayın diyor; ama bunu İslam'ın beş şartı arasına koymuyor.

Hz. Muhammed'le Hz. Ali'nin az önceki ablası arasında özel bir ilişki vardı. Onu da kısaca belirteyim. Ebu Talip (kızın babası) henüz hayatta iken Muhammed bu kızı kendisi için istiyor; ancak Ebu Talip ona değil de Vehep oğlu Hübeyr adında başkasına veriyor ve zaman içinde ikisinden çocuklar dünyaya geliyor. Burada deniliyor ki kadın Müslüman olunca din yüzünden eşinden ayrılıp dul kalmış. Günün birinde Muhammed bu dul kadına yine evlilik teklifini sunmuş. Ancak kadın kabul etmemiş ve 'Benim çocuklarım var, evlilik için müsait değilim' şeklinde gerekçe göstermiş.

---

[10] Arif Tekin, Kur'an'ın Kökeni, s.27. Burada yeterince kaynaklar gösterilmiştir.

[11] Tevrat, Çıkış bölümü, bab 20/3-17 ve Tesniye, bab 5/7-21.

Ben kadının az önce geçen sözünden (Hani Muhammed'e, sakın; ben bir gecede Mekke'den Kudüs'e gidip geldim olayını kimseye anlatma; sana inanmazlar diye) anlıyorum ki, kadın Muhammed'i benimsemediği için çocukları bahane etmiş. Kadıncağız, ayrıca onlarca hanımı olan yaşlı birini kabul edip ne yapsın ki?[12]

İsra olayı hakkında Hz. Muhammed'in başından geçenleri meşhur sahabi Ebu Hüreyre'den dinleyelim. Aktardıklarını Buhari ve Müslim'den sunuyorum. **Ebu Hüreyre** Hz. Muhammed'in dilinden şunları anlatıyor: İsra gecesi (yani Mekke'den Kudüs'e yürütüldüğü gece) Hz. Musa'yı gördüm. Baktım ki Musa, Yemen'in Şenûe kabilesi erkeklerinden biri gibi uzun boylu, esmer yüzlü, kıvırcık saçlı, balıketli biri. Ayakta namaz kılıyordu. Hz. İsa'yı gördüm. O da ayakta namaz kılıyordu. Kendisi orta yapılı, sanki hamamdan yeni çıkmış gibi kırmızı çehreli, uzun saçlıydı. Hz. İbrahim'i gördüm, o da ayakta namaz kılıyordu. Kendisi tıpkı bana benziyordu. Sonra birinde süt, diğerinde içki olan iki kap bana sunuldu. Cebrail, bunlardan hangisini istersen seç ve iç dedi. Ben sütü seçtim. Cebrail, '**Sen fıtratı tercih ettin. Eğer içkiyi seçmiş olaydın, ümmetin azgın olacaktı!'** dedi. Ebu Hüreyre'nin buraya kadarki anlatımı Buhari ile Müslim'de ortak olarak geçiyor.[13]

---

[12] a-Ali el-Kari, Mirkatü-l mefatih, 8/127, Et'ime bölümü, no: 4222.

b- Kadı İyad, Şifa, c.1/190.

c-Suyuti, Dürrü'l mensur, İsra suresi, c.4/149.

[13] a-Buhari: Ehadisi Enbiya, bab 24/ 3394-3396, bab 48/3437, Menakıb-ı Ensar, bab

41/3886, Tefsir, İsra suresi bölümü, bab 3/4710.

b-Müslim, İman bölümü, no: 165-173.

c-Tirmizi, Tefsir, no: 3133.

d-Abdurrazzak, Musannaf, c.5/329, no: 9717 açıklamasında.

c-Hafız Ahmet b. Hakemi (h.1377.ö), Mearicü-l kabul, c.3/1067.

Müslim'de Ebu Hüreyre'nin ayrıca şu rivayeti de var ve yine Muhammed'in ağzından aktarıyor: Kendimi Kâbe'de Hicr denilen yerde gördüm. (İsra ve Miraç sonrası olup bitenleri anlatıyor Muhammed.) Benden o gece gördüklerim ve ayrıca Beyt-i Makdis (Kudüs'teki cami) hakkında sorular sordular. Çok üzüldüm. Öyle ki hayatımda o kadar üzülmemiştim. Çünkü onlar hakkında hatırımda bir şey yoktu. Allah benimle Mescid-i Aksa arasındaki uzaklığı kaldırdı, cami hakkında sorulan soruları, ben camiye bakarak yanıtladım. O gece ben peygamberlerden bir kısmını gördüm. Hz. İsa'yı gördüm, Urve b. Mesut Sakifi'ye benziyordu. O arada namaz vakti geldi, ben onlara imam oldum. Namazdan çıkınca bana denildi ki, şuradaki kişi Malik ismindeki cehennem sorumlusudur, ona selam ver. Ben selam verdim, o da selamımı aldı.[14]

Aslında bu bilgiler Buhari'de de var; ancak Ebu Hüreyre'ye değil; başka sahabilere ait. Mesela **İbni Abbas** da Musa ve İsa'dan bahsediyor, onların sıfatlarını anlatıyor; tıpkı Ebu Hüreyre'nin anlattığı gibi.[15]

Hz. Muhammed o geceki yürüyüşün ne kadar sürdüğünü de belirtiyor. Tabii ki buna Miraç'ı/göklere çıkmayı da ekleyerek. Yani Mekke'den Kudüs'e, oradan da göklere çıktım, o gece beş vakit namaz farz kılındı, evime döndüğümde baktım ki evden çıkınca eşim Hatice nasıl uzanmışsa hâlâ öyle duruyor, kendini başka yöne çevirmemişti, diyor. Bunu Hz. Ömer aktarıyor. Bu, aynı zaman Buhari şerhinde, Kadi İyad kitabında, **Tarihu'l Hamis**'te geçiyor. Bazı tefsirlere konu olmuş, örneğin Kasımî bunu işlemiştir.[16]

---

14 Müslim, İman, no: 172/278.

15 Buhari: Bedü-l Halk, bab 7/3239.

16 a-Kadı İyad, Şifa, c.1/191.

b-İbni Recep Hanbeli, Fethu'l Bari Şerhu Sahih-il Buhari, namaz bölümü, bab 97/506.

c-Diyarbekiri, Tarihu'l Hamis, c.1/315.

Bu süt, içki rivayetiyle ilgili biraz geniş bir bilgi vermek isterim. Buhari ve Müslim'de geçen hadislerde Hz. Muhammed; Cebrail bana iki kap sundu. Birinde süt diğerinde içki vardı. Bu, İsra gecesi Kudüs'e İliya mescidine gittiğimde oldu, diyor. Bunu aktaranlar Ebu Hüreyre, Şeddad b. Evs, İbni Abbas ve Enes b. Malik.[17] Ancak Ebu Hüreyre ile İbni Abbas farklı birer rivayet daha aktarmışlardır. Ebu Hüreyre, Hz. Muhammed'e Miraç gecesi bal, süt ve içki sunulur. O ilkin baldan alır, daha sonra sütten şeklinde bir rivayet sunar.[18] İbni Abbas ise, Muhammed Mescid-i Aksa'da tüm peygamberlere imam olup namaz kıldıktan sonra ona süt ve bal sunulur. Muhammed sütü tercih eder diyor. Bunu Ahmet b. Hanbel işlemiştir.[19]

Yine en başta Buhari ve Müslim'de Hz. Muhammed'in şu açıklaması da var: Biz göklere çıktık. Birinci kattan itibaren başlayıp ta yedinci kata geldik; burada bana üç bardak sunuldu. Birinde içki, birinde bal, birinde de süt vardı. Ben sütü seçtim diyor. Burada hem içtiği yer değişik (uzayda yedinci katta), hem de sunulan ürünler iki değil; üçtür: Bal, süt ve içki. Bu hadisi Enes b. Malik ve Malik b. Sa'saa' rivayet etmişlerdir.[20] İbni İshak'ta geçen ve sahabi Ebu Said Hud-

---

[17] a-Buhari: Ehadisi Ebniya, bab 24/3394, bab 48/3437. Tefsir bölümü, İsra suresi, bab 3/4709, Eşribe, bab
1/5576, bab 12/5603.
b-Müslim, İman bölümü, no: 162 ve 168.
c-Ahmet b. Hanbel, Müsned, İbni Abbas rivayetleri, no: 2324.
d-İbni Hacer Askalani, Fethu'l Bari, M. Ensar, Miraç kısmı, no: 3887, c.7/216.

[18] Askalani, Fethu'l Bari, c.7/216, Menakıb-i Ensar, Miraç başlığı altında hadis no: 3887, c.7/216.

[19] Elbani, İsra ve Miraç, no: 10, s.74.

[20] Buhari: Menakıb-i Ensar, bab 42/3887 ve Eşribe, bab 12/5610.

ri'ye dayanan bir rivayet de şöyledir: İsra gecesi Hz. Muhammed'e Kudüs'teki (İlaya) Mescid-i Aksa'da bal, süt ve içki sunulmuş, diyor. Bezzar'ın aktardığı bir rivayete göre Beyt-i Makdis (Kudüs'te) su, süt ve içki sunulmuş. Burada bal yerine su geçiyor.[21]

İlginçtir ki bu konuda bazen tek bir kişi bile farklı rivayetler aktarmış. Mesela Enes b. Malik hem İsra gecesi Mescid-i Aksa'da ikram edilmiş, diyor ve süt ile içki diye belirtiyor. Hem de yedinci kat gökte; bu sefer bal, süt ve içki diyor. Ebu Hüreyre de hem İsra gecesinde sunulmuş ve bal ile süt diyor, hem de Miraç gecesi bal, süt ve içki diyor.[22] İşin mitoloji tarafı bir yana; bir kere hadislerde dengesizlikler var. Mesela Buhari ve Müslim'de geçen hadislerin bir kısmında Hz. Muhammed diyor ki: Cebrail bana süt ve içki ikram etti, ben süt aldım. Bu nerde oluyor? Bazı rivayetlerde Kudüs'teki Mescidü-l Aksa'da içtikten sonra gök yolculuğu başlıyor.[23] Bir başka rivayette, içki ile süt bana göklerde yedinci katta sunuldu, ben süt tercih ettim, diyor. Yine Buhari ile Müslim'de geçiyor ki; yedinci kattan sonra Sidretü-l münteha denilen yerde bana süt, bal ve içki ikram edildi, ben sütü seçtim, diyor.[24]

Bununla ilgili çelişkiler daha bitmedi. Bu bal, su, içki meselesi hadiste anlatıldığı için kimileri bunlar yalandır diyebilirler; ancak aynı bilgiler Kur'an'da da var. Mesela Muhammed suresi on beşinci ayette, cennette dört ırmak vardır; bunlar süzme bal ırmağı, içki ırmağı, temiz su ırmağı ve süt

---

21 Askalani, Fethu'l Bari, Menakıb-i Ensar, no: 3887, c.7/216.

22 Müslim, İman bölümü, no: 162,164. Askalani Fethu'l Bari, Menakıb-i Ensar, no: 3887, c.7/216.

23 Müslim, İman, bab 162/259.

24 Buhari, Eşribe bölümü, bab 12/5610, Müslim, İman, bab 168/272.

ırmağı diye teker teker sayılıyor. İnsan, ayetteki bu dört ırmak hikâyesiyle hadiste anlatılanları yan yana getirince anlayacaktır ki Muhammed bunları söylemiştir. Zaten ayetler de Muhammed'in sözlerinin aynısıdır.

Peki, konu içerikten yoksun ve mitolojik olmakla birlikte bunlardan hangisi doğru? Bu karmaşa nasıl çözülür? Süt, içki mi; yoksa süt, su, içki mi? Ya da süt, içki, bal, su mu? Kaldı ki hepsinin kaynakları aynı. Burada hadis âlimi İbni Hacer kendince şöyle bir yorum yapıyor: Olabilir ki Hz. Muhammed Kudüs'te namazdan sonra susamış. Onun için ona orada ikram edilmiş. Bir de yedinci kata çıkıp dört ırmak görünce orada da ona ikram edilmiş, diyor. Görüldüğü gibi kimse bu inanılmaz ve faydasız bilgileri inkâr etmiyor; hepsi nasıl ayakta durdururuz, hangi yorumlarla kurtarırız derdinde.[25]

Burada gayet net olarak Kur'an'da söz konusu olan Mescit (Muhammed'in bir gecede götürüldüğü yer) Kudüs'teki Beytü'l Makdis'dir diye ifade ediliyor. Zaten daha sonra bağımsız bir başlıkta Kur'an'da geçen bu Mescid-i Aksa hakkında bilgi vereceğim. Hemen şunu da belirtelim ki, Buhari ve Müslim'e göre muhalifler tarafından Beytü-l Makdis hakkında ne gibi sorular soruldu, nasıl yanıtlar verildi belirtilmemiş. Sadece sorulan sorular üzerine **benimle Beytü-l Makdis arasındaki perde kalktı, ben de ona bakarak yanıt verdim** şeklinde bir ifade geçiyor. Bunu anlatan Hz. Muhammed'in kendisi, olayın başka şahidi yok ve yıllar sonra böyle bir olayı kendisi anlatıyor. Hadisin aktaranı Cabir de açık bir şekilde, ben Muhammed'den duydum diyor; ben oradaydım olup bitenleri gördüm demiyor. Daha açık bir ifadeyle; Hz. Muhammed'den başka hiç kimse, ben de oradaydım, bu tartışmaları izledim ve Hz. Muhammed de Mes-

---

25 İbni hacer Askalani, Fethu'l Bari, c.7/216, Menakıb-i Ensar, bab 42.

cid-i Aksa hakkında tam bilgi verdi demiyor. Az önce geçtiği gibi; bunu aktaranlardan biri meşhur sahabi Ebu Hüreyre. Malum bu olay Mekke döneminde olmuş, Ebu Hüreyre ise yıllar sonra Medine döneminin son yıllarında gelip Müslüman olmuştur. Yani bu şahıs da ben gördüm, oradaydım demiyor; Muhammed'in ağzından duydum diyor.

Hüzeyfe b. Yaman şöyle diyor: Hz. Muhammed İsra gecesi Mescid-i Aksa'da namaz kılmamıştır. Burak adındaki biniti hayvan hakkında da, '**Allah Muhammed için bu hayvanı gönderdiğine göre artık kaçamaz ki onu Kudüs'te cami kapısına bağlasınlar'** diyor. Onun bu rivayeti, Teyalisi (h.204.ö), Hümeydi (h.219.ö), İbni Ebi Şeybe (h.235.ö), mezhep lideri Ahmet b. Hanbel (h.241.ö), Tirmizi (h.279.ö), Bezzar (h.292.ö), Nesai (h.303.ö) gibi en eski hadis âlimlerinin kaynaklarında geçiyor. Tabii ki bu, Huzeyfe'nin kendi bakışıdır. Ama sağlam kaynaklardaki hadislerde Muhammed, **ben orada namaz kıldım ve imam da oldum** diye geçiyor.[26] Bazı rivayetlere göre bu biniti hayvanın (Burak) bir de iki kanadı varmış.[27]

İsra ayetinde Allah'ın Hz. Muhammed'i bir gecede Mescid-i Aksa'ya götürmesinin nedeni, ona o gece bazı ayetlerini göstermek olarak belirtiliyor. Ancak ona ne gibi ibretlik olaylar göstermiş sorusuna yanıt yok. Kimi İslam âlimleri bu

---

[26] a-Ahmet b. Hanbel, Müsned, no: 23674, 23709, 23721, 23723.
b-Teyalisi, c.1/328, no: 411.
c-İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Fedail, c.11/460-63, no: 32356 ve Megazi bölümü, c.14/307, no: 27728.
d-Nesai, Sünen-i Kübra, Tefsir başlığı altında, c.10/146, no: 11216.
e-Tirmizi, Tefsir, bab 19/3147.
f-Hümeydi, Müsned, no: 453: Hüzeyfe, hadisleri bölümünde.
g-Sahih-i İbni Hibban, no: 44.

[27] İbni Hişam, Sire, c.2/48.

boşluğu kapatmak için Necm suresinden bazı ayetleri İsra olayıyla ilişkilendirmişlerdir. Burada, '**Efendim Kur'an'da deniliyor ki, Allah önce ayetleri sağlam kılar** (her ne sağlam kılmaksa!), **sonra başka ayetler göndererek o ilk ayetleri ayrıntılı bir şekilde açıklar.**[28] **Durum bu olunca biz de o gece Muhammed'e gösterilen ayetlerin izini Kur'an'ın başka yerlerinde arayacağız**' şeklinde bir savunma söz konusu olabilir. Bir kere Allah'ın ilkin ayetlerini anlaşılmaz/muğlak bir halde göndermesi, sonra başka ayetler gönderip onları izah etmesi anlamsızdır ve abesle iştigaldir. Ne demek istiyorsa az ve öz bir şekilde bir arada ve tek sefer halletmesi en makul ve edebi olanıdır.

Bakalım hangi ayetleri İsra ile ilişkilendirmişler? İlkin meallerini sunmakla başlayalım.

"O (Kur'an), ancak kendine (Muhammed'e) gelen vahiydir. Bunu çok güçlü biri (yani Cebrail) ona öğretti. Akıl, güç ve güzellik sahibi (Cebrail) en yüksek ufukta doğrulup dikildi. Sonra inip yaklaştı. (Muhammed ile arasındaki mesafe) iki yay uzunluğu kadardı **yahut daha da az idi**. Sonra kuluna bildirmek istediğini bildirdi. Gördüğünü kalp yalanlamadı. Onun gördükleri hakkında kuşkuya düşüp kendisiyle (Muhammed'le) çekişiyor musunuz? Andolsun ki onu (Cebrail'i) **bir kere daha** Sidretü-l Münteha denilen uzun ağaç yanında görmüştü. Onun (Sidretü-l Münteha ağacının) yanında oturulacak bahçe var (adeta piknik yeri gibi). Sidre ağacını olağanüstü kuşatmıştı (Tanrı burada Cebrail'in heybetini anlatıyor). Göz ne şaştı ne de azdı. Yemin olsun ki rabbinin en büyük **ayetlerinden bir kısmını** gördü" deniliyor. Bu ayetlerden bir şey anlayan veya bunlara anlam veren var mı bilemiyorum. Yukarıdaki ayetlerde bir yerde deniliyor ki; Muham-

---

28 Hud suresi, ayet 1.

med'le Cebrail arası iki yay kadardı ya da daha azdı. Bu şu demektir ki, aralarındaki mesafenin uzunluğu hakkında tanrı emin değildir. Ne demek ya şu kadardı ya da bu kadar! Evet; bazı İslam âlimleri yukarıdaki ayetleri alıp İsra gecesiyle ilişkilendirmişler. Ama boş bir çaba. Çünkü bunların İsra ile ilgileri yoktur. Bunun gerekçesini birazdan sunacağım. Diyelim ki bu ayetlerin İsra ile ilişkileri vardır. Peki, bir şey anlaşılıyor mu, hangi ayetler gösterdi? Yanıt yok.[29]

Hz. Ayşe, Cebrail genelde insan (erkek) şeklinde inerdi diyor. Bu ayetlerde ise onun heybetinden söz ediliyor. Çünkü Cebrail kendisi bu sefer gerçek şekli üzerine inmiş de bundan Allah onu böyle heybetli anlatıyor diyor. Nitekim Hendek savaşından hemen sonra bir ara Cebrail toz duman içinde olduğu halde Muhammed'in evine gelir. Hatta kimi rivayetlere göre bir hayvana binip gelmiş. Bu açıklama hem **Buhari**, hem de **Müslim**'de var.[30] Kur'an'da az önceki ayetlerde Cebrail öylesine aşırı derecede övülüp anlatılıyor ki, neredeyse tanrının büyüklüğü onunkinin gölgesinde kalıyor. Hatta bir yerde '**Kuluna bildirmek istediğini bildirdi**' diyor. İlgili ayetlerde Allah ismi geçmediği için burada Muhammed Cebrail'in kulu oluyor anlamına gelmektedir ki bu da Allah'a şirk koşmak demektir.[31]

Bu ayetlerin İsra olayıyla hiç ilgisi yoktur; ama kabul edelim ki bu ayetler İsra hadisesiyle alakalıdır. Peki, bunlarda somut, görülebilen, anlaşılabilen, faydalı bir şey var mı? Hayır. Kaldı ki Necm suresindeki ayetlerin İsra ile ilişkilendirilmesi, İsra hadisesine açıklık getiren ayetler olarak de-

---

29 Necm suresi, ayetler 4-18.

30 a-Buhari: Cihat, bab 18/2813, Megazi, bab 30/4117 ve 4122.
b-Müslim, Cihat, bab 22/1769.

31 Buhari: Bedü-l Halk, bab 7/3234.

ğerlendirilmesi de gerçekçi değildir. Çünkü İsra suresi indiğinde Necm suresi çoktan inmişti. Necm İsra'dan sonra inmemiş ki İsra gecesinde Hz. Muhammed'e gösterilen ayetlere cevap olsun. Kur'an'ın 114 suresinin iniş sıralaması yapılırken Necm suresi 20-23, İsra suresi ise 50'nci sırayı almaktadır. Yani İsra suresinde sözü edilen tanrı ayetleri daha sonra Necm suresinde açıklanmıştır iddiası, tarihi gerçeklere uymuyor. Başlangıçtan günümüze kadar ilgili uzmanlar tarafından surelerin iniş sıralamaları/kronolojileri yapılırken; hep İsra suresi Necm'den çok sonraları inmiştir diye -neredeyse- fikir birliği vardır. **İbni Abbas**'ın Mushafında surelerin iniş sıralaması yapılırken Necm 21, İsra ise 47'inci sırayı almaktadır. Bunula ilgili **Suyuti**'nin yaptığı tasnifte Necm suresinin çok önceleri Mekke'de nazil olduğu ve onunla İsra suresi arasında 19 sure daha indiği belirtiliyor. Sureler arasındaki iniş sıralaması hakkında, eski din işleri yüksek kurulu üyesi Dr. **Osman Keskioğlu**'nun güzel bir tasnif yaptığını hatırlatmak isterim.[32]

Yukarıdaki ayette ayrıca lanetlenmiş ağaçtan bahsedilir. O da zakkum ağacıymış. Kur'an üç surede zakkum ağacından söz eder. İlgili ayetler şöyledir:

1) İkram olarak, bu mu (Allah'ın vaat ettikleri mi) daha hayırlı yoksa zakkum ağacı mı? Biz onu zalimler için bir fitne/bir imtihan aracı kıldık. **Zakkum ağacı, cehennemin ta dibinden çıkar**. Tomurcukları-meyveleri tıpkı **şeytanların başlarıdır**. Cehennemlikler ondan yiyecekler ve onunla karınlarını dolduracaklar, deniliyor.[33] Burada zakkumla ilgili

---

32 a-Suyuti, İtkan, bölüm 7, s.168

b- Dr. Osman Keskioğlu, Din işleri Y. kurulu üyesi, Nüzulünden Günümüze Kur'an'ı Kerim Bilgileri, Diyanet yayını, 3. baskı, s.120-123, 1993.

33 Saffat suresi, ayetler 62-68.

diğer ayetlere geçmeden kısa bir bilgi eklemek isterim. Muhammed, zakkum ağacı cehennemde çıkar deyince Ebu Leheb gibileri onunla alay ederler: Cehennem (anlatıldığına göre ateşle dolu olan yer) ve ağaç: Muhammed sizi zakkum ağacıyla korkutuyor, cehennemde olacak ve ondan yiyeceksiniz diyor. Peki, ateşte ağaç olur mu gibi alaylı ifadeler kullanıyorlar. Onların bu alaylarına karşı Allah İsra suresinde, ben zakkum ağacıyla insanları sınamak isterim anlamındaki cümleyi göndermiştir bilgisi var![34]

2) Şüphesiz, zakkum ağacı, günahkârların yemeğidir. Kaynar suyun kaynaması gibi erimiş maden misali, karınlarında kaynar, deniliyor.[35]

3) Diğer bir ayette (suçlular) mutlaka zakkum ağacından yiyecekler. Ondan karınlarını dolduracaklar. Üzerine de kaynar su içeceklerdir. Kanmak bilmeyen susamış develerin suya saldırışı gibi içeceksiniz diye geçiyor Kur'an'da.[36]

Kur'an'da Allah bu zekkum ağacını çok önemsemiş olmalı ki ona epey yer vermiş! Evet; bunlar herhangi bir yorum veya hadis değil; Kur'an ayetleridir. Üstelik Kur'an'a göre bu ağaç cehennemin ta dibinde çıkacakmış.

Kimi İslam âlimleri başka bazı ayetleri de İsra hadisesiyle ilişkilendirmişlerdir. Kısaca bunlardan da söz edelim.

Zuhruf suresi ayet 45: "**Senden önce gönderdiğimiz elçilerimize sor**! Rahman'dan başka tapılacak tanrılar (edinin diye) emretmiş miyiz?" diyor. Burada şu soru sorulmaz mı: İlahi dinler diye kabul edilen dinlerde peygamberlik iddiasında bulunanlardan kimse Muhammed zamanında yaşıyor muydu ki onun tanrısı, hele onlardan bir sor bakalım de-

---

34 Tefsir'ü Mükatil, İsra suresi, ayet 60, c.2/539.

35 Duhan suresi, ayet 43.

36 Vakıa suresi, ayetler 52-55.

sin? Ne garip şeyler; değil mi! Diğer yandan bu ayetin İsra ile ilişkisi ne ki!

Bu ilişkiden **Taberi** ve **İbni Kesir** kendi tefsirlerinde bahsetmişlerdir. Yine bazıları kimi ayetleri Tekvir suresinden alıp İsra olayıyla ilişkilendirmişlerdir. O ayetler de şu içeriktedir: Cehennem kızıştırıldığında, cennet yaklaştırıldığında, her can, ne yapıp getirdiğini bilir. Gizlenen yıldızlara, akıp giderek yuvasına girenlere, kararmaya başlayan geceye, nefes almaya başlayan sabaha andolsun ki o (Kur'an), çok değerli bir elçinin (Cebrail'in) sözüdür. O elçi çok güçlüdür. Arş sahibi (yani Allah) katında saygındır. Orada sözü dinlenir ve güvenilirdir de. Arkadaşınız (Muhammed) cinli değildir. Yemin olsun ki, onu (Cebrail'i) apaçık ufukta gördü. O, gaipten gelen bilgileri sizden esirgeyemez. O (bu Kur'an), kovulmuş şeytanın sözü değildir. Durum bu iken nereye gidiyorsunuz?

Bu türden bazı anlaşılmaz, garip bilgiler. İşte kimi İslam âlimleri İsra gecesinde bunlar da Muhammed'e anlatılmış diyorlar. Hâlbuki bu gibi yorumları yapan zatlar şunun farkında değiller: Tekvir suresi Kur'an'ın ilk inen surelerinden. Onun sıralaması 6, İsra'nınki ise 50'dir. Peki, burada geriye dönüş nasıl olur? Bir de az önceki ayetlere inanmak mümkün değildir. Çünkü akla uymayan, hiçbir şey ifade etmeyen hayali bazı şeyler anlatılır.[37]

Sad suresinden de bazı ayetleri İsra gecesiyle ilişkilendirmişlerdir. Mesela: "De ki, ben ancak bir uyarıcıyım. Tek ve kahreden Allah'tan başka tanrı yoktur. O, göklerin, yerin ve bunlar arasındakilerin Rabbi'dir. De ki, o büyük bir mesajdır. Siz ondan yüz çevirip duruyorsunuz. Aralarında tartıştıkları sırada yüce topluluğa (meleklerin ileri gelenlerine)

[37] Tekvir suresi, ayetler: 12-26.

dair benim hiçbir bilgim yok. Ben ancak apaçık bir uyarıcı olduğum için (bu bilgi) bana vahyediliyor..." Evet; bunları da kimi İslam âlimleri alıp o İsra gecesinde olup bitenlere bağlamışlar, o gecede bunlar olmuştur diye belirtmişlerdir. Diğer yandan; bu ayetlerin içinde bulunduğu Sad suresi de İsra olayından önce zaten vardı. İsra suresinin iniş sırası **50**, Sad suresinin ise **38**'dir.

İsra olayı Kur'an'da geçtiği için fazla kaynak göstermeye gerek görmedim. Tabii ki bunun devamında göklere çıkmak da (Miraç) var. Onu ayrıca hem bağımsız bir başlık altında işleyeceğim, hem de Kur'an'da geçmediği için başka birçok kaynakla izah etmeye çalışacağım.[38]

---

38 Sad suresi, ayetler: 65-70.

II. BÖLÜM

KUR'AN'DA GEÇEN MESCİD-İ AKSA HANGİSİDİR?

Yukarıda İsra ayetinde geçtiği gibi Muhammed'in Allah tarafından bir gecede Mescid-i Haram'dan (Mekke'den) Mescid-i Aksa'ya (Kudüs'e) götürüldüğü ifade ediliyor. Bu başlıkta Mescid-i Aksa'dan hangi cami kastedilmiş; buna açıklık getirmeye çalışacağım. Aslında benim için ayetin topluma, insanlığa bir yararı var mı, anlatılanları akıl, ilim kabul eder mi; bunlar önemli. Ancak son zamanlarda ayette geçen mescitle ilgili kimi ilahiyatçı akademisyenlerin çarpıtmalarını, komik yorumlarını görünce; konuyu özel bir başlık altında ele almak istedim. İleride bu ilahiyatçıların yorumlarına ayrıca yer vereceğim.

İlkin Kur'an'da geçen Mescid-i Aksa hakkında Buhari ve Müslim'deki hadisleri bir tarayalım. Malum İslam literatüründe bu iki kaynaktaki hadisler kuvvet derecesine göre Kur'an'dan sonra gelir. Şayet bir hadis bu iki eserde ortak olarak işlenmişse buna **müttefekun aleyh** denir. Yani iki büyük hadis âliminin ittifakla kabul ettikleri hadis demektir ki, artık doğru olduğunda şüphe kalmaz.

Buhari ve Müslim'le birlikte birçok hadis kaynağında Ebu Hüreyre ve Cabir b. Abdullah'ın aktardıkları rivayete göre; Hz. Muhammed, İsra olayında bir gecede Mescid-i Aksa'ya gidip geldiği hikâyesini **"Hicr"** denen Kâbe içindeki yerde anlatınca; muhalifler, bu kadar uzun mesafeye bir gecede nasıl gidip geldin diyerek itirazda bulunurlar (hatta alay ederler). Öyle ki, Mescid-i Aksa hakkında -eşgali nasıldır diye- sorular sorarlar. Muhammed, ben o cami hakkında bilgi sahibi olmadığım için sorulara nasıl yanıt verebilirim diye üzüntü içinde kaldım, canım sıkıldı. O sırada Allah benimle Mescid-i Aksa arasındaki engeli kaldırdı, onu gözlerimin önüne getirdi. Böylece onlar ne sordularsa ben bakarak yanıt verdim diyor.

Bunları az önceki bölümde de işledim. Burada bir daha gündeme getirmemin nedeni, hadiste açıkça belirtiliyor ki, Kur'an'da söz konusu olan Mescid-i Aksa Kudüs'teki meşhur Mescidü'l Aksa'dır.[39] Kaldı ki Ebu Hüreyre'nin aktardığı ve en başta Buhari'de geçen bir rivayete göre, Muhammed'in İsra gecesinde Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya (İliya) götürüldüğü net olarak ifade edilmektedir.[40]

Peki, Hz. Muhammed bunu anlatınca o günkü insanlar da hemen inanıp kabul mü ettiler? Hayır; tam tersine daha önce Müslüman olanlardan bir kısmı, **'Böyle şey mi olur?'** diyerek Muhammed'le alay ediyorlar ve bu olaydan ötürü İslamiyet'i terk edip dinden çıkıyorlar. Bu bilgi birçok kaynakta var. Birkaçını sunayım: **Müfessirlerden** Taberi (h.310.ö), Tusi

---

39 a-Buhari, Tefsir başlığı altında, İsra suresi, bab 3/4709 ve 4710 ve Menakıb-i Ensar, bab 41/ 3886, Eşribe, bab 1/5576.

b-Müslim, İman bölümü, no: 168 /272, 170/276 ve 172/278.

c-Tirmizi, Tefsir, no: 3133.

d-Abdurrazzak, Musannaf, c.5/329, no: 9717 açıklamasında.

e- İbni Hacer Askalani, Fethu-l Bari, Menakıb-i Ensar, bab 42/3888, c.7/209.

40 Buhari, Eşribe, bab 1/5576, Tefsir, İsra suresi, bab 3/4709.

(h.460.ö), Zemahşeri (h.538.ö), Kadi Beydavi (h.691.ö), Kurtubi (h.671.ö), İbni Kesir (h.774.ö) ve Suyuti (h.911.ö) gibi. Yine **ilk İslam tarihçilerinden** İbni Hişam (h.2173.ö), **hadis âlimlerinden** Nesai, Hakim Nisaburi, Beyhaki, Zehebi, İbni Hacer Askalani, **mezhep lideri** Ahmet b. Hanbel Hz. Muhammed'in bu anlatımından dolayı birçok insanın dinden çıktığını işlemişlerdir. İşlerken de **hadis sahihtir** diye not düşmüşlerdir.[41]

Hz. Muhammed 14 asır önce bunu anlatınca; bundan dolayı epey insan İslamiyet'i terk etmiş; asrımızda ise hâlâ bunlara inanılmaktadır! Hatta İsra suresi 60'ıncı ayette, 'Biz bu rüyayı (yani İsra hadisesini) kimilerine fitne yaptık' demekten kasıt, Muhammed'in bu olayı anlatması sonucu dinden ayrılanlardır ve tabii ki genel olarak ayet tüm inanmayanları içermektedir. Demek ki Muhammed'in bu anlatımına inanmayanlar tanrı nezdinde yanlış yapmışlar ki, böyle bir tehdit ayeti gönderilmiş. Tanrı, akıl ve ilimden uzak, insanlara hiç faydası olmayan böyle bir iddiaya inanmayanlara kızıyor işte. Peki, neden inansınlar, gerekçe ne? Yanıt yok![42]

Kur'an'daki mescidin Kudüs'teki kutsal mabet olduğuna ilişkin kanıtları sunmaya devam edelim. Hz. Muhammed'in amcası Abbas'ın oğlu Abdullah (ki hadis literatüründe **İbni Abbas** lakabıyla meşhurdur), İsra gecesinde Hz. Muhammed'in götürüldüğü Mescid-i Aksa, Kudüs'teki meşhur Mescid-i Aksa'dır diyor ve bu açıklama Buhari'de üç yerde geçiyor.[43]

---

41 a-Beyhaki, Delalil-i Nübüvve, c.2/361.
b-Hakim, Müstedrek, c.3/63.
c-Ahmet b. Hanbel, Müsned, İbni Abbas bölümü, no: 3546.
d- Nesai, Süneni Kübra, tefsir bölümü, c.10/147, no: 11219.
e- İbni Hişam, Sire, c.2/49-50.

42 İbni Hişam, Sire, c.2/50.

43 Buhari: Menakıb-i Ensar, bab 42/3888, Tefsir bölümü, İsra suresi, ayet 60 kısmında, bab 9/4716 ve Kader bölümü, bab 10/6613.

İbni Mesut, Ümmü Hani, Hz. Hasan, Ebu Said Hudri ve başka da birçok sahabi, ayette geçen mescidin Kudüs'teki Mescid-i Aksa olduğunu vurgulamışlardır.[44]

Mezhep lideri Ahmet b. Hanbel şöyle bir rivayet aktarıyor. Hz. Ömer Kudüs'ü alınca orada namaz kılmak ister. Şöyle ki, '**Ben, Muhammed'in burada namaz kıldığı yerde** (İsra gecesini kastediyor) **durup namaz kılacağım**' diyor. Bu da ayrı bir kanıttır ki Kur'an'da söz konusu olan mescit Kudüs'teki Mescid-i Aksa'dır.[45]

Muhammed'in İsra gecesi Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürüldüğüne dair Enes b. Malik, Büreyde, Cabir b. Abdullah, Huzeyfe b. Yeman, Şeddad b. Evs, İbni Abbas, İbni Ömer ve az önce adı geçen Hz. Ömer; evet tüm bunlar diyorlar ki: Hz. Muhammed İsra gecesi Kudüs'e gitmiştir.[46]

Kur'an'da geçen caminin Kudüs'teki olduğuna dair daha şahitler bitmedi; sunmaya devam edeceğim. Hz. Muhammed'in eşlerinden Ümmü Seleme, Hz. Muhammed'in, **kim Umre için Beyt-i Makdis'de** (Kudüs'teki Mescid-i Aksa'da) **ihrama girerse günahı bağışlanır** dediğini aktarıyor. Bu rivayette sadece Umre ismi geçiyor; Buhari, Ümmü Seleme'den aktardığı başka bir rivayette bunun içine Hac ibadetini alıyor ve Hz. Muhammed'in, kim Hac veya Umre için Mescid-i Aksa'da ihrama girerse onun günahları bağışlanır dediğini aktarıyor.[47] İbni Ömer, **ben Hakem olayı yılında İliya/yani Kudüs'te ihrama girdim,** diyor.[48]

---

44 İbni Hişam, Sire, Miraç ve İsra başlığı altında, c.2/48-54.

45 Elbani, İsra-Miraç, s.106.

46 Elbani, İsra- Miraç, hadis numaraları: 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12 ve 13, s.9-106.

47 Ebu Ya'li Mevsılı, Müsned, c.12/328, no: 6900 ve şerhi. Buhari bunu Tarih-i Kebir, Muhammed b. Abdurrahman b. Yuhannis kısmında ele almıştır.

48 Beyhaki, Sünen-i Kübra, Hac bölümü, bab 50/8927, c.5/45.

Bir örnek de altı hadis âliminden biri olan **Nesai**'den sunalım. Hz. Muhammed İsra gecesi Cebrail eşliğinde yol alırken; bir ara Cebrail ona, **hayvandan in burada namaz kıl** diyor. O da inip kılıyor. Cebrail, burası Hz. Musa'nın Allah'la konuştuğu Tur dağıdır diyor ve tekrar yola devam ediyorlar. Bir yerde yine Cebrail, **in burada da namaz kıl** diyor. O da inip kılıyor. Cebrail, **burası Hz. İsa'nın doğduğu yer olan Beyt-i Lahm'dir** diyor. Sonra yine yola devam edip ta Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya geliyorlar. Muhammed burada birçok peygamberle karşılaşıyor ve Cebrail'in direktifiyle kendisi orada o peygamberlere imam olup namaz kıldırıyor. Daha sonra aynı gece uzay yolculuğuna devam ediyor (yani Miraç olayı gerçekleşiyor). Görüldüğü gibi bu rivayetlere göre Hz. Muhammed'in o gece Kudüs'e/Beyt-i Makdis'e götürüldüğü açık bir şekilde belirtilmektedir.[49]

İlk İslam tarihçilerinden **İbni İshak** (h.151.ö), **İbni Hişam** (h.213.ö) ve **Belazuri** (h.279.ö) İsra olayını anlatırlarken; Kur'an'da geçen Mescid-i Aksa'dan gaye İliya/Kudüs'teki Beyt-i Mekdis'dir diye net bir şekilde belirtmişlerdir. İbni Hişam bu rivayetle ilgili ayrıca birçok sahabenin ismini de vermiştir.[50]

Sağlam kabul edilen hadis kaynaklarından (Buhari-Müslim gibi) ve ilk İslam tarihçilerinden sunduğum bu örneklerden sonra şimdi de konuya ilişkin İslam âleminde meşhur olan tefsirlerden özet bir bilgi sunalım. **Fahrettin Razi** (h.604.ö), Allah'ın Hz. Muhammed'i İsra gecesi Mekke'den **kırk gecelik** yolculuk mesafesinde olan Şam'a (Mescid-i

---

49 Sünen-i Nesai, Namaz bölümü, bab 1/450.

50 a-Siyeri İbni İshak, c.1/309.

b-Ensabu'l Eşraf, c.1/299.

c-Siyer-i İbni Hişam, c.2/49.

Aksa'ya) götürdüğü, tüm İslam âlimleri nezdinde **ittifakla kabul edilmiştir** diyor ve şu detayı da veriyor: Aksa demek uzak demektir. Bu mescide Aksa denmenin nedeni, Kâbe'den çok uzak olmasıdır diyor. Ayette geçen, biz bu mescidin etrafını mübarek kıldık cümlesinin anlamı da şudur: Kudüs'teki Mescid-i Aksa birçok peygambere uğrak yeri olmuştur, bundan dolayı mübarektir/manevi değeri vardır. Bir de etrafındaki güzel yeşillikler, meyve ağaçları kastedilmiştir, diyor. **Kadı Beydavi** ve **Zemahşeri** de söz konusu mescitten gaye, Kudüs'teki kutsal mabettir; çünkü bu olay olduğunda Kudüs'teki mabetten başka o coğrafyada henüz bir mabet yoktu diyorlar. Bunlar da, etrafı bereketli kılınmaktan gaye, orası vahiy beşiği (birçok peygamber o bölgede yaşamış, oraya uğramış, orada vahiy almış), Musa'dan itibaren peygamberlerin ibadet ettikleri kutsal bir yer; ayrıca etrafı ağaçlar ve sularla çevrili bir belde olduğundan Kur'an'da böyle bir ifade kullanılmıştır, diyorlar.

Müfessir **Kurtubi** ilgili ayet kısmında, maksat Kudüs'teki mabettir, ona Aksa denmenin nedeni tıpkı diğer Kur'an yorumcuları gibi, onunla Kâbe arasındaki uzaklıktan ileri gelir diyor.[51] Bu konuda en kapsamlıyı bilgiyi Kur'an yorumcusu **Suyuti** (h.911.ö) vermiş, o gece Hz. Muhammed'in Kudüs'teki mabede gittiğine dair tüm rivayetleri bir araya getirmiştir.

Kur'an yorumcusu **Taberi** ve hadis âlimi **Beyhaki**, Hz. Ayşe ve Ebu Seleme'den aktararak şu bilgiyi paylaşmışlardır: O gece Muhammed insanlara, ben bir gecede Şam'a (Mescidi-i Aksa'ya) gidip geldim dediğinde o sırada Ebubekir hazır değilmiş. Ona, arkadaşın Muhammed böyle bir iddiada bulunuyor ne dersin diye hatırlatılınca; Ebubekir ilk

---

51 Kurtubi tefsiri, İsra, c.10/210.

etapta inanamıyor, **'Muhammed böyle mi diyor?'** karşılığını veriyor. Onlar evet deyince Ebubekir, Muhammed daha fazla bir mesafeye gittiğini söylese ben yine inanırım. Çünkü Muhammed'e gökten haber gelir diyor. Bu rivayetleri aynı zamanda İbni Kesir, Hakim Nisaburi, Zehebi, İbni Merdüveyh de aktarmışlardır. Burada da Kur'an'da söz konusu olan mescit, Kudüs'teki kutsal mabettir diye belirtiliyor.[52]

İlk hadis âlimlerinden **Rebi' b. Habib (**h.2. asırda vefat etmiş) şöyle bir bilgi aktarıyor: Bir gün İbni Mesut bir yerden geçerken bakıyor ki adamın biri Tevrat'tan övgüyle bahsediyor. O kişi İbni Mesut'u görünce konuşmasını kesiyor. İbni Mesut, ne konuşuyordunuz diye soruyor. Oradakiler, bu adam, Allah kâinatı yaratırken kendisi en son **Beyt-i Makdis** denilen Kudüs'teki kutsal mabetten göklere çıkmıştır diyor, böyle demekle de bunu Kâbe'ye tercih ediyor, diyorlar. Bu rivayeti aktarmaktan gayem, Kudüs'teki Beyt-i Makdis (bugünkü tabirle Mescid-i Aksa) öteden beri o coğrafyada kutsal sayılırdı. Öyle ki Hz. Muhammed de ilk başta belli bir süre orayı kıble olarak kullanıyordu.[53]

Ebu Zeri Gıfari anlatıyor: Ben Hz. Muhammed'den sordum, yeryüzünde ilk mescit/secde edilen yer (halk tabiriyle cami) hangisidir? O, Mekke'deki Mescid-i Haram'dır dedi. Peki, ondan sonra ilk yapılan hangisidir dedim. Mescid-i Aksa'dır dedi. Ben, bunların yapılışları arasında zaman ola-

---

52 a-Fahrettin Razi, Mefatihu'l Gayb, İsra suresi, c.20/147.
b-Kurtubi tefsiri, İsra suresi, c.10/210-212.
c-Suyuti, Dürrü'l mensur, İsra suresi ilk ayet, c.4/149-155.
d-Taberi tefsiri, İsra suresi, c.14/422.
e-Beyhaki, Delail-i Nübüvve, c.2/361. Burada dipnotta başka kaynaklar da geçiyor.
f-İbni Kesir tefsiri, İsra suresi, c.5/20.

53 Müsnedü-l imam Rebi' b. Habib Ferahidî, bab 35, no: 139, s.404.

rak ne kadar yıl var dedim. O, Mescid-i Aksa Mescid-i Haram'dan kırk yıl sonra yapılmıştır dedi. Evet; bu hadis yine en başta Buhari'de tekrar edilerek ve Müslim ile ilk hadis âlimlerinden İbni Ebi Şeybe, İbni Hemmam kaynaklarında var. Mezhep lideri Ahmet b. Hanbel bunu defalarca tekrar ederek işlemiştir. Burada Kudüs'teki Mescid-i Aksa Hz. Muhammed'in dilinden çıkıyor. Bunu şunun için yazdım. İlerde değineceğim gibi; Muhammed zamanında Mescid-i Aksa yoktu. Bu cami Muhammed'den epey sonra yapılmış. Dolayısıyla Kur'an'daki Mescid-i Aksa bu olamaz gibi itirazlarda bulunanlar var. Ben de derim ki bakın Hz. Muhammed bu ismi defalarca telaffuz etmiş, dile getirmiştir. Burada maksat dikilen bina/dört duvar değil; mekân kutsiyetidir. Bunu sıkça hatırlatırım.[54]

İslami kaynaklarda Kudüs'teki Beyt-i Makdis'in (Mescidü-l Aksa) tarihçesiyle ilgili var olan bilgiler konumuza ışık tutacak nitelikte. Mesela; kimi tarihçilere göre Mescid-i Aksa ilk defa Nuh zamanında yapılmıştır. Nuh'un oğlu Sam onun temelini atmış, daha sonra Davud ve Süleyman peygamberler tarafından o temel üzerine daha uygun bir şekle getirilmiştir.

İbni'l Cevzi (h.597.ö), Hz. İbrahim'in Mescid-i Haram'ı, Süleyman peygamberin de Mescid-i Aksa'yı inşa etmeleri, bu mabetlerin ilk defa bunlar zamanında yapıldığı anlamına gelmez. Nitekim Mescid-i Haram'ı ilk yapan Hz. Âdem'dir.

---

54 a-Buhari, Ehadisi Enbiya, bab 10/3366, bab 40/3425.

b-Müslim, Mesacid bölümü, no: 520.

c-Nesai, Süneni Kübra, Tefsir bölümü, İsra suresi, no: 11217, c.10/146, no: 11220 ve 11221, c.10/147. Mesacid, bab 3/689.

d-İbni Mace, Mesacid, bab 7/753.

e-Ahmet b. Hanbel, Müsned, Ebu Zer rivayetleri bölümü, no: 21659, 21711,21718 ve 21800.

f-Abdurrazzak, Musannaf, Namaz bölümü, 1/404, no: 1578.

g-İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Evail bölümü.

Mescid-i Aksa'yı da onun çocukları yapmışlardır. İbrahim ile Süleyman'ın yaptıkları ancak şudur: Belki yıkılmış veya eskimişler; bunlar tekrar aynı yerde inşa etmişlerdir, diyor.[55]

İbni Teymiyye, tüm peygamberler Kudüs'teki Mescid-i Aksa'da namaz kılmışlardır diyor.[56]

İmam Suyuti, Mescid-i Aksa'nın tarihi ta Hz. Âdem'e kadar uzanır. Âdem hem Mekke'deki Mescid-i Haram'ı, hem de Kudüs'teki Mescid-i Aksa'yı inşa etmiştir, daha sonra gelenler bunları genişletmiş, tamir etmiş, gözden geçirmişlerdir diyor.[57]

İbni Hacer Askalani özetle şunları aktarıyor: Hz. İbrahim'in Kâbe'yi ve Davud ile Süleyman'ın da Mescid-i Aksa'yı inşa etmeleri, onların bunları ilk defa yaptıkları anlamına gelmez. Bunlar ancak tamir etmiş, genişletmiş veya eskisi yıkılmış, bir daha yapmışlardır; yoksa bunları ilk yapan Hz. Âdem'dir diyor. Bu bilgiler (güvensiz olmakla birlikte-çünkü çok eskilere dayanan bu bilgi sağlıklı olamaz) birçok İslami kaynakta var.[58]

Kâbe Dışında Başka Memlekette Hac Yapılabilir mi?

Söz konusu Mescid-i Aksa olunca onunla ilgili farklı bir bilgi daha paylaşmak isterim. Zübeyir b. Avam'ın oğlu Abdullah, Hz. Ali'den sonra Mekke ve Medine'yi kontrolü altına alır, halifeliğini ilan eder. Abdülmelik b. Mervan da Şam tarafına hâkim olur. Tabii ki bu durumda hac, İbni Zübeyir'in yönetiminde kalır. İbni Zübeyir, Mina ve Arafat'ta ha-

---

55 İbnil Cevzi, a-Keşfu'l müşkil, c.1/360, no: 300. b-Tarih'ü Bcyti-l mukaddes, birinci fasıl, s.4.

56 İbni Teymiyye, Mec'mu'ül Fetava, c.27/258.

57 Suyuti, Sünen-i Nesai şerhi, c.1/362, bab 3/689.

58 İbni Hacer Askalani, Fethu'l Bari, Ehadisi Enbiya, bab 10/3366, c.6/409.

cılara verdiği hutbelerde Ümeyyeoğulları'nın kötülüklerini anlatır. Mesela onların dedeleri Hakem, oğluyla birlikte Hz. Muhammed tarafından sürgün edilir, kimi ayetler onun tanrı tarafından lanetlendiği hakkındadır diye güçlü yorumlar var. **İbni Zübeyir**'in bu açıklamaları Şamlılar üzerinde olumlu etki yapar, adeta adam haklıdır der gibi. Abdülmelik himayesinde olan Müslümanlar hacca giderse İbni Zübeyir'in etkisinde kalır diye; **Abdülmelik** bunu engellemek için kendi bölgesinde alternatif bir hac yeri ortaya koyar. O da şöyle: Kudüs'te tıpkı Kâbe örtüsü gibi bir taş örter. Millete, yaz ayları ve kışın gidin haccınızı Kudüs'te yapın der. Halkına; niyetiniz hac ise bakın burası da öteden beri zaten kutsal bir mekândır, buyurun burada hac ibadetinizi yerine getirebilirsiniz der. Millet Kâbe'deki tavaf gibi hac ve umresini orda yapmaya başlar. Yedi sefer o taşın etrafında dönerler. Buna, hicri 64'te başlanır ta Mekke'yi İbni Zübeyir'den aldıkları hicri 72'ye kadar. Yani ona bağlı olanlar sekiz yıl Kudüs'te hac ve umrelerini yerine getirirler.

Bunu en başta Şeyhu'l İslam **İbni Teymiyye** (h.728.ö), **Demiri** (h.808.ö), **Yusuf b. Teğri** (h.874.ö), **Yakubi** (h.292.ö), Kur'an yorumcusu **İbni Kesir** (h.774.ö), **Sebt İbni'l Cevzi** (h.654.ö) gibi âlimler işlemişlerdir.[59]

Bu bilgiden yola çıkılarak farklı bir gündem oluşabilir aslında. Şöyle ki: Madem bunlar sahabi ve mazeret halinde başka mekânlarda hac ve umre ibadetlerini yerine getirmişler; o halde herhangi bir İslam ülkesindeki Müslümanlar da

---

59 a-İbni Teymiyye, Mecmuu'l fetava, c.27/12.
b-İbni Kesir, Bidaye-Nijhaye, c.12/41, hicri 66 inci yılı olayları bağlamında.
c-Yakubi, Tarih, c.3/9.
d-Sebt İbnil Cevzi, Mir'at'ü zaman, c.9/39-40.
e-Yusuf b. Teğri, En-nücum'ü-z-Zahire, c.1/188.
f-Demiri, Hayatü-l hayvan, c.2/598, Şat (keçi) bölümü, no: 474.

Kâbe'ye gitmeden, kendi memleketlerinde veya başka yoksul bir ülkede temsili bir yer açıp hac ederlerse daha faydalı olmaz mı? Diyelim ki bu konuda bir komisyon oluştu ve ihtiyaca göre bir durum tespiti yapıldı. Sonuçta bu sene şu devlet veya il fakir; bunları kurtarmak lazım deyip hac ve umre buralara yapılsın dense ve karar verilen bu yerde hac ve umre yapılsa daha faydalı olmaz mı? Neden her yıl Suudi'ye bu kadar para aksın ki! Esasen değişik coğrafyalarda yapılmak üzere dönüşümlü bir hac ve umre yapılsa daha yararlı olur. Nitekim sahabilerden az önce benzer bir uygulama da gerçekleşmiştir. Burada, efendim Hac'da Arafat var, Safa Merve, Şeytan Taşlama gibi yerler var. Başka yerde bunlar olmadığına göre olmaz gibi itirazlar yapılabilir. Ama maslahat söz konusu olunca ve az önceki sahabilerin de örneği olunca (ki Kudüs'te de Arafat yok) bu bahaneler yersiz. Biliyorum kimi din adamları bunu okuyunca şaşkına dönerler; ama bu bir gerçek: Yukarıdaki örnek İslami kaynaklarda geçiyor.

Bu ilginç bilgiden sonra tekrar asıl konumuza dönelim... Bütün bunlar ve yazamadığım birçok kanıt gösteriyor ki, Kur'an'da söz konusu olan Mescid-i Aksa'dan gaye Kudüs'teki mabettir. Güçlü kanıtlar bunu gösteriyor ama akıl almaz şekilde, tarihi gerçekleri inkâr edip farklı yorumlar yapanlar da var. Mesela 20'inci asrın meşhur İslam âlimlerinden **Muhammed Hamidullah** (m.2002.ö) şu yorumda bulunmuştur: Aslında Kur'an'da geçen Mescid-i Aksa yerde değil; göklerdedir demiş. Görüldüğü gibi kimse demiyor ki, biz nasıl, hangi gerekçeyle buna inanalım veya gitmişse bize ne, ne faydası var, bunu sorgulayan yok. Teslimiyetçi bir zihniyet var.[60]

---

60 Muhammed Hamidullah, İslam peygamberi, c.1/140 dipnot, terceme eden Salih Tuğ, İst. 1993.

Peki, bu kadar güçlü ve zengin kaynaklar, Kur'an'da geçen mescidin Kudüs'teki Mescid-i Aksa olduğunu gösterdiği halde, sadece bir iki ilahiyatçının (o da son zamanlarda ve Türkiye'de) kalkıp bunun farklı bir mescit olduğunu iddia etmeleri neye göre ve niçindir? Argümanlarını görelim.

Bunların dayandıkları tek bir rivayet var; o da hem sağlam değildir, hem de İsra gecesiyle alakalı değildir. Bir kaynakta Hz. Muhammed zamanında Mekke'ye yakın **Ci'rane** semtinde Mescid-i Aksa adında bir caminin varlığından söz edilir. Bunu ilk defa yazan **Vakidi**'dir (h.207.ö). Daha sonra gelen **Ezreki** (h.250.ö) ve **Fakihi** (h.280.ö) de eserlerinde aynı bilgilere yer vermişlerdir. Bellidir ki hem Ezreki, hem de Fakihi aynı bilgiyi Vakidi'den almışlardır. Sonuçta bu bilgi tek bir kişiye/Vakidi'ye dayanır. O da İsra bağlamında değil de; Hz. Muhammed'in Mekke fethinden sonra o bölgede gerçekleştirdiği baskınlarda ele geçirdiği ganimet, talan, cariyeler konusunu işlerken; buna da değiniyor: Bu isimle orada bir mescit varmış, Muhammed orada kaldığı birkaç gün zarfında ilgili camide namaz kılmıştır diyor. Söz konusu camiyle ilgili **Vakidi**'de geçen bilgiyi aynen veriyorum. Muhammed Mekke fethinden sonra en son Ci'rane'ye gelir. Bu geliş bir perşembe gecesi Zilkade ayının beşinci günü gerçekleşir. Orada on üç gün kalır. Aynı ayın on ikisinde Ci'rane'den yola çıkıp Mescid-i Aksa'ya gelir ve orada ihrama girer. Bu cami vadinin aşağısındaymış ve Muhammed Ci'rane'de olduğu o kaç gün içinde bu camide namaz kılıyormuş diyor.

Ancak şu var ki Vakidi bu bilgiyi aktarıyor aktarmasına da; kimden aldığını, hangi kaynaktan sağladığını belirtmiyor. Az ilerde anlatacağım gibi; bu şekilde aktarılan bir bilgi her şeyden önce İslam âlimlerince güvenilir bir bilgi olarak değerlendirilmiyor. Kaldı ki, **Vakidi** demiyor ki Hz. Mu-

hammed İsra gecesinde buradaki camiye gelmiş. Kendisi böyle bir camiden söz edince; kimi hocalar, bu olabilir yorumunda bulunmuşlar.

Konumuz talan ve ele geçirilen cariyeler değil; ama burada insanlık dışı bir uygulama gerçekleşmiştir. Bunlarla ilgili kısa bir anekdot paylaşmak isterim. Hz. Muhammed ve Müslümanlar tarafından kırk bin civarı koyun-keçi, binlerce deve ve diğer servet Mekke etrafındaki insanlardan ganimet adıyla talan edilir. Onların kız ve kadınları da cariye olarak ele geçirilir. Hz. Muhammed bu malları ve kızlarla kadınları Müslümanlara dağıtır. Öyle ki o kız ve kadınlardan kendi damadı Hz. Ali'ye bile verir. Ayrıca Hz. Ömer'e, Hz. Osman'a ve diğer seçkin sahabilere de verir ve bu sahabilerin çoğu orada o kadınlarla cinsel ilişkide bulunurlar. Daha sonra bazı siyasi nedenler ve hısım akrabalık ilişkilerden ötürü Hz. Muhammed, **'İsteyen bunları serbest bıraksın, isteyen cariye olarak kullansın'** der. Bu tür konuları yayınlanan kitaplarımda kapsamlı bir şekilde işledim.[61]

Vakidi söz konusu mescidi bu baskınlar bağlamında ele alır, Muhammed birkaç gün bu bölgede kalınca bu mescitte namaz kılmıştır der. **Vakidi** bu isimle orada bir caminin varlığından söz edince, kimi ilahiyatçılara adeta davetiye çıkarmış gibi: Acaba Kur'an'da İsra gecesinde sözü edilen mescit bu olmasın mı, diye. Ama konuya bir bütün olarak bakıldığında bunun asılsız ve boş bir iddia olduğu kesin bir şekilde anlaşılır. Bu gibi ilahiyatçıların neden böyle asılsız bir iddiaya başvurduklarını ayrıca belirteceğim.

Ezreki ve Fakihi bunu kısa bir şekilde işlemişler. İkisinin verdikleri ortak bilgi şu: Muhammed b. Tarık adında biri, ben ve Mücahit Mekke'nin Ci'rane semtindeydik. Mücahit

---

61 Özellikle "İslam'da Şiddet" adlı kitabımı bu gibi konulara ayırdım.

bana, Hz. Muhammed bu Mescid-i Aksa'yı namazgâh olarak kullanmıştır dedi. **Ezreki** ve **Fakihi**'nin cami hakkında verdikleri bilgi bu kadar. Tekrar ediyorum; ne Vakidi, ne de bu ikili, **Hz. Muhammed İsra gecesi Mescid-i Haram'dan buraya gelmiş** diye herhangi bir bilgi paylaşmamışlardır. Sadece Mekke fethinden sonra Muhammed o bölgede birkaç gün kalmış ve o zaman bu isimde var olan bir mescitte namaz kılmıştır şeklinde kısa bir bilgi aktarmışlardır. Tabi-i ki Kur'an'da söz konusu olan mescidin hangisi olduğu noktasında bir taraftan yukarıdan beri sağlam kaynaklardan sunduğum bilgiler var, diğer yandan sadece **Vakidi**'ye dayanan ve daha sonra ondan alıntı yapan bu iki kişinin Ci'rane'de bu isimde bir cami varmış beyanatları var.

Kur'an'da geçen Mescid-i Aksa'dan gaye, Kudüs'teki Mescid-i Aksa değil de; o zaman Mekke'nin Ci'rane semtinde bu isimle var olan camidir iddiasında bulunanlara gelince: Bunlar, eski Diyanet işleri başkanı **Süleyman Ateş** ve ilahiyatçı **Mikail Bayram**'dır. Sayın Ateş neyse ki sadece Vakidi'nin bilgisini (doğru-yanlış) kanıt gösterip böyle bir yorumda bulunuyor; bu kadar.[62] Mikail Bayram ise inanılmaz bir iddia ortaya atıp şöyle diyor: Vakidi'nin "Kitabu'l Megazi" adlı eserinin eski nüshalarında, Hz. Muhammed zamanında Mekke'nin Ci'rane bölgesinde Mescidü-l Aksa adında bir cami varmış diye yazılıymış. Ama ne yazık ki günümüzde piyasada bulunan kitabın baskılarında bu camiden söz edilmiyor; bunu silip çıkarmışlardır. Nedeni de, insanlar desin ki Kur'an'daki mescitten gaye, illaki Kudüs'teki Mescid-i Aksa'dır diyor. Sayın Bayram aynı zamanda, **Ezreki'nin bugün piyasada bulunan kitabında da bu cami ismi yok; bundan da**

---

[62] Vatan gazetesi, 27 Ocak 2006. Mescid-i Aksa Nerede başlığı altında, Süleyman Ateş'in kaleminden.

silmişlerdir diyor. Konuşmasında bu kitapların tahrif edildiğini, söz konusu caminin bu kitapların eski nüshalarında yazılı olduğunu söyleyince; yanında bulunan ilahiyatçı **A. Aziz Bayındır** ilk başta 'Hocam ben buna inanmıyorum' diyor. Daha sonra adeta hayretler içinde kalarak, hocam çok önemli-enteresan şeyler söylüyorsun diyor. Bu konuşma ve hocalar arasındaki diyalogun videosunu ekliyorum.[63]

Bir kere Mikail Bayram'ın sözünü ettiği yazı şu an hem **Vakidi**'nin, hem de **Ezreki**'nin kitaplarında var; kimse silmemiştir, abartmaya gerek yok. Tabii ki **Fakihi**'nin de şu an piyasada bulunan nüshasında var, duruyor. Geçmesine geçiyor da; hem yukarıda belirtildiği gibi İsra hadisesiyle ilişkisi yoktur, hem de sağlam bir bilgi değildir. Bunu anlatacağım. Bayram Hocanın, kitaplardan silmişler dediği Mescid-i Aksa camisinin, şu an piyasada bulunan ilgili kitapların neresinde geçtiğini ibret olsun diye detaylı bir şekilde buraya alıyorum.

1) Vakidi'nin kitabı **'El-megazi'**, Dr. Marsden Jones tarafından tahkik edilip en son 'Alemü'l kütüp' adlı matbaada Beyrut'ta 1984'te üç cilt şeklinde basılmış ve şu an piyasada satılmaktadır. Bahsettiği Ci'rane'deki Mescid-i Aksa hadisesi 3. ciltte, sayfa 958-959'da geçiyor.

2) Ezreki'nin **"Ahbar'ü Mekke ve ma cae fiha min'el asar"**...adlı kitabı, Dr. A. Melik b. Abdullah tarafından tahkik edilip son baskı 2003'te Mektebetü-l Esedi adlı matbaada iki cilt halinde Mekke'de basılmış olup şu an piyasada mevcuttur. Yazar kitabında c. 2/824-825'te Mescid-i Aksa adıyla bir caminin o zaman Ci'rane'de var olduğunu anlatır. Yani yazı vardır; kimse silmemiştir.

3) Fakihi'nin kitabı "**Ahbar-ü Mekke fi kadimi-d-dehri ve hadisihi?** yine Dr. A. Melik b. Abdullah tarafından tah-

---

63 https://www. youtube. com/watch?v=AEXO366TGxI

kik edilmiş ve **6** cilt halinde 1994'te Darü-l Hader matbaasında Beyrut'ta basılmış olup şu an piyasada bulunmaktadır. Söz konusu olan Ci'rane'deki Mescid-i Aksa ise, c. 5/66'da anlatılmaktadır.

Peki, gerçek bu iken acaba neden bir ilahiyat profesörü kalkıp, Vakidi ve Ezreki'nin nüshalarını değiştirip bu bilgileri çıkarmışlar demiş olsun! Hoca, Vakidi kitabının kısaltılmış nüshasını görmüş olabilir. Çünkü kitabın aslı üç cilt ve toplam 1324 sayfadır. Diğer yandan 1855'te Hindistan'da yayımlanan bir baskı daha var, bu tek cilt ve 492 sayfadır. Bunda ilgili cami yazılmamıştır. Sayın Hoca, Vakidi'nin sadece bu kısaltılmış nüshasını görmüş olabilir. Hele onun, **Ezreki kitabından da silmişler** sözüne hiçbir anlam veremiyorum. Çünkü onda var/kimse silmemiştir. Sonuçta Vakidi ve Ezreki'nin kitapları ortada, camiyle ilgili bilgiler yazılı olarak geçiyor. Ama bununla da iş bitmiyor; başka açıdan az önceki kaynaklarda geçen bilgiler sağlıklı değil; bunu anlatacağım.[64]

Mikail Bey, **Hz. Muhammed zaman zaman gider o camide namaz kılardı** iddiasında da bulunuyor. Bir kere bunun gerçekle hiç ilgisi yoktur. Yalnız Mekke fethi sırasında Ci'rane'de kaldığı birkaç gün içinde (yaklaşık bir hafta) orayı namazgâh olarak kullanmış ve ondan sonra zaten Medine'ye dönüp orada vefat etmiştir. Yani zaman zaman oraya gidip namaz kılmış diye bir şey yok ve zaten mümkün de de-

---

64 a-Fakihi kitabı: Ahbar'ü Mekke fi kadim-i Dehri ve Hadisihi, 6 cilt. Tahkik eden Abdülmelik b. Abdullah Dar'ü Hader, Beyrut/1994, ilgili bilginin geçtiği yer, cilt 5/66.

b-Vakidi, Kitabu-l megazi: Tahkik eden Dr. Marsden Junis, Alemü-l kütüp matbaası, Beyrut/1984. Söz konusu bilginin geçtiği yer c.3/958.

c- Ezreki: Ahbar-ü Mekke ve ma cae fiha mine-l asar, Dr. Abdülmelik b. Abdullah, Mektebetü-l Esedi, 2003. Bu kitapta ilgili bilginin geçtiği yer c.2/824.

ğildi. Çünkü Mekke fethinden sonra oralarda birkaç gün kalmış ve sonra Medine'ye dönmüştür. Medine-Mekke arası 450 kilometredir. Oradan kalkıp zaman zaman bu camiye gelip namaz kılmış denilebilir mi! Kaldı ki, bu zaman zaman oraya gidip namaz kılmış bilgisi zaten kitaplarda yoktur.

Sayın **Süleyman Ateş** ve **Mikail Bayram**'ın kanıt olarak gösterdikleri Vakidi hakkında bazı bilgileri paylaşmakta yarar var. Vakidi hicri 207'de vefat ettiğine göre; böyle bir caminin Mekke'de var olduğu bilgisini kimden almışsa belirtmesi gerekiyordu. Ama böyle bir ravi belirlemesi yok. Durum bu olunca bu sağlıklı olarak değerlendirilemez. Bir kere kimden aldığı belirtilmeli. Yani bu bilgi usul yönünden eksiktir. Bu haliyle iftira/yalan olabilir. Kural bu.

İkincisi, âlimler Vakidi'yi güvenilir biri olarak değerlendirmemişlerdir. Bu konuda kısa bir bilgi vermek isterim. İmam Zehebi, Vakidi hakkında, '**İttifakla kabul edilmiştir ki verdiği bilgiler sağlıklı değildir**' diyor. Altı hadis âliminden Nesai, Vakidi hakkında, '**Hadisleri uyduran biridir**', mezhep lideri Ahmet b. Hanbel, '**Vakidi kezzaptır (yalancıdır)**', ünlü hadis âlimi Müslim, **'Vakidi güvensiz biridir'** demişlerdir. Yine Vakidi ile aynı asırda yaşayan Yahya b. Muin (h.158-233)[65] ile Ebu Zür'a (h.200-264. Bu ikili İslam camiasında güvenilir kişilerdir),[66] **'Vakidi uydurmacı biridir'** demişlerdir. Az önce vurgulandığı gibi; Vakidi böyle bir caminin o zaman Mekke'de var olduğu bilgisini kimden aldığını da yazmayınca/bu bilgi de eksik olunca; onun hakkındaki şüpheler daha da artar.[67] Diğer yandan; Vakidi'den

---

65 Zehebi, Siyer-i A'lam, c.11/72-92.

66 Zehebi, Siyer-i A'lam, c.13/77.

67 Zehebi, Siyer-i A'lam, c.9/455 ve İbni Dihye, el-ibtihac fi ehadisi'l Miraç, s.6-9 dipnotlar.

sonra gelen **Ezreki** ve **Fakihi**, bu cami hakkındaki rivayet için; Vakidi'nin tam tersine bir ravi listesini sunmuşlardır. Peki, siz bunu kendinizden önce hangi kaynaklardan aldınız? Yanıt yok. Sadece sözlü olarak şu şundan bu bundan aktarmış gibi bir sıralama. Ancak bu da en son Mücahid'e dayanır ki, kendisi zaten sahabi değildir. Hz. Muhammed'in Ci'rane'de kaldığı birkaç gün içinde bu camide namaz kıldığını kim sana söyledi ey Mücahid, sorusuna yanıt yok.

İşte Süleyman Ateş olsun, Mikail Bayram olsun; kanıt gösterdikleri rivayetin hikâyesi bu. Şunu bir daha yineleyeyim ki, **Vakidi** ve diğer iki yazar, **bu cami İsra gecesinde Hz. Muhammed'in uğradığı camidir** dememişlerdir. O caminin Kur'an'da söz konusu olan cami olabileceği, Süleyman Ateş ve Mikail Bayram'ın kendi iddialarıdır.

Bu hocaların başka argümanları da şunlar: Efendim Kudüs'teki Mescid-i Aksa Hz. Muhammed zamanında yokmuş, yıllar sonra yapılmış. Hal bu iken ayette söz konusu olan mescit bu olamaz gibi söylemler. Daha önce de vurgu yaptım ki burada önemli olan bina, dört duvar değil; öteden beri kutsal sayılan mekândır, o bölgedir. Yani Hz. Muhammed İsra gecesi o bölgeye gitmiştir (kendi iddiasına göre). Kaldı ki, Hz. Muhammed'in o zaman bile Kudüs'teki mabede Mescid-i Aksa dediği sağlam hadislerle sabittir. Hz. Muhammed, "Ziyaret için yalnız üç mescide gidilir: **Mescid-i Haram, Mescid-i Aksa** (Kudüs'teki) **ve benim bu mescidim** (yani Medine'deki Mescid-i Nebevî adıyla bilinen cami)" diyor. Hem az önce Buhari'den sunduğum Ebu Hüreyre'ye ait rivayette, hem de Müslim'de şu net bilgi de var: Kur'an'da sözü edilen Mescid-i Aksa, **'Mescid-i İliya/yani Kudüs'teki mabet demektir'** diye net ifadeler var.[68]

---

68 Buhari: Mekke'de namaz kılmanın fazileti bölümü, bab 1/1189, Müslim, Hacc bölümü, bab 95/1397.

İlk hadis âlimlerinden Reb'i b. Habib'den (h.180.ö) bir rivayetle devam edelim. Hadis, sahabi İbni Abbas'a dayanır. Hz. Muhammed Medine döneminde 17 ay Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kılmış. Medineliler de hicretten önce iki yıl Mescid-i Aksa'yı kıble olarak kabul edip namazlarını ona yönelerek kılmışlardır. Ancak Hz. Muhammed Mekke'de sekiz yıl Kâbe'ye yönelerek namaz kılmıştır şeklinde bir bilgi aktarıyor.[69]

Aslında en başta **Buhari**'de birkaç yerde, **Müslim**'de ve birçok İslami kaynakta geçen Bera b. Azıb'ın şu açıklaması, o zaman mescitten gaye ne olduğu açık bir şekilde anlaşılır: Hz. Muhammed Medine'ye ilk geldiğinde dayılarına, dedelerine (çünkü annesi Amine Medineli idi) misafir oldu. Burada namaz kılarken 16-17 ay Beyt'i Makdis denilen Kudüs'teki kutsal mekânı kıble olarak kullandı, yüzünü oraya çevirdi. Daha sonra kıble değişince (Muhammed bugünkü kıbleyi tanrı buyruğu diyerek değiştirince) onun bu durumu Yahudi ve Hıristiyanların zoruna gitti diyor. Kıble değişikliği zaten Kur'an'da Bakara suresinde anlatılır. İşte burada önemli olan bu öteden beri var olan mekân/ bölge kutsiyetidir; yoksa cami bina olarak o zaman var mıydı yok muydu sözü boş bir tartışmadır.[70]

Daha önce de geçtiği gibi; Ebu Zer-i Gıfari Hz. Muhammed'den soruyor: Yeryüzünde ilk yapılan mescit hangisi? Yanıt veriyor: **Kâbe'deki Mescid-i Haram'dır, ondan sonra da Mescid-i Aksa'dır ve bu iki mescidin yapılışı arasındaki zaman da kırk yıldır** diyor.[71] Buna rağmen Süleyman Ateş

---

69 Reb'i b. Habib, Müsned, no: 191, s.98.

70 a-Buhari: İman, bab 30/40, Namaz, bab 31/399, Tefsir, Bakara suresi, bab 12/4486 ve bab 18/4492, Ahbari, Ahad, bab 1/7252.

b-Müslim, Mesacid bölümü, bab 2/525.

71 Nesai, Sünen-i Kübra, Tefsir bölümü, İsra suresi, no: 11217, c.10/146,

ve Mikail Hoca, **'Hz. Muhammed zamanında Kudüs'te henüz böyle bir cami yokmuş'** diyerek gerçeği saptırmak istiyorlar. Bu gibi hocaların önünde iki yol vardır: Ya direkt bu dini inkâr edeceksiniz; bunun tanrısal boyutu yoktur diye; ya da bunun kaynaklarını kabul edeceksiniz. Keyfi ve mesnetsiz yorumlara yer yoktur. Bu gibi hocalar; artık bu çağda mucize diye iddia edilen bazı hadiselerin insanlar tarafından benimsenmeyeceğini bildiklerini farzederek çıkış yolunu farklı yöntemlerde arıyorlar; ama nafile! **Buhari**'de defalarca geçiyor ki Muhammed, ben göklere çıktım diye insanlara ilan etmiş. Buhari'de Enes b. Malik beş yerden fazla aktarıyor ki, Muhammed göklere çıktığını söylemiştir. Malik b. Sa'saa, Ebu Zer, Ebu Hüreyre gibi sahabileri de saymıyorum. Durum bu iken nasıl inkâr edilsin ki![72]

Hep vurgu yapıyorum, burada önemli olan mekân kutsiyetidir; yoksa hem Kâbe hem de Mescid-i Aksa birçok kez yok olup bir daha inşa edilmişlerdir. Kur'an'da geçiyor ki: **Her nerede iseniz namazda yüzünüzü Mescid-i Haram'a çeviriniz.** Diyelim bir savaş veya tabii afet sonucu Mescid-i Haram yıkılıp yok olsa bununla kıble de mi ortadan kalkacak? Hayır! İnanan yine o tarafa doğru yönelir. Mescid-i Aksa hikâyesi de böyledir.[73] Kaldı ki, Kur'an'da geçen Mescid-i Aksa Ci'rane'deki cami olsaydı, başlangıçtan günümüze İslam âleminde önem arz eder, meşhur olurdu: İnananlar diyecek-lerdi ki madem Allah Hz. Muhammed'i bir gecede Kâbe gibi kutsal bir yerden alıp Ci'rane'deki camiye götürmüş ve ona her ne demiş ve göstermişse orada göstermiş; o halde burası çok önemli olmalı ki burayı seçmiş. Bu durumda bu

---

[72] Buhari: Menakıb, bab 24/3570, Tefsir bölümü, Kevser suresi, no: 4964, Eşribe, bab 12/5610, Rikak, bab 53/6581, Tevhid, bab 37/7517.

[73] Müslim, Mesacit, no: 520.

cami ziyaretçi akınına uğrardı! Dahası; Hz. Muhammed'in Mekke'de peygamberlik yaptığı 13 yıllık dönemde orada Mescid-i Haram dışında herhangi bir cami yapılmamıştır. Oysa İsra olayı tartışmasız olarak Mekke döneminde meydana gelmiştir. Peki, İsra gecesinde henüz yapılmayan, olmayan bir camiye Hz. Muhammed Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya değil de bu camiye götürülmüştür demek nasıl olur!

Bu konuda **Beyhaki**'den bir bilgi özetlemek isterim. Muhammed'in amcaoğlu Abdullah (İbni Abbas) anlatıyor. Muhammed bize şunu anlattı: İsra gecesi sabah olunca anladım ki insanlara anlatsam bana inanmazlar. Hazin hazin oturup durdum. Ebu Cehil gelip oradan geçti ve yanıma yanaşıp oturdu ve benimle alay ederek, Allah'ından var mı yeni bir şey (vahiy) diye sordu. Ben de yeni havadis var dedim. Ebu Cehil, **nedir yeni havadis** deyince, Muhammed yanıt veriyor: Bu gece Allah tarafından bir yerlere yürütüldüm, diyor. Ebu Cehil soruyor, nereye götürüldün? Muhammed, Beyü-l Makdis'e götürüldüm diyor. Ebu Cehil, bir gecede Beytü-l Makdis'e gidip geldin ve yanımızdasın değil mi diyor, alay ediyor. Ebu Cehil orada şunu öneriyor: O zaman ben insanları çağırayım, cüretin varsa onlara da anlat diyor (gaye Muhammed mahcup olsun). Ebu Cehil, ey Kab'oğulları hele gelin deyince millet toplanıyor. Ebu Cehil tekrar başlıyor önceki soruları sormaya. Muhammed de aynen tekrarlıyor. Onlar içinde Mescidü-l Aksa'ya gidip onu gören varmış. İnanmayanlar Muhammed'e diyorlar ki, madem bir gecede gidip o camiyi gördüm ve geldim diyorsun; o zaman onun hakkında senden bir şeyler sorarız, bakalım biliyor musun? Muhammed burada şunu söylüyor: Allah tarafından cami tam da yanıma getirildi, ben ona bakıp sorulara yanıt verdim diyor. Bu hadis birçok kaynakta geçiyor. Örneğin **Beyhaki**, mezhep lideri **Ahmet b. Hanbel**'in Müsned-i, **Ebu Naim Esbehani**, **İb-**

ni Merdüveyh gibi. Kur'an'daki mescidin Kudüs'teki Mescid-i Aksa olduğu hakkında hem bu kadar sağlam kaynak, hem de detayına kadar bilgi varken, bunu başka yere çekmek gerçeği saptırmaktan başka bir şey değildir.[74]

Sayın **Ateş** ve Sayın **Bayram**'ın cami hakkında bu farklı yorumlarda bulunmalarının nedenine gelince! Öyle anlaşılıyor ki, bunlar İsra olayını/Muhammed'in geceleyin Allah tarafından bir yere götürüldüğü hadisesini mucizeye değil de maddi temele oturtmak niyetindeler. Yani öyle bir mesafe olsun ki Hz. Muhammed normalde bir gecede oraya gidip gelebilsin düşüncesindeler. Bunlar, bu yaklaşımlarıyla direkt değilse de; dolaylı olarak en başta Buhari-Müslim ve diğer İslami kaynakları kabul etmiyorlar demektir. Bu durumda bunlardan sormak lazım: İslam inancına göre madem Allah kadir-i mutlaktır, her şeyi yapabilir; o halde endişeye ne gerek var? Ha 30 km uzaktaki Ci'rane'ye, ha kırk günlük yolculuk mesafesinde olan Mescid-i Aksa'ya götürmüş, fark eder mi? Bunların niyetleri, az bir mesafe olsun ki, Hz. Muhammed bir gecede oraya gidip gelebilmiş denilsin. Ama bu yorum yine yetersiz, kurtarmıyor. Çünkü Ci'rane ile Mescid-i Haram arası **30 kilometredir**. Bu da geliş gidiş 60 km tutar ki Muhammed'in bir gecede oraya gidip dönmesi zor. Ha şu var: Bir koşu atına veya süratle koşan bir deveye binip gitmişse belki!

Bunlarınki Şener Şen filmine benzer. Hani çocuklara, ben ormanda öyle bir aslan gördüm ki boyu 10 metreydi diyor. Mahmut Hoca bunu duyunca tepki gösteriyor, 'On metre aslan mı olur?' diyor. Bunun üzerine Şener Şen, on değil de beş metre vardı diyor. Mahmut Hoca yine tepki gösteriyor, beş metre aslan mı olur diye. Bu sefer Şener Şen, 'Neyse aslan

---

74 Beyhaki, Delail-i Nübüvve, c.2/362-364.

kadar boyu vardı' diyor. Bunlar da Kudüs'teki Mescid-i Aksa, deve seyriyle Mekke'den yaklaşık kırk gün uzakta. Ayette ismi geçen mabet burası olsa çok abartılı olur, kimse inanmaz. O yüzden Mescid-i Haram'dan 29-30 km uzakta olan ve o gün varlığı söz konusu olan cami burada olsa pek fazla tepki çekmez hesabını yapıyorlar; ama dediğim gibi bu da kurtarmaz. Hele hele tanrının Muhammed'i Kâbe dışında başka bir yere götürmesi anlamsızken. Madem en kutsal mekân Kâbe'dir ve Muhammed de zaten orada, o zaman niye onu alıp başka yere götürsün ki! Üstelik bu işin gündüz değil de; geceleyin olması ve kimsenin görmeyip sadece Muhammed'in öne sürmesi nasıl inandırıcı olabilir!

Malum ABD başkanı **Donald Trump** Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak kabul etti. Acaba Sayın Süleyman Ateş ve Mikail Bayram gibileri, madem Kur'an'da geçen Mescid-i Aksa Mekke'de farklı bir mescitmiş iddiasında bulunuyorlar; peki, o zaman Başkan Trump'ın kararına ne derler veya hangi argümanla Yahudilerin değil de Müslümanlarındır diyebilirler; insan merak eder. Çünkü eğer İsa gecesi götürüldüğü yer Kudüs'teki Mescid-i Aksa değilse Müslümanların Kudüs'teki Mescid-i Aksa hakkında hiçbir argümanı kalmaz. Zira burası öteden beri hep Yahudilerin kutsal mabedi ve Yahudi peygamberlerin uğrak yeridir.

Bu gibi cumhura muhalif olan hocalar, Hz. Muhammed'in Allah tarafından bir gecede Mekke'den alınıp başka bir yere götürüldüğüne nasıl-niçin inanırlar merak konusu.

Buraya kadar İsra hadisesiyle ilgili Kur'an'da geçen mescidin hangisi olduğu hakkında bilgi sunmaya çalıştım. Başlangıçtan günümüze kadar sağlam kabul edilen (başta Buhari ve Müslim olmak üzere) kaynaklara göre Kur'an'da söz konusu olan mescidin Kudüs'teki Mescid-i Aksa olduğu tartışmasız olarak ortaya konuldu. Burada Hz. Muhammed'in

tanrı tarafından bir gecede götürülüp götürülmemesi, götürülmüşse neden götürüldüğü konusu önemlidir.

İşte en hazin ve en üzücü taraf, çağımızda hâlâ bu gibi ilahiyatçı akademisyenlerin, Hz. Muhammed'in bir gecede Allah tarafından Mescid'i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya (hangi mescit olursa olsun fark etmez) götürüldüğüne inanmaları. Demiyorlar ki böyle bir iddianın ne faydası var veya niye inanalım! Çünkü bunlara göre Kur'an'da geçiyorsa dokunulmazlığı vardır, inanmak gerekir.

Bundan sonra biraz İsra ayetinin özü üzerinde durmak isterim. İlk bölümde biraz değindim; bunu daha da açmak isterim.

İsra olayı gündüz değil de gece oluyor ve bunu anlatan da sadece Hz. Muhammed'in kendisi. Başka gören yok. Bir de en kutsal yer Kâbe olduğuna göre neden orada ayetlerini (her ne ayetlerse) Muhammed'e göstermeyip de geceleyin onu alıp başka bir yere götürsün! Diğer yandan ayette başka ilginç şeyler de var. İslam inancına göre ayetleri gönderen Allah'ın kendisi. Ama aynı Allah bu İsra olayını sunarken ayetin başında, '**Şanı yüce olan Allah Muhammed'i bir gecede götürdü**' diye hitap ediyor. Bir kere Allah'ın, 'Bakın ha! Şanım yücedir demesi' ve hele hele bu yüce şanını da bu akıl almaz İsra olayında kullanması inanılmaz bir şey. Adeta; bakın ben ne kadar büyük bir tanrıyım ki, bunu yapıyorum der gibi sunuyor. Bir de ayette Muhammed'i Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürmesinin nedenini, '**Ayetlerimizden bir kısmını ona göstermek için bunu yaptım**' şeklinde belirtiyor. Peki, ne gibi ayetler? Buna yanıt yok. Durum böyle olunca tabii ki ayetin hiçbir yararı, hiçbir anlamı kalmaz. Bu ve benzeri iddiaları herkes ortaya atabilir.

Mesela; bir adam kalkıp '**Allah bir gecede beni İstanbul'daki evimden alıp Tokyo'ya götürdü, ben orada bir kah-**

ve içip sabahleyin tekrar evime geldim' dese buna inanalım mı? Hatta daha da ileri gidelim, farz edelim; gerçekten herhangi biri kalkıp hiçbir araç- gereç kullanmadan günümüzde havada uçsa ve bir saat içinde Çin'e gidip oradan da ABD'ye gitse ve hemen ilk bulunduğu yere aynı saat içinde gelse, bizim ona tapmamız, onu kutsamamız mı gerekir? Burada ölçü şu: Şayet kişinin ortaya koyduğu proje insanlık için önemliyse benimsenebilir; yoksa istediği kadar dünyanın bir ucundan diğer ucuna çok kısa bir zaman dilimi içinde uçmuş olsun; bize ne! En büyük peygamber benim diyor; Musa, İsa, İbrahim, Yusuf, Yakup gibi İsrailoğulları peygamberlerinin (liderlerin) mucizelerini kabul edip Kur'an'da anlatıyor; ancak onun gösterdiği en ufak bir mucize yok. İşte bunu telafi etmek için, efendim ben de geceleyin gezerim, tanrı beni geceleyin falan yere götürüp getirir tarzı kurgularla iş idare edilmeye çalışılıyor.

Üstelik İslam'daki bu geceleyin bir yere götürme olayının kanıtı hadis değil; ayettir. İşte yukarıda bahsettiğim ilahiyatçılar (reformist gibi görünenler) söz konusu mescit hangisidir sorusuna kafa yormuşlar, aslı esası olmayan iddialarda bulunmuşlar; ancak ayetin içeriğine, olayın özüne dokundukları yok. Soralım; bu ayette ne fayda var, neden inanılsın veya insanları ona inandıracak makul argüman ne? İşte buna dokunan, bunu irdeleyen yok.

III. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN GEÇİRDİĞİ AMELİYATLAR

Ameliyat denince bildiğimiz normal ameliyat değil; burada çok farklı bir şeyden, meleklerin gerçekleştirdiği bir operasyondan bahsediyorum. İnsan konuya ilişkin var olan bilgilere bakınca; ister istemez **'Acaba melekler Hz. Muhammed'in göğsünü kaç sefer açmış, içini kaç sefer zemzem suyu ile temizleyip imanla doldurmuşlar?'** diye bir soru insanın aklına gelir. Çünkü hem olayı anlatan sahabi sayısı fazla, hem de konuya ilişkin bilgiler İslam'da sağlam kabul edilen kaynaklarda geçiyor. Örneğin; en başta **Buhari** ve **Müslim** gibi. Bu yüzden bir tarama yapıp nasıl bir ameliyat geçirdiğini, kaç sefer yapıldığını bir araya getirmeye çalışayım dedim.

Hz. Muhammed'in melekler eliyle geçirdiği söz konusu ameliyatlarla ilgili **Enes b. Malik**'in en başta Müslim ve mezhep lideri **Ahmet b. Hanbel**'in eserinde geçen şöyle bir anlatımı vardır: Hz. Muhammed, ben çocuklarla bir ara oynarken (yani henüz küçükken) Cebrail gelip beni yere yatırdı, göğsümü açıp kalbimi çıkardı ve onun içindeki siyah noktayı (Şeytan payı, kötülüklere müsait olan yeri, her ne yer ise!) söküp

sonra kalbimi zemzem suyu ile altından bir tepside yıkadı ve yerine bırakıp karnımı dikti. Başımdan geçeni gören çocuklar hemen koşup sütanneme (Halime'ye), **Muhammed öldürüldü** diye haber verdiler. Gelenler yanıma varınca rengimi bozulmuş bir şekilde görmüşler. Enes devamla, **'Ben Muhammed'in göğsündeki o dikişlerin yerini gördüm**" diyor.[75] Abdülaziz Lumti (h.880.ö) yazdığı kafiyeli kitabında, **"Muhammed'in göğsü ilk defa 26 aylıkken açılmış"** diye belirtmiş. Ayrıca hem peygamberlik görevini alırken hem de daha sonra Miraca çıkarken göğsü yine açılmıştır diyor.[76]

26-27 aylıkken Cebrail tarafından göğsünün açıldığını Kur'an yorumcusu ve tarihçi **İbni Kesir** de yazmıştır. Yalnız burada dikkatleri çeken zemzem suyu ile yıkama. Bununla ilgili daha sonra sunacağım gibi yine hadisler var; ancak o Mekke'de olmuş ki, orada zaten zemzem suyu var; buna diyecek yok. Ama küçükken Sadoğullarında geçirdiği az önceki ameliyatta yine zemzem suyu ile yıkadılar deniliyor. Hâlbuki orası Mekke'den uzak ve orada zemzem suyu yok. Ne diyelim; herhalde Cebrail gelirken yolda Mekke'ye uğrayıp oradan almış, beraberinde getirmiş. Daha ne diyelim![77]

İbni Sad, Hz. Muhammed'in küçükken melekler tarafından geçirdiği ameliyatla ilgili iki rivayet aktarmıştır.[78] **Kadi İyad** da Muhammed küçük yaşta sütannesinde iken melek tarafından göğsü açılmış diye rivayetler aktarmıştır. **Kastalani**, Muhammed küçükken göğsü melekler tarafından zaten açıl-

---

75 Sahih-i Müslim, İman bölümü, bab 74/162, no: 261.

76 Abdulaziz Lumti, Kurretü'l Ebsar fi sireti-l müşeffii-l muhtar adlı manzum şeklindeki eserinde,
hemen başta, sekizinci beyitte söylüyor.

77 İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, c.3/408 ve devamı.

78 İbni Sad, Tabakat, c.1/125-26.

mış; bunda bir kere ihtilaf yoktur. Daha sonra peygamberlik görevini alırken yine göğsü açılmış. Miraç'a çıkınca bir daha açılmıştır ve her açılışın herhalde ayrı hikmetleri vardır şeklinde anlatmıştır. Geçirdiği ameliyatlar sadece bunlar değil; hepsini sağlam kaynaklardan derleyip sunacağım.[79]

Ebu Hüreyre Hz. Muhammed'den soruyor: İlk peygamberlik işaretini ne zaman gördün? Kendisi, ben on bir yaşına girmiştim. Bir gün Mekke'de bir çöldeydim. Yukarıdan bir ses geldi. Baktım biri diğerine **'Acaba bu mudur'** diye sordu. Hayatımda o iki kişi gibi birilerini görmemiştim/farklıydılar. Yüzleri, elbiseleri her şeyleri başkaydı. Sonra bana doğru geldiler, her biri bir tarafımı tuttu ve biri diğerine, **bunu yere yatır** dedi. Beni yere yatırdı ve bir yerimi kırıp dökmeden, canımı acıtmadan göğsümü açtı. İçimdeki kıskançlık ve kötülük parçasını çıkardılar. Sonra onun yerine merhamet koyup göğsümü kapattılar diyor. Aynı soruyu **Ebu Zer-i Gıfari** ve başkaları da Muhammed'den sormuşlar. Onun verdiği yanıt aynı. Bu rivayetler birçok kaynakta geçiyor. Muhammed burada sadece geçirdiği ameliyatı anlatıyor. Beni ameliyat ettikten sonra biz göklere çıktık gibi bilgiler bu rivayetlerde yok. Çünkü az sonra sunacağım hadislerde ameliyattan sonra uzaya seyahat de var. Dolayısıyla bu farklı bir ameliyat olur.[80]

---

79 a-Kastalani, Mevahib-i Ledüniye, c.3/26.

b-Hakim Nisaburi, Müstedrek tefsir, İnşirah suresi, c.2/528, no: 3949.

80 a-Suyuti, Dürrü'l Mensur, İnşirah suresi, c.6/364.

b-Mezhep lideri, Ahmet b. Hanbel, Müsned, Müsned-i Ensar bölümü, Muhammed b. Übey b. Kab hadisi, no: 21581.

c-Beyhaki, Delail-i Nübüvvet, c.1/221, no: 166-167. Kitabı tahkik eden bu hadisle ilgili dipnotta Bezzar, Daremi, Bezzar ve İbni Asakir'in de bunu işlediklerini yazıyor.

d-Bezzar, Bahr-ü Zihar, c.9/437, no: 4048.

e-Heysemi, Keşfu'l astar, c.3/115, no: 2371.

Bazı rivayetlerde bu olayla ilgili şöyle bir detay da var: Muhammed'in kendisi anlatıyor. O iki melek içimi temizledikten sonra yaramı kapattılar ve ümmetimden on kişiyi terazinin bir kefesine, beni de öbür kefesine koydular; ben ağır geldim. Sonra yüz kişi koydular yine ağır geldim. Bin kişi koydular yine ağır geldim. Ondan sonra o iki kişiden biri diğerine, '**Bırak artık tartma**! **Anlaşılan tüm ümmeti bir kefeye koysak Muhammed yine hepsinden ağır gelir**' dedi. Muhammed'in bu anlatımı hem birçok kaynakta geçmekte, hem de hadis uzmanları tarafından sağlam bir hadis olarak değerlendirilmektedir. Hadis âlimi **Elbani** bununla ilgili kapsamlı bir değerlendirme yapmış; ayrıca bunun geçtiği birçok kaynak da sunmuştur.[81]

Buraya kadarki bilgilerden iki sefer ameliyat geçirdiği ortaya çıktı. Biri 26 aylık iken, diğeri de on bir yaşında iken geçirmiş. Ama bitmedi; bunların devamı var.

Hz. Ayşe anlatıyor: Hz. Muhammed Hatice ile beraber Ramazan ayında **itikâfa girer ve bunlar birlikte Hira dağına giderler**.[82] Bir ara Muhammed mağaradan dışarı çıkınca '**Selamün alek**' diye bir ses duyar. Bu sefer gördüğü sadece bu kadar. Birkaç gün sonra kendisi yine dışarı çıkınca bakıyor ki Cebrail güneşin üzerinde ve bir kanadı doğuda, diğeri batıda (o kadar büyük). Ben Cebrail'i böyle görünce korktum, cin sandım ve hemen Hatice'nin yanına koştum. O sırada Cebrail'i kapımda gördüm (hem kanatları o kadar büyük ki doğu ile batıyı kapatmış, hem de kapıda görüyor.) Benimle konuşunca korkum geçti. Burada bir şey yapmadan bana bir zaman belirledi. Daha sonra gelip göğsümü aç-

---

81 Elbani, Silsiletü-l ehadisi-s- sahiha, c.4/59, no: 1545.

82 İtikâf: Belli bir süre kendini ibadete vermek; bir mabette ibadet niyetiyle ve belirli kurallara uyarak inzivaya çekilmek demektir.

tı ve altın bir leğende ameliyat edip tekrar kapattı. Ondan sonra bana '**Oku**' diye vahiy ayetlerini bildirdi diyor. Bu üçüncü ameliyat oluyor; ama yine bitmedi; bakalım bu ameliyatların sayısı nereye varır?[83]

Cebrail ameliyattan sonra belirlediği zamanda gelip ona vahiy sunar; ama burada da bazı olağan dışı şeyler yaşanır/hemen kolay olmaz. Hadisi Hz. Muhammed'in eşlerinden Ayşe anlatır. Tabii ki olay Mekke döneminde vaki olduğunda Ayşe henüz 3-4 yaşlarında bir çocuktu. Bu durumda demek ki Muhammed bunu zaman içinde ona anlatmış. Şöyle diyor Ayşe: Muhammed'e ilk vahiy uykuda iken gelir. Şöyle ki, Muhammed Hira mağarasına gider, orada ailesinin yanına dönmeden, belli gecelerde ibadet eder/tefekküre dalar. Az önce geçti ki Muhammed Hatice ile birlikte bir aylığına Hira dağına çıkmış. Tabii ki o ayrı bir çıkış, birlikte Ramazan ayında itikâfa girmişlerdi. Anlattığım bu olayda ise Muhammed artık yalnızdır. Kendisi mağarada fazla kalacağı için beraberinde azığını da götürür. Azığı bitince eve gelir, mağarada kalacağı günler sayısı kadar kendine yemek alıp tekrar döner. Zaman içinde Hira mağarasında iken ona vahiy gelir. Melek (Cebrail) gelip ona **'Oku'** der. O da, ben okuyucu değilim diye karşılık verir. O sırada Cebrail onu tutup gücü kesilinceye kadar sıkıştırır. Sonra onu bırakır ve bir daha **'Oku'** der. Muhammed yine, **'Ben okuyucu değilim'** der. Cebrail bir daha onu alıp gücü kesilinceye kadar sıkıştırır. Sonra bırakır ve bir daha **'Oku!'** der. Muhammed, ben okuyucu değilim der. Cebrail bir daha onu tutup gücü kesilinceye kadar sıkıştırır. Sonra bırakır **'Yaradan rabbin**

83 a-Müsned-i Teyalisi, c.3/125, no: 1643.
b-İbni Hacer Askalani, Fethu'l Bari, Tabir bölümü, bab 1/6982.
c-Beyhaki, Delail-i nübüvve, c.1/215, no: 163.
d-Suyuti, Durru'l Mensur, Alak suresi, c.6/369.

adıyla oku/Besmele çek' der, İkra suresinin ilk beş ayetini orada ona okur/bildirir. Tabii ki bunu Muhammed kendisi anlatır ve bundan sonra şöyle devam eder: Ben bundan sonra korku içinde, titreye titreye eve geldim ve Hatice'nin yanına varıp **'Beni örtün'** dedim. Korkum geçene kadar beni böyle örtülü bıraktılar, diyor. Tabii ki uzunca bir anlatım. Ben sadece konuya ilişkin bölümü özetledim. Bu anlatılanlar hem **Buhari**'de defalarca, hem de **Müslim**'de vardır. Evet; bu işler hep gizli olmuş, sadece Muhammed görmüş. Haydi diyelim ki bunlar başına gelmiş; ama Cebrail'in takati kesilinceye kadar onu 2-3 kez sıkması da ilginç.[84]

Buhari'de üç yerde detaylıca, ayrıca Müslim'de de geçen şöyle bir hadis vardır: Enes b. Malik **Ebu Zer-i Gıfari**'den alıyor. O da Hz. Muhammed'den aktarıyor. Hz. Muhammed şöyle diyor: Ben henüz Mekke'de iken evimin tavanı açıldı, Cebrail içeri girip göğsümü açtı. Sonra zemzem suyu ile içimi yıkadı. Daha sonra içi hikmet ve imanla dolu **altından bir leğen** getirdi. O iman ve hikmeti göğsüme boşalttı ve açtığı yeri kapattı. Sonra elimden tuttu biz göklere çıktık, diyor. Az önceki hadiste vahiyden önceki örneklerde karnımı açtılar diyordu ve bitiyordu. Burada ise ameliyattan sonra doğruca uzay yolculuğuna başladık diyor. Burada, Mescid-i Aksa'ya gitti, ondan sonra göklere çıktı şeklinde bir bilgi yok. Buraya kadarki bilgilerden Hz. Muhammed'in dört sefer ameliyat geçirdiği ortaya çıkıyor.[85]

---

84 a-Buhari, Bedü-l vahiy, bab 3/3, Tefsir, İkra suresi, bab 1/4953, Ehadis-i Enbiya, bab 21/3392, Tabir, bab 1/6982.

b-Müslim, İmam bölümü, bab 73/160, no: 252.

85 a-Buhari: Namaz, bab 1/349, Hacc, bab 76/1636, Ehadisi Enbiya, bab 5/3342.

b-Müslim, İman bölümü, bab 74/163, no: 263.

Malik b. Sa'saa Hz. Muhammed'den şunları aktarıyor: (Muhammed) ben Kâbe'nin yanında uyku ile uyanık arasında, iki kişinin ortasındaydım. Bana **altından bir leğen** getirildi, içi hikmet ve imanla doluydu. Göğsümü açtılar, sonra içimi zemzem suyu ile yıkadılar ve o iman ile hikmeti içime bıraktılar. Ondan sonra katırdan küçük, eşekten büyük beyaz bir hayvan getirildi, ben ve Cebrail ona binip göklere çıktık diyor. Ayrıca burada, bu olay olduğunda henüz bana vahiy gelmemişti diyor. Vahiy gelmemişti demekten maksat, benim bu özel konuda, Miraca/uzaya gideceğime dair bir vahiy gelmemişti, bu bana sürpriz oldu demektir. Yoksa daha önce (İslam mantığına göre diyorum) kendisine vahiy gelmişti. Burada farklı bir ameliyat daha ortaya çıkıyor. Şöyle ki: Bundan önceki olayda Cebrail evime geldi, orada göğsümü açtı ve biz göklere çıktık diyor. Burada ise Kâbe'ye geldiler, orada göğsümü açıp yıkadılar ve biz bir hayvana binip gök yolculuğuna çıktık diyor. Bu durumda (iddiasına göre) bir defadan fazla uzaya çıkmış. Ama biz yine de evinin o zaman Kâbe'ye yakın olduğunu, hatta bitişik olduğunu kabul edelim ve bunu ayrı bir ameliyat ve ayrı bir uzay yolculuğu olarak saymayalım, ameliyatlarında biraz indirim yapalım. Bu rivayet **Buhari**'de birçok yerde geçiyor.[86]

Yine bitmedi; **Buhari**'de anlatılanlarla devam edelim. Bu sefer Enes b. Malik kendisi anlatıyor. Muhammed, ben İsra gecesi Kâbe'de uyuyordum. Üç melek geldi. Kendi aralarında beni sordular, hangisidir diye. (Hatırlanacağı üzere yukarıda da geçti ki daha küçükken gelen melekler yine birbirlerinden sormuşlar; Muhammed hangisidir diye. Bunlar ya

---

[86] a-Buhari, Bedu'l Halk, bab 6/3207, Ehadisi Enbiya, bab 22/ 3393 ve 43/ 3430, Menakıb-i Ensar, bab 42/3887.

b- Müslim, İman bölümü, bab 74/164, no: 264.

her defasında farklı melekler veya unutkanmışlar. Nedir ha bire kimdir diye sormak!) Onlardan biri şudur dedi. O gece bana bir şey yapmadan gittiler. Sonra başka bir gece geldiler ve hiç konuşmadan beni alıp zemzem kuyusuna götürdüler. Cebrail göğsümü açtı, zemzem suyu ile temizledi, sonra altından bir tepsi dolusu iman ve hikmet getirdi, o imanla hikmeti içime bıraktı ve göğsümü kapattı. Ondan sonra Cebrail ile gök yolculuğuna çıktık, diyor. Tüm bunları ayrı ayrı ameliyatlar sayarsak sayı hayli kabarık olur. Bir- ikisini tek bir ameliyat olarak kabul etsek bile yine görüldüğü gibi geçirdiği ameliyat sayısı epey fazla.[87]

Bazı tarihçiler (İbni Kesir, İbni Asakir gibi) burada şu farklı rivayeti de aktarmışlardır. Enes anlatıyor: Melekler Muhammed'in göğsünü açmadan üç gece üst üste gelip sormuşlar, adeta keşif yapmışlar o mudur diye; sonra dördüncü günü onu alıp zemzem kuyusunun yanına götürüp karnını açmışlar, diyor.[88]

İlginçtir ki, ister Kâbe'deki ameliyat olsun, ister Sadoğullarında çocuklarla oynarken, ister Mekke çevresindeki çöl hikâyesinde olsun hep Cebrail beraberinde içi iman ve hikmetle dolu altından bir tepsi getirmiş; Hz. Muhammed'i ameliyat ederken zemzem suyu ile onun içini yıkayıp tepsideki o iman ve hikmeti içine boşaltıp karnını dikmiş şeklinde ortak bilgiler var.[89]

Yalnız ilk İslam tarihçilerinden **İbni Hişam** (h.218.ö), **İbni Sad** (h.230.ö) ve **Taberi** (h.310.ö) gibileri Muhammed'in

---

87 Buhari, Menakıb, bab 24/3570 ve Tevhid, bab 37/7517.

88 a-İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, c.3/461.

b-İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, Muhammed'in sütanneliği başlığı altında, c.3/408.

89 a-Siyer-i İbni Hişam, c.1/189.

b-Beyhaki, Delal-i Nübüvve, c.1/221, no: 168.

bu olayını anlatırken kar rivayetini de yazmışlardır. Muhammed, bana gelen o iki şahıs (ki ona göre melek) üzerinde beyaz elbise ve içi kardan dolu altından bir tepsi vardı. Göğsümü açtılar, içimi ve kalbimi o kar ile yıkadılar. Yanımdaki çocuklar bunu görünce gidip sütanneme (Halime) 'Muhammed öldürülmüştür' demişler, şeklinde anlatır. Tarihçi **İbni Asakir** (h.571.ö), Hz. Muhammed'in geçirdiği tüm ameliyatlarla ilgili onlarca rivayet sunmuştur. Bir de kar rivayetinde zemzem suyu ile yıkadılar şeklinde farklı bir aktarımın da söz konusu olduğunu yazmıştır.[90]

Tüm sağlam rivayetlerin ortak yanları, hepsinde altından tepsi var, zemzem suyu var, karnını açıp içine iman ve hikmet bırakmak var. Acaba halk arasında meşhur olan **'Altın tepside sunmak'** sözü köken itibariyle Muhammed'in bu hadisesine mi dayanır!

Az önce de belirtildiği gibi bu ameliyatlardan birkaç tanesini birleştirsek bile; yine en az dört-beş sefer ameliyat geçirdiği ortaya çıkar: Artık onları birleştiremeyiz. Biri, henüz küçükken (26 aylık) çocuklarla oynadığı bir sırada, biri on bir yaşına ayak basmışken Mekke'de bir çölde olmuş. Bir diğeri Hatice ile birlikte itikâfta iken bir ara dışarı çıktığında olmuş (tabii ki Hatice görmemiş; kendini anlatımı) ve ondan sonra vahiy başlamış. Birinde, Cebrail onun evinin tavanından içeri girip ona belli bir zaman vermiş ve saati gelince ameliyat olmuş. Bir de Kâbe'de uyku ile uyanık arasında iken üç melek gelip onu zemzem kuyusuna götürüp ameliyat etmişler. Burada diyor ki Kâbe'nin Hatim denilen

---

90 a-İbni Sad, Tabakat, c.1/125-126.
b-Taberi tarihi, c.1/975.
c-Siyeri İbni Hişam, c.1/191.
d- İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, c.3/458-480.

yerindeydim (kimi rivayetlere göre Hicr denen yerdeydim), beni aldılar diye geçiyor. Bunları tek ameliyat olarak sayalım. Ama yine de bilgiler gösteriyor ki birkaç ameliyat geçirmiş. Şu kesin ki, Hz. Muhammed arkadaşlarına, 'Cebrail geldi beni ameliyat etti, içimi zemzem suyu ile yıkadı…' diye anlatmıştır. Çünkü kaynaklar güçlü, anlatanlar da Hz. Muhammed'in sadık arkadaşları ve sayıları da epey fazla. Kaldı ki şimdiye kadar kimse de bunlara itiraz etmemiştir.

Dikkatten kaçmaması gereken bir nokta daha var: Bu melekler onun karnını açarken her defasında kötülüklere müsait yeri kesip atmış ve içini temizlemişler. Burada sormak lazım: Acaba bazı hastalıklar gibi (hani insan ameliyat olursa yine ortaya çıkar ya) onunki de yenileniyormuş ki ha bire ameliyat üzerine ameliyat etmişler. Yoksa Miraç/uzay yolculuğu için bir hazırlık mıymış; uzaya gitmek için bu kadar ameliyat geçirmesi, zemzem suyu ile yıkanması, altın tepside sunulan imanla içinin doldurulması mı gerekiyormuş!

Bir de şu var: Muhammed'in tüm bu ameliyatları küçük yaştan peygamber olana kadar hep Mekke'de olmuştur. Enes b. Malik ise Medinelidir ve Muhammed 53 yaşında iken Medine'ye geldiğinde Enes daha on yaşlarında bir çocuk. Annesi onu götürüp Muhammed'e teslim ediyor, sana hizmet etsin diyor. Bu hayat hikâyesini Enes kendisi anlatıyor ve en başta **Buhari**'de geçiyor. Tekrar ediyorum; bu olup bitenleri Muhammed kendisi anlatmış ve hadisler yazılınca bu şekilde kayda geçmiştir.[91]

Bu ameliyatları gören yok (zaten böyle bir şey de olamaz); hep kendisi anlatmış. Çünkü Ebu Zer-i Gıfari olsun, Ebu Hüreyre olsun Muhammed'den soruyorlar, peygamberliğin ilk işaretini ne zaman aldın diye. O da falanca yer-

---

91 Buhari, Nikâh bölümü, bab 67/5166.

lerde başladı diyor. Melekler evime geldiler, beni götürdüler söylemi ona ait. Keza sütannesinde iki yaşındayken geçirdiği ameliyatı da kendisi anlatıyor.[92]

Yukarıda da geçti ki, en başta **Buhari** ve **Müslim**'de var olan hadislere göre Hz. Muhammed kendisi, bunlar başıma gelince ya uykudaydım, ya da uyku ile uyanıklık arasındaydım diyor. Herhangi bir insan da rüyasında bunları görebilir/gayet normaldir. Bundan olağanüstü bir pay çıkarmanın anlamı yoktur. Akıl ve ilmi bir yana bırakalım; bir kere var olan bilgilere bakılınca rahat bir şekilde şu ortaya çıkar ki, kendisi bunları ya rüyada görmüştür ya da bu ancak bir kurgudur; ki bunu zaman zaman hatırlatırım. Demek ki o günün toplumu tümden değilse de bu tür şeylere inanmaya müsaitmiş. Gerçi, hâlâ bunlara inanan insanlar az mı sanki!

Buraya kadar anlattıklarım hadislerde geçiyor. Dikkat edilirse bu birkaç sayfalık başlıkta gösterdiğim hadis örnekleri genelde **Buhari** ve **Müslim**'den. Aslında bunları doğrulayan bir sure de var Kur'an'da: İnşirah suresi. Konumuz olan ameliyatla ilgili surenin başında şöyle deniliyor: **"Biz senin** (Muhammed'in) **göğsünü açmadık mı? Senin üzerinden ağır yükü İndirmedik mi?"**

Bu ayetlerle ilgili farklı yorumlar yapılmışsa da, bir kere insan yukarıda anlatılanlara bakınca ayetlerin Hz. Muhammed'in göğsüyle/ameliyatlarıyla ilgili olduğunu rahatlıkla anlar. Hani hadislerde deniliyordu ki, Cebrail Muhammed'in göğsünü açmış ve içindeki kötülüğe müsait parçayı çıkarmış, onun yerine hikmet ve iman bırakmış. İşte az önceki ayetler açık bir şekilde bunu onaylıyor. Hele hikmet nedir; eminim ki hikmet denince hiç kimse bundan bir şey anlamaz. Bununla ilgili çok tanımlar yapılmış. Bir de altın

92 Elbani, Silsiletü-l ehadisi sahiha, c.4/59-60, no: 1545.

tepsilerle defalarca Hz. Muhammed'in içine iman doldurmak, zemzem suyu ile içini yıkamak ne demek! Peki, imanı yok muydu ki ha bire altın leğenlerde iman getirip takviye gereği duyulmuş! O son peygamber olarak eğer birkaç ameliyatla, zemzem suyu ile yıkamakla, altın tepsilerdeki imanın içine konmasıyla ancak temizlenmişse vay normal vatandaşın haline![93]

Diyelim ki bu ameliyatlar gerçekleşmiş, %100 doğru kabul edelim! Peki, bunun bize, insanlığa ne faydası var? Hep söylüyorum; bizim için, insanlık için önemli olan şudur: Acaba hepimiz nasıl huzur içinde, mutlu, savaşsız bir şekilde, karnı tok, dünyaya geldiğine bin pişman olmadan yaşarız? Yani bize yaşam için formül lazım, bu önemli. Yoksa Muhammed'in öne sürdüğü kerametlerin-mucizelerin benzerini pek çok yerde gözlerimizle görürüz. Muhammed'inki ise sadece kendi anlatımlarına dayanır/ gören yok. Ha şu var: Enes diyor ki, ben Muhammed'in göğsündeki dikiş izini gördüm. Acaba Enes bunu söylemiş mi; demişse artık kayıtsız şartsız inanmak mı gerekir? Şayet iz görmüşse; belki çocukken yere düşüp yaralanmış, belki o iz bir kaza sonucu meydana gelmiş. Bunda ne var ki.

Biliyorum ki bu kitabı okuyanlar hayretler içinde, acaba bu çağda yazar bunları kime anlatır, kim bunlara inanır diyecekler. Ama şu bir gerçek ki bunlar, Kur'an'dan sonra en sağlam kaynaklar kabul edilen başta **Buhari** ve **Müslim**'de anlatılıyor ve 14 asırdan beridir bunlara itiraz eden de yok. Tam tersine; camilerde, ilahiyatlarda, televizyon programla-

---

93 Hikmet: a-işleri en doğru ve en uygun biçimde yapmaktır. b-Eşyanın hakikatinden bahseden ilimdir. c-Eşyada gizli ilâhi sırlar ve gayelerdir. d-Amelle birlikte ilimdir. e-Faydalı ilim ve güzel işlerdir. f-İnsandaki aklın istikamet üzere ve aşırılıklardan uzak olma derecesidir.

rında ve değişik yerlerde bunlar zevkle anlatılıyor ve bunları izleyenlerden ağlayanlar oluyor.

Bir de sözde melekler onu ameliyat ederken, sırtına mühür vurmuşlar ki artık sen son peygambersin, senden sonra peygamber gelmeyecek, bu kurum kapandı diye bir mühür vurmuşlar. Sanki evraktır; ona mühür vurulup onaylanıyor gibi. Bu mühür olayını ilerde bağımsız bir başlık altında işleyeceğim. Bu bölümle ilgili bu kadar bilgi sanırım yeterli.

IV. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN UZAY YOLCULUĞU (MİRAÇ HADİSESİ)

Evet; bu kadar ameliyattan sonra artık uzay yolculuğu başlıyor. Miraç, yine İsra gibi Mekke döneminde Hz. Muhammed'in bir gecede göklere götürülüp tekrar aynı gece geri getirildiği olaya denir. Kısa bir ifadeyle; Hz. Muhammed'in **göklere çıkma olayı** demektir. **İsra** olayı geceleyin olduğu gibi **Miraç** da gece olmuştur. Dikkat edilirse Hz. Muhammed'in bu gibi mucizeleri hep gece olmuş ve gören de olmamıştır; sadece Muhammed'in kendisi bunlar başıma geldi diye öne sürmüştür. Şu da var ki, İsra hakkında ayet vardı (yukarıda sundum) ancak Miraç hakkında ayet yoktur. Miraç yalnız hadislerde ve tarih kaynaklarında anlatılır.

Önce Miraç teriminin Kur'an'da bir taramasını yapalım; kaç yerde geçiyor, ne gibi anlamlara geliyor buna bakalım. Miraç **(a.r.c)** kökünden gelir. Bunun türevleri Kur'an'da on yerde geçiyor. Dört yerde üçüncü tekil kalıbında (**ye'rücü/te'rücü**) şimdiki zaman ve gelecek zaman fiil kalıbında kullanılmış. Örnekleri şöyledir:

"Gökten yere kadar olan bütün işleri Allah düzenler, sonra, işler sizin hesabınıza göre bin yıl kadar tutan bir gün içinde ona (Allah'a) **yükselir**." Ben burada kelime anlamı üzerinde duruyorum; yoksa ayetin anlamı çok faydasız: Neymiş 'İşler sizin hesabınıza göre bin yıl kadar olan bir günde ona yükselir' cümlenin anlamı! Hiçbir faydası yok.[94]

"Allah, yere gireni, yerden çıkanı; gökten ineni ve oraya **yükseleni** bilir."[95] Bu ayet Kur'an'da iki yerde geçiyor. Bir başka surede, "Melekler ve Ruh (Cebrail) ona (Allah'a) süresi elli bin yıl olan bir günde **yükselir**" diyor. (Madem Allah her yerdeyse bu ne demek! Demek belli bir yeri var ki melekler onun yanına varır.)[96] İşte tüm bu örneklerde geçen **yükselme** anlamı 'Ye'rücü/te'rücü' fiil kelimesinden çıkar. Kur'an'da (a.r.c) kökünden iki yerde sıfat olarak **A'rac'** kelimesi geçiyor ki, bu bambaşka bir anlama gelir. Topal demektir. Dolayısıyla bunun konumuzla hiç ilgisi yoktur.[97] Yine (a.r.c) kökünden çoğul olarak iki yerde **Mearic** kelimesi geçiyor. Bir yerde yükseğe çıkma aracı olarak merdivenler anlamında kullanılmış; diğer yerde **'Yükseliş yollarının sahibi olan Allah'** şeklinde[98] yine yükseliş anlamında kullanılmıştır. Bir yerde yine: Onlara (inanmayanlara) gökten bir kapı açsak **oraya çıkacak** olsalardı; yine gözlerimiz döndürüldü, bakışlarımız sarhoş edildi; belki de biz büyüye çarptırılmış bir toplumuz diyeceklerdi' deniliyor. Burada yine kelimemiz yukarıya, göklere çıkmak anlamında kullanılmış; bildiğimiz Miraç'la hiç ilgisi yoktur.[99]

---

94 Secde suresi, ayet 5.

95 Sebe suresi, ayet 2, Hadid suresi, ayet 4.

96 Mearic suresi, ayet 4.

97 Nur suresi, ayet 61 ve Fetih suresi, ayet 17.

98 Zuhruf suresi, ayet 33 ve Mearic suresi, ayet 3.

99 Hicr suresi, ayet 14.

Bunlar dışında Miraç'la (Hz. Muhammed'in göklere çıkmasıyla) ilgili herhangi bir ayet yoktur. Necm suresinden bazı ayetleri İsra ve Miraç'la ilişkilendirmişlerdir; ancak bunların da bu iki olayla hiç ilgisi yoktur. Zaten İsra bölümünde bunlar hakkında gerekli bilgi sunuldu. Şu da var ki, Kur'an'daki ayetlere bakıldığında (oyunun kuralına göre) Muhammed'in göklere çıkmadığı kolay anlaşılır. İsra olayının anlatıldığı surede üst üste gelen şu ayetler vardır: Dediler ki, (Ey Muhammed!) bize yerden bir pınar fışkırtmadıkça; yahut hurmalardan, üzümlerden oluşan bir bahçen olup, aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtmadıkça; yahut iddia ettiğin gibi, gökyüzünü üzerimize parça parça düşürmedikçe; ya da Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmedikçe veya altın cevherinden bir evin olmadıkça; ya da (sen) göğe çıkmadıkça sana asla inanmayacağız. Bize gökten okuyacağımız bir kitap indirmedikçe, göğe çıktığına da inanacak değiliz. De ki, rabbimi tenzih ederim. Ben ancak peygamber olarak gönderilen bir insanım' anlamında ayetler.[100]

Bunlar ortada dururken kalkıp bazı rivayetlere dayanarak (akıl ve ilim bir yana) Hz. Muhammed'in göklere çıktığını kabul etmek; bu ayetlere terstir. Çünkü muhalefet ondan apaçık mucize istiyor, bastırıyor; ancak kendisi bir şey yapamıyor. Hal bu iken bir gece karanlığında bazı olağanüstü olaylar gördüm, bilmem Kudüs'e ve göklere çıktım gibi sözlerin bir anlamı kalmaz. Her şeyden önce az önceki ayetlere ters düşer. Mucize, olağanüstü bir olayı gösterip insanları hayrete düşürmekse, Hz. Muhammed bunu insanlara göstermeliydi. Mucizesini bir gece karanlığına havale etmenin ne faydası var?

---

100 İsra suresi, ayetler 90-93.

Kur'an'da Miraç olayı işlenmediğine göre; iş hadislere ve İslam tarihine düşer. Şimdi de bunun nasıl işlendiğine Miraç'la ilgili **Buhari** ve **Müslim**'deki hadislerle başlayalım. Bu iki kaynakta Miraç hakkında hem fazla rivayetler var, hem de bunları aktaran sahabi sayısı fazla.

Enes b. Malik'in Malik b. Sa'saa'dan aktardığı rivayetle başlayalım. Hz. Muhammed geçirdiği ameliyatı, altın tepsi ve zemzem suyunu anlattıktan sonra, '**Bana Burak diye katırdan küçük, merkepten büyük beyaz bir hayvan getirildi; ona binip Cebrail ile birlikte uzay yolculuğuna çıktık ve göğün ilk katının kapısına vardık**' diye uzunca bir şeyler anlatmaya devam ediyor. Bu Burak denilen hayvanın hikâyesi Muhammed zamanında yeni ortaya çıkan bir hadise değildi. Öteden beri bu inanç vardı. Nitekim kitaplarda bu belirtiliyor. Hz. Muhammed açık bir şekilde, daha önce peygamberlerin de zaman zaman bindiği Burak'a bindim diyor.[101] Bu uzunca hadisin bir yerinde diyor ki, ameliyattan sonra direkt göklere (Miraç'a) çıktık. Yani İsra gecesinde söz konusu olan Mescid-i Aksa'ya götürülme bilgisi burada yok. Zaten bu farklı bilgilerden dolayı kimileri, **'İsra olayı ayrıdır, Miraç ayrıdır'** demişlerdir. Bunlar ayrı mı değil mi konusunu ayrıca bağımsız bir başlık altında izah edeceğim.[102]

Az önceki hadis çok uzun. Ben sadece kısa bir bölümünü sundum. Hep hatırlatıyorum; bu hadisler hem **Buhari**'de birden fazla yerde, hem de **Müslim**'de geçiyor. Ancak Buhari'de geçen iki rivayetten birinde Muhammed şöylę başlıyor. Bu ameliyat, Burak'a binmek İsra gecesinde, Allah tarafından yürütüldüğüm gecede oldu diyor. Devamında, biz

---

101 Suyuti, İsra ve Miraç, hadis no: 8. Beyhaki'nin Delaili'nden naklen.

102 a-Buhari, Bedu'l Halk, bab 6/3207, Menakıb-i Ensar, bab 42/3887. b-Müslim, İman bölümü, no: 164.

Mescid-i Aksa'ya uğradık demiyor. Malum Miraç da İsra gibi geceleyin gerçekleştiği için buradaki gece yürüyüşünden gaye 'Miraç'tır demekte mahzur yoktur. Az önceki rivayeti **Enes b. Malik**, Malik b. Sa'saa'dan aktarmış. Bir de Enes'e mal edilen bir rivayet var, o da Buhari ve Müslim'de ortak işlenen rivayetlerden biri.

Enes, Hz. Muhammed'in on yıllık yaveri: Sözde her şeyini yakından takip eden, bilen biri, onun sekreteri. Miraç'la ilgili üç rivayet ona dayanır. Birini az önce sundum ki, kendisi Malik adında başka bir sahabiden almış. Birini, Muhammed'den değil; ikinci kişi Ebu Zer-i Gıfari'den almış. Bir diğerini de kendisi doğrudan Hz. Muhammed'den almış. Buhari ve Müslim'de geçen bu üç rivayetin teferruatında bir iki noktada fark varsa da ana omurgası aynıdır. Enes'in doğrudan aktardığı rivayet de hemen hemen az önce Malik b. Sa'saa'dan aktardığı rivayetin aynısıdır. Ondan da kısa bir bölüm sunayım.

Enes b. Malik de Hz. Muhammed Mescidu'l-Haram'da uyurken meleklerin onun yanına geldiklerini, onu ameliyat edip zemzem suyu ile onu yıkadıklarını, içine iman doldurduklarını, sonra Cebrail'in onun yarasını dikip Muhammed'le birlikte uzay yolculuğuna çıktıklarını uzun uzadıya anlatıyor. Ancak şu var ki, bu rivayette de uzaya çıkınca Mescid-i Aksa'ya uğradıkları bilgisi yok. Bunların uzay aracı (Burak denen; eşekten büyük, katırdan küçük hayvan) Mekke'den uzaya direkt kalkış yapıyor. Enes rivayetinin özeti bu.[103]

Enes bu sefer **Ebu Zer-i Gıfari'**den aktarıyor: Hz. Muhammed, ben henüz Mekke'de iken evimin tavanı açıldı ve Cebrail içeri girdi. Göğsümü açtıktan sonra içimi zemzem suyu ile yıkadı. Sonra altından bir leğen getirdi, içi hikmet ve iman ile doluydu. Onu içime boşalttıktan sonra göğsümü

---

103 Buhari, Tevhid, bap 37/7517, Müslim, İman, no: 162.

kapattı. Sonra elimden tuttu, biz gök yolculuğuna başladık, şeklinde devam ediyor. Evet; sunduğum tüm bu rivayetler hem Buhari, hem de Müslim'de geçiyor.[104]

Hem olayın Mekke'de, hem de bir rüya hadisesi olduğu konusunda ihtilaf yoktur. Ancak kimi rivayetlere göre Cebrail Muhammed'in evine gelip onu ameliyat ettikten sonra göklere götürmüş, kimilerine göre olay Kâbe içinde olmuş. Ev rivayetinde sadece Cebrail'in geldiği bilgisi var. Kâbe rivayetlerinde ise gelenler üç kişiymiş ve bunlar bir sefer gelip kısa bir yoklama yapıp dönmüşler, daha sonra bir daha gelip Hz. Muhammed'le konuşmadan hemen onu alıp zemzem suyunun olduğu yere götürmüşler. Orada Cebrail ameliyat işlemini bizzat kendisi yerine getirmiş, daha sonra altın tepsideki iman ve hikmeti Muhammed'in içine doldurmuş ve tekrar karnını kapatıp uzay yolculuğuna başlamışlar. Burada tüm rivayetlerin ortak yanı, Muhammed'in göğsünün açılmış olması, içinin zemzem suyu ile yıkanması ve altın leğendeki iman ile hikmeti Muhammed'in içine bırakıp karnını kapattıktan sonra uzay yolculuğuna çıkması. Kimi rivayetlerde Burak adında bir hayvana binip uzay yolculuğuna çıktık diye geçiyor, kimilerinde (hayvan ismi geçmeden) sadece Cebrail elimi tuttu biz göklere çıktık şeklinde bilgi veriliyor. Bunlar detay; ben bu gibi farkları bir çelişki, bir sorun olarak görmüyorum. Önemli olan Hz. Muhammed'in göklere çıkma olayını öne sürmesi ve insanların buna inanması!

Sonuçta en başta Buhari ve Müslim'de kesin ifadeler vardır ki Muhammed'in Miraç gecesinde göklere çıkıp bazı olayları gördükten sonra, '**Cebrail bana, Allah'ın izniyle in dedi, uyanınca baktım ki Mescid-i Haram**'dayım diyor.[105]

---

104 Buhari, Namaz bölümü, bab 1/349, Müslim, İman no: 163.

105 Buhari, Tevhid, bab 37/7517, Müslim, İman bölümü, no: 262.

Bir de Cebrail onu götürürken Burak denen binite bindirip götürmüş. İşi yukarıda bitince Cebrail ona, **Allah'ın izniyle in** demiş. O da gözlerini açınca kendini Kâbe'de bulmuş. Demek ki dönüşte araçsız inmiş. Bakalım kitabın sonuna kadar daha neler göreceğiz! Kitabın sonunda bu gibi keramet/mucizelerin hayal-rüyalardan ibaret olduğuna ilişkin Buhari'den somut bir örnekle izah edeceğim.

Şimdiye kadar sunduğum bilgiler Buhari ve Müslim'dendi. Malum bu iki ünlü hadis âlimi hicri üçüncü asırda yaşamışlardır. Buhari hicri 256'da, **Müslim**'de 261'de vefat etmiştir. Şimdi de bunlardan önce yaşamış olan hadis âlimleriyle İslam tarihçilerin kaynaklarına bir bakalım; konu hakkında bunlarda neler var görelim.

İlk İslam tarihçisi **İbni İshak'**tan (h.87-151) başlayalım. Kendisi İsra için özel bir başlık açıyor ve özetle şunları anlatıyor: O gece Muhammed Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya (İliya) götürülür. Sahabilere, o gecede İbrahim, Musa, İsa ve birçok peygamber gördüğünü anlatır. Yine kendisine o gecede su, içki ve süt sunulduğunu, kendisinin sütü tercih ettiğini anlatır. Yine o gece cennetle cehennemin kendisine gösterildiğini, göklerde başka da birçok şey gösterildiğini ve namazın farz kılındığını, bunun da hicretten 16 ay önce gerçekleştiğini yazıyor İbni İshak. Bu bilgileri **İbni Hişam** (h.150-213) da yazmış; ancak kendisi **İbni İshak**'tan aktardığı için onun sunduğu bilgilere ayrıca özel bir yer vermeyeceğim.[106]

İnsan İbni İshak'ın bu aktardıklarına bakınca İsra ile Miraç'ın birbirlerinin devamı olduklarını ve aynı gecede meydana geldiklerini görür. Çünkü anlatımda Hz. Muhammed'in göklerde bulunduğu söz konusu. Yine namazın bu

---

106 İbni İshak, Siyer kitabı, s.309.

gecede farz kılındığı bilgisi var. Yanı sıra Mekke'den Mescid-i Aksa'ya götürüldüğü bilgisi ve kendisine sunulan bazı içeceklerden söz ediliyor.

Bu sefer İbni İshak'la aynı asırda yaşamış olan **İbni Hemmam**'dan (h.126-211) bazı bilgiler sunalım. Kendi Kur'an tefsirinde bu konuda uzunca bazı bilgiler aktarır. Bunları özetleyerek sunacağım. İbni Hemmam verdiği bilgileri sahabi **Ebu Sait Hudri**'den aktarıyor. Ebu Sait de Hz. Muhammed'den duyduğunu belirtiyor. Muhammed olayı şöyle anlatıyor: İsra gecesi Burak denen katırdan büyük, eşekten küçük bir hayvan getirildi. Benden önce de peygamberler ona binmişlerdi (Adeta peygamberlere özel bir araç). Ben ona binip yola çıktım. Giderken bir ara yolun sağında bir ses duydum, ey Muhammed durur musun, dedi, ben ilgilenmedim, yoluma devam ettim. Bir ara sol tarafımdan bir ses geldi, ey Muhammed bekler misin, dedi. Ben yine dinlemedim, yoluma devam ettim. Giderken yolda tüm güzelliklere haiz bir kadın gördüm, ellerini kaldırıp bana, durur musun, dedi. Ben yine yoluma devam ettim ve Beyt-i Makdis/Kudüs'teki İliya camisine geldim. O sırada hayvandan indim ve daha önce peygamberlerin bağladıkları gibi; ben de onu kapıdaki kulpa bağladım ve mescide girip namaz kıldım.

O sırada Cebrail yolda neler gördüklerimizi sordu, ben de teker teker anlattım. Bana dedi ki, ilk sağ tarafında gördüğün kişi seni Yahudiliğe davet ediyordu. Şayet dursaydın ümmetin Yahudi olacaktı. Sol tarafta gördüğün ikinci kişi ise Hıristiyanlığa davet edendi. Eğer çağrısına icabet etseydin senin ümmetin Hıristiyan olacaktı. O gördüğün çok güzel kadın ise dünyadır. Şayet ona cevap verseydin ümmetin dünyayı ahirete tercih etmiş olacaktı, dedi. Bundan sonra biz gök yolculuğuna başladık, şeklinde devam ediyor. Bu da

neredeyse **Buhari** ve **Müslim**'de geçenlerin aynısını anlatıyor (Burada biraz daha detay var). Bunun da anlatımından net ortaya çıkıyor ki, İsra ile Miraç aynı gecede meydana gelen birbirlerinin devamı hadiseler. Bilindiği gibi İsra yerde, Mekke ile Mescidü-l Aksa arasında meydana gelmiş bir gece yürüyüşü. Ancak burada Hz. Muhammed'in göklere çıkmasından da söz edilince işin içine Miraç da girmiş olur.[107]

İbni Sad (h.168-230), Miraç için ayrı, İsra için ayrı bir başlık açmış. Onun anlatımına göre İsra ile Miraç ayrı zamanlarda meydana gelmiş ve hatta Miraç İsra'dan önce gerçekleşmiş. Ona göre Miraç olayı hicretten 18 ay önce Ramazan'ın 17'sinde bir cumartesi gecesi gerçekleşmiş. Bir gece Cebrail ile Mikail gelip onu alıp göklere götürmüşler. Orada birçok peygamberle karşılaşmış, yedinci katta Sidretü-l Münteha'ya kadar gitmiş, orada cennet-cehennemi görmüş, o gece beş vakit namaz farz kılınmış ve yedinci katta kalem sesleri duymuş, şeklinde anlatıyor. Bundan sonra da İsra için özel bir başlık açıp anlatmaya devam ediyor **İbni Sad**. Burada önemli olan şu: İsra olayı hicretten bir yıl önce Rebiülevvel ayının 17' sinde gerçekleşmiş ve Hz. Muhammed Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürülmüştür, diyor. Burada Burak denen hayvanı, Hz. Muhammed'in o gece neler gördüğünü, neler yaptığını da anlatıyor.[108]

Bu hadisleri ilk toplayanlardan **İbni Ebi Şeybe**'yi (h.159-235) dinleyelim. Kendisi Miraç için özel bir başlık açıp Buhari ve Müslim'de geçen ve Enes b. Malik'e atfedilen hadisi aktarıyor. Burada Burak'tan söz ediyor; Muhammed'in ona bindiğini, Beytü-l Makdis'e gittiğini, hayvandan inip onu bir kulpa bağladığını, bunu daha önceki peygamberle-

---

107 Abdurrazzak tefsiri, İsra suresi, c.2/283, no: 1527.

108 İbni Sad, Tabakat, c.1/181-182.

rin de yaptığını, camiye girip iki rekât namaz kıldığını, kendisine içki ile süt ikram edildiğini, daha sonra Cebrail eşliğinde göklere çıktığını uzun uzadıya anlatıyor. Bu hadis zaten yukarıda Buhari ve Müslim'den aktarılarak sunuldu. Buna göre İsra ile Miraç aynı gecede olmuş.[109]

Mezhep lideri **Ahmet b. Hanbel** (h.164-241) de Müslim'de geçen, Sabit Bünani'nin Enes b. Malik'ten aktardığı hadisi işlemiştir. Hz. Muhammed'in anlatımına göre kendisinin Burak denen hayvana binip Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya gittiğini, orada hayvanı bir kulpa bağladığını, o kulpa daha önceki peygamberlerin de bağladığını, orada iki rekât namaz kıldığını, Cebrail'in ona iki ayrı kapta içki ve süt sunduğunu, daha sonra göklere çıktığını ve orada nelerle karşılaştığını uzun uzadıya anlatıyor. Görüldüğü gibi en başta Buhari ve Müslim'den hadisler sundum. Ayrıca ilk hadis âlimlerinden de aynı bilgileri aktardım. Hepsinde Muhammed'in Miraç'a çıktığı belirtiliyor. Tabii ki tüm rivayetler Hz. Muhammed'in anlatımına bağlı: Kendisi, ben bir gece kalkıp göklere çıktım diye iddiada bulunmuş; bunun ötesi yok.

---

109 İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Magazi bölümü, bab 6/37585, c.13/20.

V. BÖLÜM

İSRA VE MİRAÇI ANLATAN SAHABİLER

İsra hadisesiyle ilgili zaten hem ayet var, hem de İsra adında Kur'an'da bir sure var. Bunu yukarıdaki bölümlerde belirttik. Miraç ise İslam'da sağlam kabul edilen hadislerle sabittir. Necm suresinde bazı ayetler bununla ilişkilendirilmişse de; bunlar zayıf yorumlardır. Yukarıda bununla ilgili gerekli kanıtlar zaten sunuldu. İsra hadisesinin detayı ve Miraç'la ilgili rivayetleri aktaran sahabilerin sayısı fazla. Kaldı ki hepsi ismi duyulmuş meşhur sahabiler. Diğer yandan bunların anlattıkları en başta **Buhari** ve **Müslim**'de geçmekte. Bunları rivayet eden sahabilere gelince: En başta Halife Ebubekir, Halife Ömer ve Hz. Ali'nin rivayetleri vardır. Yanı sıra İbni Mesut, Ebu Zer-i Gıfari, Malik b. Sa'saa, Ebu Hüreyre, Ebu Sait Hudri, Şeddad b. Evs, Übey b. Ka'b, Abdurrahman b. Karz, Cabir b. Abdullah, Ebu Habbe Bedri, Ebu Leyla, Abdurrahman b. Amr b. As, Huzeyfe b. Yeman, Büreyde b. Hasip, Ebu Eyyüb el-Ensari, Ebu Ümame Bahili, Semüre b. Cündüp, Ebu Hamra, Suheyip Rumi, Ümmü Hani, Hz. Muhammed'in eşlerinden Ümmü Seleme ve Hz. Ayşe. Ayrıca Ayşe'nin ablası Esma, İbni Ömer, İbni Abbas

gibi birçok sahabi, İsra ve Miraç'la ilgili Muhammed'den açıklamalar aktarmışlardır. Bunlardan kimileri konuya ilişkin kısa, kimileri de detaylı bilgiler rivayet etmişlerdir.

Kastalani bu sahabilerden 26'sının isimlerini verdikten sonra 'Bunlardan başkaları da İsra ve Miraç hakkında bilgi aktarmışlardır' diye not düşmüştür. **Suyuti** de İsra ve Miraç hadisesini aktaran 28 sahabiden ayrı ayrı örnekler vermiştir. Bunlar dışında da rivayetler vardır; ancak bunlar mürseldir diyor ve örnekler veriyor.[110] **Hafız b. Ahmet Hakemi** ise bunlardan on sekizinin isimlerini vermiş ve birçoğundan örnekler sunmuştur. **Kadı İyad** ile tarihçi ve müfessir **İbni Kesir** de bu ravilerle ilgili uzunca bir liste sunmuşlardır. İbni Kesir kendi tefsirinde **25** sahabinin ismini sunduktan sonra şu notu da düşmüştür: Müslümanlar İsra hadisi hakkında icma (görüş birliği) etmişler, İsra hadisleriyle ilgili tevatür (kitleden kitleye aktarma) söz konusudur diyor. Tabi-i ki İbni Kesir bunu **İbni Dihye**'den (h.633.ö) aktarıyor.[111]

Elbani, İsra ve Miraç'la ilgili yazdığı özel çalışmasında başta Halife Ömer ve Hz. Ali olmak üzere toplam **17** sahabiden detaylı örnekler vermiştir.[112] Bu isimlerden Enes b. Malik, Ebu Hüreyre, Malik b. Sa'saa, Ebu Zer, İbni Abbas Cabir b. Abdullah'ın rivayetleri en başta Buhari ile Müslim'de defalarca tekrar edilerek geçiyor. Kalanların ise rivayetleri

---

110 Mürsel hadis: Ravi zincirinde eksik isimler bulunan, özellikle sahabi ismi yazılmayan rivayet demek.

111 a-İbni Dihye, el-ibtac fi ehadisi-l Miraç, s.59.
b- İbni Sad, Tabakat, c.1/182.
c-Kastalani, Mevahib-i Ledüniyye, c.3/18.
d-Kadı İyad, Şifa, c.1/239-255. Burada birçok raviden örnekler var.
e-İbni Kesir tefsiri, İsra suresi, ayet 1, c.5/45.
f- Hafız b. Ahmet Hakemi, Mearicü-l kabul, c.3/1069.
g-Suyuti, Hasais-ül-i Kübra, c.1/378-406.

112 Elbani, İsra ve Miraç, toplam 138 sayfa.

bu iki meşhur kaynakta yok. Bakalım nasıl bir tablo ortaya çıkacak görelim. Şu da var ki, kendilerinden örnekler sunacağım kişilerin hepsi sahabi, Hz. Muhammed'in arkadaşları.

Enes b. Malik, Malik b. Sa'saa, Ebu Zer ve İbni Abbas'ın **Buhari** ve **Müslim**'de defalarca geçen rivayetlerini toplu halde özetlemek isterim. Zaten yukarıda bunlardan örnek verdim. Bunların aktardıkları şu: Hz. Muhammed'in önce Cebrail tarafından göğsü açılır ve içi zemzem suyu ile temizlenir. Sonra içi iman ve hikmetle dolu bir altın leğen getirilir. O iman ve hikmet Muhammed'in içine bırakılır ve göğsü kapatılır. Daha sonra Cebrail eşliğinde Burak denen hayvana binip Mekke'den Kudüs'e, oradan da göklere çıkar. Mekke'den yola çıkarken ta göklere kadar birçok olayla karşılaşır. Mescid-i Aksa'da namaz kılar, orada ayrıca birçok peygambere imam olup namaz kıldırır. Bir ara ona süt ve içki takdim edilir. Uzay yolculuğuna başlarken göğün her kapısında melekler, **'Muhammed'in yukarı çıkmaya izni var mı?'** diye sorarlar. Cebrail, **'Evet; izin vardır'** der ve geçerler. Bu kontrol göğün her kapısında ayrı ayrı yapılır. Mescidü-l Aksa'da gördüğü gibi; göğün her katında da aynı peygamberleri görür. En son göğün yedinci katına çıkar, orada Sidre adında büyük bir ağaç görür. Yine burada Beytü-l Mamur denilen ibadethaneyi görür. Her gün yetmiş bin meleğin gelip burada ibadet ettiği bilgisi ona aktarılır. Yine göğün yedinci katında Nil ile Fırat nehirlerini görür. En son dönüş yaparken Allah tarafından günde elli namaz farz kılınır; ancak Peygamber Musa'nın Muhammed'e yol göstermesi sonucu Muhammed tekrar Allah'a gidip indirim teklifinde bulunur ve sonuçta günlük namazlar beşe iner şeklinde anlatılır. Şu da var ki, bu anlatılanları, az önce isimlerini sunduğum (Enes b. Malik, Malik b. Sa'saa vs) sahabilerin hepsi aynı şekilde aktarmıyor. Kısmen aktardıkları aynı,

kısmen farklı bilgiler. Ama önemli olan şu ki, tüm bu rivayetler Buhari ile Müslim'de geçiyor. Şimdi de diğer sahabilerin rivayetlerine bakalım.[113]

Hz. Ömer: Malum Kudüs Halife Ömer zamanında alınır. Kendisi Kudüs'e giderken nerede namaz kılayım diye arkadaşlarından sorar. Onlar, 'Sen bilirsin' deyince; Ömer, Muhammed'in İsra gecesinde gelip burada namaz kıldığı yerde kılacağım der ve öyle yapar. Bu şu demek oluyor ki, Muhammed İsra gecesinde, ben Kudüs'teki caminin falanca yerinde namaz kıldım dediği için Ömer böyle konuşmuş. Bu rivayeti, mezhep lideri **Ahmet b. Hanbel** işlemiştir. Yine İbni Merdüveyh'in Ömer'den aktardığına göre İsra gecesi Muhammed cehennem meleği Malik'i, yüzü buruşuk ve sert bir şekilde görmüş, Mescidü-l Aksa'da bir melek ona üç bardak sunmuş. Muhammed ilkin baldan biraz yemiş, daha sonra doyasıya süt içmiş. Kalan bardakta içki varmış; ancak ondan almamış. Sonra göklere çıkmış ve o gece beş vakit namaz farz kılınmış. Ömer bunun devamında şunu da söylüyor: Muhammed yola çıkarken eşi Hatice yatakta hangi yön üzerinde uzanmışsa, Muhammed geldiğinde hâlâ o pozisyondaymış. Ömer'in bu anlatımına göre Muhammed göklere çıktığında Hatice hâlâ yaşıyormuş. Hâlbuki genel görüş, Miraç'ın Hatice'nin vefatından sonra olması yönünde. O zaman ya Muhammed defalarca gitmiş (Hatice sağ iken de), ya da rivayet sağlam değildir. Zaten Ömer'e ait böyle bir rivayet hadis külliyatında geçmiyor.[114]

---

113 a-Buhari: Ehadisi Enbiya, bab 24/ 3394-3396, bab 48/3437, Menakıb-i Ensar, bab 41/3886-87, Tefsir, İsra suresi bölümü, bab 3/4709-4710, Eşribe, bab 1/5576, bab 12/5603, 12/5610.

b- Müslim, İman bölümü, no: 162,164, 165, 168, 173.

114 a-Elbani, age, no: 14, s.106.

b-Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/410-411.

Suyuti, Hz. Ömer'in bu rivayetini, aslen Esbehanlı olan İbni Merdüveyh'ten (h.325-410) aktarıyor. Asırlar sonra tek bir tarihçinin aktardığı bilgi ne kadar doğru acaba! Her ne kadar aynı bilgileri başka sahabiler aktarmış ve sağlam kabul edilen kaynaklarda geçiyorsa da bunlar içinde Ömer yok. Kim bilir belki ravi, madem bu bilgiler birçok sahabi tarafından aktarılmış ve sağlam İslami kaynaklarda da geçiyor; daha inandırıcı olsun diye ben Ömer'in de ismini kullanayım demiş olabilir.[115]

Hz. Ali: Muhammed göklere çıkınca (Miraç gecesi) Allah bir melek göndermiş; o, Muhammed'e bugün bildiğimiz ezanı öğretmiş. Bu gecede ayrıca günde beş vakit namaz farz kılınmıştır diyor. Bir de Muhammed'in, o gece ben hangi meleğin yanından geçmişsem hepsi bana, ümmetine söyle hacamat kullansınlar sözünü de aktarıyor. Bunlar Buhari ve Müslim gibi önemli kaynaklarda geçmiyor. Ebu Naim, İbni Merdüveyh ve Bezzar kaynaklarında var.[116] Benzer bir rivayet İbni Abbas'tan da gelmiş. Bu, Ahmet b. Hanbel ve Hakim Nisaburi kaynaklarında geçiyor. Kısacası, Ali'nin Miraç'la ilgili kayda değer bir rivayeti hadis külliyatında geçmiyor. Kaldı ki hadis uzmanları zaten az önceki rivayeti sağlam olarak değerlendirmemişlerdir.[117]

Cabir b. Abdullah: Hz. Muhammed, ben İsra gecesi Beytü-l Mükdis'e (Kudüs'e) götürüldüğümü anlatınca Kureyşiler inanmadılar. Ben Kâbe'de Hicr denilen yerde durup başımdan geçenleri ve Mescid-i Aksa'yı anlattım. Öyle ki Allah bana ihsan etti, benimle Mescidü-l Aksa arasında engel kalmadı, ben ona bakarak sorulara yanıt veriyordum diyor.

---

115 Zehebi, Siyeri A'lam-i Nübela, c.17/309-311.

116 Bezzar, Keşfu-l Esrat, c.1/178, no: 352.

117 Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/410.

Cabir'in bu rivayeti **Buhari** ve **Müslim**'de ortak olarak geçiyor. Görüldüğü üzere bunda pek anormal bir durum yok. Yani mitoloji anlatmıyor. Sadece Muhammed'in konu anlatımını dile getiriyor. Bunu Muhammed'den duymuş; değil ki İsra gecesi Muhammed'le muhalifler arasında meydana gelen tartışmada bulunmuş. Çünkü İsra ve Miraç Mekke'de olmuşlar, bu adam ise Medineliydi, İsra'dan sonra Müslüman olmuştu.[118]

İsra ve Miraç dışında şu hadisi de aktarıyor **Cabir**: (Muhammed) Kendimi cennette gördüm. Bir baktım ki Ebu Talha'nın hanımı da ordadır. Bir de Bilal-i Habeşi'yi gördüm. İçinde bir cariye olan bir kasr/saray gördüm. Kimindir diye sordum. Ömer b. Hattab'ındır dediler. Saraya gireyim bir bakıp göreyim diyesim geldi. Yine Ömer'in kıskançlığını hatırlayınca girmekten vazgeçtim. Muhammed bunu anlatınca orada bulunan Ömer ağlamış ve **'Ey Muhammed, sana karşı kıskanç olur muyum?'** demiş. Bu hadis de Buhari ile Müslim'de ortak olarak geçiyor. Benzer açıklamaların hepsi (İsra ve Miraç dahil) bu sözü İsra ve Miraç bağlamında demiyor; bunlardan bağımsız bir açıklamasıdır. Hz. Muhammed'in, ortama göre zaman zaman bu yöntemle kimi insanlara moral verdiğini birçok örnekte görüyoruz.[119]

Ebu Eyyub el-Ensari: Hz. Muhammed İsra gecesinde Hz. İbrahim'in yanından geçerken; İbrahim ona: Ümmetine söyle! "Hiçbir hareket, hiçbir kuvvet Allah'sız gerçekleşmez; her şey ona bağlıdır' sözünü bolca dile getirsinler, diye tavsiyede bulunmuş diyor. Bu rivayet, Kur'an yorumcusu

---

118 a-Buhari, Tefsir başlığı altında, İsra suresi, bab 3/ 4710, Menakıb-i Ensar, bab 41/ 3886.

b-Müslim, İman bölümü, no: 170.

119 Hümeydi, El-Cem'u beyne Sahihayn, c.2/342, no: 1554.

Taberi, mezhep lideri Ahmet b. Hanbel ve hadis âlimi Taberani kaynaklarında geçiyor. Şu da var ki, İsra olayı Mekke'de olmuş, bu adam ise Medineli. Yani yıllar sonra Muhammed'le tanışıp Müslüman olmuş. Bu da demek oluyor ki, İsra ve Miraç hakkında şayet bir bilgisi varsa onu olaydan epey sonra ya Muhammed'den, ya da başka birinden duymuştur. Ayrıca hadis âlimleri onun bu rivayetini usul bakımından sağlam olarak değerlendirmemişlerdir. Onun İsra ve Miraç'la ilgili mitolojik anlamda Buhari ve Müslim gibi meşhur kaynaklarda herhangi bir rivayeti yoktur.[120]

Ebu Sait Hudri: Bu da Hz. Muhammed'den şunları aktarıyor. Ben bir yatsı vakti Mescidü-l Haram'da uykuda iken biri (Cebrail) gelip beni uyandırdı. Gözlerimi açtığımda kimseyi görmeyince herhalde hayaldir dedim ve camiden çıktım. O sırada baktım ki katıra benzeyen bir hayvan orada duruyor: Adı Burak. Daha önce peygamberler de ona biniyorlarmış. Ben ona bindim, yola koyulduk. Biz yola devam ederken bir ara yolun sağ tarafından biri seslendi, ey Muhammed bana bak bir şey soracağım dedi; ancak ben ilgilenmedim. Sonra yolun sol tarafından biri seslendi, bana bak bir şey soracağım dedi. Ben onunla da ilgilenmedim. Daha sonra yolda çok güzel bir kadın gördük. O da aynı şeyi söyledi; ancak onunla da ilgilenmedim. Sonra biz Mescidü-l Aksa'ya gittik, ben hayvandan indim, onu daha önce peygamberlerin de bağladıkları gibi cami kapısındaki kulpa bağladık. O sırada Cebrail, birinde süt diğerinde içki olan iki kap bana sundu, ben sütten içtim. Sonra Cebrail yolda gördüklerimizi bana izah etti. Yolda gördüğümüz birinci adam Yahudi idi. Ona cevap verseydin ümmetin Yahudi olacaktı. İkinci adam ise Hıristiyandı. Ona cevap verseydin

---

120 Elbani, İsra ve Miraç, no: 16, s.107.

ümmetin Hıristiyan olacaktı. Kadın ise dünyayı temsil ediyordu. Şayet ona cevap verseydin ümmetin dünyalık olacaktı (yani iyi ki sen onlara cevap vermedin denilmek isteniyor) dedi.

Daha sonra ben ve Cebrail Miraç'a çıktık. Göğün birinci katında İsmail adında bir melek gördük. Yanı sıra 70 bin melek daha vardı, her melek emrinde 100 bin melek daha vardı diyor. Her kat gökte bazı garip şeyler gördüğünü, en son yedinci kata çıktığını ve günde elli vakit namaz farz kılındığını, daha sonra Allah'a yalvardığını ve bunun beş vakte indiğini anlatıyor. Yani diğer birçok ravi gibi o da baştan sona kadar o gece neler olduğunu anlatıyor. Benzer bir rivayet yukarıda İbni Hemmam kaynağında da geçti.

Bu bilgi Taberi, İbni Ebi Hatem, İbni Münzir, Beyhaki, İbni Merdüveyh ve İbni Asakir kaynaklarında geçiyor. Ebu Sait, Enes b. Malik, Ebu Zer ve Malik b. Sa'saa'nın Buhari ile Müslim'de geçen rivayetlerin -neredeyse- aynısını aktarıyor; ama onun adına bu kaynaklarda ilgili rivayet yok.[121]

Huzeyfe b. Yeman: İsra gecesi Muhammed'in bindiği hayvan (Burak) durmadan uzay yolculuğuna devam etmiş; ta ki göklerin kapısından içeri girmiş. Muhammed orada cennetle cehennemi ve vaat edileni görmüş diyor. Bu rivayeti altı hadis âliminden Nesai ile Tirmizi, yine mezhep lideri Ahmet b. Hanbel, İbni Ebi Şeybe, Hakim Nisaburi, Beyhaki işlemişlerdir.[122] Huzeyfe'nin İsra gecesi bağlamında farklı bir görüşü de var; şöyle diyor: Hz. Muhammed İsra gecesi Mescid-i Aksa'da namaz kılmamıştır. Burak adındaki biniti hayvan hakkında da, **'Allah Muhammed için bu hayvanı gönderdiğine göre artık kaçamaz ki onu Kudüs'te**

121 Suyuti, Hasais, c.2/417-423.

122 Suyuti, Hasais, c.1/393.

cami kapısına bağlasın' diyor. Burada İsra olayını inkâr etmiyor; hayvanın bağlanmasına ve Hz. Muhammed'in Kudüs'te namaz kılmasına itirazı var. Tabii ki bu da hadis külliyatında geçmiyor; başka bazı kaynaklarda var.[123]

İbni Ömer: Hz. Muhammed İsra gecesinde göklere çıkınca Allah ona Ezan'la ilgili vahiy göndermiş, Cebrail de kendisine Ezan'ı öğretmiştir diyor. Bu rivayet Taberani'ye dayanır. Daha sonra gelen İslam âlimleri de bunu kaynaklarında işlemişlerdir. Yani hadis külliyatında böyle bir rivayet geçmiyor. Benzer bir rivayet Hz. Ali'den de gelmiş; yukarıda geçti.[124] İbni Ömer'in şöyle bir rivayeti de var: İlk başta günde 50 namaz vardı, boy abdesti yedi sefer alınırdı, idrardan temizlenmek yedi sefer yıkanmakla olurdu. Hz. Muhammed bunların indirimi konusunda ısrar edince Allah günlük farz namazları beşe, boy abdesti ile idrardan temizlenmeyi de birer defaya indirmiş diyor. Ezan hakkında '**İsra gecesinde olmuş'** diye belirtiyor. Bu rivayette namazların indirimiyle ilgili ne İsra ne de Miraç'dan bahsetmiyor. Onun bu son rivayeti Ebu Davud, Taberani, mezhep lideri Ahmet b. Hanbel ve Beyhaki tarafından işlenmiştir. Kısacası İbni Ömer, bazılarının İsra ve Miraç'ı uzun uzadıya masalımsı bir şekilde anlattıkları gibi anlatmıyor. Onun da aktarımında mitoloji var; ancak çok kısa. Mesela Muhammed'in ısrarı üzerine namaz beş vakte inmiş gibi.[125]

İbni Mesut: Hz. Muhammed, ben İsra gecesi göklerin altıncı katındaki Sidre ağacına kadar gittim. Dünyada olup bi-

---

123 İbni Hişam, Sire, c.2/48.

124 İbni Hacer Askalani, Fethu-l Bari, Ezan başlığı altında bab 1, hadis no: 603 ve Elbani, age no: 11, s.88.

125 Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/403, Ebu Davud, Taharet, bab 94/247, Taberani, Mucemi sağir, c.1/76.

tenler burada toplanır, burası adeta olup bitenlerle ilgili bir kayıt merkezi. Burada ayrıca altından iki kanatlı bir hayvan gördüm.[126] O gece günde beş vakit namaz farz kılındı. Ayrıca Bakara suresinin son iki ayeti indi ve Allah'a eş koşmak dışında tüm günahların bağışlanacağı müjdesi verildi diyor. Bu rivayeti Müslim, mezhep lideri Ahmet b. Hanbel, Taberi ve Begavi işlemişlerdir.[127] Tabii ki burada bir çelişki söz konusudur. Çünkü **Buhari**'nin Enes b. Malik'ten aktardığı rivayete göre Sidre ağacı göklerin yedinci katındaymış, **İbni Mesut**'un bu rivayetine göre altıncı katta geçiyormuş.[128] İslam âlimleri bu çelişik durumu gidermek için şöyle bir formül bulmuşlar: Aslında iki rivayet arasında çelişki yoktur. Çünkü bu ağacın kökü altıncı katta, dalları ise yedinci kata kadar uzanmış. Hal böyle olunca iki rivayet arasında bir tenakuz söz konusu değildir, şeklinde bir çare-kurtuluş yolunu bulmuşlar. Neyse konumuz bu değil; sadece bir hatırlatmada bulundum. Ben bu başlıkta farklı bir sonuca varmak isterim.[129]

İbni Mesut Hz. Muhammed'in, İsra gecesi yolda biz Hz. Musa ve Hz. İbrahim'i gördük, onlarla merhabalaştık, sonra Mescid-i Aksa'ya varınca hayvandan inip onu kapıdaki kulpa bağladık. Daha önce bazı peygamberler de hayvanı aynı kulpa bağlamışlardı. Sonra Mescid-i Aksa'ya girdik. O sırada bazı peygamberleri namaz kılarken ayakta, bazılarını secdede, bazılarını da rükûda gördük. Burada bana bal ve süt sunuldu, ben sütü seçtim. Daha sonra onlara imam olup namaz kıldırdım ve oradan ayrıldık dediğini aktarıyor. **İbni**

---

126 Sahih-i Müslim, İmam bölümü, no 173 hadisin üçüncü dipnotu.

127 a- Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/404.
b-Elbani, age, no: 12, s.89, Müslim, İman, bab 76/173.

128 Buhari: Bedu-l halk, bab 6/3207.

129 Elbani, İsra ve Miraç, s.89 dipnot.

Mesut'a mal edilen bu rivayeti Ebu Naim Asbahani ve İbni Asakir işlemişlerdir.[130] İbni Mesut ayrıca Muhammed'in o gece Musa, İbrahim ve İsa'yı gördüğünü, bir ara kendi aralarında kıyametin ne zaman kopacağını tartıştıklarını, sonuçta ancak Allah bilir fikrinde birleştiklerini anlattığını da rivayet ediyor. Yine o gece Deccal'in günün birinde çıkacağı, o gelip gittikten sonra zamanla Ye'cüc ve Mecüc'ün çıkacağı konuşulmuş. Bunu mezhep lideri Ahmet b. Hanbel, İbni Mace ve Hakim Nisaburi işlemişlerdir.[131]

İbni Mesut'un Buhari'de tekrar edilerek geçen ve aynı zamanda Müslim'de de var olan şöyle bir aktarımı da var: Muhammed'in anlatımına göre Cebrail'in altı yüz kanadı varmış ve onu o şekilde görmüş. Peki, Cebrail bu kadar şaşaalı ise nasıl Muhammed'le birlikte Burak denen hayvana binmiş! Çünkü tarifi yapılan Burak eşekten büyük, katırdan da küçükmüş.[132] Kimi İslam âlimleri burada şu yorumu yapmışlar: Cebrail her kılığa girebiliyormuş; ancak iki sefer asıl kalıbı üzerine görünmüş. Dolayısıyla İbni Mesut'un bahsettiği altı yüz kanat hikâyesi, onun aslıyla ilgiliymiş. Yine Buhari'de konuya ilişkin İbni Mesut'un şöyle bir rivayeti daha var: Muhammed yeşil bir refref (cisim) görmüş, öylesine büyükmüş ki uzaydaki ufku doldurmuş. Bu da Buhari'de tekrar edilerek geçiyor.[133] İbni Mesut'a mal edilen başka rivayetler de var. Örnek olsun diye bu kadar yeterli. Bazı şeyler çok tek-

---

130 a-Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/405.
b-Elbani, age, s.93, no: 12.

131 a-Elbani, age, s.95.
b-Suyuti, age, c.1/406.

132 a-Buhari, Bedu-l halk, bab 7/3232 ve Tefsir, Necm suresi, no: 4856.
b-Suyuti, age, c.1/408.

133 Buhari: Bedu-l halk, no: 3233 ve tefsir, Necm suresi, no: 4858.

rarlanınca zevk vermeyebilir. Mesela Muhammed'e süt-içki ikram edilmiş, kendisi birçok peygamber görmüş, Burak denen hayvana binmiş gibi. Bu şundan kaynaklanır: Birçok ravi bunu aktarmış; ancak aralarında bazı farklar olunca mecburi olarak hepsini aktarmak durumunda kalınmıştır.

İbni Amr:[134] Bu sahabi, tıpkı daha sonra bahsedeceğim Ümmü Seleme gibi İsra olayının meydana geldiği tarih hakkında bilgi veriyor: Hicretten bir yıl önce, Rebiülevvel ayının on yedisinde meydana gelmiştir diyor. Tabii ki İsra olayının hangi tarihte olduğu konusu tartışmalı. Çünkü İbni Amr ve Ümmü Seleme rivayetleri dışında başka rivayetler de vardır ki farklı tarihlerden söz ediyorlar. İbni Amr'ın Buhari ve Müslim'de rivayetleri vardır; ancak bu rivayet ne bu iki kaynakta ne de diğer hadis külliyatında geçmiyor.[135]

Semüre b. Cündüb:[136] Bu sahabi Hz. Muhammed'in şu açıklamasını aktarıyor: Ben İsra gecesi bir nehirde yüzen yaşlı bir adam gördüm, taşlar yutuyordu. Kim olduğunu Cebrail'den sordum; bu, faiz yiyendir dedi. Bunu İbni Merdüveyh aktarmış. Benzer bir rivayet Ebu Said Hudri'den de gelmiş (Beyhaki'de geçiyor). Ayrıca İbni Ebi Hatem Ebu Hüreyre'den de bunu aktarmıştır. Yalnız adamın bu rivaye-

---

134 İsmi Abdullah b. Amr b. As'dır. Aslen Mekkeli olup orada Müslüman olmuştur. Kimi rivayetlere göre kendisi, babası Amr'dan önce İslamiyet'i kabul etmiştir. Bunun Buhari ve Müslim'de ortak olarak geçen rivayetleri sayısı 7, yalnız Buhari'de geçen rivayetleri 8, yalnız Müslim'de 20 rivayeti vardır. Babasıyla arasındaki yaş farkı çok azdır. Hicri 63'te vefat etmiştir. Zehebi, Siyeri A'lam, c.3/80-94.

135 Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/403.

136 Hicri 58'de vefat eden bir sahabi. Zehebi, Siyeri A'lam, c.3/184-186. Buhari ve Müslim'de onun 7 rivayeti vardır. Hümeydi, el-cem'ü beyne sahihayn, c.1/377, no: 608-614.

ti İsra ve Miraç'la ilgili rivayeti **Kütüb-i sitte** denilen altı hadis kaynağında geçmiyor.[137]

Übey b. Kab: Hz. Muhammed'in şu hadisini aktarıyor: Ben İsra gecesinde cenneti beyaz bir pırlanta şeklinde görünce; insanlara nasıl tanıtayım diye Cebrail'den sordum. O, onlara anlat ki cennet etrafı dağlarla çevrili uzunca bir ovadır, toprağı misk gibi kokar dedi. Yine Muhammed İsra gecesi çok güzel bir koku aldığını, bunun ne kokusu olduğunu Cebrail'den sorduğunu; Cebrail'in ise, Firavun kızı Maşite ile kocası ve kızınındır, bu kadın Firavun'a karşı olumsuz bir ifade kullandığı için Firavun onu katletmiştir dediğini söylüyor. Übey b. Kab'e atfedilen bu rivayetler Buhari ile Müslim ve diğer hadis külliyatında yok. **Suyuti** bunu işlemiştir.[138]

Hz. Ayşe: İsra olayında Muhammed bir gecede Kudüs'e gidip geldiğini anlatınca kimse buna inanmamış. Öyle ki çoğu insanlar dinden çıkmış. Ebubekir buna inandığı için Muhammed tarafından ona Sıddık (çok doğru) unvanı verilmiş diyor. Ayrıca Hz. Muhammed, ben bu gece göklere çıktım, namaz için orada Cebrail tarafından çağrı yapıldı. Ben zannettim ki o imam olacak; ancak beni öne geçirdi, ben meleklere imam oldum. Bu gece cennete girdim. Orada çok güzel bir ağacın yanında durdum, ondan bir meyve yedim. O canımda bir damla (sperm) oldu. Daha sonra ben Hatice ile ilişkiye girince bu damladan Fatma oldu diyor. Bazı rivayetlere göre Muhammed, Cebrail bir ayva getirip bana verdi. Ben onu yiyince bedenimde sperm oldu, Fatma bundan meydana geldi. Bu yüzden ben cennet kokusunu almak istediğimde Fatma'nın boynunu öperdim, o kokuyu verirdi di-

---

137 Suyuti, Hasaisü-l Kübra, c.1/394.

138 Suyuti, Hasaisü-l Kübra, c.1/392.

yor. Bu rivayetler Taberani, Beyhaki, İbni Merdüveyh, Hakim Nisaburi kaynaklarında geçiyor.[139]

Bir kere İslam tarihine bakıldığında görülecektir ki Ayşe ile Fatma'nın arası hiç yokmuş; Ayşe Fatma'yı sevmezmiş. Hele Muhammed'den sonra meydana gelen halifelik ve veraset meseleleri yüzünden bu hoşnutsuzluk zirveye çıkmış. Bunları bir çalışmamda detaylı olarak ele aldım. Dolayısıyla; Ayşe'nin Fatma hakkında böyle bir rivayet aktarması mümkün değildir, bu sahte bir rivayettir.[140]

Ebubekir kızı Esma: Bu kadın Hz. Ayşe'nin ablasıydı. Muhammed, göklerde gördüğü Sidre ağacı ve etrafındakini anlatıyordu diyor. Bu rivayet **İbni Merdüveyh** tarafından yazılmıştır.[141] Benzer anlatımlar başka raviler tarafından da dile getirilmiş ve Buhari ile Müslim'de de geçiyor. Şu da var ki, Esma'nın şahsına ait bu rivayet hadis külliyatında (Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesai, İbni Mace ve Tirmizi'de) geçmiyor.[142]

Ümmü Seleme: Bu kadın Hz. Muhammed'in hanımlarından. Kendisi Muhammed'den duyduklarını aktarıyor. Çünkü İsra ve Miraç Mekke döneminde olmuş, Muhammed bu kadınla Medine'de Uhud harbinden sonra evlenmiştir. Kadın şöyle anlatıyor: İsra gecesinde Muhammed Kudüs'teki Beyt-i Makdis'e gitmiş. Bu hadise hicretten bir yıl önce Rebiülevvel ayının on yedisinde meydana gelmiş. Bu yapılırken de merkeple katır arası büyüklükte beyaz bir hayvan getirilmiş, Muhammed ona binerek gitmiştir. İlk başta hayvan çifte atmış; Cebrail elini ona değdirip üzerinde önemli biri vardır deyince hayvan durmuş. Bu hayvanın karnı ve kulakları çok

139 Suyuti, age, c.1/437-438.

140 Arif Tekin, Bilinmeyen Yönleriyle Kur'an.

141 Suyuti, age, c.1/438.

142 Buhari, B. Halk, no: 3209, Müslim, İman, no: 162.

uzunmuş. Bunlar Kudüs'teki Mescidü-l Aksa'ya varınca daha önce diğer peygamberlerin bağladıkları gibi Muhammed'le Cebrail de hayvanı o yere bağlamışlar. Orada birçok peygamberle karşılaşmış. Bunlar arasında İbrahim, Musa ve İsa da varmış. Muhammed orada kendilerine imam olup namaz kıldırmış. Sonra aynı gece sabaha doğru Mekke'ye dönmüş. O gece başından geçenleri anlatınca insanlar inanmamışlar; hatta birçok kişi dinden çıkmış şeklinde; birçok ravinin anlattığı gibi o da bu uzunca mitolojiyi anlatır. Az çok buna benzer rivayetler Buhari ve Müslim'de zaten var; ancak Ümmü Seleme adına bu rivayet adı geçen iki kaynakta geçmiyor.[143]

Şeddad b. Evs[144] biz Hz. Muhammed'den İsra hakkında sorular sorduk, o bize şunları anlattı diyor ve devam ediyor: Ben (Hz. Muhammed) gece arkadaşlara Mekke'de namaz kıldırdım. O sırada Cebrail beyaz bir hayvanla (Burak) geldi. Beni ona bindirdi, biz yola koyulduk. Öyle bir yere geldik ki hurması çok fazlaydı. Cebrail bana, burası Medine'dir dedi (Demek ki İsra gecesi yola çıkınca 450 km uzaktaki Medine'ye de uğramış). Biz burada indik. O bana, burada namaz kıl dedi, ben de kıldım. Yolumuza devam ederken başka bir yere geldik. Cebrail bana in dedi ben de indim. Burada da bana namaz kıl dedi; ben de kıldım. Bana, burası Hz. Musa zamanında söz konusu olan Tur dağındaki ağacın yeridir dedi (Bu ağaç hikâyesi Kur'an'da da geçiyor: Mu'minun suresi ayet 20). Sonra biz, içinde köşkler/binalar bulunan bir yere geldik. Burada da Cebrail'in talimatıyla indim, namaz kıldım. Bana, burası Hz. İsa'nın doğduğu yer olan Beyt-i Lahm'dir dedi. Sonra şehre varıp hayvanı bağladık ve Mes-

---

143 Suyuti, age, c.1/443-445. İbni Sad ve Vakidi'den naklen.

144 Bunun iki rivayeti Buhari ve Müslim'de geçiyor. Humeydi, el-cem'ü beyne sahiheyn, c.1/499, no: 802-803.

cide girdik; ben orada namaz kıldım. O sırada çok susamıştım. Bana iki kap sunuldu: Birinde bal diğerinde süt vardı. Bir de gördüm ki minbere yaslanan yaşlı biri var orda. O bana, sütü tercih etmekle iyi ettin dedi. Sonra biz cehennemin içinde bulunduğu vadiye geldik, ben cehennemi gördüm. Sonra Mekke'den gelen kervan kafilesini gördük. Bütün bunlar olduktan sonra sabaha doğru yine Mekke'ye geldim. Ebubekir bana gelip sordu: Bu gece neredeydin? Ben de başımdan geçenleri anlattım. O arada bana inanmadılar, bir aylık mesafede olan Kudüs'e nasıl bir gecede gidip geldin diye itirazlarda bulundular. O arada bana Kudüs'teki mescit yakınlaştırıldı, ben ona bakarak bilgi veriyordum şeklinde uzun uzadıya anlatıyor. Bunu Taberani, İbni Ebi Hatemi Beyhaki, Bezzar ve İbni Merdüveyh yazmışlardır. Bu rivayet bu kişiden altı hadis kaynaklarında geçmiyor.[145]

Abdullah b. Esat b. Zurare: Muhammed'in ağzından şunu aktarıyor: "**Ben İsra gecesi inciden yapılmış bir köşke vardım. Onun tabanı altındandı, aydınlık fışkırıyordu.**" Bunu Bezzar, İbni Kani, İbni Adiyy, İbni Asakir ve Begavi aktarmışlardır. Ne var ki, meşhur hadis kaynaklarında geçmiyor. Ayrıca bu ravi Medineli ve aktardıklarına bakıldığında Hz. Ali yanlısı olduğu rahatlıkla anlaşılır. Şu da var ki, kimi İslam tarihçileri böyle bir ismin olmadığını da yazmışlar: Babası Esat b. Zurare vefat ettiğinde çocuğu yoktu diyenler de var.[146]

Ebu Habbe/Hanne el-Ensari:[147] Hz. Muhammed İsra gecesi öylesine yüksek bir yere çıkmış ki, orada kalemlerin cı-

---

145 Suyuti, age, c.1/395.

146 Suyuti: Hasais, c.1/408, İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, c.42/302.

147 Ebu Habbe ya da Ebu Hanne, Ebu Hayye Ensari şeklinde değişik şekillerde kaynaklarda geçiyor. Genel kanı, Bedir harbine katılan bir sahabidir. İbni Abdilber İstiab, Ebu Habbe Ensari başlığında anlatıyor.

zırtısını görmüş diyor. Tabii ki bu kalem cızırtısı başka raviler tarafından da dile getirilmiş.[148] Örneğin İbni Abbas gibi ve onun aktarımı en başta Buhari ve Müslim'de ortak olarak işlenmiştir.[149]

Abdurrahman b. Kurt: İsra gecesinde Kâbe'de Hz. Muhammed'in sağında Cebrail, solunda da Mikail durmuş vaziyette uzaya gitmişler. Muhammed göklerde tesbih ve tekbir sesleri duymuş şeklinde bir rivayet aktarıyor. Altı meşhur hadis kaynaklarında bu geçmiyor; ancak Sait b. Mansur, İbni Merdüveyh, Zehebi, Taberani, Heysemi ve Ebu Naim bunu işlemişlerdir.[150]

Büreyde: Hz. Muhammed, Beyti Makdis'e (Kudüs) vardığımızda Cebrail parmağıyla kayayı delerek Burak'ı oraya bağladı diyor. Bu rivayeti Tirmizi, Hakim Nisaburi, Bezzar, İbni Merdüveyh, İbni Hibban ve Ebu Naim işlemişlerdir. Neyse ki altı hadis kaynaklarından biri olan Tirmizi'de geçiyor. Yukarıda kaç sefer geçti ki, hayvanı mescit yanında bir kulpa bağlamışlar; ancak burada kayadan söz edilir.[151]

Suheyb b. Sinan: İsra gecesi Muhammed'e su, içki ve süt takdim edilir. Kendisi sütü tercih eder. Bunun üzerine Cebrail, senin seçimin isabetli oldu, şayet içki seçseydin senin ve ümmetinin yeri şurası olacaktı (yani cehennem) diyor. Bu rivayet İbni Merdüveyh ve Taberani kaynaklarında var. Başka bir deyişle, Buhari ve Müslim gibi ünlü kaynaklarda geçmiyor. An-

---

148 Elbani, age, s.12.

149 a-Buhari, Namaz bölümü, bab 1/349.
b-Müslim, İman bahsi, no: 163.

150 a- Elbani, age, no: 9, s.71.
b-Suyuti, Hasais, c.1/409.

151 a-Tirmizi: Tefsir, İsra suresi, no: 3132.
b-Elbani, age, no: 4, s.58.
c-Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/392.

cak süt-içki hikâyesi Buhari ile Müslim'de geçiyor. Burada ise işin içinde Muhammed de var: İçkiyi seçseydin sen de ümmetinle birlikte cehennemlik olurdun ifadesi burada fazla.[152]

Sehl b. Sad: Hz. Muhammed, İsra gecesi göklerde tesbih sesleri duyunca korktum. O sırada Cebrail bana, yürü korkma! Senin ismin Arş-ı Ala'da Allah'la birlikte yazılıdır dedi. Bunu İbni Asakir aktarıyor. Yani İslami kaynaklarda pek kullanılmayan bir rivayet. Fazla yaygın değilse de kesin yalandır da diyemeyiz: Doğru da olabilir yanlış da.[153]

Ebu-l Hamra:[154] Hz. Muhammed, İsra gecesi ben göğün yedinci katına çıktığımda Arş'ın sağ tarafında kelime-i şahadetin yazılı olduğunu gördüm diyor. Yani benim ismimle Allah'ın ismi yan yana yazılıydı diyor. Bu rivayeti, Taberani, İbni Kani ve İbni Merdüveyh yazmışlardır.[155]

Ebu Leyla Ensari:[156] Hz. Muhammed'den İsra hakkında şunları aktarıyor. Cebrail, Burak getirdi biz bindik. Bu hayvanın iki eli (ön ayakları) ovada uzardı, arka ayakları kısalırdı. Dağlarda ise tam tersi olurdu; ön ayakları kısalır arkadakiler uzardı. Yolda sağ tarafta bir adam, yine sol tarafta başka bir adam, ayrıca yine yolda çok güzel bir kadın gördüğü-

---

152 Elbani, İsra ve Miraç, s.70, no: 8.

153 Suyuti, Hasaisü-l Kübra, c.1/394.

154 Ebu-l Hamra. Bu künye ile iki sahabi vardı. Biri Muhammed'in kölesi, diğeri de Haris b. Rufaa kölesiydi. Her ikisi de Muhammed'den hadis aktarmışlardır. İbni-l Cevzi, Telkih-u fühumi ehlil eser, s.270.

155 Suyuti, age, c.1/415.

156 Ebu Leyla onun künyesidir ve aslen Medinelidir. İsminde ihtilaf vardır. Kimisi Bilal demiş, kimileri Büleyl, kimileri Davud, kimileri de Yesar diye yazmıştır. Ancak Ebu Leyla lakabıyla meşhurdur. Bu adam sahabidir/ Hz. Muhammed'le sohbeti olmuştur ve başta Uhud olmak üzere çoğu savaşa katılmıştır. En son Irak Kûfe'ye yerleşmiştir. Rivayetlere göre Sıffin harbinde öldürülmüştür. İmam Müzi, Tehzib-i Kemal, c.34/238, no: 7593.

nü ve hepsinin Muhammed'e seslendiğini; ancak Cebrail'in buna izin vermediğini, daha sonra Cebrail'in bunları anlattığını söylüyor. Ki birinci adam Yahudi imiş. Muhammed ona cevap verseymiş ümmeti Yahudi olacakmış. İkinci adam Hıristiyanmış. Muhammed yanıt verseymiş onun ümmeti Hıristiyan olacakmış. Çok güzel olan kadın da dünyayı temsil ediyormuş. Muhammed onunla ilgilenseymiş ümmeti dünyaya önem verip kaybedecekmiş şeklinde anlatıyor. Bu rivayeti başkaları da aktarmış; Taberani ve İbni Merdüveyh tarafından da yazılmıştır. Hatırlanacağı üzere benzer bir rivayeti yukarıda İbni Hemmam'dan da aktardım. Ebu Leyla Muhammed'in Mescidü-l Aksa'ya vardığını, oradan da göklere çıktığını, birçok peygamber gördüğünü, o gece süt içtiğini, günde beş vakit namazla döndüğünü belirtiyor. Uzunca bir rivayet. Kısacası, bu açıklama Ebu Leyla adına altı hadis kitabında geçmiyor. Ancak Buhari ve Müslim'de geçen başka ravilere ait rivayetlerin bazı içeriklerine uyuyor.[157]

Ebu Süfyan: Evet; bu Ebu Süfyan ki Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarında müşriklerin ordusuna komuta eden kişi. İşte İsra olayıyla ilgili kalkıp bu adamdan da hadis aktarmışlar. Tüm bu savaşlar Medine döneminde olmuş. İsra ve Miraç ise daha önce Mekke döneminde olmuştur. Madem Ebu Süfyan da İsra hakkında hadis rivayet etmiş; o zaman neden Müslüman olmayıp da Muhammed'le savaşıyormuş![158]

İsra ile Miraç hadisesini anlatanlar sadece bunlar değil. İslami kaynaklarda ayrıca Urve, İsmail b. Abdurrahman, Abdullah b. Şeddad, Abdullah b. Ebi Sebüre'den de örnekler verilmiştir.[159]

---

157 Suyuti, age, c.1/326.

158 Suyuti, age, c.1/423-425.

159 Suyuti, age, c.1/445.

Anlaşıldığı gibi; İsra ve Miraç hadisesini anlatanların listesi hayli kabarık. İnsan buna bakınca; rahatlıkla **'Nasıl bunları uydurmuş olabilirler'** deyip hayretler içinde kalabilir. Şunu inkâr etmek mümkün değildir ki anlatılanlar arasında mutlaka yalanlar, uydurmalar olacaktır-vardır. Gerekçelerini zaten anlatacağım. Lakin Hz. Muhammed'in bunları söylemiş olması daha akla yatkındır. Konuyu somutlaştırmak için bir tespit daha yapmam icap eder.

Bilindiği üzere Muhammed, başta dört halife olmak üzere Abdurrahman b. Avf, Talha b. Ubeydullah, Zübeyir b. Avam, Sad b. Ebi Vakkas, Sait b. Zeyd ve Ebu Ubeyde Amır b. Cerrah'a cennet müjdesini vermiştir. Tabiri caizse bunlar onun kurmayları. Hepsi Mekkeli ve İslamiyet'in başlangıcından Muhammed'in vefatına kadar onunla birlikte mücadele veren seçkin sahabiler. Bakalım dört halife ile birlikte bu on kişi Hz. Muhammed'den ne kadar hadis almış, hele şaşaalı anlatılan İsra ve Miraç hakkında bunlar ne demişler, Buhari ile Müslim'de geçen rivayetleri kaçtır; önce bunları bir görelim.

Hz. Ebubekir: Hem Buhari, hem de Müslim'de geçen toplam rivayetleri sayısı **6,** sadece Buhari'de geçen sayı **11,** yalnız Müslim'de geçen sayı ise birdir. Toplam **18** rivayet Hz. Muhammed'den aktarmıştır.

Hz. Ömer: Buhari ile Müslim'de ortak işlenen rivayetleri **26,** sadece Buhari'de **34**, yalnız Müslim'de ise **21'**dir. Ömer'in bu iki kaynaktaki rivayetleri toplamı **81'**dir.

Hz. Osman: Buhari ve Müslim'de ortak işlenen rivayetleri sayısı **3**, sadece Buhari'de **8**, sadece Müslim'de ise **5.** Yani bu iki kaynakta geçen rivayetleri toplamı **16'**dır.

Hz. Ali: Adı geçen iki kaynakta müşterek işlenen rivayetleri **20**, sadece Buhari'de **9**, sadece Müslim'de **15'**tir. Dolayısıyla her iki kaynaktaki tüm rivayetleri toplamı **44'**tür.

Sad b. Ebi Vakkas'ın her iki kaynakta geçen rivayetleri **15**, yalnız Buhari'de **5**, yalnız Müslim'de ise **18**'dir, Toplamı **38**'dir.

Abdurrahman b. Avf: Her iki kaynakta geçen rivayetleri **2**, sadece Buhari'de geçenler **5**, Müslim'de ise rivayeti yoktur. Bunun da toplam sayısı **7**'dir.

Zübeyir b. Avam: İki rivayeti hem Buhari hem de Müslim'de, yedisi yalnız Buhari'de geçiyor. Müslim'de rivayeti yoktur. Toplamı **9**'dur.

Talha b. Ubeydullah: İki rivayet Buhari ve Müslim'de ortak olarak geçiyor, ikisi yalnız Buhari'de, üçü de yalnız Müslim'de geçiyor. Toplam sayı **7**'dir.

Sait b. Zeyd: İki rivayeti ortak, bir rivayeti de Buhari'de geçiyor. Toplam **3** rivayet.

Ebu Ubeyde Amir b. Cerrah: Tek bir rivayeti var; o da Müslim'dedir.

Dolayısıyla Muhammed'den cennet müjdesini alan bu on seçme sahabenin Buhari ve Müslim'de geçen rivayetleri sayısı **224**'tür. Daha bitmedi; şimdi başka bir tespite geçelim. Buhari ve Müslim'de Miraç ve İsra hadisesini anlatan Enes b. Malik, Ebu Hüreyre, Malik b. Sa'saa'nın aktardıklarına da bakalım.

Enes b. Malik: Buhari ve Müslim'de ortak işlenen rivayetleri sayısı **168**. Buhari'de geçip de Müslim'de geçmeyen rivayetleri sayısı **82**, yalnız Müslim'de geçenlerin sayısı ise **71**'dir. Toplam sayı **321**'dir. Enes'in en başta Buhari'de geçen şu ifadesi unutulmamalıdır: Muhammed Mekke'den Medine'ye geldiğinde ben henüz çocuktum, 10 yaşına ayak basmıştım, der.[160]

Ebu Hüreyre: Bu adamın Muhammed'le iletişimi Medine döneminin son yıllarında olmuştur. Bir başka ifadeyle;

---

160 Buhari, Nikâh, bab 68/5166.

Muhammed'in ölümüne yaklaşık 3 yıl kala Medine'ye gelip Müslüman olmuştur. Üstelik okuryazar biri de değildi. Bakalım okuryazar olmayan ve Muhammed'in ölümüne üç yıl kala gelip tanışan, Müslüman olan bu adam Muhammed'den ne kadar hadis aktarmış görelim. Hem Buhari hem de Müslim'de ortak işlenen rivayetleri sayısı **325**'tir. Yalnız Buhari'nin aldığı rivayetleri **93**'tür. Sadece Müslim'de geçen rivayetleri ise **189**'dur. Dolayısıyla bu iki önemli hadis kaynaklarında geçen toplam rivayetleri sayısı **607**'dir.

Malik b. Sa'saa: Bu adamın hayatında tek bir rivayeti vardır. O da Miraç'la ilgili yukarıda sunduğum o mitolojik içerikli rivayetidir.[161] Özeti şu: Muhammed'in anlatımına göre altından iman ve hikmet dolu bir tepsi getirilmiş, Muhammed'in göğsü açılıp içi zemzem suyu ile yıkandıktan sonra bu iman ve hikmet onun içine dökülmüş ve Burak denen hayvana binip Cebrail ile birlikte uzay yolculuğuna çıkmıştır. Bu arada uzayın her katında (her ne katsa) farklı insanlarla karşılaşmış, Beytü-l Mamur denilen gökteki mabedi görmüş, her gün orada yetmiş bin melek gelip namaz kılıyormuş. Yine Fırat ile Nil nehirlerini göklerin son katında görmüş. Bu arada günde 50 namaz bu gecede göklerde farz kılınmış. Musa'nın önerisiyle Muhammed tekrar Allah'a gidip indirimde bulunmuş ve son olarak günlük namazlar beşe inmiş gibi bu meşhur olayı anlatan zat.[162] Şunu da belirtelim ki, bunu kendisi de direkt ben Muhammed'den duydum demiyor. Enes b. Malik, ben Sa'saa'dan duydum ki Muhammed şöyle şöyle demiş diyor. Hatta bu adamın doğum ve ölüm tarihleri bile kaynaklarda belirsiz. Şunu bir daha yineliyorum ki, kitaplarda bu Miraç rivayeti dışında Malik b. Sa'saa'nın aktardığı herhangi bir rivayeti yoktur.

---

161 Humeydi, el-cem'u beyne sahihayn, c.1/559, no: 71, hadis: 935.

162 Buhari: Bedu-l Halk, bab 6/3207.

Şunu bir daha hatırlatmalıyım ki; gerek Ebu Hüreyre, gerek Enes b. Malik, gerek Malik b. Sa'saa ve gerekse Ebu Eyyup Ensari Mekkeli değillerdi. Başka bir ifadeyle; bunlar Muhammed'in Mekke'deki on üç yıllık peygamberliği döneminde ve Miraç ile İsra'nın meydana geldiği sırada Mekke'de değillerdi, Muhammed'le tanışmamışlardı.

Daha bitmedi! İslam âlimlerin Malik b. Sa'saa hakkındaki görüşleri de dikkate değer. İmam **Buhari,** 'Enes b. Malik ondan Miraç rivayetini aktarmıştır' şeklinde hakkında kısa bir bilgi sahibidir.[163] **Ebu-l Kasım Begavi** (h.317.ö), Malik b. Sa'saa yalnız iki hadis aktarmıştır (iki diyor; ancak piyasada bilinen o tek rivayeti var), Enes b. Malik'e yakınlığıyla bilinen biridir şeklinde bir bilgi sunuyor.[164] **İbni Ebi Hatem** (h.327.ö), Malik b. Sa'saa Muhammed'den Miraç hadisesini almış, bunu da Enes b. Malik ondan duymuştur diyor.[165] **İbni Hibban (**354.ö), Malik b. Sa'saa, Hz. Muhammed'den Miraç hadisini duymuştur diyor.[166] **İbni Abdilber** (h.463.ö), Enes b. Malik ondan **İsra** rivayetini almıştır diyor.[167] **İbni Mencüveyh** (h.428.ö), Enes ondan Miraç hadisini almıştır diyor.[168] **Ebu Naim Esbehani** (h.430.ö), Enes ondan Miraç rivayetini almıştır diyor ve ilgili rivayeti sunuyor.[169] **Ebu Velit Baci** (h.474.ö), Malik b. Sa'saa Medinelidir, Enes ondan Muhammed'in Miraç'la ilgili açıklamasını aktarmıştır diyor.[170] **Kelabazi Muhammed b. Hüseyin Buhari** (h.398.ö),

---

163 Buhari: Tarihi Kebir, c.7/300, no: 1281.

164 Ebu-l Kasım Begavi, Mucem-i Sahabe, c.5/187.

165 İbni Ebi Hatem, Cerh ve Tadil, c.8/211, no: 930.

166 İbni Hibban, Sıkat, c.3/377.

167 İbni Abdilber, İstiab, no: 2270, s.1352.

168 Ricalü Sahihi Müslim, no: 1539.

169 Marifet-ü Sahabe, c.2/2452, no: 2589.

170 El-Baci, Cerh ve Tadil, c.2/762, no: 595.

Enes, Miraç hakkında bu adamdan bir rivayet aktarmıştır diyor.[171] Görüldüğü gibi bu âlimlerin bu kişi hakkındaki bilgileri ortaktır; o da Miraç'la ilgili (İbni Abdilber, İsra demiş) aktardığı rivayettir. Onun hakkında kaynaklarda bu kısa bilgi dışında bir şey yoktur.

Malik'in durumu bu iken; bir de ondan sonraki kuşağa aktaran ikinci kişi **Katade**'dir. Âlimler bunu da sağlam biri olarak değerlendirmemişlerdir. Alâî (h.761.ö), gerek Zehebi ve gerekse Darekutni bunun hakkında olumsuz biridir diye bilgi vermişlerdir.[172]

Bir de daha sonra Medine'de Muhammed'le tanışıp Müslüman olan ve rekor düzeyde ondan hadis aktaran kişilerin yaş durumlarına bakalım:

Bunların çoğu küçük yaştaki çocuklardır; mesela İsra ve Miraç konusunda en çok rivayet sahibi olan kişi **Enes b. Malik**'tir. Çünkü hem kendisine ait direkt anlattığı rivayet var, hem de Ebu Zer ile Malik b. Sa'saa'dan kendisi aktarıyor. Yani Miraç hadisesini aktaranların flaş ismi. Şu da var ki, İsra ve Miraç olayları Mekke'de olmuş, bu kişi ise Medineli ve Muhammed Medine'ye hicret ederken bu zat **10 yaşlarında bir çocuktu**. Bu onun ifadesidir ve en başta **Buhari**'de geçiyor. Bunun Buhari'de geçtiği yeri yukarıda dipnot olarak ekledim. Yine yukarıda sunulduğu gibi; **Hz. Ayşe** de Miraç olayını anlatanlar arasında. Hâlbuki Miraç hadisesi olduğu zaman kendisi 4-5 yaşlarında bir çocuktu. Anlatanlar arasında **Ebu Sait Hudri** de var. Bu da Medinelidir. Kendisi, Uhud harbinde ben 13 yaşındaydım. Küçük olduğum için Muhammed savaşa katılmama izin vermedi diyor.[173]

---

171 Ricalü Sahihi-l Buhari, No: 1133, c.2/217.

172 Alâî Camiu Tahsil, s.108 ve 113. Zehebi, Siyeri Alam, c.5/270. Darekutni ise İlzamat ve Tetebbu adlı eserinde onun hilekâr olduğunu belirtmiştir.

173 Zehebi, Siyeri Alam, c.3/169, 3/369-406.

Keza anlatanlardan biri **Ebu Hüreyre**'dir. Olay Mekke döneminde oluyor, bu zat ise yıllar sonra Medine döneminin son yıllarında gelip Müslüman oluyor. Şu da var ki, **bu hadisleri İbni İshak'a kadar yazan yok**. İbni İshak hicri 151'de vefat etmiş ve hiçbir sahabiyi de görmemiştir. Bu durumda acaba bu olayı kendisine anlatanlar doğru insanlar mıydı veya aldıkları bilgiler doğru muydu? Bu da işin bir başka sakat yanı! Ama neredeyse on dört asırdır bunu kuşaktan kuşağa aktarıp kitapları bununla doldurmuşlardır.

Artık burada toparlayalım. Hz. Ali baştan beri Hz. Muhammed'le beraber olup ilk Müslümanlardan ve okuryazar... Yine Ebubekir, Ömer, Osman ve Muhammed'den cennet müjdesini alan diğer altı sahabi Mekkeli ilk Müslümanlardan. Bunların çoğu okuryazar... Peki, neden Miraç gibi bu kadar olağanüstü bir olayın (ki Mekke'de olmuş) ravileri arasında bunlar yok? Acaba bunların hafızası zayıf da, okuma yazma bilmeyen ve son üç yılda Muhammed'le tanışıp Müslüman olan Ebu Hüreyre süper zeki miydi? Hayatında Miraç hadisinden başka hadis rivayet etmeyen, ayrıca kim olduğu da bilinmeyen Malik b. Sa'saa'nın aktardığı hadis nasıl kabul görür!

İşin başka bir yanı; neden baştan beri Hz. Muhammed'le birlikte olan Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali olmak üzere bu on seçme sahabinin aktardıkları toplam hadislerin sayısı Buhari ve Müslim'de **224**; ancak daha sonra Medine döneminde Muhammed'le on yaşında iken tanışan **Enes b. Malik**, okuryazar olmayan **Ebu Hüreyre** rekor düzeyde hadis aktarmışlar! Bu ikilinin Buhari ve Müslim'de geçen rivayetleri toplamı **928**'dir. Hâlbuki Miraç olayını Ebubekir, Ömer ve Ali gibi seçme sahabiler anlatsaydı daha da inandırıcı olurdu. Çünkü bunlar hem önemli şahsiyetler, hem de İsra ve Miraç'ın meydana geldiği zaman bunlar Mekke'deydiler. Böyle olağanüstü bir şey olmuşsa neden bunlar bundan haberdar olma-

mışlar! Sadece bu tespit bile işin ne kadar sağlıksız, boş ve yalan yanlışla dolu olduğunu göstermeye yetmez mi?

Peki, bunlar uydurmuşlarsa o zaman kaynaklarda anlatılan Miraç'tan Hz. Muhammed bigâne mi kalır, onun bu konuda anlatımları olmamış mıdır, böyle mi anlamalıyız? Tabi ki olmuştur ve bunu ispat etmek kolaydır. Diyelim ki Hz. Muhammed Miraç'la ilgili hiçbir şey dememiş; bu insanlar uydurmuşlar; o zaman İsra olayını ne yapacağız. Çünkü İsra Kur'an'da anlatılır. Kur'an'da denilir ki, Allah bir gecede Muhammed'i Mescidü-l Haram'dan alıp bazı ayetlerini ona göstermek için başka bir yere (Neresi olursa olsun fark etmez. İster Kudüs'teki Mescid-i Aksa olsun, ister Kâbe'ye bir kilometre uzaklıkta olsun) götürmüş. Bir kere böyle bir ayetin Kur'an'da olması her şeyi tarumar eder. Yani İsra olayını öne süren Miraç'ı da rahatlıkla öne sürebilir ve sürmüştür de. Eğer Kur'an'da bir grup insanın (Ashab-ı Kehf denilen) 309 yıl mağarada bir köpekle birlikte kalıp daha sonra tekrar dışarı çıkıp hayata devam ettikleri anlatılıyorsa;[174] Allah'ın savaşlarda Müslümanlara yardım etsinler diye bin melek, üç bin melek, beş bin melek gönderdiği söyleniyorsa;[175] Nuh peygamberin 950 sene yaşadığı anlatılıyorsa;[176] Hz. İsa'nın babasız, başka bir ifadeyle Meryem'in kimseyle cinsel ilişki yaşamadan İsa'yı doğurduğu zikrediliyor ve Ebabil Kuşları anlatılıyorsa vs; o zaman Hz. Muhammed'in rahatlıkla Miraç'a çıktığını söylediği de kanıtlanmış olur. Diğer yandan olayı anlatanların hepsi yalan konuşmuştur demek de mümkün değildir. Yukarıda sunduğum ravi listesinin ne kadar kabarık olduğunu gördük. Kaldı ki bu bilgiler **Buhari** ve **Müslim**'de geçiyor.

---

174 Kehf suresi, ayet 25.

175 Al-i İmran suresi, ayetler 124-125, Enfal suresi, ayet 9.

176 Ankebut suresi, ayet 14.

VI. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED ALLAH'I GÖRMÜŞ MÜDÜR?

Söz konusu Hz. Muhammed'in göklere çıkması ve vahiy olunca; ister istemez onun tanrıyı görüp görmediği akla gelir. İşte bu yüzden bu başlıkta İslam anlayışına göre başta Hz. Muhammed'in ve tabii ki diğer insanların tanrıyı görebilme ihtimalinin olup olmadığı hususu üzerinde duracağım. Kısacası, Kur'an ve sağlam hadislerde bu konu nasıl işlenmiş anlatmaya çalışacağım.

Allah'ın hem daha önce bazı İsrailoğulları peygamberleriyle, hem de daha sonra Muhammed'le konuştuğunu belirten ayetler Kur'an'da var. Mesela bir ayette, "**Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla** (Allah tarafından kalbe gelen mesajla) **veya perde arkasından konuşur, ya da bir elçi** (melek) **gönderir de kendi izniyle dilediğini ona iletir**" deniliyor.[177] Bu ayete göre tanrı ya ilham yoluyla (direkt kalbe mesaj ileterek), ya perde arkasından (görünmeden) seslenerek veya melek göndererek istediğiyle iletişim kurar. Burada tanrı-

---

[177] Şura suresi, ayet 51.

nın insanla konuşması söz konusudur; onun görülmesinden söz edilmiyor. Kaldı ki tanrının insanlar tarafından görülemeyeceğini ifade eden başka bir ayet var: **"Gözler onu** (Allah'ı) **görmez, o gözleri görür"** deniliyor.[178]

Kur'an'da, "**Allah, Musa ile doğrudan konuştu"** diye farklı bir ayet var.[179] Az önceki ayette Allah perde arkasından bahsediyordu, burada ise Musa ile doğrudan konuştuğu söyleniyor. Peki, konuşurken Musa onu görmüş mü, yoksa sadece ses mi? Bunun yanıtı şu ayette var: Musa, belirlenen vakitte bize gelince ve onun Rabbi kendisiyle konuşunca, "**Rabbim! Bana görün, sana bakayım**" dedi. Rabbi, "**Beni göremezsin. Ancak şu dağa bak; yerinde durursa o zaman beni göreceksin**" dedi. Rabbi dağa görününce dağ paramparça oldu. Bunu gören Musa kendinden geçti. Ayılınca, "Sen yücesin, sana yönelirim. Ben inananların en önde olanıyım" dedi.

Bir de Rab Musa'ya, **beni göremezsin** derken cümle içinde '**Len'** harfini kullanıyor. Bu, **'Asla göremezsin'** anlamına gelir. Kur'an'a göre Hz. Musa rabbini görememiş; ama Tevrat'a göre İsrailoğulları peygamberlerinden rabbi görenler olmuştur. Buna birazdan örnek vereceğim.[180] Muhammed tanrıyı görme konusunda şöyle diyor: Ebu Zer soruyor: 'Ey Muhammed sen Allah'ı gördün mü?' Muhammed, bir nur/aydınlık/ışık gördüm veya nurdur ben nasıl göreyim (göremem ki), diyor. Adeta az önce Musa'nın başına gelenler gibi o da zordur diyor.[181]

Verilen örnekte Rabbin dağa görünmesi ve dağın dayanamayıp paramparça olması ne demek? Peki, Musa'nın so-

---

178 En'am suresi, ayet 103.

179 Nisa suresi, ayet 164.

180 Araf suresi, ayet 143.

181 Müslim, İman bölümü, bab 78/178.

rusu ve gösterilen örnek tatminkâr mı? Rab kendini Musa'ya değil de; dağa göstermiş ve dağ onun tesiriyle paramparça oluvermiş, bunu gören Musa da bayılmış. İslam inancına göre madem Allah her yerdedir; o zaman dağ misali gibi her yer paramparça olmalı, tüm dengeler altüst olmalı. Ha şu olabilir mi acaba: Belki Allah kendini hep gizli tuttuğu için doğa dengesi bozulmuyormuş! Hani derler ya kıyamet kopacak. Acaba olabilir mi ki Rab o zaman kendini gösterir de bu yüzden her şey altüst olacak ve kıyamet bu şekilde kopacak! Tabii ki ayetler böyle deyince biz de mecburen böyle beyin jimnastiği yaparız.

Yine ilgili konuda Rab Hz. Musa'ya hitaben, "**Ey Musa! Vahiylerim ve konuşmamla seni insanlar üzerine seçkin kıldım'** diyor. Burada rabbin konuşmasından söz ediliyor. Az önceki örneğe bakılınca demek ki buradaki konuşma görüntülü değil de perde arkasındanmış.[182]

Konu hakkında başka ayetler de var, birkaçını sunalım.

"Biz bir kısım peygamberleri diğer bir kısım peygamberlere üstün kılmışızdır. Allah, onlardan bir **kısmıyla konuşmuş,** bazılarını da derecelerle yüceltmiştir. Meryem oğlu İsa'ya apaçık ayetler verdik ve onu Ruhü-l Kudüs'le (Cebrail ile) güçlendirdik. **Allah dileseydi**, onların ardından gelenler, açık seçik mesajlar kendilerine ulaştıktan sonra **birbirlerini öldürmezlerdi**. Ancak tartışmaya girdiler de içlerinden bir kesim iman etti, bir kesim de küfre saptı. **Allah dileseydi birbirlerini öldürmezlerdi**. Ne var ki, **Allah dilediğini yapar.**" Evet; bunlar Kur'an ayetleri.[183] Bu ayette dikkati çeken bazı ifadeler var. Deniliyor ki, Allah dileseydi insanlar birbirlerini öldürmezlerdi. Üstelik sanki bir sefer yet-

---

182 Araf suresi, ayet 144.

183 Bakara suresi, ayet 253.

miyormuş gibi; aynı ayet içinde bu ifade iki sefer tekrarlanıyor ve hemen akabinde de, **"Ne var ki, Allah dilediğini yapar"** diyerek pekiştiriliyor. Kur'an'da buna benzer başka ayetler de vardır. Örneğin bir yerde Muhammed'e hitaben, 'Rabbin isteseydi yeryüzündekilerin tümü inanmış olurdu' deniliyor.[184] Bir ayet daha vereyim: "**Biz** (Allah olarak) **bir ülkeyi, bir toplumu, bir memleketi, bir yerleşim yerini helak etmek, yok etmek istediğimizde, oranın servet ve nimetle şımarmış elebaşlarını yöneticiler yaparız** da onlar, orada bozuk gidişler sergiler. Böylece oranın aleyhine hüküm (ceza) hak olur; **biz de oranın altını üstüne getiririz!**" deniliyor.[185] Ayet gayet net, her şey ayan beyan; yorumsuz bırakıyorum.

Az önce belirtildi ki, her ne kadar Tevrat'a göre Musa Allah'ı görememişse de, İsrailoğulları peygamberlerinden tanrıyı pekâlâ görenler olmuştur; hem de nasıl! İlginç bir örnek vereyim. Yakup peygamberin, ben tanrıyı yüz yüze gördüm dediği Tevrat'ta geçiyor. Bunun detayı şöyledir: Yakup peygamber iki hanımıyla iki cariyesi ve on bir çocuğuyla Yabbok geçidini geçiyor. Aile bireylerini çaydan geçirince bir ara yalnız kalıyor. Seher vakti sökünceye kadar o gece orada biriyle güreşiyor. O kişi Yakub'u yenemediğini anlayınca onun uyluğunun başına dokunuyor ve uyluk başı inciniyor. Yakup o kişiye; beni bırak gideyim, artık seher vaktidir diyor. O kişi, beni mübarek kılmayıncaya dek seni bırakmam diyor. Bir de soruyor, adın nedir diye. Adım Yakup'tur diyor. O kişi, artık bundan sonra sana Yakup değil; İsrail diye hitap edeceğim. Çünkü sen Rabbinle ve insanlarla uğraştın, ikisini de yendin diyor ve böylece onu ödüllendiriyor. Meğer Yakup'la güreşen bu kişi tanrıymış ve Yakup

184 Yunus suresi, ayet 99.

185 İsra suresi, ayet 16.

onu yenmiş. Yakup, tanrıyla güreştiği yerin adını **'Peniel'** koyuyor. Çünkü orada tanrıyla yüz yüze gelmiş ve sağ salim kurtulmuş da bundan.[186]

Benzer gariplikler Tevrat'ta da var. Mesela Hz. Musa ve ona bağlı olanlar Mısır'ı terk edip çöle gelince yiyecek sıkıntısını çekerler. Orada yedikleri sadece kudret helvasıdır. Bu yüzden İsrailoğullarında bozulma meydana geliyor. Şöyle ki, Mısır'da parasız balık yerdik, salatalık, pırasa, karpuz, soğan, sarımsak gibi her şey vardı. Bu çölde bir şey yok; perişan olduk diyerek feryat ediyorlar. Musa buna dayanamıyor ve adeta isyan ederek, 'Ey Rabbim; bütün bu halkı ben yalnız başıma taşıyamam, bana çok ağır gelir. Eğer sen bana karşı böyle davranırsan, rica ederim beni hemen öldür ki bu sefaletimi görmeyeyim!" der. Bundan sonra Rab, Musa'ya bir alternatif sunar. (Onları buraya almam, çünkü boş şeyler, hep mitoloji. Merak eden varsa ilgili ifadeleri Tevrat'tan okuyabilir.)[187]

Tevrat'ın bir başka yerinde şunlar geçiyor: Günün serinliğinde cennet bahçelerinde geziye çıkan Rab, Âdem ile Havva'yı arar. Meğerse onlar o sırada ağaçların arkasına gizlenmişlerdi. Tanrı onları göremeyince, "Neredesin?" diye Âdem'e seslenir. Âdem, "Bahçede senin sesini duyunca korktum, çünkü çıplaktım, bu yüzden gizlendim" sözüyle karşılık verir. Ne diyelim; tanrı Âdem'i çıplak yaratmış, böyle ayıp değil; ama kendisi çıplak olmaktan utanıp tanrıdan gizlenir. Peki, elbise giyseydi artık tanrı onun avret yerini göremez miydi? Tanrı için ha elbise vardır ha yoktur fark eder mi? Hem de ilk defa yaratılan Âdem'in tekstil fabrikası mı vardı ki avret yerini kapatsın! Kim bilir belki mil-

---

186 Tevrat, Tekvin bölümü, bab 32/22-32.

187 Tevrat, Sayılar, 11/4-15.

yonlarca yıl insanoğlu çıplak dolaşmış. Eskilerde sanki elbise vardı.[188]

Tanrıyı görme konusunda İncil'de Tevrat'ın tam tersi söz konusudur. Hz. İsa, **Tanrı'yı hiçbir zaman hiç kimse görmemiştir** diyor. Onun bu açıklaması Tevrat'ta anlatılan az önceki örneklere terstir, onları inkâr demektir.[189]

Kısacası, Kur'an'da Hz. Muhammed'in Allah'ı gördüğü konusunda herhangi bir ayet yok. Bakalım hadislerde neler geçiyor; birkaç örnek de onlardan sunalım.

Buhari'de birkaç yerde geçen ve Hz. Ayşe'ye mal edilen şöyle bir rivayet var: "**Her kim ki Muhammed Allah'ı görmüştür diyorsa bu yalandır**" diyor. Tabii ki Ayşe bunu söylerken, Muhammed'den duydum demiyor; Ayşe'nin kendi görüşüdür.[190]

Ayşe'den soruyorlar: Kur'an'da deniliyor ki, '**Sonra yaklaştı da yaklaştı.** (Böylece Muhammed'le onun arasındaki mesafe) **iki yay kadar, ya da daha az kaldı. O sırada kuluna bildirmek istediğini bildirdi. Gözün gördüğünü kalp yalanlamadı'**[191] ayetlerinden ne anlıyoruz? Burada Hz. Muhammed'le kendisi arasında gerçekleşen bu yakınlaşmadan kastedilen kim? **Ayşe**, burada maksat Cebrail'dir, kendi gerçek, o heybetli şekli üzerine inmiştir; kastedilen Allah değildir, çünkü genelde Cebrail erkek şekline girerek (kılıf değiştirerek) iner; ancak az önceki örnekte kendi gerçek şekli üzerine indiği için farklı anlatılmıştır, diyor.[192]

---

188 Tevrat, Tekvin bölümü, bab 3/8-10.

189 Tevrat, Tekvin bölümü, bab 32/31, Yuhanna İncili, bab 1/18.

190 Buhari: Bedü-l halk, bab 7/3234, Tefsir, Necm suresi, bab 1/4855 ve Tevhid, bab 4/7380.

191 Necm suresi, ayet 8-11

192 Buhari, Bedül halk, bab 7/3235.

Kendi özel şeklini de yine **Buhari**'den dinleyelim, bakalım neymiş o özel, heybetli şekli! **İbni Mesut** anlatıyor: **"Cebrail'in 600 kanadı var"** diyor. İşte Ayşe'nin dediği kendi gerçek şekli bu![193] İlginçtir, burada cinsiyet farkını da görüyoruz. Neden Cebrail kadın değil de erkek şeklinde iniyormuş ki? Neyse, benden hatırlatması!

Peki, madem İslam'a göre tanrıyı bu dünyada görmek söz konusu değil. Ya ahirette? Biraz da buna değinelim.

"Kıyamet günü birtakım yüzler Rablerine bakıp parlayacaktır" diye ayet var Kur'an'da. Burada açık olarak, **Rablerine bakacaklar** deniliyor. Tabii ki eğer bazıları bunu da başka yöne çekmezlerse.[194] İslam'da genel görüş, insanlar ahiret âleminde tanrıyı görecekler yönündedir. Bununla ilgili bir iki hadis sunayım.

Buhari ve Müslim'de Cerir b. Abdullah Beceli ve Ebu Hüreyre'nin ayrı ayrı aktardıkları şöyle bir rivayet var. Hz. Muhammed'den soruyorlar: Allah'ı görecek miyiz? O, '**Ay on dört günlük iken onu görmek ne kadar kolaysa Allah'ı görmek de o kadar kolaydır'** yanıtını veriyor.[195]

Ben burada tanrı konusunu bilimsel olarak ele almıyorum. Ben sadece kutsal dinlerin tanrı anlayışını (o da kaynaklarından sunarak) anlatmaya çalışıyorum. Başka bir ifadeyle; tanrıdan geldiği söylenen kutsal dinlerin, o ilkel dönemlerde ancak insanlar tarafından ortaya atıldığını vurgulamaya çalışıyorum. Çünkü Nikola Tesla'nın da dediği gibi,

---

193 Buhari, Bedu-l Halk, no: 3232.

194 Kıyame suresi, ayetler 22-23.

195 a-Buhari: Cerir rivayeti: Mevakıt-i Salat, bab 16/ 554, 26/573, Tefsir, Kaf suresi, bab 2/4851, Tevhid, bab 24/7434-36. Ebu Hüreyre rivayeti: Ezan, bab 129/806, Rikak, bab 52/6573, Tevhid, bab 24/7437.

b-Müslim, İman bölümü, bab 81/182,

'Din kitaplarını okuyup anlayan ateist, okuyup anlamayan dindar olur' gerçeğiyle karşı karşıyayız. Malum bilim insanları çeşitli tezler ortaya atarak kâinatın varlığı hakkında farklı görüşler ortaya koymuşlar ve koymaya da devam edecekler. Çünkü bilim sonsuzdur ve her şey değişse de değişimin sürekliliği vardır/değişim değişmez. Big Bang (büyük patlama) teorisi bu konuya yabancı değildir.

Kutsal dinlerde ise tanrı zaten var; üstelik onunla konuşmak var, onunla güreş yapmak ve onu yenmek var. İslamiyet'te inananlara savaşta yardım eden tanrı anlayışı var: En azından vurucu güç olarak -sayı da belirterek- savaşlarda melekleri Müslümanların yardımına gönderir.[196] Gerçek şu ki, evrim dinlerde de geçerli. Bakıyoruz eski zamanlarda birçok tanrı ve tanrıçaya inanılmış (Sümerlerde, Mısırlılarda olduğu gibi). Sonra insanın bilgisi arttıkça tüm bunlar elene elene tek tanrı inancına indirgenmiş: **Bir tanrı var; ancak görünmezdir** şeklinde bir inanç ortaya konmuş. Günümüzde; değil ki Tevrat, İncil ve Kur'an'da anlatılanlar (bunların içerikleri); bunlarda yapılan tanrı tanımlaması bile artık hem akla uygun düşmüyor, hem de bilim insanlarına yeterli gelmiyor. Bu yüzden -az önce de ifade edildiği gibi- bilim insanları kafa yorup yaratıcı konusunda çeşitli tezler ortaya koymuş ve koymaya da devam etmekteler.

Bir dönem tanrı günün imkânlarına göre insanlar tarafından farklı nitelenmiş, bir başka zaman gelmiş artık (bilginin artması, keşiflerin yapılması sonucu) kimse o eski tanıma inanmamış; bu sefer -yine insanlar tarafından- farklı bir tanrı tanımlaması yapılmış ve bu tanımı, tanrı kendisi yapmış diyerek insanlara bu şekilde kabul ettirilmeye çalışılmıştır. Anlatımlarımdan benim teist, ateist veya deist oldu-

196 Al-i İmran 124-125 ve Enfal, ayet 9.

ğumu kimse algılamasın. Ben var olan bir gerçeği belirtmek istedim. Kaldı ki, burada kâinatın bir yaratıcısı var mı yok mu konusunu işlemiyorum; sadece tarihi süreçler içerisinde insanlar tarafından inanılan tanrı anlayışı hakkında bir realiteye değindim. Kısa bir anlatım da olsa; yine kutsal dinlere göre tanrıyı görüp görmeme konusu hakkında bir şeyler anlaşıldı kanısındayım.

Zaman zaman kimi arkadaşlarla sohbet ederken, din inancı ortadan kalkarsa insanlar birbirlerini yiyecekler; yani din bir bakıma insanlar üzerinde otokontroldür diyorlar. Bunun yanıtı Uzakdoğu ülkelerinde, Avrupa ülkelerinde, Amerika'da, gelişmiş ülkelerde var. İslam âleminin haline bir bakalım, bir de dini hayatlarından çıkaran bu gelişmiş ülkelere bakalım. Sadece bu karşılaştırma yeterlidir. Ne zamana kadar dinle insanları kandırıp oyalarız!

VII. BÖLÜM

FIRAT İLE NİL NEHRİNİN HİKÂYESİ

Hz. Muhammed göklere çıktığı gecede (Miraç gecesi) birçok hadise gördüğünü dile getirmiş; onlardan bir kısmını geçen bölümlerde, kalan bazılarını da bundan sonraki bölümde işleyeceğim. O gece gördüklerinden biri de Fırat ile Nil nehirleriymiş. Kendisi şöyle anlatıyor: Ben Cebrail ile birlikte göklerin yedinci katına varınca orada bana Beytu'l Ma'mur gösterildi.[197] Cebrail'den sordum, bu da ne? O, **'Bunun adı Beytu'l Mamur'dur** (ibadethane) **ve her gün yetmiş bin melek gelip burada namaz kılar, her gün gelen bu yetmiş bin melek hep farklı meleklerdir'** dedi. (Bu namaz ne kadar da önemliymiş ki, göklerde bile var; tanrının vazgeçilmezidir namaz.) Yedinci katta bunu gördükten sonra bana Sidretu'l-Münteha (bir ağaç) gösterildi. Bir de gördüm ki, bu ağacın meyvesi sanki Yemen'in Hecer şehri testileri gibi; yaprakları da fillerin kulakları gibiydi. **Sidre'nin dibinde dört nehir**

---

[197] Beytü-l Mamur Kur'an'da da geçiyor: Allah, Beytü-l Mamur hakkı için diyerek buna üstelik yemin de ediyor, değer veriyor. Tur suresi hemen ilk başta.

vardı: İkisi bâtıni (bu dünyada olmayan), ikisi de zahiriydi (bu dünyada var olan nehirlerden). Ben Cebrail'den sordum, nedir bunlar? Cebrail, bâtıni olan iki nehir cennettedir. Zahiri olan iki nehir ise Nil ile Fırat'tır dedi. Bu açıklama böyle önemsiz bir kaynakta geçmiyor; tam tersine **Buhari**'de tekrar edilerek ve **Müslim**'de ortak olarak işlenmiştir.[198]

Söz ağacın yaprak büyüklüğünden açılmışken şöyle bir hadis aklıma geldi; ekleyeyim: Enes b. Malik ve Ebu Hüreyre aktarıyorlar ve tabii ki Buhari ve Müslim'de geçiyor. Hz. Muhammed, ben cennette öylesine büyük bir ağaç gördüm ki, bir süvari yüz yıl durmadan at koştursa onun gölgesini bitiremez diyor. Ben uydurmuyorum; bunlar hadis.[199]

Müslim farklı bir rivayete daha yer veriyor: Hz. Muhammed, Seyhan, Ceyhan, Nil ve Fırat nehirleri cennet ırmaklarındandır demiştir, diyor.[200]

Az önceki rivayette Muhammed, Nil ile Fırat'ı göklerin yedinci katında gördüğünü söylüyordu. Aynı **Buhari** bu sefer Muhammed'in Fırat ile Nil'i göklerin birinci katında gördüğünü aktarıyor. Evet; her iki farklı bilgi Buhari'den.[201]

Peki, hangi katta görmüş? Birincide mi yoksa yedincide mi? Cevap yok. İslam âlimleri nezdinde yanıtlar kolay; şunu diyebilirler: Aslında bu iki nehrin çıkış yeri yedinci kat; ama birinci kata kadar da akıp gidiyor. Bu durumda itirazların önü de kesilmiş olur gibi bir savunma ile karşılar. Tıpkı yu-

---

198 a-Buhari: B. Halk bab 6/ 3207, Eşribe, bab 12/5610, Menakıb-i Ensar, bab 42/3887.

b-Müslim, İman, bab 164/264.

199 a-Buhari, Bedu-l Halk, bab 8/3251.

b-Müslim, Cennet bölümü, no: 2826.

200 Müslim, Cennet bölümü, bab 11/2839. Hadisi aktaran Ebu Hüreyre.

201 Buhari, Tevhid bölümü, bab 37/7517.

karıda beşinci bölümde geçen Sidre ağacı hakkında yaptıkları yorum gibi. Orada da iki farklı hadis vardı. Birinde, Sidre ağacını göklerin yedinci katında, diğerinde ise altıncı katta gördüğü söyleniyordu. Âlimler bunu, canım kolaydır; ağacın kökü altıncı kattaymış, dalları ta yedinci kata kadar uzanmış, durum bu iken çelişki yoktur gibi bir savunma. Dolayısıyla aynı taktiği Nil ile Fırat için de rahatlıkla uygulayabilirler.

Burada şu basit soruyu soralım: Acaba dünyada o kadar büyük nehirler varken tanrı neden Nil ve Fırat'ı seçip göklere almış ve o gece Muhammed'e göstermiş? Mesela Atlas okyanusuna düşen Amazon, Doğu Çin denizine düşen Çin'deki Yangtze, Meksika körfezine dökülen ABD'deki Misisippi, Atlas okyanusuna düşen Kongo nehri, Karadeniz'e düşen Rusya'daki Yenisey ve daha sayamadığım nehirlere ne olmuş ki, tanrı o gece bunları da Muhammed'e göstermemiş veya niye bunlar göklerde yok, nedir bu ayırımın nedeni! Ancak çevresinde gördüklerini kurgulayabilir insan. O zaman coğrafya bilgisi mi vardı? Misisippi'yi bilen mi vardı sanki!

Aslında olay şu: Tevrat'ta hemen ilk başta ikinci sayfada Dicle ile Fırat ırmaklarından söz edilir. Bunlar insana hayat verir, önemli ırmaklardır bu coğrafyada. Peki, Musa bunları anlatınca Muhammed boş durur mu? Bu yüzden kendisi Miraç gecesinde bunları gördüğünü dile getirmiş. Tabii ki eğer bazıları bu hadisleri uydurup Hz. Muhammed'e mal etmemişlerse. Tevrat'ta da aynen Muhammed'in anlattığı gibi

---

[202] a-Buhari, Bedü-l halk, bab 5/3207, Menakıb-ı Ensar, bab 42/3887, Eşribe, bab 12/5610, Tevhid, bab 37/7517.

b-Müslim, İman bölümü, bab 74/ 164, Cennet bölümü, bab 10/2839.

c-Tevrat, Tekvin bölümü, bab 2/14.

dört ırmaktan söz edilir.[202] Ancak arada şu fark var: Tevrat'ta, bu dört ırmağın hepsi dünyadadır deniliyor. Yani hiç olmazsa Tevrat hayali bir şeyden söz etmiyor; onunkinin maddi temeli var. Muhammed ise, ikisi dünyada (zahiri), diğer ikisi de bâtınidir; ancak ahiret âleminde vardır diyor. Muhtemeldir ki Muhammed'in anlatımı Tevrat'tan bir alıntı. Bir de bu iki nehrin o gece göklerde Muhammed'e gösterilmesi neyi ifade eder, bundaki keramet nedir, neyi ispatlamak istemiş; haklı olarak sormak lazım! İncil bu tür mitolojiler konusunda Tevrat'la Kur'an'dan farklıdır. İncil'de benzer inanılmazlara az rastlanır.

VIII. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN İSRA VE MİRAÇ'TA GÖRDÜKLERİ

İsra ve Miraç gecesinde Hz. Muhammed'in başından geçenlerden bazıları yukarıdaki konular anlatılırken geçti. Bu bölümde ise şimdiye kadar yazmadıklarımı iki kategori halinde kısaca aktaracağım.

a) Mekke'den Kudüs'e Giderken (İsra Gecesi)
Yolda ve Kudüs'te Gördükleri

Hz. Muhammed kendisi anlatıyor. İsra gecesi ben Cebrail ile birlikte Burak denen hayvana binip yola koyulduk. Giderken bir ara yol kenarında **bir ihtiyar adam** gördük. Kim olduğunu Cebrail'den sordum; cevap vermedi, bana '**Yürü**' dedi. Daha sonra yolda **başka birini** gördük. O da benden yardım istedi. Bunun da kim olduğunu Cebrail'den sordum; yine cevap vermedi ve bana '**Yürü**' dedi. Biz yolumuza devam ederken bu sefer **bir toplulukla** karşılaştık, onlar bize selam verdiler. Cebrail bana, **selamlarını al** dedi, ben de aldım. O sırada Cebrail bunlar hakkında bir bilgi vermedi.

Böylece biz Mescid-i Aksa'ya (Kudüs'e) vardık. Cebrail orada bir ara yolda karşılaştıklarımızı bana izah etti: İlk gördüğümüz adam için, dünyanın ömrü o yaşlı adamın ömrü kadar kalmış dedi. Yolda yanaşmak isteyip yardım bekleyen ise şeytandı. Sana yaklaşıp olumsuz bir şeyler yapmak isterdi. Gördüğümüz insan kitlesi ise (selam verenler) Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa gibi ünlü peygamberlerdi dedi.

Tabii ki bu peygamberleri yolda gördüğü gibi bir de Mescid-i Aksa'da gördüğünü ve onlara imam olduğunu da iddia ediyor. Bunları ayrıca Miraç gecesi uzaya çıkınca göklerde de gördüğünü söylüyor. Yani o gece en az üç sefer ve üç ayrı yerde bunları gördüğünü öne sürüyor. Hal böyle olunca ister istemez şu akla gelir: O gece Hz. Muhammed mi Miraç'a/göklere çıkmış yoksa o peygamberler mi? Çünkü bakıyoruz kendisinin gittiği her yerde onlar da varmış. Bir de Muhammed diyor ki ben Burak'a binip gittim; peki ya onlar nasıl göklere çıkmışlardı o gece![203]

Burak'la ilgili kısa bir bilgi vereyim. Eski peygamberler (din mantığına göre peygamber diyorum) hakkında kanatlı hayvana binmeleri inancı zaten öteden beri o toplumda vardı. **Ebu Davud**'da geçen şöyle bir hadis vardır: Bir gün Muhammed eve gelince bakıyor ki eşi Ayşe birkaç çocukla oynuyor. Bir de onlar arasında bebek şeklinde iki kanatlı bir at görüyor. Muhammed, Ayşe bu da nedir diye soruyor. Ayşe Muhammed'e, duymadın mı ki Süleyman peygamberin iki kanatlı atı varmış; işte bu onu temsil ediyor diyor. Bunu aynı zamanda **Beyhaki** ve **İbni Hacer** de işlemişlerdir. İşte

---

[203] a-Beyhaki, Delal-i Nübüvve, c.2/362.

b-Elbani, İsra ve Miraç, s.41. Burada dipnotta Taberi ile İbni Kesir de geçiyorlar.

c-Müslim, İman, bab 74/162.

d-Buhari, Menakıb-i Ensar, bab 42/3887.

eskiden beri böyle hayali atlara inanmak olduğu için; Muhammed de Miraç gecesi ata benzer kanatlı bir hayvana binip uzaya gittiğini söylüyor.[204]

Söz Ayşe'nin oyuncağından açılmışken onunla ilgili kısa bir hadis paylaşmak isterim. Kendisi Hz. Muhammed'le evliyken şunu diyor: Benim birçok kız arkadaşım vardı, biz bebeklerle (oyuncak) oynardık. Muhammed eve geldiğinde benimle oynayan o kız çocuklar kendilerini saklardı. Çoğu kez Muhammed bu kız arkadaşlarımı -benimle oynasınlar diye- yanıma gönderirdi, diyor. Bu açıklama Buhari'de geçiyor. Evet; bu yaşta olan, çocuklarla ve oyuncaklarıyla oynayan Ayşe o sırada Muhammed'in hanımıydı.[205]

Hz. Muhammed'in İsra gecesi yolda gördüğü başka şeyler de varmış; şunları anlatıyor: Cebrail ile birlikte Mescid-i Aksa yoluna devam ederken bir ara yolun sağ tarafında adamın biri '**Ey Muhammed diye seslendi**, **bana bak senden bir şey soracağım'** dedi. Ben ilgilenmedim. Daha sonra yolun sol tarafında **başka biri seslenip bana bak bir şey soracağım** dedi. Ben bununla da ilgilenmedim. Yolumuza devam ederken bir ara ziynet eşyalarıyla süslenmiş, çok güzel bir kadınla karşılaştık. O da **bana bak, bir şey soracağım** dedi. Onunla da ilgilenmedim. Sonra biz Mescid-i Aksa'ya gidince Cebrail bana bunların hikâyesini anlattı. Yolun sağında gördüğümüz ilk adam bir **Yahudi** idi. Ona cevap vermiş olsaydın ümmetin Yahudi olacaktı. Yolun solundaki ise **Hıristiyan** idi. Ona yanıt verseydin ümmetin Hıristiyan olacaktı. O güzel kadın da dünyaydı/maddiyattı. Ona cevap verseydin ümmetin **dünyaya/maddiyata** tapacaktı dedi. Yani iyi ki

---

204 Ebu Davud, Edep, bab 54/4932. İbni Hacer, Fethu-l Bari, Edep kısmı, bab 81 şerhinde, Beyhaki Sünen-i Kübra, Şehadet kısmında.

205 Buhari, Edep, bab 81/6130

bunlarla ilgilenmedin demek istemiş. Bu aynı zamanda **İbni Hemmam**'ın kaynağında da geçti; yukarıda sundum. Hadisi aktaran Ebu Sait Hudri'dir.[206]

Hz. Muhammed İsra gecesinde Deccal'i de gördüğünü söylüyor. Bu, en başta Buhari'de geçiyor.[207] Ama aynı Muhammed, ben Deccal'i defalarca Kâbe içinde de gördüm diyor. Öyle anlaşılıyor ki gittiği her yerde Deccal'i görmüş (her ne Deccal ise). Gelgelelim biraz sonra sunacağım hadislerde diyor ki, ne yaparsa yapsın Deccal Medine'ye giremeyecek. Peki, Mekke'de gördüğünü söylüyor; ama Medine'ye giremeyecek, diyor. Bu ne demek![208]

Okurlardan Deccal mitolojisini bilmeyenler olabilir. Onun için (boş da olsa) onun hakkında (Muhammed'in ağzından) kısa bir bilgi verip konuya devam edelim. Deccal, Kıyamete yakın zamanda ortaya çıkıp insanları küfre davet eden biri. Deccal geldikten sonra bu sefer Hz. İsa gökten inip bunun tam tersine insanları doğru yola davet edecek.

İbni Ömer Hz. Muhammed'den aktararak, Deccal'in sol gözü şaşı, sanki yerinden fırlamış gibidir diye aktarıyor ve bu hadis Buhari'de en az sekiz yerde geçiyor.' Kısacası, Hz. Muhammed'e göre Deccal insanları dinden çıkaran bir insandır.[209]

Buhari ve Müslim'de geçen bir diğer hadiste Hz. Muhammed, '**Deccal'in alnında kâfir kelimesi yazılıdır**' diyor. Bu konuda hadisler çoktur. Denilir ki Deccal Yahudidir, kı-

---

206 a-İmam Suyuti, İsra ve Miraç adlı eseri, hadis no: 8.
b-Elbani, İsra ve Miraç, s.44-47.

207 Buhari, Bedü-l halk, bab 7/3239.

208 Müslim, no: 169.

209 Buhari, Cihat, bab 178/3057. Ayrıca no: 3337, 3439, 4402, 6175, 7123, 7127 ve 7408.

sırdır, bilmem Horasan tarafından çıkacak gibi sözler. Bu mitolojik inanç Muhammed'den önce de vardı. Mesela Mugire b. Şu'be, ben Muhammed'e dedim ki, duyduğuma göre Deccal'in bir elinde ateş, diğerinde su olacakmış; buna ne dersin? Yani bu inanç daha önce o coğrafyalarda var olduğu için adam böyle bir soru soruyor. Zaten Muhammed de, başta Nuh olmak üzere birçok peygamber Deccal'den bahsetmiştir diyerek bunu kabul ediyor. Doğrudur; daha önce böyle bir inanç olmasaydı Muhammed bunu işlemezdi. Zaten onun öne sürdüğü İsrailoğulları mitolojileri olsun, bunlara benzer olanlar olsun hepsi Tevrat'tan ve eski inançlardan birer aktarmadır.[210]

Hz. Muhammed bir başka sözünde, **"Ey insanlar! Allah, Âdem zürriyetini yarattığından beri yeryüzünde Deccal'in fitnesi kadar daha büyük bir fitne yaratmamıştır! Allah'ın gönderdiği her peygamber, ümmetini Deccal'den sakındırmış/uyarmıştır! Ben peygamberlerin sonuncusuyum, siz de son ümmetsiniz. Dolayısıyla hiç şüphe yok ki Deccal sizin içinizden çıkacaktır!"** diyor.[211]

Hatta kimi rivayetlere göre Muhammed, Deccal'in çıkacağı yeri de söylemiştir. Ebubekir'in Muhammed'den aktardığı rivayete göre Deccal doğuda, Horasan'dan ortaya çıkacak. Bu bölgedeki insanların yüzü üzerine kat kat deri kaplanmış kalkanlar gibidir ve Deccal'e tabi olacaklardır diyor.[212] Hz. Muhammed, Deccal'in hükmünün kaç gün süreceğini bile belirtiyor: Yeryüzünde kırk gün kalacak diyor ve şöyle açıklıyor. Onun ilk günü bir yıl kadar uzundur. İkinci günü bir ay kadar, üçüncü günü bir cuma (hafta) kadar, ka-

---

210 Buhari, Fiten, bab 26/7122, Müslim, Fiten, no: 2933.

211 İbni Mace, Fiten, no: 4077.

212 İbni Mace, Fiten, bab 33/4072 ve Tirmizi, no: 2237.

lan günleri de artık normal günler kadardır diyor. Bu rivayet, altı hadis kaynağından dördünde vardır.[213]

Yine Buhari'de geçen bir hadiste Hz. Muhammed, "Deccal çıkacak ve sonunda gelip Medine'nin bir tarafına yerleşecek. Sonra Medine üç kere sallanacak da orada bulunan her kâfir ve münafık ona doğru çıkıp gidecek. Ancak Deccal'in kendisi Medine'nin içine giremeyecek. Hatta onun kokusu bile Medine'ye ulaşamayacak. Çünkü onun fitne günlerinde Medine'nin yedi kapısı olacak, her bir kapıda (muhafız) **iki melek bulunup onu koruyacak**" diyor. Evet; bu hadisler **Buhari**'den: İki melek Medine'yi koruyacakmış.[214]

Deccal rivayeti İslami kaynaklarda çok geçiyor. Ben bilgi olsun diye onun hakkında not şeklinde kısa bazı bilgiler paylaştım. Yukarıdan beri sunduğum bu hadiseleri Hz. Muhammed daha yerde iken (Mekke- Kudüs yolunda ve Kudüs'te) görmüş, onlarla karşılaşmış. Bununla ilgili son olarak kısa bir örnek yine **Buhari**'den sunup ikinci kısma geçelim. **Enes b. Malik**, Muhammed, Miraç gecesi göklerde şunu da gördüğünü söyledi diyor: Ben bir ırmağa götürüldüm. Onun her iki tarafındaki sahiller halis inci kubbelerinden oluşuyordu. Cebrail'den sordum bu nedir? O, bu Kevser havuzudur (Hani Kur'an'da Kevser suresi var, ey Muhammed biz sana Kevser verdik diye başlıyor) dedi.[215]

b) Kudüs'ten Sonra Uzay Yolculuğunda (Miraç'ta) Gördükleri

Miraç gecesinde Hz. Muhammed göklerin her kapısına (her ne kapılarsa) vardığında melekler, burayı geçmek için

---

213 Müslim, no: 2937, İbni Mace, Fiten, bab 26/4075, Ebu Davud, no: 4321 ve Tirmizi, no: 2240.

214 Buhari: Fiten, bab 26/7124, bab 26/7126.

215 Buhari, Tefsir bölümü, Kevser suresi, no: 4964.

Muhammed'in izni var mı (tıpkı günümüzde havaalanlarında, ülkeye giriş kapılarında yapılan pasaport kontrolleri gibi) diye sormuşlar. Muhammed'le birlikte olan Cebrail, evet izin vardır deyince; melekler, 'O zaman hoş geldin şeref verdin' deyip buyurun geçebilir demişler. Birinci kattaki bu muhafız meleklerin sayısı da hayli fazlaymış. Bununla ilgili ilk hadis âlimlerinden (aynı zamanda Kur'an müfessiri) **İbni Hemmam** (h.126-211) Hz. Muhammed'den şunu aktarıyor: Ben Cebrail ile göğün birinci katına varınca orayı koruyan **İsmail** adında bir melek vardı. Onun emrinde yetmiş bin melek daha vardı; ayrıca her meleğin de yanında yüz bin melek vardı, diyor. Bu durumda İsmail adındaki melek dışında, 70 bin çarpı yüz bin; toplam yedi milyar sayısı ortaya çıkıyor. İbni Hemmam bunu kendi Kur'an tefsirinde anlatıyor.

Tabii ki bu, ilk Kur'an müfessirlerinden ve ilk hadis âlimlerinden. Daha sonra gelen İslam âlimleri de bunu işlemişlerdir. Örneğin, hicri 360'da vefat eden **Acıri**, daha sonra gelen Kur'an yorumcuları **Kurtubi** (h.671.ö) ve **Suyuti** (h.911.ö), yine Sahih-i Müslim üzerine kapsamlı bir şerh kitabı yazan, aynı zamanda **Mec'mu'** adlı eserle birlikte birçok kaynak sahibi olan ünlü âlim **İmam Nevevi** (h.676.ö) de bu melek sayısını işlemiş ve üstelik de bunlar herhangi bir itirazda bulunmamışlardır. Miraç ve İsra hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenlere **Suyuti**'nin **Dürrü-l Mensur** adlı tefsirini öneririm. Özellikle İsra ve İnşirah surelerinde kapsamlı bilgiler sunmuştur.[216]

---

216 a-İbni Hemmam tefsiri, İsra suresi, c.2/284.
b-Kurtubi tefsiri, İsra suresi ilk başta, c.10/207.
c-Aciri, Kitab-ü Şeria, s.1531.
d-İmam Nevevi, Mec'mu'ü Şerhu'l Muhezzeb, c.21/361.
e-Suyuti, Dürrü-l mensur, İsra suresi, c.4/142.

Hz. Muhammed Hz. Âdem'i göğün birinci katında, sağında ve solunda karartılar (yani insan kitleleri) olduğu halde gördüğünü söylüyor. O arada Âdem sağ tarafındaki karartılara bakınca gülüyormuş, solundakilere bakınca da ağlıyormuş. Muhammed ona selam vermiş, o da karşılık verip merhaba ey salih peygamber, merhaba ey salih olan demiş. Tabii ki Cebrail Muhammed'e bunun Âdem olduğunu söylemiş. Bir de Muhammed'e, Âdem'in sağ tarafındaki karartılar cennetliklerdir; bu yüzden **sevinçten gülüyor**. Solundakiler de cehennemliklerdir; **bundan ötürü ağlıyor** demiş. Bütün bunlar en başta Buhari ile Müslim'de ve tabii ki başka da birçok kaynakta geçiyor.[217]

Hz. Muhammed Musa'yı göklerde altıncı katta ağlarken gördüğünü söylüyor. Nedeni de, onun ümmetinden cennete gireceklerin Muhammed'in ümmetinden cennete gireceklerden daha az olması; yani Muhammed'in anlatımına göre **Musa kıskançlıktan ağlıyormuş**. Bu hadisler de en başta Buhari ve Müslim'de geçiyor.[218] Dikkat edilirse Muhammed o gece iki peygamberi (Musa ile Âdem'i) ağlarken görmüş!

İşin ilginç yanı, göğün yedinci katında namaz farz kılınıyor ve o katta Hz. İbrahim de var; ancak Muhammed yukarıdan gelip onu geçince İbrahim ona bir şey demiyor; hangi havadisle geldin diye bir soru sormuyor. İbrahim için Muhammed şu detayı da veriyor: Yedinci katta sırtını **Beytü-l**

---

[217] a-Buhari: Namaz, bab 1/349, Bedü-l Halk, bab 6/3207.
b-Müslim, İman, no: 163-164.

[218] a-Buhari: 1)Malik b. Sa'saas örneği: Bedu-l Halk, bab 6/3207 ve Menakıb-i Ensar, bab 42/3887.
2)Enes b. Malik örneği: Tevhid, bab 37/7517. 3)Ebu Zer örneği: Namaz, bab 1/349, Ehadisi Enbiya, bab 5/3342.
b-Müslim: Enes b. Malik örneği, İmam bölümü, bab 74/162 ve Ebu Zer, İman, bab 74/163.

Mamür'e dayamıştı, diyor.[219] Nedense Hz. Musa meraklı, o soruyor ve faydası da oluyor. Âdem, İbrahim gibi ünlü peygamberler (ki Âdem zaten din mantığına göre insanların ilk babası) dururken, Musa'nın namazlar konusunda Muhammed'e yol göstermesi ilginç: Musa'dan olmasaymış günlük farz namazlar beş yerine; elli olacakmış.

Bu bir şaka değil; en başta Buhari'de birkaç yerde ve Müslim'de geçiyor. Üstelik birkaç sahabi bunu aktarıyor. Örneğin; Enes b. Malik, Malik b. Sa'saa ve Ebu Zer-i Gıfari gibi.[220] Peki, niye burada Musa popüler? Bunun yanıtı şu olsa gerek: Musa'ya ait Tevrat vardı Muhammed döneminde ve Arapçaya çevriliyordu. Bu yüzden Miraç gecesinin yıldızı Musa olmuştur diyorum. Çünkü onun kaynağından çok yararlanıldığı Kur'an'daki bilgilerden rahatça anlaşılıyor.

Miraç gecesinde Hz. Muhammed'in uzayda gördükleri hakkında Buhari'den bir örnekle devam edelim. Aktaran Enes b. Malik. Hz. Muhammed, "**Ben cennette** (gökte tabii ki) **yürüdüğüm bir sırada bir nehir gördüm, iki tarafında inciden oyulmuş kubbeler vardı. Cebrail'den sordum. O, 'Bu nehir Allah'ın sana vermiş olduğu Kevser'dir** dedi. Ben baktım ki onun toprağı/onun kokusu keskin ve temiz misk gibidir, diyor.[221] Yine Bakara suresinden son iki ayetin Miraç gecesinde indiğini söylüyor. Fazla uzamasın diye o ayetlerin meallerini buraya almıyorum.

İbni Hemmam'dan (h.126-211) Miraç'la ilgili bazı bilgiler sunmakla devam edelim. Hz. Muhammed anlatıyor. Uzayın birinci katında bir topluluk gördük. Onların dudak-

---

219 Müslim, İman bölümü, no: 162, Suyuti, Dürrü-l mensur, İsra suresi, c.4/137.

220 Buhari, Namaz, bab 1/349.

221 Buhari: Rikak, bab 53/6581.

ları develerin dudakları gibiydi (çirkin olduklarını vurgulamak istiyor). Dudaklarıyla ateş parçalarını alıp içlerine alıyorlardı ve o ateş parçaları olduğu gibi onların altlarından çıkıyordu. Cebrail bana, bunlar yetim malını yiyenlerdir, onun için böyle bir şey onların başına gelir dedi. Başka bir topluluk gördük. Onların derileri kesilip ağızlarına verilirdi. Cebrail bana, bunlar da gıybet edenlerdir dedi. (Bir rivayette, bir topluluk gördük dudakları ateşle yakılıyordu. Cebrail bana, bunlar insanlara nasihat edip kendileri o nasihatle amel etmeyenlerdir dedi şeklinde geçiyor.)[222] Başka bir topluluk gördük, önlerinde temiz et vardı, bir de yanı başlarında leş/murdar vardı. Bunlar o temiz etten değil de; o leşten yiyorlardı. Cebrail bana, bunlar zina edenlerdir dedi. Bir topluluk daha gördük, karınları bir ev kadar genişti. Bunlar sabah-akşam ateşte yuvarlanırdı. Cebrail, bunlar da **faiz** yiyenlerdir dedi. (Bazı rivayetlerde o toplumun karınlarında yılanlar vardı, dışarıdan görünüyordu ve bu, göğün yedinci katındaydı şeklinde geçiyor. Bir de bu yedinci katta yıldırımların şimşeklerin çaktığını gördüm diyor.)

Hem kötü insanlar, hem de Hz. Muhammed diyor ki ben onları yedinci katta gördüm. Bu nasıl oluyor? Mesela Âdem peygamberi birinci katta; ama bunlar kötü oldukları halde yedinci katta gördüm diyor! Bu bir bakıma onlar için mükâfat sayılmaz mı? Bir kısmı memeleriyle, bir kısmı da ayaklarıyla asılmış kadınlar gördüm. Cebrail, bunlar zinacı ve çocuklarını öldüren kadınlardır dedi. Bunları göğün birinci katında gördüğünü söylüyor. Yedinci katta bir ağaç gördüğünü, onun tek bir yaprağının bütün ümmeti kaplayacak kadar büyük olduğunu söylüyor (büyük bir şemsiye gibi). O

---

222 a-İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Megazi, bab. 6/37589, c.14/306, bab 6/3759, c.14/307.

b- Elbani, İsra ve Miraç, s.52, İbni Mace, Tıp, bab 20/3479.

ağacın dibinde bir nehir olduğunu, o nehre girip yıkandığını belirtiyor. Ayrıca yedinci katta cennete girdiğini, cennetin harika güzellikte olduğunu söylüyor. Yine orada çok güzel bir kuş ve bir cariye (kadın) görüyor, cariyenin kime ait olduğunu soruyor. Aldığı yanıt, bu cariye Zeyd b. Harise'nin olacak (öbür âlemde tabii ki) şeklinde. Evet; bu bilgileri, ilk hadis âlimlerinden **İbni Hemmam** ile mezhep lideri **Ahmet b. Hanbel** ve hadis âlimi **İbni Mace** aktarmışlardır.[223]

Hz. Muhammed'in kadınlarla ilgili az önceki sözü için burada İslam'ın kadına bakışı hakkında Buhari ve Müslim'de defalarca tekrar edilerek geçen bir hadisi eklemek isterim. İbni Abbas anlatıyor: Hz. Muhammed bir açıklamasında, cehennem ateşini de gördüm. Ömrümde o gün gördüğüm kadar çirkin, kötü hiçbir manzara görmemiştim. Cehennemdekilerin çoğu kadınlardı, diyor. Farklı bir rivayette, **kadınların çoğu cehennem odunlarıdır** diyor. Cemaatten bazıları, 'Ey Muhammed! Neden cehennemdekilerin çoğu kadınlardır?' diye sorarlar. Muhammed, 'Çünkü kadınlar kocalarına karşı nankörlük ederler. İçlerinden birine ömür boyu iyilik etsen, şayet memnun olmayacağı bir şey sende görse hemen, **senden asla hiçbir hayır görmedim** der' şeklinde yanıt verir ve devamında da, 'Kadınların aklı eksiktir, çünkü ancak iki kadının şahitliği bir erkeğin şahitliği kadardır' (Burada Bakara suresi 282. ayeti referans gösteriyor; orada böyle bir ifade var) der. Buhari ve Müslim'de Muhammed'in bu açıklamaları birkaç yerde geçiyor.[224] Usame

---

223 a-İbni Hemmam tefsiri, Ahzab suresi, c.2/283-85.

b- İbni Ebi Şeybe, Musannaf, Megazi, bab 6/37589, c.14/306.

224 a-Buhari, İman, bab 21/29, Küsuf namazı, bab 9/1052, Nikâh bab 88/5197-98, Bedü-l halk, bab 8/3241, Rikak, bab 16/6449, Rikak, bab 51/6546. Hayz, bab 6/304, Zekât, bab 44/1462, Oruç, bab 41/1951, Şehadet, bab 12/2658.

b-Müslim, İman, bab 34/79, Zikir, bab 26/2737, Bayram namazı, no: 885, Küsuf namazı, bab 3/ 907.

b. Zeyd, Hz. Muhammed'den, '**erkekler için kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmayacağım**' açıklamasını aktarıyor. Bu hadis de Buhari'de geçiyor.[225]

Az önce Hz. Muhammed'in kendisi için cennette huri gördüğü Zeyd adındaki şahıs, Muhammed'in hanımlarından Zeynep binti Cahş'ın kocasıydı. Muhammed Zeynep'i cebren ondan almış, kadına el koymuştu. Bu aynı zamanda Kur'an'da Ahzab suresi 36 ve 37'inci ayetlerinde geçiyor. Okuyucu için merak olmasın diye o ayetlerin meallerini de verelim: **"Allah ve resulü bir işte hüküm verdiklerinde, inanmış bir erkekle inanmış bir kadının, işlerini kendi isteklerine göre belirleme hakları yoktur. Allah'a ve resulüne isyan eden, açık bir sapıklığa batıp gitmiş demektir"** deniliyor. Burada inanan bir kadın ve inanan bir erkekten söz ediliyor. Yani Zeyd ve hanımı Zeynep. Peki, bunun nedeni ne, niye bu ikisi, hangi konuda onlara itiraz hakkı yok? Bunun gerekçesi bundan sonraki ayette var. Yani Kur'an'da Muhammed'e, **Zeynep'e el koy; bu ikilinin itiraz hakkı yoktur** deniliyor. Bakalım bundan sonraki ayette nasıl geçiyor: "Hani sen Allah'ın nimetlendirdiği, senin de lütufta bulunduğun kişiye**, 'Eşini yanında tut, Allah'tan kork!'** diyordun ama Allah'ın açıklayacağı bir şeyi de içinde saklıyordun; insanlardan çekiniyordun. Oysaki kendisinden korkmana Allah daha layıktır. **Zeyd** o kadından ilişiğini kesince, onu sana nikâhladık ki, evlatlıkları eşleriyle ilişkilerini kestiklerinde, müminler için o kadınlarla evlenmede bir güçlük olmasın. Zaten Allah'ın emri yerine getirilmiştir..." Dikkat edilirse, **Zeyd**'in ismi bile geçiyor Kur'an'da.

Burada net olarak; 'Ben Allah olarak Muhammed gibi çekinmiyorum; ama Muhammed utanıyor, kendi içinde

---

225 a-Buhari, Nikâh, bab 17/5096.
b-Müslim, Zikir bölümü, bab 26/2740.

Zeynep'i sevdiği halde bunu açığa vuramıyor, ben Muhammed'in Zeynep'le nikâhını kıydım' deniliyor. Öyle bir tanrı düşünelim ki başkasının hanımını alıp bir başkasına versin ve o başkası için de evlendirme memuru gibi bir misyona sahip olsun. Muhammed bu Zeyd için, ben Miraç gecesi göklerde bir harika hatun gördüm ve sordum: Kimindir diye, dediler ki ahiret âleminde Zeyd'in olacak. Peki, niye Zeyd, niye başkası değil![226]

Kur'an yorumcularından (müfessir) **İbni Ebi Hatem** (h.327.ö) Hz. Muhammed'in Miraç'ta gördükleriyle ilgili şunu yazıyor: (Muhammed) Cebrail benden sordu: **'Ey Muhammed! Sen Allah'tan hurileri** (cennet kadınlarını) **görmeyi teklif etmedin mi?'** (Muhammed) Onları görmeyi Allah'tan istedim (adeta; sormaz olur muyum dercesine). O bana şu kadınlara git, onlara bir selam ver dedi. Onlar bir yerde oturuyorlardı. Ben gidip selam verdim, onlar da selamımı aldılar. Onlardan sordum, kimlersiniz? Onlar, biz huyu güzel yüzü güzel kadınlarız. Biz güzel erkeklerin hanımlarıyız. O erkekler hep yaşayacaklar, onlara ölüm yoktur (İslam'a göre hareket eden, namaz kılan, oruç tutan, hacca giden erkekleri kastediyorlar). Ayrıca Muhammed Miraç gecesinden şunu anlatıyor: Göklerdekilerin hepsi bana ilgi gösterdiler, hepsi keyifliydiler; ama biri vardı ki hiç güler yüzlü değildi. Cebrail bana, bunun adı Malik, cehennem sorumlusu melektir. Bu, yaratıldığından beri hep böyledir, gülmez. Eğer birine gülseydi bil ki o da sen olurdun, dedi.[227]

---

226 Bu konuya meraklı olanlara, 'Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları' adlı kitabımı öneririm.

227 a-İmam Suyuti, el-isra ve Miraç, 6. hadis. Tahkik eden Ebu Abdillah Kadi, Daru-l Hadis, Kahire 2002.

b-Elbani, İsra ve Miraç, Enes hadisleri bölümü, s.42-43.

Hz. Muhammed, '**Ben Miraç gecesinde göklerin yedinci katında kalemlerin cızırtılarını duydum'** diyor. Demek ki yukarılarda adeta dünyadaki gibi özel kalem müdürlükleri, yazı işleri müdürlükleri gibi daireler/bürolar, oralarda iş yapan melekler varmış. Bunu İbni Abbas ve Ebu Habbe Ensari Muhammed'den aktarıyorlar ve en önemlisi de Buhari ve Müslim'de geçiyor.[228]

İbni Abbas aktarıyor. Hz. Muhammed, İsra gecesi beni gören her melek şu tembihte bulundu: '**Ümmetine söyle hacamat kullansınlar** (kendilerinden hacamatla kan aldırsınlar)' diye. Bu hadis, mezhep lideri Ahmet b. Hanbel, İbni Mace, Tirmizi, Nisaburi gibilerin kaynaklarında var.[229]

İnsanların Muhammed'den defalarca çeşitli mucizeler istemesi sonucu gelen (oluşturulan) cevabi ayetlerde, 'Ey Muhammed söyle! Ben ancak bir insanım, mucize gösteremem!' ifadesi Kur'an'da defalarca geçer. Peygamberliğini, Âdem, Musa, İsa, İbrahim gibi eski peygamberlerin mucizelerini (ki zaten böyle bir şey olmamış, olsa da ne fark eder?) anlatarak ispatlamaya çalışıyor. Açık olarak bir mucize gösteremediği halde bir gece seyahatiyle gücünü ispatlamaya çalışıyor. Peki, niye gündüz değil de geceleyin! Mucize adı üzerinde; görenleri hayrete düşüren olay demek! O zaman niye başkaları görmemiş, niye gizli yapılıyor?

---

228 a-Buhari, Namaz bölümü, bab 1/349.
b-Müslim, İman bahsi, no: 163.

229 Elbani, İsra ve Miraç, s.52, İbni Mace, Tıp, bab 20/3479.

IX. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED NEDEN GÖKLERE ÇIKTIĞINI İDDİA EDİYORDU?

Evet; neden Hz. Muhammed mucizesini göklere çıkmakla ispatlamaya çalışmış, nedir bunun hikmeti? Bu başlıkta bunu anlatmaya çalışacağım.

Hz. Muhammed'den önceki dönemlerde yaşayanlara bakıyoruz; göklere çıkma inancı onlarda da varmış. Örneğin Tevrat'a göre İlyas peygamber, Kur'an'a göre Hz. İsa göklere çıkmışlardır.

Göğe çıkma olayı Zerdüşt mitolojisinde de yaygındı. Zerdüşt, memleketinden hicret edip Belh'e giderken **Gaitya** nehri üzerinden (tıpkı Musa'nın Nil ve İsa'nın da deniz üzerinde araçsız bir şekilde yürüdükleri gibi) **yürüyerek geçiyor** ve 45 gün Avaital gölü kenarında tanrıya ibadet ettikten sonra **miraca/göklere** çıkıyor.[230] Tevrat'ın ikinci krallar bölümünde **İlya, bir kasırgada göklere çıkmıştır** diye geçiyor.[231]

---

230 Kalkeşendi, Subhu'l A'şa, c.13/294.

231 Tevrat, 2. Krallar bab 2/11-12.

Yahudilik ve Hıristiyanlık dışında eski Yunan, Hint, Mezopotamya, Sabiilik gibi dinlerde de göğe çıkma inancı vardı. Eskilerde bu yolculuk ya bir kartal, ya da kanatlı at gibi hayvanlara binmekle veya bulut içine girmekle gerçekleştiğine inanılırdı. Mesela Hz. İsa bazı insanların gözleri önünde bulutlara karışarak göklere çıkmış diye bilgiler var. Markos ve Luka İncillerinde, **'Rab Hz. İsa'yı göğe almış ve sağ tarafında oturtmuştur'** diye geçiyor.[232]

Platon (İÖ. 427-347) ise, tanrılar göklerdedir, dolayısıyla onlarla buluşmak için oralara gidilebilir demiştir. Hatta günümüzde kimi ilahiyatçılar bile, İslami gelenekteki göğe çıkma/Miraç inancı, eski İran inançlarından bir alıntıdır ve hatta bunun temeli Zerdüşt mitolojisine dayanır diye vurgu yapmaktalar. Yani kimi ilahiyatçılara göre Miraç diye bir şey yoktur/gerçekleşmemiştir. Tabii ki böyle diyenler hadislere, İslam tarihine inanmıyorlar.[233] Yine Kur'an kendisi kabul ediyor ki, Hz. Musa zamanında Firavun, **"Ey Haman! Bana yüksek bir kule yap, belki göklerin yollarına erişirim de Musa'nın ilahını görürüm!"** demiştir. Yani göklere, yukarılara merak çok eskilere dayanır.[234]

Diğer taraftan Hz. Muhammed Kur'an'da Hz. Musa'nın mucizelerini kabul edip örnekler veriyor (tabii ki Tevrat'tan aktararak). Yine Hz. İsa'dan mucize örnekleri veriyor. Ancak sıra kendisine gelince ve muhalefetin tüm ısrar ve isteklerine rağmen hiçbir mucize gösteremiyor. Mesela Hz. Muhammed'e; madem peygambersin; o halde mucize olarak bir hazineye sahip ol, bir bahçen olsun. Yine bize yerden bir pınar akıt; yoksa sana inanmayız. Mucize olarak kendi şahsına

---

232 Markos İncili, bab 16/19, Luka İncili, bab 24/51 ve Resullerin İşleri, bab 1/9-11.

233 Prof. İsrafil Balcı, İsra ve Miraç Gerçeği, s.39-40.

234 Mümin suresi, ayetler 36-37.

münhasır bir hurma veya üzüm bahçesi ortaya koy, içlerinden harıl harıl akan ırmaklar olsun. Yahut kendine altın madeninden bir ev hemen ortaya koy ki inanalım diyorlardı. Tüm bunlar Kur'an'da geçiyor. Muhalifler daha da ileri giderek, eğer peygambersen üzerimize gökten parçalar yağdır gibi teklifler öne sürüyorlardı. Hatta adamlar, 'Ey Allah! Muhammed'in ayetleri/konuşmaları senden geliyorsa; biz buna inanmıyoruz. O zaman üzerimize taş yağdır, ya da ağır bir ceza ver!' diyorlardı. Bunlara cevap mahiyetinde gösterilen ayetlerde, 'Ey Muhammed! Eski dönemlerde de ayetler gönderdik; ama inanmadılar ki. Bunun için bir daha mucize göndermiyorum. Bir de sana diyorlar ki, peygamber isen biz seni kabul etmiyoruz, Rabbin üzerimize taş yağdırsın. Oysa içinizde Muhammed varsa ben nasıl ceza vereyim?' gibi sözler ediliyor. Hz. Muhammed'in herhangi bir mucize gösteremediğini belirten benzer ayetler Kur'an'da çoktur.[235]

Yanı sıra o, 'Ben en büyük ve son peygamberim' diyordu. En büyük ve son peygamber olduğuna göre daha büyük mucizeler göstermesi gerekiyordu. Maalesef hiçbir şey gösteremedi. İşte Zerdüşt'te göğe çıkmak var, Tevrat'ta var, Hz. İsa zaten göklerde. Durum bu iken Hz. Muhammed bundan geri kalsaydı bu önemli bir eksiklik olurdu. Bu yüzden işi bir hayal ile geçiştirmek durumunda kalmış. Demin de belirttim ki, muhalefet o kadar bastırdığı halde mucize gösteremiyor; ama geceleyin uzaya gittiğini rahatlıkla diyebiliyor. İşte bu nedenlerden dolayı böylesine hem faydasız hem de inanılmaz bir hadisenin başından geçtiğini üstlenmiş oluyordu. Sormak lazım: Ondan önce birçok insan uzaya gitmiş ve kendisi de Kur'an'da işlemiş ki Hz. İsa ölmemiş, göklerde yaşıyor. Yine son ve en büyük peygamber de Hz. Muhammed'in kendisi. Peki, durum bu iken o bu yolculuktan mahrum kalsaydı olur muydu?

---

235 İsra 59, 90-93, Furkan 7-10, Enfal suresi, 32-33. ayetler.

X. BÖLÜM

İSRA İLE MİRAÇ'IN TARİHİ VE İSLAM'DA BUNLARI KUTLAMANIN YERİ

Benim için Muhammed'in ortaya attığı bu iddia önemli; yoksa Miraç'la İsra aynı gecede mi olmuş yoksa farklı gecelerde mi; bu o kadar önemli değildir. Yine de bu konuda yazılıp çizilenler nelerdir görelim.

İslami kaynaklara bakıldığında; Miraç İsra'nın devamıdır ve ikisi aynı gecede olmuştur görüşü hakim. Ancak bunların ayrı zamanlarda olduğunu gösteren farklı kanıtlar da var. İkisinin aynı gecede gerçekleştiği ve Miraç'ın İsra'nın devamı olduğu konusunda yukarıdaki bölümlerde epey bilgi sunuldu. Aynı gecede Muhammed'in Mekke'den Mescid-i Aksa'ya kadar olan yürüyüşüne **İsra**, ondan sonra başlayan uzay yolculuğu kısmına da **Miraç** denir. Maalesef başlangıçtan günümüze kadar İslam âlimleri işin aslı üzerinde değil de; teferruatı, hatta bomboş yanı üzerinde durmuşlar/duruyorlar ve bu iki olayın gerçekten meydana geldiğine kayıtsız şartsız inanıyorlar.

Bilindiği gibi Türkiye'de devletin resmi kurumu olan Diyanet, her yıl Hicri-Kameri takvime göre Recep ayının

27'sinde Miraç kandilini kutlar. Bununla ilgili camilerde özel hutbeler, vaazlar verilir, televizyonlarda özel programlar düzenlenir. İnsan buna bakınca sanki İslami kaynaklarda Miraç hadisesi Recep ayının 27'sinde meydana gelmiş, sanki Kadir gecesi gibi bu gece de dinen ihya edilmesi sevap sayılan gecelerden biriymiş gibi bir durumla karşılaşır. O bakımdan bu başlıkta İslami kaynaklar ışığında ayrıca Miraç'ın zamanı ve onu kutlamanın dindeki yeri hakkında bilgi sunmaya çalışacağım.

a) İsra ile Miraç Aynı Gecede mi Yoksa Ayrı Gecelerde mi Meydana Gelmiş?

Müslim'de geçen ve Enes b. Malik'e mal edilen rivayette, Hz. Muhammed şöyle der: Bana Burak getirildi, ben binip Beyt-i Makdis denilen Kudüs'teki kutsal mabede götürüldüm. Daha sonra Cebrail eşliğinde biz göklere çıktık...' şeklinde uzun uzadıya anlatılır. Kudüs'ten sonra ne ile gittikleri bu rivayette belirtilmiyor. Bu hadisten Miraç ile İsra'nın aynı gecede ve birbirlerinin devamı olduğu ortaya çıkıyor. Olabilir ki bunlar farklı iki olaydır; ancak her ikisinde de Burak'a binip Mescid-i Aksa'ya gitmiştir. İsra gecesi geri dönmüş, Miraç gecesinde ise oradan uzay yolculuğuna başlamıştır; bu da olabilir.[236]

Çoğu rivayetlerde Hz. Muhammed Burak'la İsra gecesi Kudüs'e gidince onu orada bir kulpa bağlayıp içeri girmiş diye geçiyor. Yine Miraç gecesinde benimle Cebrail Burak'a binip göklerin birinci katına vardık diyor. Artık bunlar göklerin birinci katından içeri girince hayvanı ne yapmışlar, bir yere mi bağlamışlar; hadiste bununla ilgili bir bilgi yok. Bunu, Buhari'de geçen **Malik b. Sa'saa** rivayetinde gö-

236 Müslim, İman bölümü, 162/259.

rüyoruz. Miraç'la ilgili Enes b. Malik'e ait Buhari'de geçen rivayette Burak yok. Muhammed diyor ki, Cebrail beni ameliyat ettikten sonra biz doğruca göklerin birinci katına çıktık. Yani binitinden söz etmiyor. Bu sefer **Ebu Zer**'in Buhari ve Müslim'de geçen rivayetine bakalım. O da Muhammed'in ağzıyla diyor ki, Miraç gecesi Cebrail göğsümü açıp gerekeni yaptıktan sonra tekrar kapattı ve elimden tuttu, biz göklere çıktık. Demek ki elini tutmuş, araçsız olarak uzaya gitmişler. Hadisten bu ortaya çıkıyor.[237] Evet; tüm bu farklı örnekler Buhari ve Müslim'den.

Şu da var ki, Buhari İsra için ayrı, Miraç için de ayrı bir bab (başlık) açmış.[238] Ama aynı Buhari Namaz bölümünde, '**Namaz İsra gecesinde nasıl farz kılındı?**' diye özel bir başlık açmış ve devamında örnekler gösterirken de Cebrail'in Hz. Muhammed'in elini tutup göklere çıktığını, o gece namazın farz kılındığını söylüyor.[239] Bu durumda **Buhari**'ye göre (zaten cumhurun görüşü de budur) ikisi aynı gecede birbirlerinin devamı olarak meydana gelmiştir. Verdiği örnekler bunu gösteriyor.

İlk İslam tarihçilerinden **İbni Sad**(h.230.ö)'dan başlayalım. Miraç hakkında şu bilgiyi veriyor: Hz. Muhammed hep cennet ve cehennemi görmek istermiş. Bunun için **hicretten 18 ay önce** kendi evinde uyurken Cebrail ile Mikail gelip onu alarak zemzem ile Kâbe arasına götürmüşler, oradan da Miraç'a/göklere çıkmışlar şeklinde anlatıyor. İsra'yı ise şöyle anlatıyor: İsra, **hicretten bir yıl** önce meydana gelmiş. O gece

---

237 Buhari: Bedu-l halk, bab 6/3207 ve Menakıb-i Ensar, Miraç başlığı, bab 42/3887. Malik b. Sa'saa rivayetleri. Tevhid, bab 37/7517: Enes b. Malik ve Namaz, bab 1/349. Ebu Zer rivayeti. Müslim, İman, no: 162-163.

238 Buhari, Menakıb-i Ensar, bab 41 ve 42.

239 Buhari, Namaz bölümü, bab 1, no: 349.

Burak denen hayvan getirilmiş, Muhammed ona binip Cebrail eşliğinde Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya gitmiş. Orada birkaç peygamberle karşılaşmış, onlara imam olup namaz kıldırmış ve aynı gece oradan Mekke'ye dönmüştür, diyor. Bu anlatıma göre her iki olay birbirinden bağımsızdır.[240]

Yukarıda da belirtildiği gibi; çoğunluk, bu iki olayın aynı gecede meydana geldiği görüşünden yana. Bu konuda Buhari üzerine yazdığı şerh kitabında **İbni Hacer**, neredeyse var olan tüm önemli görüşleri bir araya getirip güzel bir özet sunmuştur. Bunlardan önemli gördüklerimi buraya almak isterim. Kimileri, Hz. Muhammed birkaç kez göklere çıkmış; bunlardan bazıları rüya şeklinde, bazıları da uyanıkken demiş. Kimileri, ikisi de aynı gecede olmuş ve rüya değil; gerçek olmuştur demiş. Bazıları da, İsra uyanıkken, Miraç da uykuda iken olmuştur demiş. Bir görüşe göre de; Hz. Muhammed uyanıkken İsra iki sefer olmuş. Biri, Mescid-i Aksa'ya kadar gidip dönmüş, bir diğeri de yine Mescid-i Aksa'ya kadar gitmiş; ancak oradan dönmeyip göklere/Miraç'a çıkmıştır şeklinde görüş bildirmişler, diyor. Tabii ki her görüş sahibi kendine göre -sağlam veya zayıf- bir argüman göstermiştir.[241]

Şu gerçek de vardır ki; Hz. Muhammed, ben bir gecede Mescid-i Aksa'ya gidip geldim deyince ondan sorular soruyorlar, sen nasıl 30-40 günlük mesafede olan Mescid-i Aksa'ya bir gecede gidip geldin diyerek onu eleştiriyorlar, hatta onunla alay ediyorlar. Hz. Muhammed bu olayı daha sonra anlatınca şöyle diyor: Kureyş beni yalanlayınca (İsra olayında), Mescidi Haram'a gidip Hicr denen yerde ayakta

240 İbni Sad, Tabakat, c.1/181-82.

241 İbni Hacer Askalani Fethu'l Bari, Menakıb-i Ensar bölümü, bab 41/3886 hadisin açıklama kısmı.

durdum. Daha sonra Allah bana, Beytü'l-Makdis (Mescidü-l Aksa) ile gözümün arasındaki mesafeyi kaldırdı, ben onların mescitle ilgili sordukları sorulara Mescidi Aksa'ya bakarak bilgi vermeye çalıştım, diyor. Bu hadis en başta **Buhari**'de geçiyor.[242]

Burada önemli olan şu: Eğer o zaman Muhammed, ben bir gecede göklere çıktım, yedi katı dolaştım diye insanlara anlatmış olsaydı, İsra olayına itiraz ettikleri gibi buna da behemehâl itiraz edeceklerdi. Çünkü uzaya çıkmak daha da olağanüstü bir olay. Ama bakıyoruz kitaplarda bununla ilgili hiçbir tartışma geçmiyor. Bu da ciddi bir işarettir ki acaba Miraç olayı Muhammed'den sonra onun fanatikleri tarafından uydurulmuş mu diye akla gelir. Bu önemli bir saptamadır. Sonuç olarak; bu iki olay aynı gecede mi farklı gecelerde mi olmuş konusu tartışmalı da olsa; hakim olan görüş, bunların aynı gecede birbirlerinin devamı oldukları yönündedir.

b) İslam'da Miraç ve İsra'nın Meydana Geldikleri Tarih

İbni Hacer Askalani (h.852.ö), Miraç'ın ne zaman meydana geldiği konusunda çoğu görüşleri bir araya getirmiş; onun sunduğu bilgileri buraya almak isterim. Miraç'ın (Hz. Muhammed'in göklere çıkma olayı) ne zaman gerçekleştiği konusunda âlimler arasında fikir birliği yoktur, bu konu ihtilaflıdır diyor ve detaylara geçiyor. Kimilerine göre, Muhammed henüz peygamber olmadan bu olay olmuştur. Bu görüşe göre demek ki peygamberlikten önce bir nevi prova gibi Hz. Muhammed'in rüyasında olmuş; daha sonra peygamber olunca bu sefer bedenen gerçekleşmiştir diyor. Ancak İslam âlimlerinin çoğuna göre Miraç peygamberlikten

---

242 Buhari, Menakıb-i Ensar, bab 41/3886 ve tefsir bölümü, İsra suresi, bab 3/4710.

sonra olmuştur; yalnız zaman konusunda ihtilaflar vardır, diyor ve şöyle devam ediyor: Miraç'ın meydana geldiği zaman konusunda **10'dan fazla görüş** vardır. Mesela; İmam Nevevi ve İbni Hazın, hicretten bir yıl önce olmuştur demişler. Bunlardan İbni Hazın, Recep ayını gösteriyor. İbni'l Cevzi, hicretten sekiz ay önce gerçekleşmiş, Ebu Rebi' b. Salim altı ay önce olmuştur diye belirtmişlerdir. İbrahim b. Harbi ve İbni'l Münir, bu olay hicretten on bir ay veya bir yıl önce Rebiülahir ayında olmuştur demişlerdir. Hicretten 14 ay önce meydana geldiğini yazanlar var olduğu gibi hicretten 15 ay önce diyenler de vardır. Mesela; İbni Faris bu görüştedir. İmam Süddi hicretten 17 ay önce ya Şevval, ya da Ramazan ayında meydana geldiğini belirtmiştir.

Vakidi, Rebiülevvel ayında gerçekleşmiştir diye yazmış. İbni Sad'ın bir aktarımına göre Ramazan ayının 27'sinde hicretten 18 ay önce meydana geldiği ifade ediliyor.[243] İbni Hacer şöyle bir olayı da gündeme getiriyor: Kimi rivayetlere göre Hz. Muhammed eşi Hatice ile birlikte namaz kılmış. Hatice de hicretten kaç yıl önce vefat ettiğine göre demek ki Miraç hicretten yıllar önce meydana gelmiş. Çünkü namaz ilk defa Miraç'ta farz kılınmıştır. Hatice'nin hicretten dört yıl önce vefat ettiğini yazanlar olduğu gibi, altı yıl, hatta yedi yıl önce vefat ettiğini yazanlar da vardır diyor. İbni'l Arabi, Hatice hicret yılında vefat etmiştir diye yazmıştır. İbni Hacer Hatice olayını şöyle bağlıyor: Bir kere Hz. Muhammed'in Hatice ile namaz kılması bir şey değiştirmez. Çünkü peygamberliğin ilk yıllarında ikişer rekât olmak üzere yalnız sabah ve akşam namazları zaten vardı; bilinen beş vakit namaz daha sonra Miraç olayında farz kılınmıştır. Dolayısıyla Hatice'nin Hz. Muhammed'le birlikte kıldığı na-

---

243 İbni Sad, Tabakat, c.1/181.

maz, o önceki iki namazdan biri olabilir diyor. Ayşe'nin, **Hatice zamanında namaz farz kılınmamıştı** sözü, günlük beş vakit namazla ilgilidir; yoksa **günde iki namaz baştan beri zaten vardı** diyor. Kısacası, Miraç zamanı kesin olarak bilinmediği gibi; Hatice'nin de ölüm tarihi kesin değildir diyor.

İbni Hacer Askalani'nin aktardığı bu rivayetleri, müfessir (Kur'an yorumcusu) Kurtubi (h.671.ö) ve tarihçi Salihi de (h.942.ö) işlemişlerdir. İmam Nevevi ay olarak Recep diye belirtmiş. İbni Esir, hicretten üç yıl önce meydana geldiğini yazanlar vardır, demiş. Kurtubi ve yine Nevevi'nin bir aktarımına göre hicretten beş yıl önce meydana geldiğini söyleyenler de vardır, diye belirtmişlerdir. İbni Hacer bütün bu rivayetleri sunduktan sonra, **"Bunların hepsi tartışmalıdır, hiçbirinin kesin kanıtı yoktur"** diyor.[244]

Bir toplu sunum da **Suyuti'**den (h.911.ö) yapalım. Kendisi İsra ve Miraç'ın zamanı hakkında şunları yazıyor: Bazıları peygamberlikten önce olmuştur demişler. Kanıtları da, Taberani'nin, Fatma'nın doğumundan önce İsra olayı gerçekleşmiş; Fatma da Muhammed henüz peygamber olmadan yedi yıl önce dünyaya gelmiştir diyorlar. Bazıları, hicretten bir yıl önce olmuş demişler. Örneğin; İbni Mesut, İmam Nevevi gibi. Bazıları hicretten sekiz ay önce olmuştur demişler. Bunu İbni'l Cevzi aktarıyor. Ebu Rebi' b. Salim, hicretten altı ay önce, İbrahim Harbi ve İbni'l Münir on bir ay önce, İbni Faris on beş ay önce, İmam Süddi on yedi ay önce, İbni Abdilber on sekiz ay önce, kimileri yirmi ay önce, İbni Esir, hicretten üç yıl önce, İmam Zühri beş yıl önce

---

244 a-İbni Hacer Askalani, Fethul Bari, Şerh'ü Sahihi-l Buhari, Menakıb-i Ensar, bab 42/3888.

b-Salihi, Sübülü'l Hüda, c.3/94-98.

c-Kurtubi tefsiri, İsra suresi, c.10/210-212.

(Bunu Kadi İyad aktarıyor) demişlerdir. Yıl olarak böyle, aya gelince: İbni Münir ve İmam Nevevi Rebiülahir ayında olmuş demişler. Rebiülevvel ayında olduğunu söyleyenler de vardır. Vakidi, Ramazan ayı demiş. Recep diyenler de var. Maverdi Şevval ayı demiş. Hangi gecede olduğuna gelince: İbni Sad 17 Ramazan cumartesi demiş. Harbi ve İbni Münir 27 Rebiülahir demişler. Cuma günü, pazartesi günü diyenler de vardır diyor İmam Suyuti.[245]

İbni Hacer ve Suyuti'den bu toplu sunumu aktardıktan sonra şimdi de birçok ünlü İslam âliminin konuya ilişkin aktardıklarını ayrı ayrı sunmaya devam edelim. Gerçi İbni Hacer ve Suyuti'den hepsinin özetini sundum; ama yine de herkesin anlattıklarını ayrı ayrı yazmak isterim.

İbni Sad (h.230.ö), Muhammed hep cennet ve cehennemi görmek istermiş. Bunun için hicretten 18 ay önce Ramazan ayının 27'sinde bir cumartesi gecesi kendi evinde uykuda iken Cebrail ile Mikail gelerek onu alıp Miraç'a/göklere çıkarmışlar diye yazmış. İsra gecesi için de hicretten bir yıl önce, Rebiülevvel ayının 17' sinde meydana gelmiş diyor. İbni Sad daha farklı tarihlerden de söz ediyor.[246]

Ebu İshak Harbi (h.285.ö), İsra olayı 27 Rebiülevvel ayında gerçekleşmiştir diye yazmış.[247]

Fahrettin Razi (h.604.ö) tefsirinde şunları yazıyor: Zemahşeri'nin Enes'ten aktardığına göre Hz. Muhammed'in başına gelen İsra olayı peygamber olmadan önce olmuştur diyor. Tabii ki Razi'ye göre İsra ve Miraç aynı gecede olmuştur.[248]

---

245 Suyuti, İsra ve Miraç, s.23-24.

246 İbni Sad, Tabakat, c.1/181-82.

247 İbni Dihye, el-ibtihac fi ehadisi-l Miraç, s.6-7.

248 Fahrettin Razi, Mefatihu'l Gayb, İsra suresi c.20/147.

Şeyhülislam İbni Teymiye (h.728.ö), İsra gecesinin hangi ayda, hangi günün gecesinde meydana geldiğini kimse garanti edemez. Konuya ilişkin var olan rivayetler çok karmaşıktır. Her şeyden önce İsra gecesine özel herhangi bir kanıt ne sahabilerden, ne de bir sonraki kuşaktan (tabiinden) bize gelmemiştir diyor.[249] İbni Kayyim Cevziye İbni Teymiye'den şunları da aktarıyor: Eğer 'Kadir gecesi mi daha hayırlıdır yoksa İsra gecesi mi?' şeklinde bir soru sorulursa; 'Bir kere İsra gecesinin zamanı belli değildir ki böyle bir soru sorulsun' diyor.[250]

Dr. **Rıfat Fevzi**,[251] Cafer b. İsmail Berzenci'nin (1899.ö)[252] **'Tacü-l ibtihac'** adlı eserinden şu özet bilgiyi aktarıyor: İsra ile Miraç'ın tarihleri âlimler arasında ihtilaflıdır. Hicri takvime göre acaba Rebiülevvel ayında mı, Rebiülahir'de mi, Recep ayında mı, Ramazan'da mı, Şevval, Zilhicce aylarında mı, hicretten beş yıl önce mi, üç yıl önce mi, on yedi ay önce mi, on beş ay önce mi, on dört ay önce mi, bir yıl önce mi, sekiz ay veya altı ay önce mi belli değildir diyor ve detay kısmında, kim ne demişse hepsini örnekleriyle anlatıyor. Bunlardan tercih edilen, hicretten bir yıl önce meydana gelmesidir ve bu, İbni Sad ile çoğu âlimlerin görüşüdür, aynı zamanda Nevevi ve İbni Hazm da bunu aktarmışlardır diyor. Hatta İbni Hazm bu tarih hakkında âlimlerin icması (görüş birliği) vardır diyor. Abdülgani Makdisi (h.600.ö), 27 Recep'te meydana gelmiştir diyor. Kimileri Recep ayının 12 sinde, kimileri 17 Ramazan'da, bazıları Akabe biatinden önce oldu-

---

249 İbni Keyyim el Cevziye (h.751.ö), Zadu'l Mead, c.1/57.

250 İbni Kayyim Cevziye, Zadü-l mead, c.1/57-59.

251 Dr. Rıfat Fevzi, İbni Dihye'nin (h.663.ö), el-ibtihac fi ehadisi-l Miraç adlı kitabını tahkik eden kişidir.

252 Zerikli, A'lam, c.2/123. Burada Cafer b. İsmail hakkında bilgi veriliyor.

ğunu söylemişlerdir. Gün olarak hem cuma, hem cumartesi hem de pazartesi diyenler vardır.[253]

Safiyürrahman Mübarekfuri (m.2006.ö), Taberi'nin işlediği bir rivayete göre İsra olayı, Muhammed'e ilk vahyin geldiği yılda gerçekleşmiştir, diyor.

Muhammed Süleyman Mansur Fevri (m.1930.ö), Peygamberliğin onuncu yılı Recep ayının 27'sinde meydana gelmiş; hicretten 16 ay önce Ramazan ayında olduğunu söyleyenler olduğu gibi, 14 ay önce Muharrem ayında, bir yıl önce Rebiülevvel ayında meydana geldiğini söyleyenler de vardır, diyor.[254]

Şu da gariptir ki, Hatice gibi bir ismin ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgi yokken; acaba İsra ve Miraç'ın zamanıyla ilgili ortalıkta dolaşan rivayetlerin doğruluk payı ne kadardır diye düşünmek lazım.[255]

c) İslam'da Miraç'ı Kutlamanın Yeri!

İbni Dihye (h.633.ö), İsra gecesinin hangi yıl, ay ve günde meydana geldiğinin bilinmediği, ayrıca bu gecede ibadet edin, bunu kandil sayın diye sağlam bir hadis de bulunmadığı için; ilk dönem Müslümanları bu geceyi ne Recep ayında ne de başka bir ayda kutlamamışlardır. Zaten kutlayın diye bir hadis olsaydı bugün bu kadar ihtilaflar da olmazdı diyor. Hatta daha aşırı giderek, bazı hikâyeciler, İsra/Miraç gecesi Recep ayında gerçekleşmiş iddiasında bulunmuşlar; bu, **yalanın ta kendisidir** diyor.[256]

---

253 Ebu'l Hattab ibni Dihye, el-ibtihac fi ehadisi'l Miraç, s.6 ve dipnot.

254 Mübarekfuri, Rahiku'l Mahtum s.124.

255 Hatice'nin, Muhammed'in projesine katkısı konusunda "Kur'an'ın Kökeni" ve "Bilinmeyen Yönleriyle Kur'an" adlı kitaplarımda epey bilgi sunduğumu hatırlatmak isterim.

256 İbni Dihye, Edaü ma vecebe min beyani ved'il veddaine fi Receb, s.54.

Enes b. Malik'e atfedilen şöyle bir rivayet var: Hz. Muhammed, kim Recep ayının 27 sinde oruç tutarsa sanki yüz yıl oruç tutmuştur, kim bu gecede ibadet ederse sanki yüz yıl ibadet etmiştir. Çünkü ilk vahiy bu gecede gelmiştir. Bir kere Enes burada Miraç'tan söz etmiyor. Kaldı ki bu rivayet hadis külliyatında zaten yoktur.[257]

İbni Hacer Askalani, Recep ayıyla ilgili ibadetin fazileti hakkında, bu ayda oruç tutmak veya bir gecesini kutsamakla ilgili herhangi bir hadis yoktur demiştir.[258]

Muhammed b. Salih Useymin, Recep ayının 27'sinde oruç tutmakla ilgili; bu geceyi özel olarak ibadete tahsis etmek dinde yeni bir icattır, bidattir, dalalettir, diyor.[259] 27 Recep'te Miraç'ı kutlamanın dinde yeri olmadığına göre bunu yapan hakkında şu hadis uygulanır: Hz. Muhammed, yapın demediğim bir şeyi yapmak reddedilmiştir, kabul edilemez demiştir. Bu hadis en başta Buhari ve Müslim'de geçiyor.[260]

Yine Hz. Muhammed bir hutbesinde, **işlerin en kötüsü, dinde yapılan yenilikler/yeni icatlardır. Dinde olmayanı dinden saymak dalalettir,** diyor. Müslim'de geçen bu rivayeti Cabir b. Abdullah aktarıyor.[261]

İbni Kayyim Cevziye, Müslümanların İsra-Miraç gecesini ibadete tahsis etmelerinin herhangi bir kanıtı yoktur. Şayet İsra-Miraç gecesi kesin olarak belli olsa bile bu gecenin ibadetle geçirilmesi ve kutsiyeti hakkında herhangi bir kanıt yoktur. Kaldı ki bunun ne zaman, hangi ay ve günde olduğu

---

257 Beyhaki, Fedail-i Evkat, hadis no: 12.

258 İbni Hacer Askalani, Tebyinü-l aceb, s.24.

259 İbni Useymin (2001.ö), Mecmuu'l fetava, c.20/50, no: 409. Tahkik eden Fehd b. Nasir, Darü-l Vatan, Riyad/1413 h.

260 Buhari, Sulh, bab 5/2697, Müslim, Kazalar, bab 8/1718.

261 Müslim, Cuma namazı, no: 867.

bile kesin değildir. Ne Muhammed bunu özel bir ibadete tahsis etmiş, ne de ondan sonra sahabiler. İslam'dan olmayan, hakkında kanıt bulunmayan zaman ve mekânları kutsal saymak Hıristiyanlığa benzer inançlardır diyor.[262]

İmam Sübki (h.756.ö), İsra ve Miraç aynı gecede meydana gelmişler diyor ve **Ebu Muhammed Dımyati**'den (h.705.ö) şunları aktarıyor: Miraç ve İsra Mekke'de hicretten bir yıl önce Rebiülevvel ayında meydana gelmiş, bunlar için özel bir şey yapmak dinde yoktur; Recep ayının 27 sinde olmuştur fikri Mısırlıların icadıdır; hâlbuki bunun dinde kanıtı yoktur, cehalete dayalı bir bid'attır, diyor. Bu konuda ayrıca Ebu'l Meali Muhammed b. Hamdun'un (h.562.ö) **'Tezkiretü-l Hamduniye'** adlı dokuz ciltlik kitabında önemli bilgiler var.[263]

Kastalani (h.923.ö), Ebu Emame b. Nekkaş'tan şunları aktarıyor. İsra gecesinin kutlanması konusunda hiçbir hadis yoktur, Hz. Muhammed ashaba bunu kutlayın, önemseyin dememiştir, hiçbir sahabi de bunu önermemiştir. Kim İsra/Miraç gecesi hakkında kutlama ve diğer normal gecelerden ayrıcalık tanırsa bu yalandır. İnsanlar için bunda zerre kadar bir fayda olsaydı Hz. Muhammed bunu söylemiş olurdu. Kim bu gece için farklı bir ibadet öne sürerse bilsin ki kafadan uydurmuştur, diyor.[264]

İbni Kesir (h.774.ö), Miraç'ın 27 Recep'te kutlanması hakkında şu bilgiyi veriyor: Abdülgani Makdisi, İsra gecesi/Miraç Recep ayının 27 sinde olmuş diye bir rivayet işlemiş; ancak bu sağlam bir hadis değildir, diyor.[265]

---

262 İbni Kayyim Cevziye, Zadü-l mead, c.1/57-59.

263 İmam Sübki, Es-Seyfü'l meslul, s.492.

264 Kastalani, Mevahib-i Ledüniyye, c.3/14.

265 İbni Kesir, Bidaye-Nihaye, c.4/270 İsra başlığı altında.

Kutlama konusunda **İbni Recep Hanbelî** şöyle diyor: Kasım b. Abdullah'a mal edilen, 'İsra 27 Recep'te olmuştur' rivayeti sahih değildir; Hz. Muhammed böyle dememiştir. İbrahim Harbi ve başkaları da bu rivayeti sahih olarak değerlendirmemişlerdir, diyor.[266]

Bir komisyon tarafından hazırlanan **'Essüne ve'l Mübtedeat'** adlı eserde Miraç'ı kutlama hakkında şunlar var: Recep ayının 27'sinde Miraç adına düzenlenen kandil bid'attır, dinde yeri yoktur. Bu geceye özel yapılan zikir, dua ne varsa bid'attır diyor.[267]

İbni Hacer Askalani (h.852.ö), Recep ayının 27'sinde Miraç vuku bulmuş diye ne sağlam, ne de zayıf bir hadis yoktur. Buna rağmen çoğu insan bu gecede olmuş diye biliyorlar. Bu batıl inanca ek olarak şeytana uyarak üstelik bu geceyi kutsal sayıyorlar, diyor ve ağır eleştiri yöneltiyor bu geceyi kutlayanlara.[268]

Suudi Arabistan eski fetva kurulu başkanı **Muhammed b. İbrahim**, İsra ve Miraç gecelerini kutlamak bidattır, dinde yeniliktir, batıl bir ibadettir. Bu, **Yahudi ve Hıristiyanlara benzemektir** diyor.[269]

Abdülaziz b. Baz (m.1999.ö), İsra ve Miraç'ın hangi gecede meydana geldiği konusunda bir kanıt yoktur. Dolayısıyla bunların zamanıyla ilgili kim ne derse desin yalandır. Ne Muhammed ne de sahabiler böyle bir kutlamada bulunmamışlardır. Eğer hayırlı bir iş olsaydı ilkin Muhammed ya

---

266 İbni Recep Hanbeli, Letaifü'l Mearif, s.233.

267 Muhammed Şakiri, es-sünen ve'l mübtediat, s.164. Darü-l kitabi ve sünne, Kahire 2010.

268 İbni Hacer Askalani, Tebyinü-l aceb bima verede fi şehri Recep, s.12, no: 3.

269 Muhammed b. İbrahim fetva ve risaleleri, c.3/103.

sözlü olarak söylerdi, ya da fiilen yapardı ve sonraki kuşaklara da ulaşırdı, diyor.[270]

Tekrar olur ama yine de özet şeklinde Miraç'ın tarihiyle ilgili var olan görüşleri özetle sunmak isterim.

*Taberani, Miraç ve İsra ile ilgili, Muhammed henüz peygamber olmadan bir yıl önce meydana gelmiştir, diye aktarmış.

*Sahabi İbni Mesut'tan, hicretten bir yıl önce İsra ve Miraç vuku bulmuştur, rivayeti var.

*İbni-l Cevzi, hicretten sekiz ay önce diyenler vardır, diye aktarmış.

*Ebu Rebi', hicretten altı ay önce meydana gelmiş diye rivayet edenler vardır, diyor.

*İbrahim Harbi, hicretten on bir ay önce meydana geldiğini aktarıyor.

* İbni Faris, hicretten 15 ay önce olmuştur, diyor.

*İmam Süddi, hicretten 17 ay önce olmuştur diye aktarmış.

*İbni Abdilberr, hicretten 18 ay önce olmuştur, diyor.

*Hicretten 20 ay önce olduğunu söyleyenler de var.

*İbni Esir, hicretten üç yıl önce olmuştur, diye yazmış.

*Zühri, hicretten beş yıl önce olmuştur, diye aktarmış.

*Peygamberlikten 5 yıl sonra, 3 yıl sonra, 15 ay sonra, 18 ay sonra meydana geldiğini yazanlar da vardır.

Tarihler hayli fazla. Bundan şu ortaya çıkıyor ki; bir kere bunun yılı-zamanı belli değildir. Yılı belli olmadığı gibi bunun ay ve günü bile belli değildir. Rebiülevvel, Rebiülahir, Recep ayı, Ramazan, Şevval, Muharrem diyenler var. Hangi gecede olduğu konusunda da belirsizlik var. Nerede başladığı, olayın mekânı bile tartışmalıdır. Kâbe'nin içinde olmuş diyenler var. Kâbe ile zemzem kuyusu arası diyenler

---

270 İbni Baz, Et-tehzir-ü minelbide, s.21. Riasetü-l Amme, Riyad/2011.

var. Hicr'de başlamış rivayetleri var. Muhammed'in evi, Ümmü Hani'nin evi, hatta Hatice'nin evi veya Ebu Talip'in ailesine ait yerde olmuş rivayetleri de vardır.[271]

Çok açık ki, Miraç'ın ne yılı, ne ayı ne de günü belli olmadığı halde; başta Türkiye olmak üzere birçok İslam ülkesinde Miraç tarihi Recep ayının 27'si olarak kabul edilip her yıl bu tarihte kutlanır. Kaldı ki, kutlanmasıyla ilgili ne bir hadis var, ne de âlimlerden olumlu bir görüş var. Üstelik ünlü İslam âlimleri bunu kutlamak bid'attır dedikleri halde.

Hz. Ömer bir gün bakıyor ki insanlar bir yerde namaz kılmaya özen gösteriyorlar. Nedenini soruyor. Onlar, Hz. Muhammed burada namaz kıldığı için biz de burada kılmak daha sevaptır diye düşündüğümüzden burada kılıyoruz, diyorlar. Buna karşı Ömer, sizden öncekiler bu aşırılıklardan ötürü helak oldular. Sakın böyle yapmayın, diyor. Ben Hz. Ömer'in bu hassasiyetine katılıyorum. Çünkü işin içinde gerçekler zaten var; ama yalanlar da aşırı derecede vardır. Mesela Miraç'ın kutlanması gibi: Hz. Muhammed söylemediği halde millet kutluyor.[272]

Hep dillendiriyorum; konular bomboş, zaman harcamaya değmez; ama diğer yandan da durum bu kadar karmaşık iken, bunun hangi yıl, hangi ay ve günde olduğu bile belirsiz iken Diyanet'in kalkıp Miraç tarihini Recep ayının 27'si olarak seçmesi ve bunu bir kandil olarak kutlaması neye göredir, sormak lazım. Sadece Miraç mı? Bugün Diyanetçe kutlanan Muhammed'in kutlu doğum haftasının da dinde yeri yoktur. Hz. Muhammed ne zaman demiş ki benim doğum günümü kutlayın! Bunun aslı esası yoktur.

---

271 Suyuti, İsra ve Miraç, üçüncü hadis açıklamasında.

272 İbni Keyyim el Cevziye (h.751.ö), Zadu'l Mead, c.1/57-58.

XI. BÖLÜM

MÜHÜRLÜ PEYGAMBER HİKÂYESİ!

İslami kaynaklarda Allah tarafından Hz. Muhammed'in sırtına '**Son peygamberdir**' diye mühür vurulmuş ve bunun yeri de belliymiş diye özel bölümler açılmıştır. Buhari ve Müslim'le birlikte mezhep liderleri, müfessirler (Kur'an yorumcuları) bu mühür meselesini işlememiş olsalardı bunu kaleme almazdım. Kur'an'da Hz. Muhammed'in son peygamber olduğu konusunda zaten ayet var;[273] ancak sanki bu yetmemiş olmalı ki tanrının emriyle Cebrail gelip onun sırtına ayrıca bir de son peygamber olduğunu kanıtlamak için mühür vurmuştur, bilgisi de vardır.

Aslında olay şudur: Anlatılanlardan Hz. Muhammed'in sırtında elma/yumurta şeklinde yuvarlak ve etrafı kıllı bir et beni varmış. Tabii ki bu bilgiler bir iftira değilse. Bu et beni doğuştan da olabilir, sonradan da meydana gelmiş olabilir. Malum birçok insanın cildinde doğuştan var olduğu gibi sonradan da ben, et beni, çıban ve benzeri şeyler oluşabilir; bunu hep görüyoruz. Zaten cilt hastaları bu tür şikâyetler için

[273] Ahzab suresi, ayet 40.

doktora başvururlar; bu bilinen ve görülen bir şeydir. İşte sahabiler, İslam âlimleri veya belki de Hz. Muhammed'in kendisi bu cilt hastalığından, şayet doğruysa cildindeki bu et beninden mucizeler çıkarmaya çalışmışlardır. Bilgilerden öyle anlaşılıyor ki, Hz. Muhammed de bedenindeki bu fazlalığa bir anlam (mucize) vermiştir. Bu yüzden bu mühür konusunu ele alıp neyin nesi olduğunu izah etmek istedim.

Bu çıban hadisesinin kaynakları sağlam olduğu kadar; bunu anlatan sahabe sayısı da fazladır. Mesela; içlerinde Selman-ı Farisi var, İbni Ömer, Cabir b. Semüre, Saib b. Yezit, Abdullah b. Sercis, Amr b. Ahteb, Büreyde, Kurre b. İyas, Cabir b. Abdullah, Ebu Rimse, Tennuhi, Ebu Sait Hudri gibi sahabiler var.[274]

Konu İslam camiasında o kadar önemli olmalı ki, Müslim bu konuda, **'Hz. Muhammed'e vurulan mührün ispatı, niteliği ve yeri'** diye bir başlık açmış. Buhari, **'Peygamberlik mührü'**, Tirmizi, **'Hz. Muhammed'in mührü bölümü'**, Kur'an yorumcusu ve tarihçi İbni Kesir, **'Hz. Muhammed'in sırtındaki mührün niteliği'**, Begavi, **'Peygamberlik mührü bölümü'** şeklinde özel başlıklar açıp konu hakkında bilgi vermişlerdir.[275]

Sahabilerden **Cabir b. Semür**'e ait **Sahih-i Müslim**'de şöyle bir rivayet var: Ben Muhammed'in sırtında güvercin yumurtası biçiminde peygamberlik mührünü gördüm, diyor. Saib b. Yezit, teyzem beni alıp Muhammed'in yanına götürüp ona ayağımdan rahatsız olduğumu söyledi. Mu-

---

274 a-İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, c.8/431-437. Hicri 11. yılı olayları kısmında.

b-Mübarekfuri (1934.ö), Tirmizi şerhi olan Tuhfetü-l Ahvezi, Menakıb, no: 3723, hadisin açıklamasında.

275 a-Buhari, Menakıb, bab 22.

b- Müslim, Fedail, bab 30.

c-Begavi, el-envar fi şemaili nebiyyi-l muhtar, 1/154-157, no: 178-184.

hammed, elini başıma koydu, bana dua etti. Sonra kendisi abdest aldı. Ben onun fazla kalan abdest suyundan içtim ve kalkıp onun arkasına geçtim. O sırada baktım ki sırtında keklik yumurtası şeklinde peygamberlik mührü var diyor. **Abdullah b. Sercis** mühür olayını şöyle anlatıyor: Ben Muhammed'i gördüm ve onunla etli yemek yedim. O sırada bana dua da etti. Sonra sırtındaki peygamberlik mührüne baktım. Sırtının sol üst kısmında yumruk şeklinde noktalı ben gibiydi, diyor. Bu üç kişinin anlattıklarını Müslim'den özetledim. Saib b. Yezid'in az önceki anlatımı ise aynı zaman **Buhari**'de kaç yerde geçiyor.[276]

Şu da var ki, az önce isimleri geçen ve mühür konusunu aktaran her üç kişi de Hz. Muhammed zamanında dünyaya gelmişti; ancak kendisi vefat ederken bunlar 6-7 yaşlarında birer çocuktu. Öyle ki, biri çocuktur teyzesi onu Muhammed'e götürüyor ki, ayağından rahatsızdır kendisi ona dua etsin, bir şeyler yapsın. Biri de Muhammed zamanında var olduğunu ispatlamak için ben onunla yemek bile yedim deme ihtiyacını duyuyor. Bunlardan Saib b. Yezit de, Hz. Muhammed'in veda haccında ben yedi yaşındaydım diyor. İşte böyle: İslami kesim bunları sahabi sayıyor ve -akıl kabul eder etmez; buna bakmaksızın- aktardıklarını doğru kabul ediyor.[277]

---

276 a-Müslim, Fedail bab 30, no: 2345-46.

b-Buhari: Abdest, bab 40/190, Menakıb, bab 22/3541, Merza, bab 17/5670 ve Dualar, bab 31/6352.

277 Zehebi, Siyeri A'lam, c.3/187, c.3/427, c.3/437. Burada Saib b. Yezid, Abdullah b. Sercis ve Cabir b. Semüre'nin yaşları hakkında bilgi var. Saib b. Yezîd, küçük sahabilerdendir; yedi yaşında iken babasıyla beraber Veda Haccı'nda bulunmuştur. Medine'de 91 Hicri yılında vefat etmiştir. Hadiste, çocukken teyzesi tarafından ayağındaki bir rahatsızlığı için Muhammed'e götürüldüğünde, onun abdest uzuvlarından damlayan serpintileri veya abdest suyunun arta kalanından içtiğini haber veriyor. Mehmed Sofuoğlu, Sahih-i Buhari ve Tercemesi, Ötüken yay, 1/331'da bu bilgi geçiyor.

Tirmizi'de şöyle bir rivayet geçiyor: Bir kadın, '**Muhammed'e çok yakındım. İsteseydim sırtındaki mühürlü yeri öperdim**' demiş anlamında bir rivayet. Amr b. Ahteb anlatıyor: Muhammed bana, sırtıma dokun, sırtımı kaşı dedi. Ben de kaşıdım. O sırada parmaklarım onun sırtındaki mühre değdi diyor. Ondan soruyorlar, nasıl bir mühürdü? Yanıt veriyor: Bir kıl yumağı, kaç kıl bir aradaydı diyor. Bu rivayet birçok kaynakta geçiyor.[278]

Cabir b. Abdullah'tan şöyle bir rivayet var: Ben Muhammed'in arkasında deveye binmiştim. Onun sırtındaki mührü ağzıma aldım, misk gibi kokuyordu diyor.[279]

Mezhep lideri **Ahmet b. Hanbel** şöyle bir rivayet paylaşıyor: Huzaa kabilesinden biri, Hz. Muhammed geceleyin Umre'ye başladı. O sırada baktım ki gümüş külçesi gibi bir mühür var onun sırtında, diyor. Dikkat edilirse buraya kadar hep başkaları Muhammed'in sırtındaki mühürden bahsettiler. Hz. Muhammed'in, işte bu tanrıdan bir mühürdür gibi bir açıklaması henüz geçmedi. Kalan rivayetlere de bir bakalım.[280]

Buhari, Müslim ve diğer hadis külliyatında geçmemekle birlikte; diğer bazı İslami kaynaklarda **Selman'ı Farisi**'ye dayanan şöyle bir rivayet var: Uzunca bir hikâye; özetlemek isterim. Selman, inanç konularında araştırma yapmak üzere İran'dan Şam'a gider. Orada Hıristiyan bir âlimde kalır, ondan din konusunda bilgi edinir. Günün birinde bu papaz vefat edince Selman başka bir papaza gider, onun yanında tahsiline devam eder. Bir gün gelir hocası hastalanır ve Sel-

---

278 Nasirüddin Elbani, Muhtasar-ü Şemaili'l Muhammediye (Tirmizi), hadis no: 16-17, s.31. Burada şu yazarların da bunu işledikleri belirtiliyor: İbni Sad, Tirmizi, Ahmet b. Hanbel, İbni Hibban, Hakim Nisaburi ve Zehebi.

279 Kadi İyad, Şifa, c.1/87.

280 Salihi, Sübülü'l hüda, c.2/63.

man'a, şayet ben ölürsem benden sonra Musul'a falanca Hıristiyan âlime git, onun yanında oku der. Hoca vefat edince Selman bu sefer Musul'a geçer, falanca papazın önerisi üzerine geldim der. Hoca onu kabul eder ve belli bir süre onda kalıp tahsiline devam eder. Bu da, şayet benden sonra yaşarsan Nusaybin'de bir Hıristiyan âlim var; git, onda kal der. Gün gelir bu papaz da vefat eder ve Selman doğruca Nusaybin'e geçer. Belli bir süre buradaki hocada kalır. O da diğerleri gibi, şayet senden önce vefat edersem Ammuriye'de bir Hıristiyan âlim var ona git selamımı söyle, olup bitenleri anlat, orda kal der. Bu hoca da vefat eder ve Selman önerilen papaza gider. Burada hem Hıristiyanlıkla ilgili araştırmalarını sürdürür hem de çalışıp inek, deve sahibi olur.

Bu papaz Selman'a şunu söyler: Şayet ben ölürsem benden sonra Hicaz bölgesinde bir Arap peygamber çıkacak sen ona ulaş der. O peygamberin de şu işaretleri var: Hediye alır; ancak sadaka kabul etmez ve peygamberlik işareti olarak da onun sırtına mühür vurulmuş der. Günün birinde bu papaz da vefat eder. Bu arada Hicaz bölgesinden tüccarlar bölgeye gelirler. Selman onlara, beni de götürürseniz ben size bu hayvanlarımı veririm der. Hayvanlarını verir ve yola koyulurlar. Adamlar yolda ona el koyup memleketlerine götürerek Medine'de bir Yahudiye köle olarak satarlar. Zaman içinde o Yahudi de başka bir Yahudiye satar ve elden ele köleliği devam eder. Hatta kendisi, 10'dan fazla kişi beni köle olarak satın aldı, ben 10'dan fazla efendi değiştirdim ve onlara köle olarak çalıştım diyor. Bu, onun ifadesidir ve en başta Buhari'de var. Nereden nereye: Adam memleketinden araştırma niyetiyle yola çıkmış; ama başına gelmeyen kalmamış.[281] Hatta satıldığı kişiler arasında bir de kadın varmış.

---

281 Buhari, Menakıb-i Ensar, bab 53/3946-48, Büyu', bab 100.

Hz. Muhammed Medine'ye hicret edince Selman ona ulaşır. Yiyecek bir şeyler alır yanına (bir tabak üzüm) Muhammed'e götürür. Muhammed sorar; bu nedir diye. Selman, sadakadır cevabını verir. Muhammed, ben sadaka kabul etmem der. Selman o gün geri gider. Ertesi günü gelip yine yiyecek bir şey ikram eder. Muhammed yine sorar bu nedir diye. Selman, bu hediyedir deyince bu sefer Muhammed kabul eder. O sırada Selman Muhammed'in etrafında dolaşır. Muhammed bunu fark edince sırtını açıp ona gösterir. İşte o sırada Selman, güvercin yumurtası şeklindeki peygamberlik mührünü gördüm der. Selman, Bedir ve Uhud harbine kadar köle olarak kalır. Sonra Muhammed ona, git efendine söyle onunla mukatebe yap (ücret karşılığı kölelikten kurtulmak demek) der. Efendisi bunu şu şartla kabul eder: Sen bana üç yüz hurma fidanı dikeceksin, bir de kırk ukkiye gümüş getireceksin. Bu durumda seni azat ederim. Sahabiler kendi aralarında o üç yüz hurma fidanını temin ederler. Muhammed Selman'a, bahçede yerlerini hazırladığın zaman beni de çağır, ben gelir dikerim der. Muhammed gidip hepsini diker; ancak bir tanesini Ömer diker. Aynı yıl hurmalar ürün verir; ancak Ömer'in diktiği hariç/ürün vermez. Hz. Muhammed gidip onu çıkarır, bir daha diker ve o da aynı yıl mahsul verir şeklinde kısmen gerçek, kısmen masal gibi uzunca bir hikâye.[282]

Masal diyorum. Çünkü bir kere Hıristiyan âlimler Selman'a, Araplardan bir peygamber çıkacak, farklı bir din getirecek, sen ona git demezler. Bu, İslamiyet'i tatlı göstermek

---

282 a-Heysemi, Mecmeu Zevaid, c.9/336... no: 15833-15844 arası.
b-Begavi, el-envar fi şemaili nebiyyi-l muhtar, c.1/133, no: 143.
c-Tirmizi, Şemaili Muhammediye, hadis no: 18.
d-İbni Seyyidinnas, Uyunü'l Eser, c.1/135.

için uydurulan bir akıl dışı söylemdir. Onlar kendi dinlerine inanmış kişilerdi. Kaldı ki İslam'ın Hıristiyanlıktan ne farkı var ki, adam böyle demiş olsun? Bir de Hz. Muhammed'in diktiği hurma ağaçları aynı yıl ürün vermiş de Ömer'in diktiği tek ağaç vermemiş ve Muhammed gidip onu çıkartıp bir daha dikince o da ürün vermiş gibi boş anlatımlar! Selman akıllı bir insandı, birçok dinde birikim sahibi, o günkü şartlarda bilge adamdı. Onun bu gibi ifadeleri kullanma ihtimali yoktur. Bunlar zaman içinde tertiplenen senaryolardır. Hele Selman'ın Muhammed'in sırtındaki mührü görmek için ha bire onun etrafında dolaşması, fırsat kovalaması ve Muhammed'in onu böyle görünce sırtını açıp buyur bak işte demesi boş işlerdendir. Ayrıca Hz. Muhammed sadaka kabul etmiyormuş da ancak hediye kabul ediyormuş fikri bence anlamsızdır. Biri bana ücretsiz bir şey getirdiğinde ister adı sadaka olsun ister hediye fark eder mi! Sonuçta başkasından bedava bir şey almış olurum. Tabii ki sade dostluklar hariç. Ben idareci konumundaki kişileri kastediyorum. Bence bir idarecinin hediye kabul etmesi doğru değildir. Çünkü bu tavır, makam sahipleri için rüşvet alma konusunda açık bir fetva olur. Hal bu iken bundan mucize çıkarmanın bir anlamı yoktur.

Selman'la ilgili gerçek şudur ki, kendisi Medine taraflarına keyfi gitmemiştir. Yani papazın ona, ahir zaman peygamberi o bölgeden çıkacak sözü üzerine Selman kalkıp her şeyini kervana verip keyfi ve severek gitmiş sözü ancak bir uydurmadır. Selman bir talihsizlik yaşamıştır. Arap tüccarlar onu zulmen alıp götürmüşler ve köle diye para karşılığı ha bire değişik insanlara satmışlardır. Az önce de belirtildiği gibi adam diyor ki; ben ondan fazla kişiye köle oldum, mal gibi beni birbirlerine sattılar. Belli ki, Muhammed Medine'ye gelince; belki bana faydası olur, beni bu esaretten kur-

tarır diye bu niyetle onun yanına gitmiştir. Tabii ki bu arada mutlaka kendi geçmişini, birçok papazda kalıp Hıristiyanlık hakkında bilgi aldığını, Zerdüştlüğü çok iyi bildiğini Hz. Muhammed'e söylemiştir. Hz. Muhammed Selman'daki bu paha biçilmez değerleri görünce, bakmış ki adam bir bilge, ondan yararlanabilirim düşüncesinden hareketle ona yardımcı olmuştur. Zaten bu aşamadan sonra ikisi sıkça birlikte olmuşlardır. Nitekim Hz. Muhammed'in eşi Ayşe, Selman'la Muhammed geceleri baş başa kalıp geç saatlere kadar özel sohbetler ederlerdi; öyle ki neredeyse Selman Muhammed yanında bizden önce gelirdi, o kadar ona önem verirdi, diyor. Tabii ki bu kadar papaz değiştiren, ayrıca İran'dan Zerdüşt inançları birikimiyle gelen bir Selman, Hz. Muhammed için bulunmaz bir nimetti. Yineliyorum: Hz. Muhammed Mekke döneminde Hıristiyanlık ve Yahudilikle ilgili bilgileri özellikle Varaka b. Nevfal'den; Medine döneminde Hz. İsa ve Hıristiyanlıkla ilgili bilgileri ise Selman'dan almıştır. Ne demek yıllarca birkaç Hıristiyan âlimden ders almak? Adam bu dinde uzman olmuştur.[283]

Sunduğum rivayette kırk ukkiye, 300 fidan ve Hz. Muhammed'in bizzat bunları diktiğinden söz edilir. Farklı bilgiler de var. Mesela **Beyhaki** şöyle bir rivayet aktarıyor: Selman köle olduğunu Muhammed'e bildirince; kendisi Ebubekir'e teklif sunuyor, git sahibiyle konuş bunu azat etsin diyor ve bu şekilde azat ediliyor. Neyse konumuz bu değil. Maksat, bu mühür olayını getirip Selman'a da mal etmişler. Bunun bir iftira ve uydurma olduğunu belirtmek istedim. Ama şu da var ki Selman'ın, Muhammed'in projesine katkısı büyüktür. Nahl suresi 103'üncü ayetinde de buna vurgu yapılmıştır. Orada deniliyor ki: Derler ki Kur'an'ı bir insan

---

283 İbni Abdilber, İstiab, Selman başlığı altında, no: 1014.

Muhammed'e öğretir. Hâlbuki sözünü ettiği kişi Acemdir; Kur'an ise apaçık bir Arapça ile gelmiştir. Bunun üzerinde kitaplarımda kısmen durdum. Burada konumuz bu değil; sadece bir hatırlatmada bulundum. Ama mantık kabul ediyor tabii ki. Çünkü hem Zerdüştlüğü iyi bilen biri, hem de yukarıda geçtiği gibi birçok papaz yanında özel dersler almış. Dolayısıyla dinler konusunda uzman biri.[284]

Bir de yukarıda geçti ki, papaz, **ahir zaman peygamberinin sırtında mühür olacakmış** demiş Selman'a. Peki, Hıristiyanlık kaynaklarında böyle bir şey var mı ki adam bunu söylemiş olsun! O zaman bu bilgi papaza nereden gelmiş diye sormak lazım.

Kur'an yorumcusu ve tarihçi İbni Kesir, Salihi, İbni Seyyidi Nas (Uyunu'l Eser'de) ve Suyuti, Hz. Muhammed'in sırtındaki mühürle ilgili tüm rivayetleri güzel bir şekilde bir araya getirerek özel başlıklar açıp izahını yapmışlardır.[285]

İbni Hibban şöyle bir rivayet aktarıyor ki sözde İbni Ömer'e dayanır. Demiş ki: Hz. Muhammed'in sırtındaki mühür üzerinde ayrıca **Muhammed Resulullah** ibaresi varmış. Hadis âlimleri böyle bir rivayetin asılsız olduğunu, sözü edilen ibarenin Hz. Muhammed'in normal günlük evrakta kullandığı mühür üzerinde bulunduğunu; ravi ise bunu karıştırdığını beyan etmişlerdir. İbni Kesir ve İbni Hacer Askalani gibi âlimler bunu asılsız bir rivayet olarak değerlendirmişlerdir.[286]

Resmi işlemlerde kullandığı mührün hikâyesi ise şöyledir: Kendisi bir ara bazı devlet başkanlarına mektuplar gön-

---

284 Beyhaki, Delaili Nübüvve, c.2/90.

285 Suyuti, Hasaisü'l Kübra, c.1/147-151.

286 İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, c.8/437, hicri 11 yılı olayları bölümünde anlatıyor.

dermek istiyor (Bizans, İran gibi). Ona diyorlar ki, kendilerine mektup göndermek istediğin devletler mühürsüz mektup kabul etmezler. Bunun üzerine Muhammed kendine ait bir mühür hazırlatır ve üzerine de "**Muhammed Allah'ın elçisidir**" ifadesini yazdırır. İşte az önceki sahabi bu mühür olayını almış, Muhammed'in sırtındaki işaretle ilişkilendirmiştir. Bu mühür hazırlama hadisesi ve tarihçesi en başta Buhari ve Müslim'de tekrar edilerek ve diğer hadis külliyatında geçmektedir.[287]

Bazı Siyer kitaplarında şu rivayet de var: Muhammed, amcası Ebu Talip ve Kureyş tüccarlarıyla Şam'a geldiğinde Rahip Bahira Muhammed'i görünce bu çocuk son peygamberdir demiş. Sormuşlar, nasıl bileceğiz, işareti ne? Bahira cevap vermiş: Bunun işareti onun sırtındaki mühürdür demiş. Bir de siz Mekke'den yola çıkınca ona taş, ağaç her şey secde etmiş demiş. Bir kere **Bahira** Hıristiyanlık için alternatif kabul etmez. Bu, eşyanın tabiatına aykırıdır. Ayrıca madem başta Kureyş ileri gelenleri Bahira'dan bunları duymuşlar ve mührü de görmüşler; o zaman neden başta amcası Ebu Talip ve diğerleri Hz. Muhammed'e inanmadılar? Ebu Talip Muhammed'e inanmadan vefat etti.[288]

Buhari'de tekrar edilerek geçen bir bilgi var. Halid b. Sait'in kızı Ümmü Halit şunları söylüyor: Çocukluğumda babamla birlikte üzerimde sarı renkli bir gömlek giydiğim halde Hz. Muhammed'in yanına gittik. O sırada ben Muhammed'in sırtındaki (kist/ur/et beni) Peygamberlik mührü ile

---

287 a-Buhari, İlim, bab 7/65, Cihat, 101/2939, Libas, bab 52/5875, Ahkam, bab 15/7162.

b-Müslim, Cihat, bab 75/ 1774, Libas, bab 13 /2092.

288 a- İbni Hişam, Siyer-i Nebi, c.1/207.

b-Tirmizi, Menakıb, bab 3/3620.

oynamaya başlayınca babam beni azarlayıp bundan vazgeçirmek istedi. Muhammed, çocuğu kendi haline bırak oynasın, dedi.[289] Ebu Sait Hudri'den soruyorlar: 'Muhammed'in mührü nasıl bir şeydi?' Yanıt veriyor: '**Cesedinden dışarı çıkıp ayrı duran bir et parçasıydı**' diyor. Bu söz, Tirmizi ve mezhep lideri Ahmet b. Hanbel'in kaynaklarında geçiyor.[290] Bu konuda Hakim Nisaburi de benzer bir bilgi paylaşmıştır. Hz. Amine onu doğurduğu gün sırtında et beni şeklinde toplu halde kıllar varmış, diyor.[291]

Yineliyorum: Yukarıdan beri sunduğum rivayetlerde hep başkaları 'mühür vardı, bir et parçası, yumurta gibiydi' şeklinde anlatıyorlar. Yalnız Selman olayında ve Muhammed Şam tarafında papaz Bahira ile buluşurken orada sırtında peygamberlik mühründen söz edilmiş rivayeti var ama Hz. Muhammed'in şahsen açık bir şekilde bu peygamberlik mührüdür dediği bu rivayetlerden anlaşılmıyor.

Aslında şu rivayet konuya noktayı koyuyor: Ebu Rimse adında bir çocuk, babası Rifaa ile birlikte Hz. Muhammed'in yanına gider. Ebu Rimse der ki: Biz Muhammed'in sırtında elma, güvercin yumurtası ve deve püskülü gibi bir fazlalık gördük. Babam Rifaa, Hz. Muhammed'e dedi ki, ben doktorum. Müsaaden varsa senin sırtındaki bu fazlalığı alayım. Hz. Muhammed, hayır; madem Allah beni bununla yaratmıştır o zaman kalsın dedi. Yani burada Muhammed mühürden söz etmiyor. Belli ki ya cesaret edememiş ya da belki daha kötü olur diye aldırmak istememiş. Haliyle ağrısı da olmayınca alınmasını kabul etmemiş. Bu rivayeti, mezhep lideri Ahmet

---

289 Buhari, Cihad, bab 188/3071 ve Edep, bab 17/5993.

290 Begavi, el-envar fi şemaili nebiyyi-l muhtar, c.1/156, no: 182.

291 Hakim Nisaburi, Müstedrek, c.2/602, no: 4177.

b. Hanbel dokuz yerde tam, birkaç yerde de parça parça aktarmıştır. İbni Kesir, İbni Şebbe Nümeyri, hadis âlimi Taberani ve başka da birçok âlim bunu işlemiştir.[292]

Konuya ilişkin neredeyse tüm rivayetlerin ortak noktası şu: Hz. Muhammed'in sırtında yuvarlak bir şişkinlik varmış (bilgiler doğruysa). Yer olarak da sırtında, sol yanının üst kısmındaymış. İslam âlimleri bunu o kadar ciddiye almışlar ki, acaba doğarken mi varmış, doğduktan sonra mı, peygamber olduktan önce mi, yoksa sonra mı mühür vurulmuş gibi tartışmalara girmişler. Genel kanı, Cebrail Hz. Muhammed'in göğsünü açtığı zaman (göğüs açma farklı bir olay, buna **şakki sadr** denir) bu mührü de o vakit vurmuştur şeklinde görüş bildirmişlerdir. Hatta İbni Hacer Askalani, Buhari'de geçen bir hadisi tahlil ederken şöyle bir rivayet de eklemiştir: Melek Hz. Muhammed'in göğsünü açtığı sırada onun sırtına peygamberlik mührünü de o zaman vurmuştur diyor.[293]

Bir kere eskiden beri süregelen şu inanç da vardı: Önceki peygamberlerin sağ ellerinde peygamberlik mührü varmış diye. Bu yüzden Hz. Muhammed, **'Bakın benim de mührüm sırtımdadır'** demiş olabilir. Var olan rivayetleri doğru kabul edersek, anlaşılır ki Hz. Muhammed de bir bakıma insanlar bilsinler ki sırtındaki peygamberlik mührüdür diye istekliymiş. Bunu anlatılanlardan anlıyoruz: Her gele-

---

292 a-Ahmet b. Hanbel, Müsned, no: 7108,7109,7110,7111, 7115, 7116,7118, 17631, 17632.

b-İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, hicri 11 yılı olayları, c.8/435.

c-İbni Şebbe, Tarihu'l Medine, s.620.

d-Taberani, Mucemi Kebir, c.22/283, no: 724.

293 İbni Hacer Askalani bu hadisi, Fethu'l Bari, Menakıb bölümü, bab 22/3541 hadisin şerhinde Ahmet b. Hanbel ve Taberani'den naklen anlatıyor. Tirmizi, Menakıb, bab 11/3643. İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, hicri 11. Yıl olayları bölümü, c.8/431.

ne sırtını göstermiş. Adeta, bakın işte görün, mührüm vardır dercesine.[294]

Sonuç olarak; Hz. Muhammed'in sırtında kist, et beni, kıl yumağı gibi cildinde bir anormallik olduğu anlaşılıyor. Bundan bile mucize çıkarmışlar. İnternete bakıyorum Arap şeyhleri/hocaları Muhammed'in sırtındaki çıban hakkında (mucizedir diye) o kadar heyecanla, bağırarak anlatıyorlar; insan hayretler içinde kalıyor. Neymiş; sırtı mühürlü peygamber![295]

---

294 a-Abdurrauf Menavi, Feydu'l Kadir, c.5/73, no: 6484.
b-Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/151.

295 Dr. Ahmet Advi:https://www. youtube. com/watch?v=dsQj599j-xQ
Dr YüsriCebr Ezher Üniv. Öğretim üyesi:https://www. youtube. com/watch?v=co-yV2fuAgo

XII. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN SÜNNETLİ (HİPOSPADİAS) DOĞMASI

İslam'da Hz. Muhammed mucizelerinin kapsamı çok geniş. Öyle ki, onun organlarında bile mucize aranmıştır. Bunlardan biri de Muhammed'in doğuştan sünnetli ve göbeği kesik olarak doğmuş olmasıdır. Gerekçe de, hayatta kimse (sünnetçi bile) onun mahrem yerini görmesin diye. Bununla ilgili farklı bazı rivayetler var; özetleyeceğim.

Kaynaklarda Hz. Muhammed'in sünnetiyle ilgili üç farklı bilgi var:

a) Doğuştan sünnetli ve göbeğinin kesik olması.

b) Cebrail tarafından sünnet edilmesi.

c) Dedesi Abdülmuttalip tarafından sünnet edilmesi.

Doğuştan Sünnetliymiş Diyenlerin Kanıtları:

Doğuştan sünnetli olduğu konusunda farklı rivayetler var: Birine göre Hz. Muhammed bundan kendine pay çıkarmış, olayı bir meziyet, tanrının lütfu olarak değerlendirmiş. Diğer rivayet ise, halka dayalı bir söylem, işin içinde Hz. Muhammed yok.

1) Hz. Muhammed'in, 'Sünnetli Doğmam Allah'ın Lütfudur' Demesi

Enes b. Malik (bu adam adeta Hz. Muhammed'in on yıllık yaveri), Muhammed'in, '**Kimse avret yerimi görmesin diye Allah beni sünnetli yaratmıştır**' sözünü aktarıyor. Bu rivayette sadece sünnetli yaratıldım ifadesi geçiyor ve söz Muhammed'e ait. Şu da var ki, altı hadis kaynaklarında geçmiyor; ama Taberani (h.360.ö), Ebu Naim Esbehani (h.430.ö), Hatib-i Bağdadi (h.463. h), İbni Asakir (h.571.ö), Diyaü-l Makdisi (h.642.ö) gibi bazı âlimler bunu işlemişlerdir. Hatta Taberani buna iki kaynağında yer vermiştir.[296]

Diyaü-l Makdisi konuya ilişkin ravilerin çokluğuna bakarak, Muhammed'in ben sünnetsiz doğdum rivayetini doğru olarak değerlendirmiştir.[297] Öyle anlaşılıyor ki, sünnetli olarak dünyaya gelenlere halk arasında '**Peygamber sünneti**' denmesinin temelinde bu rivayet yatıyor. Kimi İslam âlimleri Muhammed'in bunu söylediğini kabul etmiş, buna olumlu bakmış (Makdisi gibi); kimileri de bu söz Muhammed'e ait değildir deyip zayıf bir hadis olarak değerlendirmişlerdir. Ne var ki az önce de belirtildiği gibi; bu rivayet birçok İslami kaynakta yer almaktadır.

Burada şunu sormak lazım: Başta Buhari ve Müslim olmak üzere birçok kaynakta geçiyor ki, Cebrail gelip Hz. Muhammed'in göğsünü açıp içinden bir şeyler çıkarmış ve içini zemzem suyu ile yıkayıp tekrar kapatmıştır. Muhammed'in

---

296 a-Salihi, Sübülü-l Hüda, c.1/421-423.
b-İmam Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/132-33.
c-İbni Asakir, Tarih-ü Medineti Dımaşk, c.3/413-414.
d-Taberani: 1)Mucemi Sağir, c.2/59. Muhammed maddesi kısmında. 2)Mucemi Evsat, c./188, no: 6148.
e-Hatib-i Bağdadi, Tarih-i Bağdad, c.2/179, no: 187.
f)Ebu Naim Esbehani, Delalili Nübüvve, c.1/154, no: 91.

297 Salihi, Sübülü-l Hüda, c.1/420

sünnetli doğması Allah'ın lütfuysa neden doğuştan onun kalbini de temiz yaratmadı da daha sonra Cebrail'i gönderip onun göğsünü açtırdı? Bir de eşlerinden Hz. Ayşe her konuda hadis rivayet etmiş; ama bu konuda suskun. Muhammed sünnetsiz doğmuş olsaydı ve Muhammed'in tabiriyle bunda bir meziyet olsaydı, Ayşe haberdar olmaz mıydı?

2) Başka İnsanların, 'Hz. Muhammed Sünnetsiz Doğmuştur' Söylemi

Kimi rivayetlerde Hz. Muhammed hem sünnetli doğmuş, hem de göbeği kesik olarak. Örneğin; Muhammed'in amcası Abbas, Muhammed doğarken hem sünnetliydi hem de göbeği kesikti. Dedesi Abdülmuttalip bundan pay çıkardı: Bu çocuktan bir şey çıkacak dedi, nitekim de çıktı, diyor. Abbas'ın bu rivayetini İbni Sad (h.230.ö), Beyhaki (h.458.ö), İbni Asakir, Ebu Naim Esbehani ve Nüveyri (h,733.ö) işlemişlerdir.[298] İbni Kesir bunun hakkında, sağlam bir rivayet değildir diye not düşmüştür.[299]

İbni Ömer ile Ebu Hüreyre de Hz. Muhammed'in sünnetli doğduğunu rivayet etmişlerdir. Şunu da belirtelim ki, bu konuda az önceki hadis gibi altı hadis kaynağında bilgi yoktur. Bir de diyelim ki Abbas'ın bu aktarımı doğrudur; bunda bir anormallik yoktur ki: Muhammed sünnetli doğmuş, dedesi de bundan pay çıkarmıştır. Bu gayet normaldir. Önemli olan Muhammed'in bu konuda bir şey söyleyip söylemediğidir.[300]

---

298 a-Ebu Naim Esbehani, Delaili Nübüvve, c.1/154, no: 92,
b-Suyuti, Hasais, 1/132.
c-İbni Sad, Tabakat, c.1/83.
d-Beyhaki, Delaili, c.1/114.
e-Nüveyri, Nihayetü-l Ereb, c.16/50.

299 İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, c.3/387.

300 İbni Asakir, Tarih-ü Medineti Dımaşk, c.3/412-414.

Hakim Nisaburi, Hz. Muhammed'in sünnetli doğduğu konusu çok yaygındır diyerek; adeta bu rivayet gerçektir noktasına getirmiştir.[301] Bazıları da bu rivayetler doğru değildir demişlerdir. Örneğin; İbni Kayyim, Muhammed'in sünnetli doğduğu rivayeti uydurmadır. Çünkü bunun bir meziyeti/ayrıcalığı yoktur. Kaldı ki birçok insan bu şekilde dünyaya gelir, demiştir. Bu bilgileri **İbni-l Cevzi**'den aktardığını da belirtiyor. İbni Kayyim'in bu açıklaması kendi görüşüdür, buna inanmadığı için böyle bir yorum yapmıştır.[302] İbni Kesir de, Muhammed'in amcası Abbas'ın, **Muhammed sünnetli doğmuştur** rivayetini sağlam değerlendirmeyenlerdendir.[303] Muhammed'in halası Safiye'ye mal edilen bir rivayet var; o da Muhammed'in sünnetli doğduğunu söylüyor: Kendisi doğduğunda kız mı erkek mi diye baktım, gördüm ki çocuk sünnetlidir, diyor. Âlimler bu rivayeti doğru bulmamışlar.[304]

Yine İslam âlimlerinden Hüşam b. Muhammed b. Saib (Kitabu-l Cami'de), İbni Habib (Muhabber'de), İbni-l Cevzi (el-İlel ve Talik adlı eserinde), **'Muhammed sünnetli doğmuştur'** diye yazmışlardır. Bu konuda Salihi birçok isim daha vermiştir. Az önce de ifade edildiği gibi; önemli olan Muhammed'in, **'Kimse avret yerimi görmesin diye Allah beni sünnetsiz yaratmıştır'** cümlesini kullanıp kullanmadığıdır. Kimileri tarafından Hz. Muhammed sünnetli doğmuştur denmesi başka, Hz. Muhammed bundan anlam çıkarmışsa başkadır.[305]

---

301 Hakim Nisaburi, Müstedrek, c.2/602, no: 4177.

302 Zadü-l mead, c.1/80.

303 Salihi, Sübülü-l hüda, c.1/420.

304 Suyuti, Hasais, 1/133.

305 Salihi, Sübülü-l hüda, c.1/421-423.

b) Cebrail Tarafından Sünnet Edilmesi

Ebu Bekre (bu, halife Ebubekir değil; başka bir isim) aktarıyor:[306] Cebrail Hz. Muhammed'i ameliyat edip içini temizlediği sırada onu sünnet de etmiştir, diyor. Peki, hangi ameliyat sırasında olmuş? Çünkü var olan bilgilere baktığımızda; Cebrail'in değişik zamanlarda Muhammed'in göğsünü birkaç kez açtığını görüyoruz. Muhammed'in hangisinde sünnet edildiği de rivayetlerde belli: Sütannesi Halime yanında iken Cebrail gelip onun karnını açmış, o sırada sünnet de etmiştir, deniliyor.[307]

Ebu Bekre'nin bu rivayeti birçok kaynakta geçiyor. Örneğin; Taberani, Ebu Naim Esbehani, İbni Kesir, İbni Asakir gibi.[308] Ancak şu var ki sahabilerden yalnız Ebu Bekre bunu işlemiş ve üstelik hadis külliyatı denilen altı kaynakta da geçmiyor. Bunun bir diğer eksiği, Ebu Bekre her ne kadar sahabi de olsa; Cebrail'in Muhammed'i sünnet ettiği sözünü kimden öğrendiğini belirtmiyor. Bu ancak Muhammed'den çıkabilir; ama metinde, **'Ben Muhammed'den duydum'** ifadesi yok. Muhammed'in Cebrail tarafından ameliyat edildiği hadisi neredeyse tüm hadis külliyatında var; ama **'Ben ameliyat olurken Cebrail aynı zamanda beni sünnet de etti'** ifadesi yok/bunu demiyor. Dolayısıyla bu hadis usul açısından eksiktir. Bir de mantıksal olarak eğer Hz. Muhammed böyle bir şey demişse neden sadece bu kişi bilsin? Dolayısıyla; her ne kadar birçok kaynakta işlenmişse de bu rivayet pek inandırıcı gelmiyor.

---

306 Ebu Bekre sahabidir. Taif muhasarasında Müslüman olur. Hicri 51 veya 52 de vefat etmiştir.

Hadis kaynaklarında rivayetleri vardır. Zehebi, Siyeri A'lam, c.3/5-10.

307 İbni Kayyim Cevziye, Zadü-l Mead, c.1/80.

308 a-İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, c.3/388.

b- Ebu Naim Esbehani, Delaili Nübüvve, c.1/155, no: 93.

c- İbni Asakir, Tarih-ü Medineti Dımaşk, c.3/410.

d-İbni Kayyim Cevziye, Tuhfetü-l Mevdud, 1/420, Tufetü-l Mevdud, 1/420.

c) Dedesi Abdülmuttalip Tarafından Sünnet Edilmesi

Bazı rivayetlerde, Muhammed yedi günlük iken dedesi Abdülmuttalip milleti çağırır, bir ziyafet verir ve kendisi onu sünnet eder, diye geçiyor. Şayet konuya ilişkin olup bitenler doğruysa bu en mantıklı ve doğal olanı budur.[309]

Sağlam İslami kaynaklarda, Hz. İbrahim 80 yaşında iken keserle sünnet olmuştur, diye geçiyor. Yani seksen yaşına kadar sünnetsiz kalmış. Bu hem Buhari, hem Müslim, hem de mezhep lideri Ahmet b. Hanbel Müsned'inde ve birçok kaynakta geçiyor.[310] Konumuz Hz. İbrahim'in seksen yaşına kadar sünnetsiz kalma meselesi değil; burada farklı bir noktaya değinmek isterim. Hz. Muhammed, İbrahim 80 yaşında sünnet olmuştur, diyor; ancak Tevrat farklı bir rakamdan söz ediyor; İbrahim 99 yaşında iken sünnet olmuş, oğlu İsmail de 13 yaşında iken olmuştur, diyor. Peki, hangisi doğru? Hz. Muhammed bunu Tevrat'tan aldığına göre demek ki Tevrat'ınki doğrudur. Oradan aktarınca dikkatsizlik sonucu yanlışlık olmuştur. Başka ne diyelim![311]

Birçok peygamberin sünnetli doğduğu inancı İslamiyet'ten önce de vardı. Mesela Hz. Âdem, Musa, İsa, Nuh, Yusuf, Şuayip, Süleyman, Yahya, Zekeriya, Hud, Salih, Lut ve İdris gibi. Hz. İbrahim kutsal dinlerde o kadar önemli olduğu halde bakıyoruz hem Tevrat, hem de İslam'a göre kendisi sünnetli doğmamış; daha sonra olmuştur. Eğer sünnetsiz doğmak bir meziyetse neden İbrahim bunun dışında

---

309 a- İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, c.3/389.
b- İbni Kayyim Cevziye, Zadü-l Mead, c.1/80.
ç-Kurtubi Tefsiri, Bakara 124, c.2/100, İbni Abdilber'in Temhid adlı esirinden naklen.

310 a-Buhari: Ehadisi Enbiya, no: 3356 ve İstizan, bab 51/6198.
b-Müslim, Fedail, Hz. İbrahim bölümü, no: 2370
c-Ahmet b. Hanbel, Müsnedi Ebu Hüreyre bölümü.

311 Tevrat, Tekvin, bab 17/25-26.

kalmış?[312] Diğer yandan Musa'nın durumu gibi İsa hakkında da İslam'daki bilgi ile İncil'deki bilgi birbirleriyle çelişiyor. Az önceki isimler arasında Hz. İsa da vardı, o da sözde sünnetsiz doğanlardandı; ama İncil'de, **'İsa sekiz günlük iken sünnet edildi'** bilgisi var. Ben burada İncil'den İslam'a aktarılan bilginin de tıpkı az önce geçen Hz. İbrahim örneğinde olduğu gibi yanlış aktarıldığını görüyorum.[313]

Konunun Özeti:

Sünnet olma hadisesinin Hz. Muhammed zamanına mahsus bir olay olmadığına; tam tersine çok eskilere dayandığına dair **Buhari**'de zaten hadisler var. **Ebu Hüreyre**, Hz. Muhammed'in, kişinin sünnet olması, etek, koltuk altı ve bıyık tıraşı olması, tırnaklarını kesmesi fıtrattandır, adeta ezelden beri süregelen bir olaydır, dediğini aktarıyor.[314]

Hz. İbrahim'le başlayan sünnet olayı, Yahudilikte tanrı için o kadar önemliydi ki, bir gün Hz. Musa hanımı **Tsippora** ile birlikte yolda giderken Allah Musa'ya karşı gazaba gelir, onu öldürmek ister (niye oğlunu zamanında sünnet etmedin diye). Bunu anlayan Tsippora (nasıl anlamışsa!) hemen keskin bir taş alarak çocuğu sünnet eder. Tanrı bunu görünce, sakinleşir, Musa'yı öldürmekten vazgeçer.[315]

Muhtemeldir ki kimi İslami çevreler Hz. Muhammed'i farklı göstermek için böyle bir yönteme başvurmuşlardır. Hani el alemin peygamberi sünnet olmuşken, bizimki tanrı tarafından sünnetli doğmuştur diyerek bu gibi rivayetleri uydurmuş olabilirler. Ben Hz. Muhammed'in, bir tanrı lütfu olarak,

---

312 a-Kurtubi Tefsiri, Bakara 124, c.2/100.
b-Salihi, Sübülü-l Hüda, sekizinci bab, c.1/421.

313 Luka İncili, bab 2/21.

314 Buhari: Libas, bab 63/5889, bab 64/5891, İstizan, bab 51/6297.

315 Tevrat, Çıkış bölümü, bab 4/24-25.

kimse avret yerimi görmesin diye sünnetsiz doğdum diyeceğini sanmıyorum. Çünkü o günkü Arap inançlarına göre sünnetli olmak bir erdemdi. Bunun tersi ayıp sayılırdı.

Hadis âlimlerinden Muhammed b. Osman Halilî kendisinin sünnetli doğduğunu, ailesinin kendisini sünnet ettirmediğini belirtiyor ve şunu ilave ediyor: Halk arasında sünnetli (yani sünnete gerek kalmayacak şekilde doğan) çocuklar için, '**Ay onu sünnet etmiştir'** inancı vardı ki, hurafelerden olan bir inançtır, diyor.[316]

Ben sünnetli doğan bir çocuğun (hipospadias) sağlık bakımından durumu nasıldır konusuna girmeyeceğim. Çünkü alanım değil. Ancak bildiğim kadarıyla tıp bunu normal bulmuyor, bu tür doğan çocuklarda bazı hastalıklar ve olumsuzluklar meydana gelir deniliyor. Örneğin; Çocuk Endokrinoloji uzmanı Prof. Dr. **Mehmet Emre Atabek** bu olumsuzluklardan bahsederken; ayrıca **normalde her 300 çocuktan biri böyle doğar** diyor.[317] Bu konuda çocuk cerrahisi uzmanı Prof. Dr. **Selami Sözübir**'i videosunu izlemeyi tavsiye ederim.[318]

Yine Hz. Muhammed'den önce yaşamış olan meşhur Arap şairi İmru'l Kays, Roma İmparatoru hakkında bir şiir yazmış. Rivayetlere göre imparator da doğuştan sünnetliymiş. Araplarda o zaman sünnetli doğana iyi gözle bakılmıyormuş. Bu yüzden alaylı bir şekilde İmru'l Kays şiirinde imparatora hitaben, **sen o değil misin ki ay seni sünnet etmiş** (yani doğuştan sünnetlisin) diyor. İbni'l A'rabi de yazdığı şiirinde sünnetli doğanlar hakkında menfi betimlemelerde bulunmuş. Zaten Hz. Muhammed'den önce Araplarda sünnet o kadar önemliydi ki, sünnetli doğmanın bir önemi yok-

---

316 İbni Kayyim, Zadü-l Mead, c.1/80, Tuhfetü-l Mevdud, s.301.

317 T24. com. tr/21 Ekim 2008

318 http://www. uzmantv. com/konu/peygamber-sunneti-hipospadias

tu; illaki sünnet yerine getirilecekti. Araplar sünnetli doğana '**Aklef**' diyorlardı (ki, ay onu sünnet etmiş demek) ve buna olumsuz olarak bakıyorlardı. Kısacası, Hz. Muhammed'den önceki dönemlerde Araplar çocuklarını sünnet etmekle iftihar ederlerdi. Onlara göre fiilen sünnet olmak önemliydi. Şu bir realitedir ki, günümüzde her ırktan, her inançtan erkek çocukları bazen sünnetli doğar . Bundan bir keramet çıkarmanın anlamı yok/olamaz. O zaman Roma imparatoru ile peygamber arasında bu konuda ne fark kalır? Hani o da sünnetli doğmuştu![319]

Bir de Hz. Muhammed doğarken onun kız veya çocuk olduğunu bilmeleri için acaba annesi olsun başkaları olsun kimse onun avret yerini görmemiş mi? Erkek veya kız çocuk olduğunu nasıl bilmişler? Yoksa oradakilere de vahiy mi gelmiş, **sakın onun avret yerine bakmayın; bu Muhammed'dir, ilerde peygamber olacaktır** diye!

Gayem bu sünnet meselesini anlatmak değil. Bundan amacım, Hz. Muhammed'in birçok organından kerametler çıkarılmış; bunu vurgulamak isterim. Mesela gözleri şöyleydi, ağzı böyleydi, yüzü, dişleri, kokusu, teri, dili, sesi, boyu, saçı, ayağı, hatta idrarı, gaitası, hanımlarıyla sevişmesi bile farklıymış gibi acayip şeyler ona yüklenmiş. Şaka değil; bunlar İslami kaynaklarda geçiyor.[320] Mesela Enes b. Malik, **Hz. Muhammed cinsellik konusunda çok güçlüydü, bir saatte 11 kadını tatmin edebilirdi,** diyor. Kaldı ki bu söz en başta Buhari'de birkaç yerde ve Diyanet'in tercüme ettiği Tecrid-i Sarih'te geçiyor.[321]

---

319 İbni Kayyim, Tuhfetü-l Mevdud, s.302.

320 İmam Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/151-175.

321 Tecrid-i Sarih, Diyanet tercemesi, birinci cilt, hadis no: 192. Buhari: Gusül, bab 12/268, 24/284, Nikâh, bab 4/5068 ve bab 102/5215.

Şu da var ki, Muhammed'in çok kadınla evliliği ancak Medine döneminde olmuştur ki, peygamberliğinin son 6-7 yılıdır yani artık yaşlıdır. Bu yaşta bu kadar kadınla baş etmenin gerekçesini Hz. Muhammed'in kendisi şöyle anlatıyor: Daha önce cinsellik konusunda zayıftım. Allah bana bir çömlekte kefit denilen -etten- bir yemek gönderdi. Ben ondan yiyince güçlendim, bu konuda sorun kalmadı, her saat içinde istediğim an istediğim kadınla birlikte olabilirim, diyor. Başka bir rivayette, o yemekten sonra bana cinsellik konusunda kırk erkeğin gücü verildi, diyor. Bununla ilgili var olan hadisleri **İmam Suyuti** güzel bir şekilde bir araya getirmiştir.[322] Hz. Muhammed'in cinsellik konusundaki gücünü kanıtlarıyla birlikte bir kitabımda işledim. Hep vurgu yapıyorum; burada amaç onun gece hayatı değil; maksat şu ki, adeta her şeyinde mucize varmış gibi lanse edilmiştir. Tabii ki mutlaka bunların bir kısmı iftiradır; ancak gerçek olanı, onun bizzat söyledikleri de vardır.[323]

Biliyorum; bu boş şeyleri anlatınca kimi okurlar haklı olarak, 'Bu yazar ne anlatıyor?' diyeceklerdir. Şahsen ben de zamanımı bu boş şeylere ayırdığım için üzgünüm. Ama şu da bir gerçektir ki, Ortadoğu insanı hâlâ bunlara inanıyor. Kaldı ki sadece kuru bir inanç da değil; bu dinler yüzünden inanmayanların başına bela oluyorlar. Bunu hepimiz görüyoruz. Bir yerde modern bir yapı inşa etmek için ilkin orada daha önce yapılan gecekonduların ortadan kaldırılması gerekir. Benimki de bunun misali.

---

322 Suyuti, Hasasis-i Kübra, c.1/174

323 Söz konusu kitabım, Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları.

XIII. BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN KAN VE İDRARINI İÇME KONUSU

Bir ara Habertürk kanalında Veyis Ateş'in programında Prof. Caner Taslaman ve Yrd. Doç Ebubekir Sivil'i izledim. Tartışmalar arasında deve sidiği de vardı. Ebubekir adındaki kişi zaten ilme, akla bakmadan mutlak bir şekilde safça, **'Madem hadis Buhari'de geçiyor doğrudur'** diyerek deve sidiğinin kimi hastalıklara şifa olduğunu kabul ediyordu. Caner Bey akla ve ilme önem vermekle birlikte yetersiz kalıyordu. Ben bu deve idrarı hadisesini izleyince, İslami kaynaklarda Hz. Muhammed'in idrarına nasıl bakılmış, bir de buna bakalım dedim. Tabii ki bazı Müslümanlar deve sidiğinin şifa olduğuna inanıyorlarsa Hz. Muhammed'inki de pekâlâ şifalıdır diye inanmaları gerekir. Bakalım bu konuda bilgiler ne yönde.

Bazı konular okurlara garip gelince; acaba yazar bunları nereden çıkarıyor diye bir soru akla gelebilir. Onun için her yazdığımı güvenilir İslami kaynaklarla kanıtlamak durumundayım; aksi takdirde sadece çamur atmış olurum. Bu yüzden ben hiçbir şeyi kafadan ortaya koymuyorum. Konuyla ilgili rivayetlere gelince... Beyhaki **Hz. Ayşe**'den akta-

rıyor: "Muhammed tuvalet ihtiyacını giderirken, **'Acaba normal insanınki gibi midir yoksa farklı mıdır?'** diye ben gider bakardım. Gittiğimde güzel kokudan başka bir şey görmüyordum. Bunun nedenini Muhammed'den sordum. O, biz peygamberlerin pisliğini toprak yutar... dedi."

Bu konuda **İbni Sad**, **Hakim Nisaburi**, **Ebu Naim** ve **Kastalani** gibi âlimlerin kaynaklarında birçok rivayet geçiyor. Başka sahabiler de, "Muhammed'le bir yere gidiyorduk. Kendisi yolda bir ara bizden ayrılıp tuvalet ihtiyacını giderdi. O gelince gidip baktık ki üç taştan başka bir şey yok; toprak yutmuş. Biz onun temizlik için kullandığı o taşları alıp koklayınca misk gibiydi..." diyorlar.[324]

Şu da var ki, akla ve ilme önem veren bazı İslam âlimleri bu tür hadiseleri hazmedemeyerek farklı yorumlara başvurmuşlardır. Mesela kimileri, efendim bu hadisi anlatanlar arasında İbni Ulvan adında bir şahıs var; bu güvenilir biri değildir, dolayısıyla bu bilgiler asılsız olabilir şeklinde savunmalar yapmışlardır. Bunlara karşı ünlü hadis âlimi ve Kur'an yorumcusu **Suyuti** şunları yazıyor: Hayır; bu rivayetleri inkâr etmek doğru değildir, çünkü farklı kişiler de bunu aktarmışlardır, diyor ve altı farklı örnek gösteriyor. Suyuti, değişik rivayetleri İbni Sad, Ebu Naim, Hakim Nisaburi, Darekutni ve Hekim Tirmizi'den aktarıyor.[325] Hafız Abdülgani Makdisi'den soruyorlar, gerçekten toprak Hz. Muhammed'in necasetini yutuyor muymuş? Yanıt veriyor: Bu konuda garip rivayetler var. İnsanların onun idrarını içmesi konusuna gelince; bu konuda şahitler çoktur, diyor. Keşke iş sadece bununla kalsa! Bundan daha beter rivayetler var:

---

324 Suyuti, Hasasis-i Kübra, c.1/175-176. Kastalani, Mevahib-i Ledüniyc, c.2/314-320.

325 Suyuti, Hasasis-i Kübra, c.1/175-176.

Muhammed'in idrarını ve hacamat yoluyla canından çekilen kanını şifa niyetiyle içenler çok olmuştur.[326]

İlkin şifa niyetiyle onun idrarını içenlerden başlayalım. Kadınlardan Ümmü Eymen (bu yanlışlıkla içtiğini söylüyor), Ebu Rafi'nin hanımı Selma ve aslen Habeşistanlı olan Bereke (ki Muhammed'in eşi, aynı zamanda Muaviye'nin de kız kardeşi olan Ümmü Habibe'nin cariyesiydi) adında bir kadın, Hz. Muhammed'in idrarını bilerek şifa niyetiyle içenler arasında. Bunlar birçok İslami kaynakta anlatılır. Uzunca bir kaynak listesini zaten ekledim. Üstelik Hz. Muhammed bunu duyduğunda, sakın bir daha yapmayın dememiştir. Tam tersine, **'Siz artık ağrı duymazsınız, cehennemde yanmazsınız'** deyip insanları adeta idrarını içmeye teşvik etmiştir.[327]

Kimi İslam âlimleri Muhammed'in idrarıyla ilgili özel başlıklar bile açmışlardır. Örneğin; Suyuti bu konuda, "**Şifa niyetiyle Muhammed'in idrarını içme**" babı (bölümü) diye başlık açmış ve olup bitenleri detaylıca izah etmiştir. Hatta bundan o kadar mucizeler çıkarmışlar ki, Bereke adındaki kadın Muhammed'in idrarını içince; kendisi kadına '**afiyet olsun**' demiş. Bu yüzden kadın ölene kadar hastalanmamış

---

326 Kastalani, Mevahim, c.2/314.

327 a-Ayni, Buhari şerhi Umdetü-l Kari, Abdest bölümü, bab 33, c.3/52.

b-İbni Hacer Askalani, Telhisü-l habir, c.1/47, no: 20, İsabe, c.8/182, no: 12038.

c-İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, c.5/326, hicri 11. yılı olayları kısmında.

d-Ebu Naim, Hülliyeti-l evliya, c.2/67, no: 147.

e-Ebu Naim, Marifet-ü Sahabe, c.6/3277, no: 3778 ve 3801.

f-Kadi İyad, Şifa, c.1/90. İmam Müzi, Tehzibü-l Kemal, c.35/156.

g-İbni Asakir, Tarihü Medinet-i Dımaşk, c.69/50-51.

h-İbni Mülekkin, Bedrül münir, c.1/482.

i-Taberani, Mucem-i Kebir, c.24/189, no: 477 ve c.25/89.

j-Taberi, el-müntehab min zeyli-l mezil, s.112.

k-Hakim Nisaburi, Müstedrek c.4/70, no: 6912.

328 Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/177.

gibi abartılı anlatımlar var.[328] Az önce isimlerini sunduğum kadınlardan Ebu Rafi'nin eşi Selma, Muhammed'in boy abdestinde kullandığı o kirli suyu içince kendisi kadına, '**Allah cehennemi sana haram kılsın'** demiştir. Kadı İyad, bu kadının Hz. Muhammed'in idrarını içtiği konusundaki hadis sahihtir, diye ayrıca not düşmüştür.[329]

Hz. Muhammed'den zaman zaman hacamat denilen yöntemle kan alınırdı (rahatsızlığı vardı). İşte şifa niyetiyle kendisinden alınan/çekilen kanı içen insanlar vardı. Örneğin; Abdullah b. Zübeyir, Ebu Tayyibe ve Kureyş'ten başka biri. [330] Ayrıca Hz. Muhammed'in kölesi Sefine, Salim Ebu Hind, Muhammed'den hacamat yoluyla alınan kanını içenler arasındadır.[331] Malum Hz. Muhammed Uhud harbinde yaralanmıştı. Onun yarasından akan kanı, ünlü sahabi Ebu Sait Hudri'nin babası Malik b. Sinan içiyor ve buna karşı Muhammed, **'Kim cennetlik birini görmek istiyorsa bu adama baksın'** diyor.[332] Şu da var ki, az önce ismi geçen Abdullah b. Zübeyir b. Avam, Hz. Muhammed vefat ettiğinde sekiz-dokuz yaşlarında bir çocuktu. Muhammed'in hacamat kanını içerken herhalde son yılda içmemiştir. Yani daha küçük yaşta içmiştir.[333] Annesi Esma anlatıyor: Biz Medine'ye hicret ettiğimizde ben bu çocuğa hamileydim, Medine'de dünyaya geldi. O sırada Hz. Muhammed geldi (Çünkü Esma Ebubekir'in kızı, Hz. Ayşe'nin ablası ve Muhammed'in de baldızıydı). Çocu-

---

329 Suyuti, Hasais-ül Kübra, c.1/177 ve İbni Hacer Askalani, Telhisü-l habir, c.1/47, no: 20. Kadı İyad, Şifa, c.1/65.

330 Ayni, Buhari şerhi Umdetü-l Kari, abdest bölümü, bab 33, c.3/52.

331 İbni Hacer Askalani, Telhisü-l Habir, c.1/43, hadis no: 1.7.

332 Zehebi, Siyeri A'lam, c.26/414.

333 İbni Esir, Üsdü'l gabe, c.3/241, no: 2949. Zehebi, Siyeri A'lam, c.3/364-380.

ğun karnına ilk giren **Hz. Muhammed'in tükürüğü** oldu (Demek ki şifa niyetiyle burada tükürüğünü kullanmış). Dedesi Ebubekir de onun kulağına ezan okudu, diyor.[334]

Bu çocuğun Muhammed'in kanını içme hikâyesi şöyledir. Abdullah'ın annesi Esma anlatıyor: Hacamatçı Hz. Muhammed'den kan alıyordu. Abdullah o kanı içti. Buna karşı Muhammed ona dua edip **'Ateş** (cehennem azabı) **seni yakmaz'** dedi. Üstelik İslam âlimleri bundan anlam çıkarmışlar: Adam Hz. Muhammed'in kanını içtiği için çok güçlüydü gibi söylemler var kaynaklarda. Ne güçlüsü! Hz. Hüseyin vurulunca bu Abdullah halifeliğini ilan eder; ancak daha sonra Emeviler (meşhur zalim Haccac b. Yusuf) tarafından hunharca katledilir.

Bu adamın Muhammed'in kanını içtiğine dar bilgi birçok kaynakta geçiyor. Örneğin; Buhari üzerine 25 ciltlik şerh kitabı yazan Aynî, tarihçi ve Kur'an yorumcusu İbni Kesir, tarihçi İbni Asakir, hadis âlimi Hakim Nisaburi, Ebu Naim Esfehani, Heysemi, Kadı İyad, Kur'an yorumcusu Kurtubi, İbni Ebi Asım, İbni Hacer Askalani ve Beyhaki gibi birçok İslam âlimi bunu işlemiştir.[335]

---

334 İbni Kesir, Bidaye ve Nihaye, hicri 73'üncü yılı olayları kısmında anlatmış, c.12/186-87.

335 a-Ayni, Buhari şerhi Umdetü-l Kari, Abdest bölümü, bab 33, c.3/52.

b-Ebu Naim Esfehani, Hüliyyetü-l Evliya, c.1/330. Abdullah b. Zübeyir bölümünde.

c-Hakim, Müstedrek, Marifet-ü sahabe bölümü, c.3/554, no: 6343.

d-İbni Asakir, Tarih-ü Medinet-i Dımaşk, c.28/163.

e-Zehebi, Siyeri A'lam, c.3/366 ve Tarih-ül İslam, c.5/437.

f-Kurtubi tefsiri, Bakara 124 açıklamasında, c.2/360.

g-İbni Hacer Askalani, Metalibi Aliye, c.15/575, no: 3821, Telhisü-l habir, c.1/44, no: 18.

h-Kadı İyad, Şifa, c.1/65.

İ-Beyhaki, Süneni Kübra, Nikâh bölümü, bab 49, c.7/106, no: 13407.

j-İbni Ebi Asım, Ahad ve'l Mesani, c.1/414, no: 578.

k-Bezzar, Bahr-ü Zihar, c.6/169, No. 2210.

Hz. Muhammed'in eşi Ümmü Seleme'nin kölesi **Sefine** de Muhammed'in hacamatla alınan kanını içmiştir. Bunu en başta Buhari işlemiştir. Sefine kendisi anlatıyor. Hacamat yoluyla Muhammed'den kan alınıyordu. Kendisi bana, bu kanı götür öyle bir yerde dök ki kimse ona ulaşmasın dedi. Ben de götürüp içtim. Muhammed içtiğimi öğrenince güldü, diyor.[336]

Salim Ebu Hind adında biri zaman zaman Hz. Muhammed'den hacamatla kan alıyormuş. Bu da, Muhammed'den aldığım kanı içiyordum, diyor.[337]

Ancak burada bir şey hatırlatmak isterim. Kimisi saflığından içmiş olabilir. Çünkü bakıyoruz bunların çoğu cariye ve köle. Mesela Sefine, Muhammed'in eşi Ümmü Seleme'nin kölesiydi. Kadın ona diyor ki, ölene kadar Muhammed'e hizmet edersen seni azat ederim. O da kabul ediyor. Asıl adı Behruz veya Kays'tır. Sefine gemi demektir ve Muhammed takmıştır. Bunlar bir ara yolda giderken; Muhammed ve arkadaşları yoruluyorlar. Bu adam hepsinin yükünü taşıyor. Buna karşı Muhammed ona sen maşallah sefinesin/gemisin diyor. Yine içenlerden Selma ve Bereke birer cariyeydiler. İşte Muhammed ve hanımları onlara iyi baksınlar düşüncesiyle de içmiş olabilirler. Her ne ise sonuçta içmişler. Bir de sözde Muhammed'in eşi bu adamı azat etmiş; ama ölene kadar Muhammed'e kölelik yapacaksın şartıyla. Bu nasıl azatlık! Kimisi zaten daha çocuk, içip içmemesi bir şey ifade etmiyor. Mesela Abdullah b. Zübeyir gibi.[338]

---

336 a-Buhari, Tarihi Kebir, c.4/209, no: 2524 Sefine başlığı altında.

b-İbni Hacer Askalani, Metalibi Aliye, c.15/576, no: 3822 ve Telhisü-l habir, c.1/44, no: 17.

c-Taberani, Mucemi Kebir, b. 7/94, no: 6434.

337 İbni Hacer Askalani, Telhisü-l Habir, c.1/43, no: 17 ve 19.

338 Hakim Nisaburi, Müstedrek, c.3/606, no: 6548.

Kureyş'ten biri de Hz. Muhammed'in kanını hacamat yoluyla almış ve onu içmiştir. Kimisine göre hacamatçı Ebu Tayyibe'dir, kimisine göre başka biri diye geçiyor kaynaklarda.[339]

Kan olsun, idrar olsun kimisi akıl ve ilim kullanarak bu gibi rivayetleri kabul etmemiş, kimisi de madem en büyük ve son peygamberdir o halde onun her şeyi farklı olmalıdır, dolayısıyla onun idrar ve gaitası necis değildir diyecek kadar ileri gitmiştir. Ben alanımla ilgili sadece okuru bilgilendiririm. Kim nasıl inanırsa inansın onun bileceği iştir.

---

339 İbni Hacer Askalani, Telhisü-l habir, c.1/43, no: 17.

XIV. BÖLÜM

EN BÜYÜK PİYANGO: KADİR GECESİ

İlkin çok kısa olan Kadir suresinin mealini sunmakla başlayalım.

"Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen nereden bileceksin? **Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.** Melekler ve Cebrail o gecede rablerinin izniyle her türlü iş için inerler. O (gece), ta tan yeri ağarıncaya kadar esenliktir."

Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır cümlesinden ne kastedilir; Cebrail ve diğer melekler o gece niçin inerler; neymiş o her türlü iş ve bu gece sabaha kadar esenliktir ifadesinin içeriği ne; bunlar üzerinde duracağım. Görüldüğü gibi; bunlardan somut bir şey anlaşılmıyor; hepsi hem soyut hem de ispatsız, rastgele cümleler. Hele burada hadisler devreye girmezse zaten hiç anlaşılmaz. Surede, **Kur'an Kadir gecesinde inmiştir** deniliyor; Bakara suresinde ise **Ramazan ayında inmiştir** deniliyor. Bunda bir çelişki yok. Çünkü Kadir gecesi de Ramazan ayındadır. Bunun üzerinde durmaya gerek yok. Duhan suresinin hemen başında, **biz onu mübarek bir gecede gönderdik,** deniliyor. Kimisi bun-

dan Şaban ayının 15'ini almış. Şöyle ki, Kur'an başlangıçta toplu halde Şaban ayının 15'inde Levh-i Mahfuz'dan göklerin birinci katına inmiş, oradan da ilk defa Hz. Muhammed'e siftah Kadir gecesiyle başlamış ve artık duruma göre parça parça inmeye devam etmiştir.

Çoğu tefsirlerde neden bu sureye **Kadir** ismi verilmiş sorusuna da değinilmiş, bununla ilgili birçok yorum yapılmıştır. Birkaçını yazayım. Cebrail ve diğer melekler o gece sabaha kadar yeryüzüne inerken dünyadaki yıllık rapor hazırlarlar. İnsanın yıllık geliri ne kadar olacak, yıllık yağmur, kar, ölümler, doğumlar, hatta yıl içinde kaç kişinin hacca gideceği ve topyekûn yıl içinde olup biten her şey o gece planlanır. Bir yorum böyledir. Kimileri de, madem bu gece bin aylık bir ibadete bedeldir, kadr-ü kıymet anlamına gelen Kadir ismi bu yüzden sureye ad olmuştur demişler. Bazı yorumcular da, Kur'an bu gecede indiği için Kadir ismini bundan almıştır demişler. Kısacası; rastgele her kafadan bir ses! Bir de neden bin ay denmiş, daha fazla veya az bir sayı denmemiş? Buna da şöyle bir yanıt verilmiş: Burada gaye bir ömür demektir. Bin ay 83 yıla tekabül ettiğine göre; demek ki insan ömrünün ortalamasından biraz yüksek bir rakam söylenmiştir gibi yorumlar.[340]

Bakalım önemli tefsirlerde Kadir suresi hakkında neler yazılıp çizilmiş görelim.

O gece adeta bir festival gibidir. Nasıl festivalin süresi belliyse, o gecenin de süresi Kur'an'da bellidir: Akşamdan tan yeri ağarıncaya kadardır. Peki, burada bir hesap yapalım. Diyelim ki bir adam 70 sene yaşadı ve her sene Kadir gecesinde kalktı, ibadet etti (Namaz, tesbih, zikir, Kur'an okumak gibi). Biz bu yetmiş yaştan 20 yıl çocukluk ömrünü çıkaralım; kalan 50 yıl. Her yıl bir Kadir gecesi olduğuna göre bu insan elli yıl Kadir gecesinde kalkıp namaz kılsa, zikir etse vs; biz o zaman

---

340 Kurtubi tefsiri, Kadir suresi, c.20/130-132.

50'yi 1000 ay ile çarparız 50x1000=50.000 ay olur. Bunu yıllara çevirirsek yaklaşık **4166** yıl tutar ki, bir kişinin bütün sülalesine yeter. Tabii ki bu toplam sadece elli yıllık ömürde tek bir gecenin ürünü. O kişi ayrıca her yıl 365 gününü de namazla, zikirle geçirse o zaman yaptığı ibadet rakamlara sığmaz. Daha bitmedi. Buna ilaveten **kim Ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları silinir** diye geçiyor sağlam hadislerde. Bununla ilgili de bir iki hadis sunup bakalım kişinin kazanacağı ibadetin yıllara göre rakamları nereye varır?

Ebu Hüreyre Hz. Muhammed'den şu hadisi aktarıyor: "Her kim inanarak ve mükâfatını Allah'tan umarak Kadir gecesini ibadetle geçirirse, onun geçmiş günahları affolunur."[341]

Aynı Ebu Hüreyre Hz. Muhammed'den şunu da aktarıyor: Her kim inanarak ve mükâfatını Allah'tan umarak Ramazan orucunu tutarsa onun geçmiş günahları bağışlanır, demiştir. Evet; bu hadisler **Buhari** ile **Müslim**'de ortak işlenmiştir.[342]

Tefsirlerde şöyle bir hikâye var: Hz. Muhammed zamanında derler ki, İsrailoğullarından adamın biri varmış, Allah'a şöyle dua etmiş: Allah'ım; isterim ki canımla, malımla ve çocuklarımla senin yolunda savaşayım. Buna karşı Allah ona bin evlat vermiş (tabii ki demek ki hanımları, cariyeleri çokmuş ki bu kadar evlat sahibi olmuş) ve hepsi büyümüşler. Adam her ay bir çocuğunu silahlandırıp Allah yolunda savaşa göndermiş. Bir ay sonra ilk çocuk savaşta öldürülmüş. Bu sefer başka bir oğlunu teçhiz edip göndermiş, o da bir aylık savaştan sonra öldürülmüş. Adam sırayla her ay bir oğlunu göndermiş ve hepsi öldürülmüş. Her biri bir ay da-

---

341 a-Buhari: İman bab 25/35 ve 27/37, Oruç, bab 6/1901, Teravih, bab 1/2008-9 ve Kadir gecesi, 1/2014.

b-Müslim, Misafir namazı bölümü, no: 760.

342 a-Buhari: İman, bab 28/38, Teravih, bab 1/2008 ve 2009.

b-Müslim, misafir namazı, no: 759-760.

yandığı için bin çocuk olduğuna göre bu iş bin ay sürmüş. Tabii ki baba o sırada evde ibadete devam ediyormuş. Bütün çocuklar gidince bu sefer kendisi silahını alıp Allah rızası için savaşa gitmiş ve o da vurulmuş. Hz. Muhammed zamanında insanlar bunu duyunca, **biz nerde bunun gibi eski insanlar nerde** dercesine ümitsizliğe düşmüşler. Bunun üzerinde, Kadir suresi inmiş ki merak etmeyin size öyle bereketli bir gece vereceğim ki onun size kazandıracağı sevap, o adamın yaptıklarından daha hayırlı olacak diyor. Zaten ayette, demiyor ki bu gecenin sevabı bin ay kadardır; bin aydan da fazladır diyor.[343]

Bir diğer rivayet şöyledir: Hz. Muhammed bir gün yine İsrailoğullarından Zekeriya, Eyup, Yeşu ve Hezakil 80'er yıl hiç günah işlememişler deyince; Muhammed'in arkadaşlarından biz nerde bunlar nerde; cennet ancak bunların hakkıdır der gibi bir moralsizlik meydana gelir. Kadir suresi buna karşı (adeta moral mahiyetinde) iner ki siz de bir gecede ibadet ederseniz çıtayı yükseltirsiniz. Zaten 1000 ay ortalama 80 yıllık bir ömre bedeldir. Yani onlar seksen yıl hiç günah işlememişlerse, siz de bir gecede seksen yıldan fazla sevap kazanırsınız. Durum bu iken daha ne istersiniz der gibi.[344] Buna benzer başka rivayetler de var Sünni kaynaklarda. Mesela birinde deniliyor ki, yine İsrailoğullarından bir kişi Allah yolunda gündüzleri savaşmış, geceleri de zikir, namaz gibi ibadetlerle geçirmiş ve bu iş 1000 yıl sürmüş. Sahabiler bunu duyunca yine biz bu eski insanlara yetişemeyiz demişler. Bunun üzerine Kadir suresi inmiş; Hz. Muhammed bu ayetlerle çevresine moral vermiştir. İşte bu yüzden başlığa 'En büyük piyango' adını koyduk.[345]

---

343 Kurtubi tefsiri, Kadir suresi, c.20/132.

344 Suyuti, Dürrü-l Mensur, Kadir suresi, c.6/371.

345 Suyuti, Dürrü-l mensur, Kadir suresi, c.6/371.

İmam Malik şöyle bir rivayet aktarıyor: Önceki insanların fazla yaşaması Hz. Muhammed üzerinde olumsuz etki bırakmış. Mesela Kur'an da kabul edilir ki Nuh 950 sene (Ankebut 14) yaşamıştır. Dolayısıyla o dönem insanları uzun ömürlüymüş (din mantığına göre). Hal bu iken diyelim o zaman inanan bir insan eğer dini görevlerini yerine getirmişse onun sevapları bugünkü inananlardan daha fazla olur. Çünkü bugünkü insanların ortalama ömrü 60-70 yıldır. Hz. Muhammed bundan üzüntü duyunca Kadir suresi inmiş ki, meraklanmayın siz de yalnız bir gecede bakın bin aydan fazla sevap kazanırsınız.[346]

Bunlar birer rivayet ve en çok **Ebu Hüreyre** ile **İbni Abbas**'a dayanır. Tabii ki ayet ortada olduktan sonra artık bu gibi hadisler detay olur.

Dikkat edilirse Hz. Muhammed örneklerini hep cihattan/savaştan veriyor. Adam bin çocuğunu Allah rızası için savaşlara göndermiş ve hepsi vurulmuş; bundan övgüyle bahsediliyor. Ebu Hüreyre, Hz. Muhammed'in şöyle dediğini aktarıyor. Yemin olsun ki Allah yolunda öldürülüp tekrar dirilmemi, bir daha öldürülüp dirilmemi, bir daha öldürülüp dirilmemi çok isterim diyor. Bununla Allah rızası için savaşın ne kadar önemli olduğunu belirtmek istiyor. Bu hadis **Buhari**'de defalarca geçiyor.[347]

Hz. Muhammed bir başka sözünde, Allah, kendi yolunda dövüşen savaşçıyı ya vefat ettirip cennete sokmayı ya da sevap ve ganimetle beraber onu salimen evine geri getirmeyi üzerine almıştır, diyor. Evet; bunlar Allah için savaşın ne kadar önemli olduğunu gösteren açıklamalar.[348]

---

346 Suyuti, Dürrü-l mensur, Kadir suresi, c.6/371.

347 Buhari, İman, bab 26/36, Cihad, bab 7/2797, Cihad, bab 119/2972, Temenni, bab 1/7226-27.

348 Buhari, Cihad, bab 2/2787, Fardi-l humus, bab 8/3123, Tevhid, bab 28/7457, Tevhid, bab 30/7463.

SONUÇ

Hz. Muhammed ne İsra denilen Mekke'den bir gecede Kudüs'e yürütülmüştür, ne de Miraç denilen göklere yolculuk etmiştir. Bunu bu çağda 3-4 yaşındaki çocuklara anlatsak inanmazlar. Bunun hayali bir senaryo olduğu zaten Hz. Muhammed'in açıklamalarından anlaşılır. Kendisinin **Buhari**'de tekrar edilerek geçen şu uzunca anlatımı, İsra ve Miraç gibi hadiselere ışık tutacak nitelikte, adeta cevap anahtarıdır.

Semüre b. Cündeb anlatıyor:

Muhammed, "**Sizden herhangi biriniz rüya gördünüz mü/görüyor musunuz?"** diye bizden sıkça sorardı. Bir gün sabah vakti kendi gördüğü rüyasını bize şöyle anlattı: "Bana bu gece iki kişi (melek) geldi. Onlar, bizimle yürü dediler, beni alıp götürdüler. Biz giderken yolda oturmakta olan bir adam gördük. Bir de onun başında, elinde taş bulunan başka bir adam durmuş, oturan adamın başına taşla/demir parçasıyla vurup kırıyordu. Taşı/demiri başına her vurduğunda taş yuvarlanıp gidiyordu. Adam arkasından koşuyor ve onu tekrar alıp getiriyordu. O dönüp gelmeden, yerdeki adamın başı iyileşip eski haline geliyordu. Sonra taşı getiren adam, oturan adamın yanına dönüyor ve birinci defa yaptığı gibi tekrar onun başını taşla ezmeye devam ediyordu ve bu, devri daim gibi devam ediyordu.

Ben o iki melekten bu nedir diye sorduğumda; onlar bana, **'Yürü yürü'** dediler.

Biz yürüdük, bu sefer sırt üstü yatmış bir adamın yanına geldik. Onun başucunda da elinde demirden kanca bulunan başka bir adam duruyordu. Ayakta duran, yatan adamın yüzünün bir tarafı üzerine eğiliyor ve ağzının yan tarafını ta başının arkasına kadar kesip parçalıyordu. Ayrıca onun boğazını ve gözünü de başının arkasına kadar yırtıp parçalıyordu. Sonra bu adam ağzının diğer tarafına geçiyor, orayı da yarıp parçalıyordu. Bu parçalamayı bitirinceye kadar ağzın diğer yanı olduğu gibi iyileşiyordu. Sonra adam tekrar oraya dönüyor, birinci defada yaptığı gibi kesip yarmaya devam ediyordu.

Ben yine o iki meleğe bu nedir diye sordum. Onlar bana, **yürü yürü** dediler.

Biz yürümeye devam ettik. Bu sefer tandır gibi altı geniş, üstü dar bir fırının yanına geldik. Baktık ki, onun içinde karışık bağırmalar ve sesler geliyor. Onun yanına doğru gidip gördük ki, içeride çıplak erkekler ve çıplak kadınlar var. Onların aşağısından kendilerine bir ateş alevi geliyordu. Onlara bu alev geldikçe, dayanamayarak bağırıp çağırıyorlardı.

Ben yanımdaki meleklerden sordum, nedir bu? Onlar yine bana **yürü yürü** dediler ve biz yolumuza devam ettik.

O sırada biz bir nehir üzerine geldik. Nehir suyu kan gibi kırmızıydı. Baktık ki, bu nehrin içinde yüzmekte olan bir adam var. Nehrin kenarında da taş yığını yanında başka adam vardı. Nehirdeki adam yüzer, en son gelip nehrin kenarında taşlar toplayan adamın yanına varır ve ağzını açardı. Kenardaki adam da o taşlardan bir taş atar, o da onu yutup denize doğru açılırdı. Sonra tekrar kenardakine doğru dönüp gelirdi. Adam da her defasında ona bir taş atar, o da yutardı.

Ben meleklerden bunun ne olduğunu sordum. Onlar bana, **yürü yürü** dediler.

Biz yürüdük ve sonunda çirkin manzaralı bir adamın yanına geldik. Bir de baktık ki, onun yanında alevlenen bir ateş var, adam da onun etrafında koşuyor.

Ben yine meleklere sordum. Onlar yine bana **yürü yürü** dediler.

Biz yolumuza devam ettik. Sonunda uzun ağaçlar ve bol bitkilerle sarılmış bir bahçeye vardık. Bahçede baharın her çiçeğinden vardı. Bir de ortasında uzun boylu bir adam vardı ki, ben onun göklere doğru uzanan başını neredeyse göremiyordum (o kadar uzundu). Adamın etrafında da asla görmediğim kadar birçok çocuk vardı.

Yanımdaki meleklerden bu uzun adam ve çocuklar kimler, nedir bu olay, diye sordum. İki melek bana yine **yürü yürü** dediler.

Biz yürüdük ve bir ara büyük bir bahçeye vardık. Ben hayatımda ondan daha büyük ve daha güzel bir bahçe görmüş değilim.

Yanımdaki iki melek bana, bu ağaçların içinden **yükseğe çık** dediler.

Meleklerle birlikte o ağaçların içinden yükseklere doğru çıktık. Nihayet altın ve gümüşten tuğlalarla bina edilmiş bir beldeye ulaştık. Onun kapısına geldik ve açılmasını istedik. Kapı bizim için açıldı. Kapıdan içeri girdik. Bizleri onun içinde birtakım adamlar karşıladılar ki, bunların bedenlerinin yarısı en güzel insan şeklinde, diğer yarısı da en çirkin insan şeklinde idi. Yanımdaki iki melek o insanlara, gidin de şu nehir içine girin (ve onun halis suyu ile çirkin sıfatınızdan yıkanın) dediler. Orada akmakta olan bir nehir vardı ki, sanki onun suyu süt kadar beyazdı. O insanlar gidip o neh-

re girdiler. Sonra onlar kendilerinden o çirkin sıfatlar gitmiş olarak en güzel şeklinde bize geldiler.

Melekler bana, bu şehir **Adn Cenneti**'dir, **işte burası senin mekânındır** dediler.

O sırada gözlerim yükseldi, yukarıya doğru baktım ki, gökyüzünde bulut gibi bembeyaz bir köşk var. Melekler bana, **işte orası da senin mekânındır** dediler.

Ben de onlara, Allah sizlere bereketler ihsan eylesin, beni bırakın da oraya gireyim dedim. Onlar bana, sen şimdi giremezsin; ileride (ahirette) oraya gireceksin dediler. Ben onlara, bu gece boyunca çok ilginç şeyler gördüm; bunları bana izah eder misiniz dedim. İki melek bu olup bitenleri şöyle anlattılar:

Taş ile başı ezilen birinci adam, Kur'an'ı reddeden ve farz namazları kılmadan uyuyan kişinin durumunu temsil ediyor. Şu başının ve ağzının bir tarafı ile boğazı ve gözünün de başının arkasına kadar yırtılıp parçalandığını gördüğün adama gelince; o da öyle bir yalan söyleyen kişidir ki, onun yalanı her tarafa yayılır. Şu yukarısı dar, aşağısı geniş fırın gibi binanın içinde görmüş olduğun o çıplak erkek ve kadınlara gelince; onlar da zinakâr erkeklerle zinakâr kadınlardır. Nehirde yüzmekte olup su kenarında duran adamın üzerine gelen ve bu adam tarafından ağzına atılan taşı yutan kişi ise; faiz yiyen kimsedir. Bir ateş yanında durarak onu yakıp etrafında koşmakta olan o çirkin manzaralı adama gelince; o da cehennemin bekçisi olan Malik. O büyük bahçenin içinde gördüğün uzun boylu adam ise Hz. İbrahim'di. Onun etrafındaki çocuklar ise, fıtrat üzere ölen çocuklardır. Bir kısmı güzel, diğer kısmı çirkin olan o topluluğa gelince; onlar bazı güzel amellerini diğer çirkin amelleriyle karıştırmış olan kimselerdir ki, Allah onların suçlarından vazgeçmiştir dediler…

Hz. Muhammed bu şekilde anlatıyor rüyasını. Tıpkı geceleyin başından geçtiğini söylediği İsra da Miraç da, bunlara benzer keramet ve mucizeleri de tıpkı bu rüya gibi hayali bir kurgunun ötesi değildir. Yukarıdan beri anlattığım Hz. Muhammed'in bu rüya rivayeti, en başta **Buhari**'de tekrar edilerek geçmektedir.[349]

Benzer bir rivayeti bu sefer sahabi İbni Abbas'tan dinleyelim: Hz. Muhammed zamanında güneş tutuldu. Bunun üzerine cemaate imam olup güneş tutulma namazını kıldırdı. Namazdan sonra sahabiler, **'Ey Muhammed, biz seni** (namaz içinde) **elini bir şeye uzatırken gördük. Sonra** (yine namaz içinde) **irkilip geri geldiğini gördük. Bu neydi anlatır mısın?'** diye sordular. Hz. Muhammed, "Ben o sırada cenneti gördüm ve elimi bir salkıma uzattım (bu namaz içinde oluyor). Eğer o salkımı ele geçirebilseydim, dünya var oldukça ondan yerdiniz (tükenmezdi) dedi. Bu hadis Buhari'de birden fazla yerde tekrar edilerek ve Müslim'de geçiyor.[350]

Bir örnek de Muhammed-Ayşe ilişkisinden verelim. Bir gün Ayşe'ye diyor ki: Seni iki defa rüyamda gördüm. Baktım ki biri, seni bir ipekli kumaş parçasında taşıyor (adeta gelinlik içinde). Bana dedi ki, bu hanım senin müstakbel eşindir. Ben de o ipek kumaşı açıp bakıyordum, içinde seni görüyordum. O kişinin (yani Cebrail'in) sözü üzerine ben; "Eğer bu rüya Allah'tansa Allah yerine getirir" dedim. Evet; Muhammed'in bu sözü **Buhari**'de beş yerde ve **Müslim**'de geçiyor.[351]

---

349 Buhari: Cenaiz, bab 93/1386 ve Rüya, bab 48/7047.

350 a-Buhari: Ezan, bab 91/748, Küsuf namazı, bab 9/1052, Nikâh, bab 88/5197.

b-Müslim, Küsuf namazı, bab 3/ 907.

351 a- Buhari: Menakıb-ı Ensar, bab 44/3895, Nikâh, bab 9/5078, bab 35/5125, Rüya tabirleri, bab 20/7011, 21/7012.

b-Müslim, Fedaili Sahabe, bab 13/2438.

Hep hatırlatıyorum; Hz. Muhammed'in bu örneklerde yaptığı gibi; başta İsra ve Miraç olmak üzere tüm benzer anlatımları hep kurgu, hep cahil insanları korkutmak, etkilemek amacını taşımaktadır. Ne yazık ki insanlar günümüzde hâlâ bu gibi hayali keramet ve mucizelere kulak veriyorlar, bunlara inanıyorlar. Benim için az önce Buhari'den verdiğim bu rüya örnekleri, adeta bu çalışmamı özetler mahiyette. Diğer önemli bir husus, dikkat edilirse kitabın başından beri yüzlerce örnek Buhari ve Müslim'den verdim. Yani bu bilgileri sağdan soldan önemsiz kaynaklardan toplamadım.

Diyelim ki biri araçsız bir şekilde (hele Muhammed'inkinde araç da varmış: Burak) 1-2 saat içinde tur atıp dünyayı dolaşsa, insanlar da bunu gözleriyle seyretse; peki böyle yaptı diye insanların kalkıp ona tapmaları mı gerekiyor? Bizim için tüm insanları kucaklayıcı bir yaşam formülü lazım. Kucaklayıcı proje yerine; ben bir gecede göklere çıktım, yukarılarda neler var neler yok hepsini gördüm gibi sözlerin faydası da, inandırıcılığı da yoktur.

Başka bir ifadeyle; farz edelim ki, bir insan gözlerimiz önünde ve araçsız bir şekilde defalarca kalkıp uzaya doğru uçup gitsin ve binlercesi onu seyretsin. Yani değil ki hayali; tam gerçek olsa; peki bunu görenler, izleyenler kalkıp böyle yapan birine kul köle mi olsunlar? Tüm dünya insanlarını kapsayan bir barış, huzur ve refah formülü olmadıktan sonra; örneğini pek çok yerde gördüğümüz bu tür eylemlerin hiçbir anlamı yoktur.

Hele Burak denen hayvana binme inancı zaten İslami kaynaklar da kabul eder ki Hz. Muhammed'den önce öteden beri vardı.[352] Hatta Ayşe'nin açıklaması var ki, Muham-

---

352 Kurtubi tefsiri, İsra suresi, ayet 60, c.10/284, İbni Kesir, Bidaye, c.4/271. İrsa başlığı altında.

med bedeniyle Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya gitmemiştir; olay sadece bir rüyadan ibarettir, diyor. Ben olaylara bir bütün olarak baktığımda, bunun belki rüya olmadığını; ancak bir kurgu olduğunu söyleyebilirim.[353]

Burada kısa bir açıklamayla bitirmeye çalışayım. Arkadaşlar zaman zaman benden sorarlar: Senin bu yaklaşımın, dini sorgulama anlayışın sadece İslam'a karşı mı yoksa tüm kutsal kitaplara aynı anlayışla mı bakıyorsun? Burada kısa örneklerle bunu yanıtlayayım.

Musevilikte şu bilgiler var: Konu 1. Samuel ile ilgilidir. Diyor ki Rab beni görevlendirdi (yani peygamberim) ve şu emri verdi: Amelikan Mısır'dan çıktığı zaman onları vur, her şeylerini yok et: Erkekten kadına, ta emzikte olan çocuklara, öküzden koyuna, deveden eşeğe nesi varsa öldür, diyor.[354]

Tevrat'ın İşaya bölümüne bakalım: Ele geçen her adamın gövdesi delik deşik edilecek, tutulan her erkek kılıçtan geçirilecek. Ayrıca onların yavruları da onların gözleri önünde parçalanacak, evleri talan edilecek, kadınların da ırzına geçilecek, diye geçiyor.[355]

İncil'e bakalım. Ben yeryüzüne selamet getirdim sanmayın. Ben selamet değil; kılıç getirmeye geldim. Ben kişi ile babasının, kızla annesinin, gelinle kaynatasının arasına ayrılık koymaya geldim. Öyle ki adamın düşmanları kendi ev halkı olacaktır. Babasını, annesini, kızını vs benden daha fazla seven bana göre değildir, diyor ve bu açıklamalar Matta ile Luka İncillerinde geçiyor.[356]

---

353 İbni Kesir, Bidaye, c.4/282, İbni İshak'tan naklen.

354 Tevrat, 1. Samuel, bab 15/1-3.

355 Tevrat, İşaya bölümü, bab 13/15-16.

356 İncil, Matta nüshası, bab 10/34-40, Luka, bab 12/49-53.

Başka bir yerde, ben (tanrı olarak) onlara peygamberler göndereceğim. Bu peygamberler onlardan bir kısmını öldürecek, bir kısmına da eziyet edecekler. Öyle ki, dünya kurulduğundan beri dökülen peygamberlerin kanı yerde kalmayacak, deniliyor. Hz. İsa bunu havarilerine anlatıyor.[357]

Denilebilir ki, Hz. İsa, biri sizin sağ tarafınıza vursa solunuzu da gösterin demiş; yani yumuşak biri. Dolayısıyla onun bu sözü az önceki radikal açıklamalarına terstir. Peki, bu durumda İsa hangisidir? İsa'nın, **kim sağ tarafınıza vursa solunuzu da gösterin** sözünün şifresi şudur: Kendisi sağ iken fazla bir taraftar edinmedi. Onun on bir arkadaşı (havarisi) vardı. Peki, bunlarla savaşabilir miydi? Hayır! Davasının zayıf aşamasında söylenen bir sözdür; yoksa kendisi de askeri olarak güçlü olsaydı şiddete başvurması kaçınılmazdı. Burada sebep-sonuç ilişkisi önemlidir.

Kutsal kitaplardaki bu inanılmaz şiddetle ilgili bir örnek de Kur'an'dan verip bitirelim. "Allah'a ve Resulüne savaş açanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası; ancak öldürülmeleri yahut çarmıha gerilmek üzere asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi, ya da o yerden sürülmeleridir. Bu cezalar onlar için dünyadaki rezilliktir. Ahirette ise onlara büyük bir azap vardır..."[358]

George Orwell (1950.ö), **"Bir toplum gerçeklerden ne kadar uzaklaşırsa gerçeği söyleyenlerden o kadar nefret eder"** der. İşte kutsal dinler konusunda insanları aydınlatanlar da maalesef bu pozisyondalar. Peki, durum bu iken biz sorgulamayalım mı? Akıl ve ilmi rafa mı kaldıralım?

357 İncil, Luka nüshası, bab 11/49-52.

358 Maide suresi, ayet 33.

KAYNAKÇA

Abdurrahman b. Ahmet Hanbeli (h.795.ö): Letaifü-l mearif, tek cilt. Dari İbni Kesir, tahkik eden Yasin Muhammed Sevvad, Beyrut/1999.

Abdurrauf Menavi (h.1031.ö): Feydu'l Kadir Şerh'ü camii sağir li'l Suyuti, 6 cilt. Marife matbaası, Beyrut/1972.

Abdurrazzak San'anî (h.211.ö): a) el-Musannaf, 12 cilt. Tahkik eden Habiburrahman, Meclisü-l ilmiye matbaası, Pakistan/1983. b) Tefsir'ü Abdurrazzak, 3 cilt. Tahkik eden Dr. Mahmut Muhammed Abduh, Darru'l kutubil ilmiye, Beyrut/1999.

Acırî Muhammed b. Hüzeyin Ebubekir (h.360.ö): Kitabü Şeria, 6 cilt. Tahkik eden Dr. Abdullah b. Süleyman, Darü-l vatan, Riyad/1997.

Aclunî (h.1162.ö): Keşfü'l Hafa, 2 cilt, Mektebetü-l Kudsi, Kahire/h.1351.

Ahmet b. Hanbel (h.241.ö): Müsned, Beyt-ü Efkâr-i Devliye matbaası, Riyad/1989.

Ahmet Hakemî (h.1377.ö): Mearicü-l kabul, 3 cilt. Tahkik eden Ömer b. Mahmut, Dar-ü İbni-l Kayyim, Suudi Arabistan/1995.

Ahmet Zeyni Dahlan (hicri 1304.ö): Sireti Nebi, 2 cilt. Zeyni Dahlan Matbaası, Beyrut/1983.

Ali el-Karî (h.1014.ö): Mirkatü-l mefatih şerh-ü mişkati-l mesabih, tahkik eden Cemal Ayatni, Darü-l kütübi-l ilmiye, Beyrut/2001.

Alusi Şehabettin Mahmut (h.1270.ö): Ruhul Beyan, **30** cilt. Tahkik eden Mahmut Şükri, İhyaü türasi'l Arabi, Beyrut/tarihsiz.

Ayni Bedrettin Mahmut b. Ahmet (h.855.ö): Umdetü-l Kari, **25** cilt. Tahkik eden Abdullah Mahmut Darül kütübü-l ilmiye, Beyrut/2001.

Begavi Ebu Muhammed Hüseyin (h.516.ö): Mealim'ü Tenzil, **8** cilt. Tahkik eden komisyon, Dar'ü Tayyibe, Riyad/1989.

Belazuri Ahmet b. Yahya (h.279.ö): Ensabu'l Eşraf, **13** cilt. Tahkik edenler Süheyil Zekkar ve Riyad Zirekli, Daru'l fikir matbaası, Beyrut/1996.

Beydavî Abdullah b. Ömer Şirazî el-Kadî (h.691.ö): Envar'ü Tenzil ve Esrar'ü Te'vil, **5** cilt. Tahkik Muhammed Abdurrahman, Dar'ü İhyai Turas'ül Arabi, Beyrut/Tarihsiz.

Beyhakî Ebubekir Ahmet b. Hüseyin (h.458.ö): a)Sünen-i Kübra, **11** cilt. Tahkik eden Muhammed A. Kadir Ata, Darü-l Kütübi'l İlmiyye, Beyrut/2003. b)Delail-i Nübüvve, **7** cilt. Tahkik eden Dr. A. Mut'i, Darü'l kütübi'l ilmiye, Beyrut/1988.

Bezzar Ebubekir Ahmet b. Ömer (h.292.ö): Bahrü Zihar, **18** cilt. Tahkik eden Mahfuzurrahman, Mektebetü-l ulum ve'l hikem, Medine/1994.

Buhari Muhammed b. İsmail (h.256.ö): a)Sahih-i Buhari **4** cilt. Dar'ü İbni Kesir, Beyrut/ 2002. b)Tarih-i Kebir, **12** cilt. Tahkik eden Muhammed Ezher, Daru'l kütübi-l ilmiye, Beyrut/1986.

Demiri Kemalettin Muhammed (h.808.ö): Hayatü-l hayvan. Tahkik eden İbrahim Salih, Dar'ü Beşair matbaası, Suriye/2005.

Diyarbekirî Hüseyin b. Muhammed (h.990.ö): Tarih'ül Hamis, **2** cilt. Müesseset'ü Şaban, Beyrut, tarihsiz.

Dr. Osman Keskioğlu: Nüzulünden Günümüze Kur'an'ı Kerim Bilgileri, Diyanet Yayını, 3. baskı, 1993.

Davud, Süleyman b. Eş'as Cicistanî (h. 275.ö): Sünen-i Ebu Davud, Beyt'ü Efkâr-i Devliye, Riyad/tarihsiz.

Ebul Kasım Begavî (h.317.ö): Mucemü Sahabe, **5** cilt. Tahkik eden Muhammed Emin, Mektebü daril beyan, Kuveyt.

Ebu Naim Ahmet b. Abdullah Esbehanî (h.430.ö): a)Hüliyyetü-l evliya, **10** cilt. Saadet yayınları, Mısır/1996. b)Marifet-ü Sahabe, **7** cilt. Adil b. Yusuf Azazi, Daru-l vatan. c)Delail-i Nübüvve, **2** cilt. Tahkik edenler Dr. Muhammed Revvas ve Abdulber Abbas, Dar-ü Nefais matbaası, Beyrut/1986.

Ebu Velit Baci Süleyman b. Halef (h.474.ö): Cerh ve tadil, **3** cilt. Tahkik eden Ahmet Lebzar Meğrib, tarihsiz.

Ebu Ya'li Mevsılî Ahmet b. Ali (h.307.ö): Müsned-ü Ebi Ya'li, **16** cilt. Tahkik eden HSAN Selim Esed, Darü'l me'mun li-l türas, 1989/Beyrut.

Elbani Muhammed Nasirüddin (m.1999.ö): a)Silsiletü-l ehadisi sahih, **9** cilt. Mektebetü-l mearif, Riyad/1995. b)Muhtasar' ü Şemaili-l Muhammediye, tahkik eden Nasirüddin Elbani, Mektebetü-l İslamiye, Ürdün/h.1406. c)Silsiletü-l Ahadisi Daifa, **13** cilt. Mektebetü-l mearif, Riyad/2004.

Er-Razî Fahrettin (h.604.ö): Mefatihu'l Gayb, **32** cilt, Daru'l Fikir matbaası, Beyrut/1981.

Ezreki Muhammed b. Abdullah b. Ahmet (h.250.ö): Ahbar'ü Mekke ve ma cae fiha min'el asar, **2** cilt. Tahkik eden Dr. Abdülmelik b. Abdullah, Mektebetü-l Esedi, 2003/Mekke.

Fakihi Muhammed b. İshak (h.280.ö): Ahbar'ü Mekke fi kadim-i Dehri ve Hadisihi, **6** cilt. Tahkik eden Abdülmelik b. Abdullah, Dar'ü Hader, Beyrut/1994.

Hafız b. Ahmet Hekemî (h.1377.ö): Mearicü-l kabul, **3** cilt. Tahkik eden Ömer b. Mahmut, Darü İbnil kayyim, Suudi/1995.

Halebî, Ali b. Burhanettin (h.1044.ö): İnsanü'l Uyun fi Sireti Emini'l Me'mun, **3** cilt, Mekteb'ü'l İslamî, Beyrut/tarihsiz.

Hatibi Bağdadi Ebubekir Ahmet b. Ali (h.463.ö): Tarih-ü Medineti Selam, **16** cilt. Tahkik eden Dr. Beşşar Avad Maruf, Darü-l Garbil İslami, Beyrut/2001.

Heysemi Nurettin Ali b. Ebibekir (h.807.ö): a)Beğiyyet-ü Raid fi tahkik-i Mec'mei Zevaid, **9** cilt. Tahkik eden Abdullah Muhammed Derviş, Darü-l fikir matbaası, Beyrut/1994. b)Mevarid'ü Zem'an, **9** cilt. Tahkik eden Hüseyin Selim, Darü Sekafiyye el-Arabiyye, Beyrut/1990. c)Keşfü-l Esrar, **4** cilt. Tahkik eden Habibürrahman A'zemi, Risale matbaası, Beyrut/1979.

Hümeydi Muhammed b. Futuh (h.488.ö): El-cem'ü beyne sahihayn, **4** cilt. Tahkik Dr. Ali Hüseyin Bevvab, Beyrut/2002.

Hümeydi Abdullah b. Zübeyir Kureuşi (h.219.ö): Müsnedü-l Hümeydi, **2** cilt. Tahkik eden H. Selim Esed Darani, Dar'ü Seka, Suriye/1996.

İbni Abdilber Yusuf b. Abdillah Kurtubî (h.463.ö): a)Temhid, **26** cilt. Tahkik eden Sait Ahmet, Evkaf Bakanlığı, 1991/Meğrib. b)İstiab fi marifeti-l ashab, tahkik Ali Muhammed Becavi, **4** cilt, Darü-l Ceyl, 1992/Beyrut.

İbni Asakir Ali b. Hasan (h.571.ö): Tarih'ü Medinet-i Dımaşk, **80** cilt. Tahkik eden Muhibbüddin Ebu Sait, Daru'l fikir, 1995/Beyrut.

İbni-l Baz (h.1420.ö): Et-tahzir-ü mine'l bidea, tek cilt, Riasetü-l amme, Suudi Riyad/2011.

İbni-l Cevzi Ebu'l Ferec Cemalettin Abdurrahman (h.597.ö): a)Zadu'l mesir tefsiri, Mektebetü'l İslami yayın,

Dar'ü İbni Hazm matbaası, Beyrut/2002. b) Keşfu'l müşkil min hadisi sahihayn, 4 cilt. Tahkik eden Dr. Ali Hüseyin Bevvab, Daru'l vatan, Riyad/1997. c)Telkihu fuhumi ehlil eser, tek cilt. Şirket-ü Dari-l Erkam yayını, Beyrut/1997.

İbni Dihye Ebu'l Hattab Ömer b. Hasan (h.633.ö): a)Edaü ma vecebe min beyani ved'il veddain fi Receb tahkik eden Muhammed Züheyir Şaviş ve Nasiruddin Elbani, Mektebetü-l İslami, Beyrut/1998. b)El-ibtihac fi ehadisi-l Miraç, tahkik eden Dr. Rıfat Fevzi, Mektebetü-l hancı, Kahire/1996.

İbni Ebi Asım (h.287.ö): Ahad ve Mesani, 6 cilt. Tahkik eden Dr. Basım Faysal, Dar-ü Raye, Riyad/1991.

İbni Ebi Hatem (h.327.ö): a)Tefsirü-l Kur'an'in Azim, 10 cilt. Tahkik eden Esat Muhammed, Mektebet'ü Nezzar, Riyad/1997. b)Cerh ve Tadil, 9 cilt. Tahkik eden Abdurrahman Yemani, Darü-l kitübil ilmiye, Beyrut/1953.

İbni Ebi Şeybe Abdullah b. Muhammed Kufî (h.235.ö): Musannaf, 15 cilt, ayrıca fihristi de var. Tahkik eden Muhammed Avvame, Daru'l kible, Suudi/2006.

İbni Esir İzzettin Ebü'l Hasan Ali b. Muhammed el-Cezerî (h.630.ö): a) Üsd'ül Gabe fı Marifet'i-Sahabe, 6 cilt. Dar'ül Fikir, Beyrut/1993. b) el-Kamil fi'l-Tarih, 13 cilt, Daru Sadır, Beyrut/1965.

İbni Hacer Askalanî (h.852.ö): a)Tebyinu'l Aceb bima verede fi şehri Receb, tahkik eden Tarık b. İvedullah, müessesetü Kurtube. b)Fethu'l Bari, Şerh-ü Sahihi'l Buhari, 17 cilt. Tahkik eden Abdurrahman b. Nasır, Darü-l Tayyibe matbaası, Riyad/2005. c)Metalibü-l Aliye, 19 cilt. Tahkik eden Muhammed b. Zafir, Darü-l Asime matbaası, Suudi/2000. d)Telhisü-l Habir, 4 cilt, Tahkik Ebu Asım Hasan b. Abbas, Kutube matbaası, 1995/Kahire. e)Tehzib-ü Tehzib, 12 cilt, Dairetü-l mearif, Hindistan/h.1325. f)Lisanü-l Mizan, 10 cilt. Tahkik A. Selam Ebu Gudde, Darü-l Beşairi-l İslamiye, Beyrut/2002.

İbni Hazm Muhammed b. Ali b. Sait (h.456.ö): El- Muhalla bi'l Asar, **11** cilt. Tahkik eden Abdurrahman Ceziri, Nehde matbaası, 1347 h./Mısır.

İbni Hibban (h.354.ö): a)Sahih-i İbni Hibban bi Tertib-i İbni Belban (739.ö). **18** cilt. Tahkik eden Şuayıp Arnavıt, Risale matbaası, Beyrut/1991. b)Sükat, **10** cilt. Tahkik eden Muhammed Abdülmuid, Dairetü-l mearifi-l Osmaniye, Haydarabad/1973.

İbni Hişam (h.213.ö): Essiret-ü nebeviyye, tahkik Ömer A. Selam Tedmüri, darü-l kitabi-l Arabi, Beyrut/1990.

İbni İshak Muhammed (h.151.ö): Siyer, Tahkik eden, Ahmet Ferit, Darü'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut/2004.

İbni Kesir İsmail Ebu'l Fida (h.774.ö): a)Tefsirü-l Kur'an'il Azim, **8** cilt. Tahkik eden Salim b. Muhammed Selame, Dar'ü Tayyibe, Riyad/1999. b) el-Bidaye ve'l Nihaye, **20** cilt artı fihrist. Tahkik eden Dr. Abdullah b. Abdülmuhsin, Hecer matbaası, Kahire/1998.

İbni Kayyim Cevziye (h.751.ö): Zadü-l mead, 6 cilt. Tahkik edenler Şuayıp ve A. Kadir Arnavut, Risale matbaası, Beyrut/1998.

İbni Mace Muhammed b. Yezit Kezvinî (h.273.ö): Sünen, Mektebetü'l mearif, Riyad/h.1417.

İbni Mencüveyh Ahmet b. Ali Esbehani (h.428.ö): Ricalü Sahihi Müslim, Abdullah Leysi, Darü-l Marife, Beyrut/1987.

İbni-l Mülekkin Ömer b. Ali (h.804.ö): Bedrü-l minir, **10** cilt. Tahkik eden komisyon, Darü-l hicre, 2006.

İbni Recep Hanbeli Zeynettin Ebu'l Ferec (h.795.ö): Letaifu'l Mearif, tahkik eden Yasin Muhammed, Dar-ü İbni Kesir, Beyrut/1999.

İbni Sad Muhammed Zührî (h.230.ö): Tabakat-i Kübra, **11** cilt. Tahkik eden Dr. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü-l hancı, Kahire/2001.

İbni Seyyid-i Nas Ya'merî (h.734.ö): Uyun-ul Eser, 2 cilt. Tahkik edenler Muhammed İyd ve Muhittin, İbni Kesir matbaası/Beyrut.

İbni Teymiyye Ahmet b. Abdulhalim Haranî (h.728.ö): Mec'mu'l Fetava, 37 cilt. Tahkik eden Enver Baz ve Amir Cezzar, Derü'l Vefa matbaası, Mısır/2005.

Kadî b. Musa b. İyad Ebü'l Fadl (h.544.ö): eş-Şifa, 2 cilt, Şirketü Dari'l Erkam. Beyrut/tarihsiz.

Kalkeşendî, Ahmet b. Ali (m.1355-1418): Subhü'l A'şa fi Sanaati'l İnşa, 15 cilt. Darü'l fikir, Beyrut/1987.

Kastalani Ahmet b. Muhammed (h.923.ö): a)El-mevahibü ledüniye, 4 cilt. Tahkik Salih Ahmet, Mektebetü-l İslami, Beyrut/2004. b)Letaifü'l işarat, 10 cilt. Merkezü dirasati'l Kur'aniyye, Mecmeü Melik Fehd, Suuudi/h.1434.

Kelabazi Muhammed b. Hüseyin Buharî (h.398.ö): Rical-ü sahihi-l Buhari, tahkik eden Abdullah Leysi, Daru-l Marife, Beyrut/h.1407.

Kurtubi Muhammed b. Ahmet (h.671.ö): Camiu Ahkami'l Kur'an tefsiri, 24 cilt, tahkik eden Abdullah b. Abdilmuhsin, Risale matbaası, Beyrut/2006.

Makdisi Diyaüddin Muhammed b. Abdulvahit (h.643.ö): Ehadisü-l Muhtare, 13 cilt. Tahkik eden Abdulmelik, Dar-Hızır matbaası, Beyrut/2001.

Menavi Muhammed A. Rauf (h.1031.ö): Feydü-l Kadir, 6 cilt. Darü-l Marife matbaası, Beyrut/1972.

Muhammed b. İbrahim (m.1969.ö): El-fetava ve-r- resail, 13 cilt. Tahkik eden Muhammed b. Abdurrahman, Matbaatü-l hükume, Mekke /h.1399.

Muhammed b. Salih Useymin (m.2001.ö): Mecmuu'l fetava, 29 cilt. Tahkik Fehd b. Nasır, Darü'l Sürya matbaası, Suudi/1998.

Musa Şahin Laşin (m.2009.ö): Fethu-l mün'im şerh-ü Sahih-i Müslim, 10 cilt. Dar-ü Şüruk matbaası, Kahire/2002.

Mükatil b. Süleyman (h.150.ö): Tefsir-ü Mikatil, **5** cilt. Tahkik eden Dr. Abdullah Mahmut, Müesseset-ü tarih-il Arabi, Beyrut/2002.

Müslim Ebu'l Hüseyin (h.261.ö): Sahih-i Müslim, Tahkik eden Muhammed Fuad Abdulbaki, Daru'l kütübi'l ilmiye, Beyrut/1991.

Nesai Ahmet b. Şuayıp (h.303.ö): Sünen-ül Kübra, **12** cilt. Tahkik eden Abdullah b. Abdilmuhsin, Şuayıp Arnavut ve Hasan Şelbi, Müesseset-ü Risale, Beyrut/2001.

Nevevi Ebu Zekeriya Muhittin b. Şeref (h.676.ö): a)Sahih-i Müslim bi şerh-i Nevevi, **18** cilt. Matbaatü'l Mısriyye yayını, Kahire/1929. b) Mecmu' şerhu-l muhezzeb, **23** cilt. Tahkik eden Muhammed Necib, Mektebetü-l İrşad, Cidde/tarihsiz.

Nüveyri Şehabettin Ahmet (h.733.ö): Nihayetü-l Ereb, **33** cilt. Tahkik eden Ali Muhammed Haşim, Darü-l kütübi-l ilmiye, Beyrut/2004.

Rebi' b. Habib Ebu Amr Ezdi el Basrî (h.180.ö): a)Kitab'ü tertip fi-s-sahihi min hadisi resul, Yusuf b. İbrahim Vercelani (h.570.ö) toplamış, Nurettin Abdullah ise tahkik etmiştir. Mektebet-ü Meskat/Umman. b) Camiu-s-sahih (Müsned), tahkik eden Evkaf Bakanlığı, Umman/2011.

Safiyyürrahman Mübarekfurî (m.2006.ö): Rahiku'l mahtum, Dar'ü İhya-i Türas, Beyrut/tarihsiz.

Salihi Muhammed Yusuf (h.942.ö): Sübülü-l Hüda ve'r-Reşad, **12** cilt. Tahkik eden Dr. Mustafa Abdulvahid ve komisyon. Meclisü-l A'la li şüuni-l İslamiyye, Kahire/1997.

Sebt İbnil Cevzî (h.654.ö): Mir'at'ü zaman, **26** cilt. Tahkik eden komisyon, Risaletü-l âlemiyye matbaası, Beyrut/2013.

Suyuti Celalettin (h.911.ö): a)İsra ve Miraç, tahkik eden Ebu Abdillah Kadi, Darü'l Hadis, Kahire/ h.1409. b)Hasaisi

Kübra, 3 cilt. Tahkik eden Dr. Muhammed Halil, Darü'l kütübi'l hedise, Kahire/ tarihsiz. c)El-itkan fi ulumi-l Kur'an, 7 cüz. Tahkik eden Merkez'ü Dirasati-l Kur'aniyye, Vezaret-ü şuuni-l İslamiye, Suudi Arabistan/h.1426. d)Dürrü-l Mensur, 17 cilt. Tahkik Dr Abdullah b. Abdilmuhsin, Merkcz'ü Hecer, Kahire/2003. e)Camiu'l ehadis, 21 cilt, tahkik eden Ahmet Abbas Saker ve Ahmet Abdulcevvad, Daru'l fikir, Beyrut/1994. f)el-Havi'l lil fetava, Daru'l kütübi'l ilmiye, Beyrut/1982. g)Şerh-ü sünen-i nesai, 5 cilt. Tahkik eden Mektebü tahkik-i Türasi-l İslami, Beyrut/1420 hicri. h)Hasais-i Kübra, 3 cilt. Tahkik eden Dr. Muhammed Halil, Darü-l kütübi-l hadise, Mısır.

Sübki Ali b. Abdil Kafi (h.756.ö): Es-seyfü-l meslül ala men sebbe-r- resul, tek cilt. Tahkik eden İyad Ahmet, Darü-l Fetih, Ürdün/2000.

Şevkani Muhammed b. Ali (h.1250.ö): Fethu'l Kadir, 5 cilt. Tahkik eden Dr. Abdurrahman Umeyre, Daru'l vefa matbaası, Mısır.

Şükeyri Muhammed b. Ahmet Hızır (h.14. asır): Essünen ve'l mübtedeat, tek cilt. Tahkik eden komisyon, Darü-l kitabi ve sünne, Kahire/2010.

Taberani Ebu'l Kasım b. Ahmet Süleyman (h.360.ö): a)el-Mucemü'l Kebir, 25 cilt. Tahkik eden Hamdi Abdülmecit Selefi, İbni Teymiyye matbaası, Kahire. b)Mucem-ül Evsat, 10 cilt. Tahkik edenler Ebu Muaz ve Ebu Fadl, Darü-l Haremeyn matbaası, Kahire/1995. c)Mucem-i Sağir, 2 cilt. Daru'l kütübi'l İlmiye, Beyrut/1983.

Taberi Ebu Cafer (h.310.ö): a)El-muntaheb min zeyli-l mezil, Müessesetü-l E'lemi, Beyrut/1939. b)Camiu'l Beyan an Te'vil-i Ayyi'l Kur'an, 25 cilt. Tahkik eden Dr. Abdullah b. Abdülmuhsin, Hecer matbaası, Kahire/2001. c)Tarih-i Taberi, 11 cilt. Tahkik eden Muhammed Ebu-l Fadl, Daru-l Maarif, Mısır/1968.

Tecrid-i Sarih, 12 cilt. Diyanet tercemesi, Arısan Başbakanlık basımevi, Ankara/1982.

Teyalisi Süleyman b. Davud (h.204.ö): Müsned, 4 cilt. Tahkik Muhammed b. Abdilmuhsin, Hacer matbaası, Kahire/1999.

Tirmizi Muhammed b. İsa (h.279.ö): Sünen-i Tirmizi, Mektebetü-l Mearif, Riyad/h.1417.

Tusi Ebu Cafer (h.460.ö): Tibyan fi tefsiri-l Kur'an, 10 cilt. Tahkik eden Ahmet Habib, Dar'ü Türasi'l Arabi, Lübnan/tarihsiz.

Vakidi Muhammed b. Ömer (h.207.ö): Kitabu'l megazi, 3 cilt. Tahkik eden Dr. Marsden Jones, Alemü'l kütüb matbaası, 1984/Beyrut.

Yakubi Ahmet b. Ebi Yakub/İbni Vadıh (h.292.ö): Tarihi Yakubi, 3 cilt. Tahkik eden Muhammed Sadık, Mektebu'l Hayderiye, Necef/1964.

Yusuf b. Teğri Cemalettin Ebu Mehasin (h.874.ö): Ennücum'ü Zahire fi müluki Mısır ve'l Kahire, 16 cilt. Tahkik eden Vezaret'ü Sekafe (Kültür Bakanlığı), Mısır/1963.

Zehebi Şemsettin Muhammed b. Ahmet (h.748.ö): a) Tarihü-l İslam, 52 cilt. Tahkik eden Dr. Ömer Abdüsselam Tedmüri, Daru'l kitabi-l arabi, Beyrut/1990. b) Siyer-i A'lam-i Nübela 29 cilt. Tahkik eden komisyon, Risale matbaası, Beyrut/1984.

Zemahşeri Carullah Mahmut b. Ömer (h.538.ö): El-Keşşaf, 6 cilt. Tahkik edenler Adil Ahmet ve Ali, Mektebetü-l Abidin, Mısır/1998.

Zerikli Hayrettin (m.1976.ö): el-Âlam, 9 cilt. Daru'l lmi'l melayin, Kahire/2002.